Mercator




ATLAS
SIVE
COSMOGRAPHICÆ
MEDITATIONES
DE
FABRICA MVNDI ET
FABRICATI FIGVRA.
Gerardo Mercatore Rupelmundano,
Jllustrißimi Ducis Juliȩ Cliviȩ & Mó:
tis &c. Cosmographo Autore.
Cum Privilegio.
DVISBVRGI CLIVORVM.

Christophorus Otto Comes et Dñs in Schallen-
-berg &c. Præpositus Constantiensis ab aº.
1693, Canonicus Augustanus ab aº. 1672,
ejusdemq; Ecclesiæ Decanus ab aº. 1721.
natus aº. 1655, 6ª Junii, horâ 8ª matuti-
-nâ in Hagen prope Lintzium Austriæ su-
-perioris. Patre, Comite Christophoro Ernesto &c.
Matre, Christinâ, natâ Baronissâ Schiferin,
denatus aº. 17.....

ILLVSTRISSIMIS
CLEMENTISS.q; PRINCIPIBVS,

VVILHELMO
ET
IOANNI VVILHELMO,

DVCIBVS IVLIACENSIBVS, CLIVENSIBVS & MONTENSIBVS,
COM. MARCHIÆ & RAVENSPVRGI, DOMINIS IN
RAVENSTEIN, &c.

PATRI & FILIO

DOMINIS SVIS CLEMENTISSIMIS
GRATITVDINIS
ERGO

GERARDVS MERCATOR
RVPELMVNDANVS,
IN PERPETVAM MEMORIAM
DEDICAT CONSECRATq;.



In Effigiem carmen.

Gerardus Mercator erat sic cognitus orbi,
Duysburgi raperet cum fera parca virū.
Ottonos decies, binosq; exegerat annos,
Et menses octo, tresq; nouemq; dies.
Doctus erat verè, pius, integer, omnibus æquus,
Ingenio dexter, dexter & ipse manu.
Sidera cum terris coniunxit, sacra prophanis
Addidit, at rectè fecit vtrumq; tamen.
Astra Mathematicus radio descripsit acuto,
Et dedit in paruo conspicienda globo.
In tabulas terræ spaciosum contulit orbem,
Inq; globo mundi regna videnda dedit.
Et ne quid cæli studijs, terræq; deesset,
Historiam docuit tempora certa loqui.
Sacraq; detexit vatum mysteria, Christi
Præcones iussit quattuor ire simul.
Atq; ea sic fecit superos vt vinceret omnes
Artifices, proprio marte, manuq; sua.
Fœlix prole sua, natisq; nepotibus ex se,
Spem gratæ certam posteritatis habet.
At quod Christe tuum sectatus ouile, beatus
Perpetuo tecum pascua læta capit.
Et quamuis placuisse Duci non infima laus sit,
Attamen est maior laus placuisse Deo.

Beneuolentiæ ergo Bernardus Furmerius Leouardiensis
Licentiatus Iuris, mœstus scribebat.

EPITAPHIVM
GERARDI. MERCATORIS. TEVTOBVRGI. CLIVENSIVM. OPIDO. SEPVLTI.

DEO. OPT. MAX. SACRVM.

GERARDO. MERCATORI: FLANDRO. RVPELMVNDANO. IVLIACENSIVM. PROVINCIA. ORIVNDO: DOMESTICO. CAROLI. QVINCTI.
ROM. IMP.
ET. GVILIELMI. P. AC. IOANNISGVILIELMI. F. IVLIACENSIVM. CLIVENSIVM. &c. DVCVM.
COSMOGRAPHO.
MATHEMATICORVM. SVI. TEMPORIS. FACILE. PRINCIPI: QVI. GLOBIS. ARTIFICIOSIS. RADIO. DIMENSIS. CÆLVM. AC. TERRAM. INTERIVS. ET. EXTERIVS. QVA. LICVIT. DEMONSTRAVIT. A. VARIA. DOCTRINA. LAVDATO.

VIRTVTE. QVOD. CAPVT. EST. ET. INTEGRITATE. VITÆ. ET. OMNI. MORVM. COMITATE. CLARO. HEREDES. PATRI. BENEMERENTI. DOLENTES. ET. ERVDITORVM. STVDIOSA. COHORS. AMICO. POSVERVNT.

EDITVS. IN. LVCEM. FVIT. III. NONAS.
MARTII. H. VI. A. M. ∞ D. XII.

EXCESSIT. E. VIVIS. IV. NONAS. DECEMB.
H. XI. A. M. ∞ D. XCIV. *Anno ætatis suæ LXXXIII.*

QVIS. FVERIM. QVERIS. TERRAM. CÆLO. AVSPICE. TOTAM.
DISPEXI. SVPERIS. INFERA. CONCILIANS.
PER. ME. COLLVCENT. IN. CHARTIS. SIDERA. CÆLI.
INDIA. ET. ANTIPODES. VELIVOLVMQ. MARE.
TOTIVS. ET. MVNDI. DIGESSI. TEMPORA. FASTIS.
ORBIS. VT. IMMENSI. CLAREAT. HISTORIA.
CETERA. QVÆ. CVDI. SI. POSTVMA. LEGERIT. ÆTAS.
PRODESSE. ILLA. SIBI. ME. VOLVISSE. SCIET.
IAM. CORAM. VT. VIDEAM. CÆLO. TERRAQ. TONANTEM.
LVCIDA. CONSCENDI. SIDERA. TERRA. VALE.
O. TE. FELLICEM. CHRISTO. QVI. VIXERIS. VNI.
VT. CVM. QVO. VIXTI. VIVERE. CVM. HOC. LICEAT.

OS. HOMINI. SVBLIME. DEDIT.

Io. Metellus I. C

Aliud.

Qui quantum patet vniuersus Orbis,
& quicquid fuit vniuerso in Orbe,
Tum rerum atque Hominum vices per Orbem,
nec non quas habeat Polus figuras,
quæ natura sit & rigor Planetis,
solerte ingenio, labore, amussi,
est dimensus & assecutus, ille
tot possessor opumque merciumque
MERCATOR modica tenetur vrna.
Sed cur Marmore non renidet, atque
saxis stuctilibus locus refulget?
Non famæ lapides suæ putauit
custodes: fore sed llbros Virorum
doctorum in manibus, quousque stabit
fixus mole sua vniuersus Orbis,
& quantum patet vniuersus orbis,
longè post lapides & Æs & Aurum.
At MENS vlterius profecta Cæli
Rectorem, studio fidelis acri
Cognouit coluitque semper. Hinc &
nunc in deliciis agit DEIque
conspectu fruitur perenne, & vltra
quàm Mundi manet vniuersus Orbis.

Lambertus Lithocomus,
L L. studiosus.

Errorum insigniorum, qui in hoc opere imprimendo contigerunt, castigatio.

In prima parte Atlantis.

Fol.3.lin.11.lege intellectui.& linea sequenti lege potens. eodem fol.cap, 2. lin.2. lege filum. & exornatissima pro è ornatissima.fol.6.cap.1.lin.17.fac pro veritate,varietate.fol.8.lin.5.initio.ibidem cap.3.lin.25. fac traditus.fol.9.lin.25.pro ibi, lege sibi.fol.10. lin.34. fac receptas. fol.13. lin. 31. lege incommunicantia. fol.14.pro poris,lege temporis. fol.21 lin.3.apparebit legè. lin.32.illa lege.&lin.41.lege illius pro illo.fol.23. lin.48.lege vlteriore.fol.24.lin.46.similia lege. fol.28.lin.vlt.lege annuum.fol.29.lin.33.lege fota.

In secunda parte Atlantis.

Tabula.1.lin.4.lege Geographiam.lin.5.lege ad inferiora,&c.lin.24.Ebudibus lege.tabula 2.lege lin.13. In Islandia.&c.tabul.7.lin. 17.lege maioribus, pro moribus. tab. 18. lin. 10. lege Aggerhusia. eadem in Sueciæ Regno lin. 5.indegenas lege.

VITA
CELEBERRIMI CLARISSIMIq; VIRI
Gerardi Mercatoris Rupelmundani,

à Domino Gualtero Ghymmio, Patricio Teutoburgenſi, ac eiuſdem oppidi antiquiſſimi Prætore digniſſimo, conſcripta.

GErardus Mercator Illuſtriſſimi Principis Iuliæ, Cliuiæ, Montis, &c. Coſmographus longè exercitatiſſimus, æditus eſt in lucem anno milleſimo quingenteſimo duodecimo, quinta Martij, ſub auroram, hora ſexta, à parentibus Iuliacenſibus videlicet Huberto Mercatore, & Emerentiana eiuſdem vxore, Rupelmundæ in finibus Comitatus Flandriæ, apud illius patruum Giſbertum Mercatorem eiuſdem oppidi paſtorem vigilantiſſimum commorantibus. Cumq; pueritiam egreſſus eſſet, primaq; rudimenta latinæ linguæ in patria vtcunq; didiciſſet, miſſus fuit à prædicto ſuo patruo Buſcoducum, vt ibidem in domo fratrũ Grammaticæ ſtudiũ abſolueret & initia dialecticæ addiſceret, deditq; hiſce literis operam ſub Georgio Macropedio, ſumptibus & impenſis ſuperioris paſtoris, annis (ni fallor) tribus cum dimidio. Hinc ablegatus eſt ab eodem ad celeberrimam academiam Louanienſem, ibiq; in collegio Porci in conuictu conſtitutus, artibus humanioribus tantiſper operam accommodauit, donec Magiſterij gradum adeptus eſſet: poſt promotionem annos aliquot, cum ſingulari quadam animi delectatione, in ſtudijs philoſophicis ſeſe exercuit priuatim, cæterum cum hoc ſtudij genus, ad alendam familiam, impar illi in poſterum videretur, ſumptuſq; grauiores in proſequendo exigeret, priuſquã huiuſmodi faſtigium conſequi poſſet, vt inde amplum lucellum ſibi, ſuiſq; polliceri potuiſſet: deſerto igitur ſtudio philoſophico, animum ad Matheſin adiecit. Hiſce diſciplinis tam diligentem laborem impendit, vt intra pauciſſimos annos illius rudimenta, apud quoſdam ſtudioſos priuatim profiteretur, inſtrumentaq; mathematica, videlicet, Sphæras, Aſtrolabia, annulos aſtronomicos, & eiuſdem generis alia, ex ære paulatim fabricaret & conficeret. Anno ætatis ſuæ vigeſimo quarto à natiuitate vero noſtri redemptoris Chriſti, ſupra milleſimum quingenteſimum, trigeſimo ſexto, initio ſeptembris, Vxorem ibidem duxit, Ciuem Louanienſem, nomine Barbaram Schelleken, quæ illi ſuccedentibus annis ſex proles, videlicet tres filios totidemq; filias peperit. Mercatore autem animaduertente quod tam fœlicem progreſſum in artibus Mathematicis faceret, vt ingenij ſui vires magis excoleret, cœpit ad ſculpendas tabulas animum applicare, vtq; ea in re exercitatior fieret, initium huius laboris ſumpſit, & exorſus eſt Louanij à deſcriptione terræ ſanctæ, quam deinde multorum cum admiratione anno Domini trigeſimo ſeptimo abſoluit, & in publicum prodire curauit. Has ſuas (tabularum geographicarum) primitias Ornatiſſimo viro Franciſco Craniueldio, Inuictiſſimi Imp. Caroli Quinti Conſiliario, inſcripſit. Præceptorem in ſuperioribus diſciplinis neminem (vt mihi ſæpius retulit) habuit, ſed ſolummodo priuata inſtructione, celeberrimi quondam Doctoris Gemmæ Friſij (qui tum temporis, inter eximios Mathematicarum diſciplinarum cultores, in vniuerſa inferiori Germania facile habebatur) vſus, magna animi alacritate) Mercatoribus quibuſdam vrgentibus) Flandriæ deſcriptionem meditatus & aggreſſus eſt, breuiq; temporis interuallo ibidem expediuit. Abſoluta Flandria libellum de literarum latinarum (quas Italicas curſoriaſq; vocant) ſcribendarum ratione, anno 1541 Antverpiæ euulgauit. Cumq; tirocinium ſuarum artium paſsim à doctis viris commendari intelligeret, mox alterum opus, videlicet globi terreſtris ſculpturam, ſuſcepit atque inchoauit, vniuſque aut alterius anni curriculo, videlicet anno quadrageſimo primo prædicto, hanc operam fœlicibus auibus abſoluit, & ampliſſimo grauiſſimoq; viro Domino Nicolao Perenotto Domino a Granuella prædicti Cæſ. Caroli Quinti, ſecreti conſilij Conſiliario longè digniſſimo dedicauit. Interea temporis ex huius clariſſimi viri commendatione peruenit in notitiam prænuncupati Imperatoris, feliciſſimæ recordationis Caroli Quinti, illiuſq; Maieſtati, quam plurima inſtrumenta mathematica artificioſiſſimè fabricauit parauitque, quę in bello Saxonico, non procul ab Engelſtadio in Ducatu Bauariæ, in horreo quodam (vt illi Imperator poſt reditum ex Germania Bruxellis retulerat) igne ab hoſtibus clam ſuccenſo, liquefacta & conſumpta fuerant, quapropter iuſſit ſibi per Mercatorem confici noua. Interiecto decennij interuallo, alterum globum, quo cœli planetarum ac cœleſtium ſignorum conſtitutionem complexus eſt, in publicum emiſit, & Reuerendiſſimo ac Illuſtriſſimo Domino Georgio ab Auſtria, Epiſcopo Leodienſi &c. anno quinquageſimo primo Louanij inſcripſit. Eodem quoq; tempore conſcripſit libellum de vſu globi ad Carolum Quintum Imp. item de vſu annuli aſtronomici tractatulum. Anno ſequenti videlicet quinquageſimo ſecundo Louanio ex Ducatu Brabantiæ, huc Duysburgũ in Cliuia, cum ſuperiore chariſſima vxore, & ſuauiſſimis liberis commigrauit, habitatumq; venit. Cumq; ſedem hic apud nos in noſtra vicinia fixiſſet, paulo poſt iuſſu eiuſdem Imperatoris, duos exiguos globulos, vnum ex puriſſimo Criſtallo conflari: alterum ex ligno confici curauit: in illo planetarum ſydera, cum præcipuis ſignis cœleſtibus, adamante inciſa, auroq; illuminata, & inducta erant: hic orbis terrarum deſcriptionem (quantum orbiculi anguſtia ferebat, quæ globi magnitudinem, quo pueri in circulo ludunt non excedebat) exactiſſimam continebat, quos ipſemet cum

alijs

aliјs quibuſdam mathematicis inſtrumentis, Impetatori prænominato Bruxellis obtulit. Priuſquā
autem Louanio diſcederet, auſpicatus erat Europæ deſcriptionem, tabulaſq́; tres vel quatuor ibidē
perfecerat, cæteras(allatis ſecum æneis tabulis) cum hic habitatum veniret, biennij ſpacio ſcilicet
quinquageſimo quarto anno, menſe Octobri abſoluit & euulgauit, atq; Attrebatenſium præſuli re-
uerendiſſimo domino, Domino Antonio Perenotto Imp. Maieſtatis Conſiliario primario, Nico-
lai(cuius ſuperius mentionem honorificam fecimus) filio, opus dedicauit, huius heroici animi
magnificentiam, & inſignem liberalitatem in honorario, quod illius amplitudo, pro inſcriptione
prædictarum tabularum illi contulit, re ipſa expertus eſt. Eandem hanc Europam hic Duyſburgi e-
mendauit anno 1572. Menſe Martio. Quod opus tantis laudibus à doctiſſimis quibuſq́; viris paſſim
effertur, vt vix ſimile in Geographia, in lucem vnq̃ prodijſſe videatur. Rebus ſuis hoc modo conſti-
tutis, oblata eſt illi ex Anglia, à ſingulari quodam amico, Britannicarum inſularum deſcriptio,
magna diligentia, ſummaq́; fide congeſta, rogans vt tabulis æneis incideretur, quod amico ſuo de-
negare non potuit, & tam abſoluto, doctorumq́; hominum conſpectu, digno operi, manum ſub-
ducere iniquum putauit; hanc igitur prouinciam ſuſcipiens, anno ſexageſimo quarto prælo com-
miſit, Eiſdem fere temporibus Ducatum Lotharingiæ, Duce illius veniam à noſtro Principe illi im
petrante, oppidatim ac per ſingulos pagos accuratiſſimè per ſtationes dimenſum, poſt reditum ca-
lamo exacte deſcripſit, ſuęq́; celſitudini Nancei obtulit, quæ profectio cum tanto vitæ diſcrimine
coniuncta fuit, adeoq́; vires illius debilitauit, vt parum abfuerit quin ex terrore grauiſſimum mor-
bum ſibi conciliaſſet & animi perturbationem incidiſſet. Quadriennio interpoſito videlicet, ſexa-
geſimo octauo ſuam Chronologiam(cuius infra latiorem mentionem faciemus) in publicum pro-
dire(typographo cum amicis vrgentibus) paſſus eſt. Breuiſſimo temporis curriculo intercedente,
nouum opus, ſcilicet vniuerſi orbis exactiſſimam deſcriptionem, in ampliſſima forma intuentium
doctorum hominum, ac peregrinantium, & nauigantium oculis, conſpectuiq́; exhibuit, atq; pro-
poſuit,(inuentione noua & conuenientiſſima ſpheram in plano extendendo, quæ ſic quadraturæ
circuli reſpondet vt nihil deeſſe videatur, præterquam quod demonſtratione careat, vt ex illius ore
aliquoties audiui,) nulliuſq́; alterius in tam vaſto opere, vſus eſt ſubſidio vel ope, ſed propria manu,
quicquid in tabula conſpicitur ſculpſit, lymbo ſolummodo excepto: Deoq́; illius labores,
ac conatus fortunante anno ſexageſimo nono, menſe Auguſto, auguſtiſſimo operi, finem hic Duyſ-
burgi impoſuit, ac Illuſtriſſimo Principi Guilielmo Duci Cliuiæ &c. Clementiſsimo Domino ſuo
inſcribere æquiſſimum eſſe putauit iudicauitq́;. Abſolutis prædictis tabulis, animum ad inſtauran-
das & à mendis repurgandas, Claudij Ptolomæi(qui ſub Antonio Pio Imperatore floruit) olim ædi-
tas tabulas, adiecit, veteremq́; Geographiam ad mentem autoris tanta diligentia reſtituit, ac emen-
dauit, vt hoc nomine eximiam commendationem optimo iure, à liberalium artium, ac mathema-
ticarum diſciplinarū cultoribus promeruerit: Huic labori operiq́; colophonem addidit atq; impo-
ſuit, anno ſeptuageſimo octauo, menſe februario, dedicauitq́; Illuſtriſſimo ac Clementiſſimo Prin-
cipi noſtro pijſſimę memorię, bonorū ſtudiorū mecenati prȩſtantiſſimo. Ad hęc tametſi longè ante
Abrahamum Ortelium, ideas quaſdam mente concepiſſet, de edendis alijs tabulis generalibus ac
particularibus totiuſq́; mundi ſitum, in minorem formam redigere animum induxiſſet, & quodā-
modo exemplaria aliquot in bono numero, calamo depinxiſſet ac pro debita proportione, loco-
rum diſtantias dimenſus eſſet, ita vt nihil amplius reſtaret, quam vt æneis tabulis inciderentur: quā-
doquidem tamen prædictus Ortelius ſingulari amicitia ac familiaritate illi iunctus eſſet, diſtulit
igitur de induſtria, eatenus & tantiſper inchoatum laborem, donec exemplaria ſui orbis, Theatro
in copioſiſſimo numero, cum magno facultatum ac fortunarum ſuarum incremento, vendidiſſet,
priuſquam ſuas prædictas minores tabulas in lucem emitteret. Ne autem diutius multorum docto-
rum virorum expectationem vana ſpe fraudaret, res ſuas ita compoſuit, ac inſtituit, vt anno octua-
geſimo quinto vniuerſæ Galliæ & Germaniæ tabulas, menſe Auguſto hic Duyſburgi imprimi cura-
uerit, & Generoſiſſimo ac Sereniſſimo Principi Iohanni VVilhelmo, præſenti Duci noſtro cle-
mentiſſimo inſcripſerit, & dedicauerit. Hiſce peractis Italiæ generalem ac particulares tabulas æri
inſculpere aggreſſus eſt, proſperoq́; ſucceſſu, anno nonageſimo menſe Aprili, eaſdem abſoluit, &
Potentiſſimo ac Sereniſſimo Ferdinando Medici Duci Etruriæ dedicauit. Paulo poſt, ex ordine
Septentrionalium prouinciarum deſcriptionem exorſus erat, & non contemnendum progreſſum
in ijſdem fecerat; cæterum fata illi huius operis abſolutionem ac euulgationis commodum inuide-
runt: illius heredes vero (vt Lector in ſequenti opuſculo vides) intuentium oculis eaſdem exhi-
bent. Chronologiam quoq́; prædictum plurimum auxit antiquitatibus & demonſtrationibus; item
libellum de arte geographia conſcripſit quę illius hęredes propediem ſe in lucem emiſſuros ſperāt.
Quod ſi illi Deus vitam longiorem atp; valetudinem conceſſiſſet, decreuerat partes Occidentales
videlicet Hiſpaniam cum Portugalia in minores tabularum formas quoq; redigere, præloq́; com-
mittere: Aliaq́; quam plurima ſe in Geographia preſtiturum eſſe, animo quidem conceperat, cæte-
rum euentus, vt dixi votis defuit, ſucceſſumq́; fœliciorem denegauit. Quæ hactenus dicta ſunt in il-
lius inſignis, atq; eximij viri laudem, ac commendationem, hæc in Geographicis ac Mathematicis
diſciplinis præſtitit. Perueniamus nunc ad illius vtilem operā, quam theologiæ ſtudioſis nauigauit.
Priuſquam præſentis(in inferiori Germania) belli, turbulentiſſima tempora, exorta eſſent, conſcrip-
ſerat Harmoniam Euangelicam quā ita comparauit, vt quilibet lector contextum vniuſcuiuſq; Euan
geliſtæ legere commode queat, pro illa ſerie atq; ordine quoquiſq; Euangeliū conſcripſit: ſin vero
aliquem delectaret ex quatuor euangeliſtis continuam hiſtoriam Euangelicam cognoſcere, illi libe-
rum eſſet, vna eademq́; lectione votis ſuis ſatisfacere, cuius editionem a Theologis magni nominis
auide

auide desiderari atq; commendari meis audiui auribus, pauloq; ante nundinas autumnales anni 1592 prædictum opus in lucem prodire curauit, amplissimo ac grauissimo viro Domino Henrico à VVeze Cliuiæ Cancellario dignissimo. Conscripsit præterea commentaria in epistolam ad Romanos, in quibus luculenter admodum ac solidè controuersias quasdam nostri sæculi, de Præscientia ac Prædestinatione Dei, de libero itē arbitrio, magna ingenij dexteritate diluere, & pro virili componere conatur. Item in Ezechielis aliquot capita, in Apocalypsim & alia plura: quod si contingat (quod paulatim futurum spero) vt in publicum prodeant, non est dubium quin illius boni viri, impensa opera, piusque conatus, quam plurimis doctis viris optimè probabitur.

Quam bene quoq;, Mercator de Historiarum candidatis ac studiosis meritus sit, illius Chronologia quam anno sexagesimo typis commisit, abunde satis testatum facit, quam clarissimo longeque celeberrimo viro domino Henrico Oliuerio, Cliuiæ Cancellario honorifico inscripsit. Quod opus passim per Italiam atque Germaniam doctissimis quibusq; viris, adeo vsque placuit, tantæq; admirationi fuit, vt Onuphrius Panuinus Veronensis Italus, antiquitatum indagator & excultor præclarissimus, & eximius (vt de aliorum vndequaque doctissimorum virorum, magnificis de superiori scripto testimonijs taceam) Mercatorem nostrum omnibus alijs exercitatissimis Mathematicis, & antiquitatum cultoribus multis nominibus præferre non sit veritus. Cuius testimonium, vt lectori magis compertum sit, non abs re facturum me putaui, si prædicti auctoris ipsissima verba, quæ ex epistola quadam (quam Onuphrius ad amicum suum Iohannem Metellum, virum summæ eruditionis, maximiq; iudicij conscripsit) extraximus, hic referamus, quæ sic habent.

Sed hoc ego palam de Mercatore libereq; profiteor, ex omnibus quos hactenus in hoc studiorum genere mihi videre licuit, vniuersos autem qui extant legi, neminem existere cui ego iure sane Mercatorem tuum, siue res spectes & ordinem, siue iudicium & industriam intuearis: siue motuum cœlestium (quantum ad hoc attinet) animaduersionem consideres, longè non præferam. Quapropter à te pro amicitiæ nostræ sacra peto, vt eum tu mihi propter communia temporum saltem studia, familiarem dum eum conuenies vel ad eum scribas, vltro reddas.

Quis adhæc immensum illius laborem quē a multis annis (oblata inter legēdum rerum oportunitate) in extrahendis, annotandis, atq; in ordinem redigendis genealogijs, Illustrissimorum heroum ac celeberrimarum familiarum (quæ a condito mundo passim floruerunt, atque pro præsenti rerum statu per Europam vigent) consumpsit ac impendit, satis dignis laudibus, atque nominibus celebrare ac commendare poterit? Quas proculdubio oblata oportunitate prælo commissurus fuisset, quod si diuturnior ætas diuinitus illi concessa esset. Quodque postremo decreuerit ac proposuerit, & quodammodo delineauerit plura opuscula posteritati (monumenti loco) post obitum relinquere, illius epistola dedicatoria, quam tabulis Galliæ & Germaniæ præfixit apertè indicat, cuius hic est tenor: exigebat operis distributio & ordo, vt primum de mundi fabrica & distributione partium in vniuersum: deinde cœlestium corporum ordine & motu: tertio de eorundem natura, radiatione & operantium conflexu, ad veriorem Astrologiam inquirendam: Quarto de Elementis: Quinto de regnorum, & totius terræ descriptione: Sexto de Principum à condito mundo genealogijs, ad emigrationes gentium, & primas terrarum habitationes, rerumque iuuentarum tempora, & antiquitates indagandas tractarem. Hic enim rerum naturalis est ordo, qui causas & origines earundem facile commonstrat & ad veram scientiam sapientiamque optimus dux est &c. hactenus ille. Huic operi titulum imposuit: Atlas siue cosmographicæ speculationis libri quinque. In primo descripsit opificium ac fabricā mundi, quem etiam durante paralysi sinistri brachij, pro fallendo tempore absoluit: eundemque partum præ cæteris tota vita (ipso teste) parturiuit. In secundo Astronomica prosequi inceperat, sed non finiuit: in tertio Astrologica explicaturus erat. In quarto de creatione elementorum, de motu solis & lunæ, item de situ & ordine planetarum, tractatum meditabatur Quintum Geographiæ totius terrarum orbis destinauerat, si illi vitæ spatium concessum fuisset. Sed in hoc postremo opere longè alio ordine, quam vnquam hactenus ab aliquo attentatū aut factitatum est, orbem in tres æquales continentes diuidere decreuerat, quarum vnam Asiam, Aphricam & Europam constituisset: alteram Indiam Occidentalem, cū omnibus regnis & prouincijs illi contiguis: tertiam vero etsi adhuc latentem, & incognitam esse non ignorauerit, solidis tamen rationibus atque argumentis demonstrare ac euincere se posse affirmabat, illam in sua proportione geometrica, magnitudine & pondere ac grauitate, ex duabus reliquis nulli cedere aut inferiorem vel minorem esse posse, alioquin mundi constitutionem in suo centro non posse consistere, hæc Australis continens à scriptoribus appellatur. Hactenus de illius in lucem emissis atq; emittendis elucubrationibus disseruimus, explicauimusque: restat nunc vt pauca quædam, de illius placidis moribus honestissimoque vitæ genere, in eximij viri laudem ac commendationem dicamus. Fuit homo sedatissimi ingenij, singulari animi candore, ac sinceritate præditus, pacis ac tranquillitatis publicæ & priuatæ amantissimus, adeo vsque vt à quadraginta duobus annis, quibus hic Duysburgi cum sua familia habitauit, cum nemine ex ciuibus verbum commutauerit, aut cuiquam controuersiam mouerit, vel ab alijs in ius vocatus fuerit. Magistratui detulit honorem & obseruantiam quam debuit: cum vicinis vbicunque habitaret, semper illi optime conuenit nemini aduersus fuit, aliorum studijs (quatenus decuit) obsecutus est, nullique sese prætulit. Vxorem habuit castissimis moribus ornatam, morigeram curæ domesticæ bene instructam suæque vitæ generi conuenientem quæ anno 86. Augusti 24 ex hac vita migrauit: proles obsequentissimas, bonaq; indole præditas; filios suos à tene-

ris annis Iohanni Othoni, deinde genero ſuo Molano in liberalibus artibus inſtituendos commi-
ſit. Natuque maiorem nomine Arnoldum(qui anno trigeſimo ſeptimo vltima Auguſti, huius vitę
pelagus Louanij ingreſſus erat) ſimulatque humanioribus literis vtcunque imbutus eſſet, ſtatim in
Mathematicis diſciplinis illum inſtituit atque exercuit. In eiſdemque intra paucos annos adeo vſ-
que profecit, vt in fabricandis exactè, ornateque iuſtrumentis mathematicis, quæ ſummis Germa-
niæ aliquibus magnatibus apparauit, vix parem habuerit: In Geographia & Chorographia autem,
ſi quis alius, exercitatiſſimus fuit, Archiepiſcopatus enim Treuirenſis & Cattimœlibocenſis comi-
tatus dimenſiones diuerſo tempore (petentibus id Reuerendiſſimis & Illuſtriſſimis Principibus
Electore & Guilielmo Landtgrauio, illiuſque operam inſigni honorario remunerantibus) aggreſ-
ſus breui abſoluit, accuratiſſimeq; non ſine laude calamo exarauit ac deſcripſit: Vrbis quoq; Colo-
nienſis ſitum chorographicum per pedes dimenſum tabuliſq; æneis pulcherrime inciſum, adiunc-
tis quæ in illis etiamnum a Romanorum temporibus antiquitates conſpiciuntur in lucem edidit:
Poſtremo Haſſiæ regionem ampliſſimam ex voluntate prædicti Landtgrauij anno octuageſimo ſex
to dimetiri cum exorſus eſſet morte præuentus eam vti inſtituerat abſoluere nequiuit, quapropter
filius eius natu maximus Iohannes poſtea prouinciam hanc ſuſcipiens, tandē exactiſſimè deſcriben
do abſoluit, qui & cum fratre ſuo Gerhardo pleraſque Ptolomei, huiuſque noui Geographici ope-
ris tabulas Aui ſui ęri inſculpſerunt: Prædictus Arnoldus in vxorem duxerat Duſſeldorpij doctiſſi-
mi viri Iohannis Monhemij Rectoris ibidem ſcholæ publicæ longè digniſſimi filiam Elizabetam,
quæ illi fęcunda decem partubus tredecim proles videlicet nouem filios cum quatuor filiabus pepe
rit, filiorum duo Gerhardus iam dictus cum fratre ſuo Michaele in Geographiæ ſtudio præclara
ingeniorum ſuorum ſpecimina ædiderunt dum trium vaſtiſſimarum orbis terræ partium videlicet
Africæ, Aſiæ & Americæ deſcriptionem, in tam anguſtam formam redigerunt vt vniuſcuiuſque
earum ſitum ac pro Geometrica proportione magnitudinem, in ſpatio vnius folij chartæ com-
plexi ſint, hominumque conſpectui propoſuerint. Deus Optimus Maximus illorum labores, lau-
dibileſque conatus proſperet beneque fortunet. Vir fuit pro ætate acutiſſimi ingenij, bonique in
Mathematicis artibus iudicij, quæ mirum in modum auxit quotidiana rerum experientia. Quod ſi
ſuperis annuentibus ad maturam ætatem perueniſſet, euaſurus erat in inſignem architectum pub-
licarum ſtructurarum. Præterquam enim quod quicquid librorum in hiſce artibus alibi extaret ſibi
comparauerat diligenterque euolutus erat, habuit quoque accuratam admodum(in ciuitatibus &
munitiſſimis quibusque principum arcibus delineandis, quas illi inſpicere licuit, quibus & Thea-
trum vrbium, ſuppreſſo tamen nomine non parum auxit) publicorum operum, videlicet propug-
naculorum, foſſarum, mœnium, vallorumque rationem, ita vt facile in hac arte ſuam operam cum
laude viris principibus, vel rerum publicarum gubernatoribus offerre atque elocare illi licuiſſet;
cæterum proh dolor in flore ætatis immatura morte pleuritide ex hac vita, anno octuageſimo
ſeptimo ſexta Iulij, ſublatus eſt: Prædicta illius vxor quadriennio interpoſito, videlicet anno nona-
geſimo primo decima ſeptima Auguſti maritum ſequuta, naturæ debitum exoluit. Secundus ex fi-
lijs Bartholomeus dictus Heidelbergæ in Palatinatu in collegio ſapientiæ, ſtudijs philoſophicis, lin-
guarum græcæ & hæbraicæ cognitioni operam ibidem dedit. Hic anno 63 conſcripſit libellum de
Sphæra Domino Henrico Barſio dedicatum, cumque adoleſcens optime ſpei viginti octo anno-
rum eſſet morbo correptus, obijt anno ſexageſimo octauo. Natu minimus Rumuldus nuncupatus
hæredibus Birckmanni aliquot annis cohabitauit, primo Londini deinde Antvverpiæ & in diſtra-
hendis libris ſeſe exercuit: Interea temporis Geographiæ quoque ſtudium coluit, ita vt domum re-
uerſus, Patri ſuo quem iam multis & grauibus ſtudijs occupatum oſtendi, in delineandis tabulis Ge-
ographicis adiumento fuerit. Patris ſui vniuerſalis orbis terræ & Europæ deſcriptiones in compen-
dium redegit, ac totius Germaniæ delineationem in magna forma, patriæ ſtudioſis ędidit, & Illuſ-
triſſimo Guilielmo Haſſiæ Landgrauio &c. dedicauit: Sperandum eſt ex hac pharetra plures huiuſ-
modi ſagittas euolaturas. Filias ſuas intra priuatas parietes in omni pietate ac timore domini edu-
cauit ac inſtituit, natuque maximam nomine Emerentianam Iohanni Molano cuius ſuperius me-
mini, cum hic Rectorem ageret, elocauit. In ordine filiatum proximam nomine Dorotheam, pri-
mo mercatori Antvverpienſi Alardo Six, cui duas filiolas protulit, poſt illius obitum ciui VVeſa-
lienſi Tilmanno de Neufuille in vxorem dedit: Poſtremam Catharinam Theodoro Verhaer Lu-
dimagiſtro, matrimonio iungi procurauit. Ab illo tempore quo noſter Gerardus Mercator hic ha-
bitatum venit, pro mutua familiaritate atque vicinitate frequenter illum conueni, nunquam vero
otio, vel tantillum temporis indulgentem repperi, ſed vel hiſtoriographum aliquem, aut alium
grauem autorem(quorum inſtructiſſimam bibliothecam domi habebat) euoluentem aut ſcriben-
tem, vel ſculpentem, aut arduis meditationibus indulgentem, occupatum & intentum offendi.
cibi potuſq;, tametſi ſemper eſſet parciſſimus, culinam tamen habuit luculentam, rebuſque neceſ-
ſarijs ad honeſtè viuendum bene inſtructam, valetudinis ſuæ conſeruandæ gratia, curam geſſit accu-
ratiſſimam: ſin vero in morbum aliquem inciderit, ſtatim Doctoris Solinandri, illius integerrimi
amici opera vſus eſt. In pauperes tenuioriſque fortunæ homines, beneficus ſemper fuit, hoſpitali-
tatiſque cultor ac conſeruator extitit, quo ad viueret. Quotieſcunque a ſenatu ad publica ſolemnia
conuiuia, vel ab amicis ad priuata euocaretur, aut ipſe alios inuitaret, hilarem & facetum ſeſe ex-
hibuit, præbuitque, & aliorum moribus ſe accommodauit, quantum corpuſculi conſtitutio ac pie-
tatis ratio ferebat. In familiari conuerſatione, & colloquio facilem & iucundum ſe preſtitit, & ſi

quandoque

quandoq; in viros doctos incideret, nihil illi accidere potuit gratius, quam amicè ac familiariter, de communibus philosophicis, phisicis vel mathematicis studijs: de conseruanda bona valetudine, tuendaque sanitate: componendis in religione controuersijs: de clarissimorum virorum rebus gestis, regionum situ, ac cœli constitutione, item de peregrinarum gentium moribus, legibus & statutis conferre. Cum Domino Iohanne Evvichio, Ambrosio Mauro, Iohanne Othone alijsq; doctis viris hic commorantibus amicitiam conseruauit arctissimam. Ioannem Molanum doctissimum virum, & insignem poëtam, adeovsq; in amore eximium habuit, vt illi filiam natu maximam in vxorem daret. Coloniæ cum multis quoque doctis viris illi notitia atque familiaritas intercessit, inter quos Doctor Albada Frisius, Iohannes Metellus, ac Petrus Ximenius, non postremum locum occuparunt. Sed quid de exiguo ciuilium amicorum numero, quorum quotidiana familiaritate hic mecum fruebatur, verba facio, cum apud viros principes, & potissimum Illustrissimum ac Generosissimum defunctum nostrum(fœlicissimæ recordationis) principem: Comitem Hermannum Nuenarium aliosque comites, barones ac viros nobiles, in tali reputatione atque existimatione extiterit, vt cum illo familiaritatem coluerint atque conseruauerint. In illius Celsitudinis amplissimo consiliariorum ordine ac Medicorum celeberrima corona quoque, vix quisquam(ab anno quinquagesimo secundo quo intra ambitum huius ciuitatis se continuit sedemque fixit) fuit, qui nostrum Mercatorem non ex animo amauerit, magnique vt æquum est semper fecerit. Neque solummodo in hisce vicinis regionibus Anglia, Dania, Gallia, inferiori & superiori Germania, Italia &c. tot tamque illustribus & præclaris amicis munitus fuit, sed vbique terrarum, celeberrimi viri in copioso numero reperti sunt, qui scriptis ad illum familiaribus literis, cum illo amicitiam contrahere, mutuam amicitiam colere, tueri ac conseruare conati fuerunt; Illiusque celeberrima fama adeo vsque creuit, diuulgata & passim sparsa est, vt etiã ad remotisſimos Indos peruenerit, ac cum Doctissimo viro Philippo Sassetto in Goa, Orientalis Indiæ ciuitate notissima commorante, mutuis literis concertauerit: huiusmodi ac similium epistolarum non exiguus fasciculus apud illius heredes, in promptu reperitur. In disputationibus fuit acutissimi ingenij & exercitatissimus: in laboribus suæ professionis indefatigabilis: in rebus prosperis & secundis, moderatum, in aduersis patientissimum sese præstitit exhibuitque. Corpore fuit sic satis benè constituto, bonaque valetudine plerumque vsus est, præterquam quod in senili ætate aliquando podagra laboraret. Cum priore obi vxore in statu coniugij quinquaginta annis, & tribus septimanis vixit, Mensibus aliquot, post huius tum, duxit in vxorem viduam Ambrosij Moer consulis huius ciuitatis dum viueret. Anno nonagesimo quinta Maij paralysi sinistri lateris correptus est, cui morbo D. Solinander celeberrimus longeque exercitatissimus Illustrissimi nostri Principis Medicus pro virili mederi, & consulere conatus quidem fuit, cæterum ingrauescentis ætatis incommoda, successum fœliciorem impediuerunt. Cumque illi linguæ vsus integrè restitutus esset, vidi illum lachrimantem, pectusque suum ter quaterque pugno tundentem, atque dicentem: percute, vre, seca seruum tuum domine, & si non satis acriter percussisti, percute fortius, acriusque pro beneplacito tuo, vt in futura vita mihi parcas &c: Tametsi vero eatenus paulatim pristinæ valetudini(adhibitis ex præscripto superioris medici, diuersis remediorum generibus) restitutus sit, vt more solito placide nocturno tempore quiesceret, bonoque cum appetitu, cibum facilioris digestionis sumeret, viniqueaut cereuisiæ mediocri haustu vires reficeret, sinistri nihilominus tamen cruris ac brachij potentiam(quamuis quotidianis invnctionibus illius nurus summa cum diligentia prædicta membra, ad vnius fere horæ spatium mane ac vesperi, præstantissimis vnguentis vbi opus erit affricaret) recuperare non potuit. Quapropter sibi de cella prospexit, qua a familia, ex cubiculo vbi decumbebat, ad hypocaustum, aut culinam pro illius placito portaretur. Præsente autem constitutione non obstante vel prohibente, studiorum suorum cursum, in suo antiquo vigore pro virium suarum exiguo modulo obseruauit, paululumque temporis sibi elabi passus est, quin aut lectioni grauissimorum autorum intentus esset aut aliqud conscriberet, aut saltem in meditationibus rerum maximi momenti illius animus occupatus esset, nihilque magis indigne tulit, quam quod durante morbo tantam pretiosissimi temporis iacturam fecisset. Sæpissimeque non sine ingenti animi dolore conquestus est, quod imbecillitate corporis impeditus, opuscula aliquot, quæ mente(vt superius memini) conceperat, ac præ manibus quodammodo habebat, absoluturus non esset, quod, proh dolor, ita euenit, vt illi animus sæpenumero dictauerat. Quamobrem iustissima doloris causa omnibus studiosis, præsertim autem Mathematicarum disciplinarum candidatis offertur, cur illius celeberrimi viri inopinatum obitum, pro humana fragilitate egerrimè ferant. Elapso triennij curriculo, in maximum capitis defluxum incidit, qui ita fauces cum illius gutture ita obstruxit vt linguæ vsum aliquandiu amitteret maximaque cum difficultate si quid esculenti, aut poculenti illi offerreretur, deglutire posset quæ vero ægritudo sese paulatim nonnihil remisit. Ingruente autem læthalis morbi necessitate, pridie illius diei quo ex hac vita emigraret, coram concionatore & vicinis, de ingenti dolore omnium membrorum conquestus, Omnipotentis Dei misericordiam cum summa animi fiducia, iterato aliquoties sermone implorauit, eodemque quo moreretur die, eundem vt pro se publicæ præces finita concione celebrarentur, obnixe postulauit, quæ postrema illius vox fuit quæ a circumstantibus intelligi potuit, placidissimeque paulo post vndecimam ante meridiem, postridie calendarum Decembris, cum vixisset annos octoginta duos, hebdomadas triginta septem horas sex, & vidisset pronepotes, in domino obdormiuit. Dominus Deus illi largiatur lætisſimam resurrectionem in die iudicij.

EPITAPHIVM
in obitum
GERARDI MERCATORIS
Auo suo, piè ac placidè vita defuncto.

AMissum luxi qui nuper vtrumq; parentem,
Heu miser ad tumulos cogor abire nouos.
Sic, Aue, te venerande pium qui dogma dedisti
Sæpius, hinc nobis te rapit atra dies?
Sic doctrina grauis, pietas sic prisca peribit,
Hæcq; sepulchralis conteget vrna simul?
Absit vt hæc perijsse queant quæ morte tenaci
Consumptos vitæ perpetis esse iubent.
Has liceat cineri lachrymas tamen addere Auito,
Nam pressus nimium, cor ferit ille dolor.
Thesbitæ vt quondam vatis successor, in altum
Quadrigis rapti dona recepit heri.
O vtinam doctæ mihi sic quoque portio mentis
Cedat, & eximiæ pars quotacunq; manus.

IOANNES MERCATOR
Ex primogenito nepos, hisce mœrens parentabat.

EPISTOLÆ DVÆ
Duorum doctissimorum virorum

Doctoris Reinhardi Solenandri Illustriss. Ducis Iuliæ, Cliuiæ, Montis, &c. Medici videlicet, & D. Iacobi Sinstedij D. V. I. in laudem Atlantis conscriptæ.

SP. Doctissime Mercator amicorum integerrime, remitto tibi meditationem tuam in sex dierum opera conscriptam, mihi mirum in modum gratam & acceptam. Nam sola illa in naturalium rerum cognitionem deducimur. Quando tua apodictica argumenta clarè & ad viuũ demonstrant, Cœli, Aëris, Aquarum & Terræ, prima & originalia principia: de quibus inter Ethnicos Philosophos magna fuit dissentio. Tuis itaque rationibus probè perspectis & intellectis, non amplius vanissima Aristotelis monstrosa priuatione seducemur. Memini cum illud vanum fallaxque figmentum à Petro Ramo Parisijs impugnaretur, vnde hæreseos accusabatur: vtpote qui Aristotelica fundamenta hactenus in omnibus scolis approbata niteretur conuellere. Magnam itaque tibi habituri sunt, omnes studiosi gratiam, quod tandem verissimam principiorum & causarum cognitionem, diuinitus imbutus in hisce extremis Mundi fecibus, nobis communicaueris. Transscriptum ex tuo exemplar misi Greuenbrochium ad Amicum meum integerrimum, Dominum Iacobum Sinstedium, Iuris D. hominem doctrina, pietate & probitate insigni. Is legit & cum hoc epistolio ad me remisit, ex quo vt intelligas ipsius mentem & iudicium, ipsius αὐτογραφὸν ad te mitto. Ille obnixè precatur (quia putat me apud te aliquid valere) vt te admoneam & adhorter, quo hoc scriptum prima quaque occasione omnibus bonis & doctis communices. Ego vero non hoc solum, sed magnopere flagito, vt cæteros libros quoquomodo possis, expedias, forte tergiuersando valetudinem atque ætatem proferes (vt ego ætatem & negotia plerumq; prætendo) verum mihi videtur, vt grauis ætas, non solum te non excusare debeat, sed magis vt matures hos labores, stimulum addere. Vtinam, si mihi liceret à meo decrepito & male sano Principe (cui solus in hoc difficili seruitio seruio,) abesse, non solum valetudinis tuæ causa aliquoties ad te excurrissem, sed ea potissimum ratione te conuenirem, te vt monerẽ expeditumq; redderem, quo auspicata hæc, & bene incepta absolueres: tum etiam de iucundis his studijs, iucundè & amicè tecum vt conferrem, Cum in tuę huius meditationis lectione me oblecto, & veluti Cygneam cantionem tuã animo excipio, venit mihi in mentẽ quod cum Galenus noster, vsum humani corporis partium doctè explicaret, votum quasi animo conceptum calamo omnipotenti Deo voueret. Memini enim quando sub finem 3. li. de vsu partiũ explicitè fatetur, illos suos commentarios se ceu hymnos quosdam conscribere, in quo veram magis pieta tem consistere existimaret, quam si taurorum ἑκατόμβας ei plurimas sacrificaret, & casias aliaq; sexcenta vnguenta suffumigaret; præferebat his omnibus se ista prius scire, exponere deinde alijs quæ nam sit ipsius Dei sapientia, quæ prouidentia, quæ potentia, quæ bonitas, quorum ignoratio Ethnicus ille summam impietatem iudicabat, non si à sacrificio abstineret: qua sententia haud longe mihi

à sacro

à sacrosanctorum vatum sententijs videtur disiunctus. Mirificè delinitus sum ex Mose recognoscendo vera physices elementa & principia, quæ tu in hoc tuo scripto euidentissimis demonstrationibus proponis, re veritatis cupidus lector tuis argumentis non sine ratione acquiescere possit. Mirum quam variæ & diuersæ opiniones de mundi materia apud Ethnicos scriptores passim legantur, vt videre est apud Galenum in historia philosophica: apud Laërtium in vitis Philosophorum: Plutarchum in libris quatuor de placitis Philosophorum (qui mihi physicorum dogmatum epitome videntur) apud Platonem etiam; tum ex Christianis apud Epiphanium in confutatione octuaginta hæresium, qui explicate res adnotarunt: vt de multis alijs nihil addam. Quæ omnia concidunt quando tu post Ideæ diuinæ descriptionem progrederis, ad primæ illius massæ secretionem, qua Lectorem in Dei Creatoris & primæ materiæ cum suis innatis formis & qualitatibus diuina eaque incredibili potentia primitus &, ex nihilo creatæ, adducis. Quæ 15. capite tuæ huius meditationis de ligno vitæ consignasti (in quo mei honorificam facis mentionem, mihiq; plus amice tribuis quam in me agnosco) ea legi & relegi aliquoties diligenter, quando enim illa planè Philosophica & Medica sunt, mirum quantum istis afficiar. Inter cætera ostendis & bruta animantia suæ naturæ ex herbis subsidium quærere, quod Hyrundinis, Cati, Bufonis, Canis exemplis demonstras, licebit pluribus ostendere, quandoquidem ipsa natura docta plurimarum herbarum vires cognitas mortalibus indicarunt. Etenim Ceruos credimus Dictamum herbam, quod eius pastu telum eiecissent sagittarum vulneribus mederi ostendisse: Sic Ceruas Seseli herbam demonstrasse arbitramur: Testitudines, Cunilam: Mustelæ Rutam: Ciconiæ Origanum: Accipitres Hieracium: Columbæ Verbenacam, vt non minus hæ postremæ ab ipsis animalibus, quam Chelidonium ab Hirundine, nomina adepta sint. In Aegyptiorum hieroglyphicis Pica pingitur lauri folium ore tenens, quo designant hominem sibi ipsi medentem. Etenim Pica ægrotans, natura docta, dicitur lauri folia in nidum congerere, quo illis morbos arceat. Vt antiquitas Apollini, quem Medicinæ inuentorem, dicente etiam Nasone, constituunt, haud immerito Laurum sacram fecerint dicarintq;. Parietaria, quæ à Perdicibus Perdicium quoq; dicitur, quando Perdices in ijs locis, vbi illa copiosè prouenit, vt plurimum se volutant atque oblectent: Feniculum nobilitasse credimus Serpentes: nam gustatu atque esu ipsius senectam exuere, oculorumque aciem succo eius reficere scimus, vnde ipsius vsus nobis patefactus: Tu eodem in capite addis, tales plantarum species in quaque regione à Deo creari, quales hominibus, & animalibus ibidem natis, maximè conueniant. Quod viuus testis multis documentis monstrare possem. Imo tam confidenter hoc nixus comperimento, sæpe numero probaui, ex plantarum nascentium frequentia, me fere animaduertere posse, quibus morbis popularibus nimirum ἐνδημίοις quælibet regio subiecta est. Obseruamus hoc ipsum apud Danos, Phrysios, Hollandos, quibus Scorbutus dictus morbus frequens, istius quasi proprium medicamentū Cochleariam scilicet copiose prouenire. Ita vbi, in paludosis locis Tamariscus natale solum agnoscit, plerumque Lienis ibidem vitijs expositi sint incolæ, quod ex lurido colore, qui intumescente cute illis efflorescit, hypochondrijsq; inflatis videre licet. Eodem modo obseruamus, quibus in pagis circa sepes in areis frequens Absynthium luxuriat (in ijsdem habitatores naturalium viscerum obstructionibus, ventriculi infirmitate suffusione bilis plurimum affectos, vt facile nisi prædictę herbæ vsu, viscerum meatus reserantur, extersaq; bile eadem roborentur firmenturque, in Icterum primum, paulo post in aquam intercutem exorbitent. Longius progrederer, si istorum catalogum contexere velim. Quæ eodem in capite de insitione proponis, exquisita consideratione digna sunt. Nam quod obseruasti cortices stemmatum, surculorum verticibus primum & potissimum vniri, id quotidiano vsu atq; experienria comprobatur: Hinc est quod de stemmate inserendo quam tum relinquatur parum soliciti simus dummodo cortex purgatus scissusq; cortici ita aptetur, vt fibris sese contingat. Insitionis diuersi modi sunt quæ fit scisso trunco, in ea non minus obseruari debet ista corticum adæquatio, quam quæ fit, Insoliatione, quando nimirum inter truncum & corticem surculus inseritur, imo in Insoliatione (quam alij Emplastrationem vocant) id ipsum obseruandum est: Atq; hic diligenter notandum etiamsi Columella statuat, omnem surculum omni arbori inseri posse. Ego tamen communi sententiæ hoc tribuo, quod aptissima insitio perficiatur, vbi istarum arborum cortices inter se ita vniantur, vt inter surculum inserendum & truncum cui inseri debet, ista cognatio fit, vt cortices inserendi surculi & cortici stemmatis admissarij eiusdem qualitatis, quod superficiem attinet, præferat. Sed de modo & qualitate insitionis, vbi ad te venero, quod breui fiet: tum de animalibus medicis (sic enim voco animalia quæ herbarū vires natura monstrante docuerunt) conferemus exactius de ijs enim sæpe & multum cogito, quod facile intelliges, ex eo commentario quem de Climacterismo conscripsi. Nam vt ex herbarum folijs, floribus, earum scilicet tum etiam seminis figura ex trunco & stipite ex succi qualitate & id genus alijs haud difficile coniectari, sed docte licebit, quibus morbis, quarumq; partium affectibus herba quælibet conueniat. Quapropter hac vice latius nō progredior, in nostrum conuentum ea dilaturus. Interea tu, vt valetudinem tuam cures, te hortor, quod eo quo præscripsi modo: haud magno negotio facies, & me vicissim ama. Raptim Dusseldorpij ex aulicis negotijs, Calendis Iulij. Anno. 1594. stilo veteri.

Hanc egregiā & opere dignā augmentatio nem hinc mutuatam suo loco differimus. capite 13.

Tuus Reinhardus Solenander Medicus.

Prudentissime humanissimeq; Solenander, Legi Doctissimi viri Gerardi Mercatoris librum de Fabrica mundi non minus verè quam doctè scriptum. Et dici non potest quantopere me istius scripti lectio affecerit. Video hactenus tam Ethnicos quam Christianos vera physices Elementa & principia ignorasse, nihil certe iucundius, quam euidentissimis rationibus ac demonstrationibus, auidum Lectorem & veritatis cupidum, in Dei Creatoris, & primæ materiæ, cum suis innatis formis & qualitatibus, Diuina potentia primitus & ex nihilo creatæ, penitiorem cognitionem adduci. Pulchre igitur post Ideæ diuinæ descriptionem progreditur ad primæ illius masse & materiæ secretionem demonstrandam. Nam ostendit flatu & vehemētiore vento aqueam & limosam illam materiam secretam fuisse, ita vt grauia ad centrum in vacuo constitutum vltro declinarent: Nimirū terram etiam dum fluxilem, punctum siue centrum sphericâ figura, per ęquilibrium circumdedisse, & ventorum flatibus in siccitatem & duritiem paulatim fuisse redactam. Deniq; ex illa commotione aqueæ materiæ, subtiliores humores in aërem conuerti & formari cæperunt; & deinceps ex aëre ætherea regio cum cœlestibus sphæris & stellis adornari cœpit, ita vt aquas illas supra cœlestes & Empyrium cœlum constituentes, lucidissimas faciat & angelos ex ijs creatos esse statuat. Hæc omnia sunt Dei Verbo & rationi minime dissentanea Licet Aristoteles octauo φυσικῆς ἀκροάσεως mundum contendat ęternum esse, Quem Picus, Comes Mirandulanus, & Paulus à Schala, & Palingenius in Zodiaco pro viribus tuentur. Sed prestat Dei verbo adherere, quam incertis opinionibus fluctuare, Non posset sane quicquam iucundius suauiusq; dici, quam cœlos, angelos & stellas, aërē, aquas & terram, & quicquid in ijs continetur, ad solius hominis vsum esse creata vt ei inseruiant. Quum istorum omnium origo ex vna eademq; massa desumpta fuerit, ex qua & homo, sequitur cœlorum, Angelorum & omnium rerum creatarum magnam cognationem affectionem & amorem inter se, & erga hominem esse. Ego certè dicam libere quid mihi inter legendum acciderit, magno desiderio & ardore inflammari cæpi, erga omnes res à Deo conditas(solis diabolis exceptis) vt pote mihi cognatas & ab optimo Deo in meos vsus creatas, Hinc permoueor ad gratitudinem Deo assiduè præstandam, quæ augetur & perficitur Christi cognitione. Illud certe solertis & sagacis ingenij iudiciū est, quod ex aquarum à terra separatione & mediæ terræ cauitatibus inclusarum, idq; vndiq; ex æquilibrio, ne centrum ponderis in æqualitate grauetur; inde concludit & probat alteram terræ partem infra nostrum horizontem ex aquis eminentem, nostræ Europæ, Africæ & Asiæ correspondere. Quanta prudentia differit de characterismis herbarum, in quo loco & tui honorificam mentionem facit. In summa agnosco illum doctissimum esse virum, & omnium Illustrissimorum Principum fauore & amore dignissimum. In vltimis duobus capitibus verum Theologum agit de originis peccato disputans; atqui non singulis theologis per omnia satisfaciet. Statuit enim animā ex traduce propagari, & non diuinitus infundi in recens creati pueruli corpus. De qua re Augustinus & Hieronymus, prolixissimis & elegantissimis epistolis disseruerunt: sed Augustinis in nostri authoris sententiam magis inclinat. In hębreorum quorundam vocabulorum ethymis explicandis Eugibinum sequens, non nihil videtur à vero aberrare. Nam terrę nomen Eretz, quod nomen & Germani ab Adamo retinuerunt Erdt, non à Razar, quod conculcare significat, sed à Raza, quod appetere & velle significat, eo quod terra desideret & appetat herbas & fruges, aliasq; res sibi à Deo mandatas proferre. Sed de his plura maiore otio. Amanter rogo vt Doctissimum virum ad editionem maturandam horteris. Profecto physica ars manca erit, sine huius auctoris accessione. Vale.

Tui amantissimus

Iacobus Sinstedius. D.

IN ATLANTEM
Gerardi Mercatoris Aui sui.

En tibi lector adest Atlas rediuiuus & ingens
Aspice grandæui signa vetusta senis.
Gentis Maurorum rex seruantissimus æqui,
Atq; Mathematica clarus ab arte fuit.
Seu genus antiquum, seu robur & ardua spectes
Facta viri, similem tempora nulla dabunt.
Ex hoc tot reges geniti virtute potentes,
Crederet vt veros turba prophana deos.
Hic ille, vt perhibent, stellis ardentibus aptum
Axem humero torsit qui geminumq; polum.
Dicitur Alcides onus hoc subijsse, quod Atlas
Artibus ingenuis instituisset eum.
Et quia summorum virtus imitanda virorum est,
Hunc Auus exemplo credidit esse sibi.
Ille feras gentes domuit, moderamine noster
Affectus æquo rexit & ingenium.
Atlantem fecit præclarum docta Mathesis,
[illegible] Mathesis adest.
[illegible] ...ere iusti,

Et simul his methodum præscribit & ordine ponit
Quæ sub mensuram singula quæq; cadunt.
Qui quoq; cunctarum referens primordia rerum,
His adhibet quam dant Biblia sacra fidem.
Ordine seruato commonstrat singula, laus est
Prima Creatoris, deinde creata locat.
Astrorum voluit posthac ostendere motus,
Et Planetarum quo vaga turba ruat.
Quin etiam voluit stellarum pandere vires,
Quatenus & radijs inferiora doment.
Hinc Elementorum voluit perquirere causas,
Ex quibus hæc mundi machina structa viget.
Adde Geographiæ veterisq; nouæq; tabellas,
Quas vastum voluit claudere scriptor opus.
Sed grauis impedijt morbus, simul ipsa senectus,
Et mors postremum multa negauit ei.
Quod potuit fecit, commendat cætera doctis,
Vt patriæ & famæ consuluisse velint.

Iohannes Mercator scripsit.

PRAEFATIO in Atlantem.

Atlas rex Mauritaniæ & regio stemmate natus, Patrem habuit Terrenum siue Indigenam, iuxta Eusebij ex antiquissimis historicis testimonium, qui fuit Cælus cognominatus & matrẽ Titeam, cognomine Terrã, auum paternum simulq; maternũ Elium siue Solem regem Phœniciæ, qui cum vxore Beruth in Biblo habitabat, ambos insigniter in Astronomia & naturalibus disciplinis versatos, ita vt eruditionis gratia Solis & Cæli nominibus digni haberentur. Et quidem Atlas, vt citant veteres, Diodorus lib. 4. cap. 5. astrologus fuit peritissimus, deq; sphæra primus inter homines disputauit. Fratres habuit multos, quos Cælus ex diuersis vxoribus genuit vsque ad 45. quorum 17. ex Titea prudentissima, & hominibus multum benefica fœmina habuit, quos communi nomine à matre Titanes appellauit; Sorores quoque habuit, inter quas præcipuæ fuerunt Basilia, quæ fratres omnes suos in gratiam matris educauit, proptereaq; magnam aiunt matrem appellatam, & Rhea quam Pandoram dixerunt. Basilia autem cum Cælus obijsset, vt prior annis, prudentiaq; & virtute reliquis præstantior, communi fratrum & populorum consensu regnum nacta est adhuc virgo, cum nulli antea nupsisset. Postmodum cupiens regni heredem relinquere, fratri Hyperioni nupsit, ex quo duos peperit liberos, Solẽm & Lunam, quorum prudentiam admirati Hyperionis fratres, ne ipsius posteris regnum confirmaretur, ipsum obtruncârunt, & Solem adhuc puerum in flumine Eridano suffocârunt. Tum Cæli filij, quorum nobiliores Atlas & Saturnus erant, inter se partiti sunt regna patris, Atlanti loca iuxta Oceanum, & Lybiam vsq; ad fretum Gaditanum contigerunt, vbi mons Atlas & gentes Atlantes ab eo dictæ sunt in Mauritania. Saturno vero Sicilia ac Libya obuenerunt, qui & postea exosus à suis ob tyrannidem in patrem Cælum commissam, fugit in Italiam, ibi à Iano particeps regni factus. Quia autem Diodorus citat, primum apud Atlantes regnasse Cælum, hominesq; antea per agros dispersos ad cœtũ condendasq; vrbes ab eo exhortatos esse, certũ est, antiquissimos hos reges esse, fuit enim Atlantis filius Atlas, pulso fratre Hespero, rex Iberiæ, quæ post Hispania est dicta, anno post diluuium vniuersale 738. Hespero in Etruriam fugiente, vbi factus est Iani tutor. Auus Atlantis Elius in Phœnicia regnabat anno à diluuio 662. Et testatur Diodorus hos regès insignem prudentiam ex natura rerum & contemplatione nactos, simul & humanitati ac pietati assuefactos esse, vt merito dicat Diodorus, Atlantides tum pietatis, tum erga aduenas humanitatis præ cæteris gentibus laudem tulisse, quando vix 22. aut 23. generatione completa, multæ continentis partes hominibus adhuc vacuæ erant. Habuit Atlas plures filios, sed vnum pietate ac in subditos iustitiæ humanitateq; insignem, quem Hesperum appellauit, qui cum in Atlantis cacumen ad scrutandos astrorum cursus ascendisset, subito à ventis correptus, nequaquam amplius visus est. Sic Diodorus; sed ego vt dixi regem in Iberia fuisse inuenio, adeoq; ventis secundis in eam traiecisse, vbi ita prudenter & piè vixit, vt cum à fratre in Etruriam fugisset, ob insignem sapientiam & prudentiam, in Iani tutorem & regni administratorem sit constitutus, quæ munia frater eius Atlas post Hesperi mortem suscepit. Hunc Atlantem tam insignem eruditione, humanitate ac sapientia virum mihi imitandum proposui, quo ad ingenium & vires suppetunt, Cosmographiam veluti ex alta animi specula contemplaturus, si forte aliquid veritatis in rebus nondum percognitis rimari possim, quod ad sapientiæ studia conferat. Et vt Cosmus omnium rerum numerum, species, ordinem, harmoniam, proportionem, virtutes & effectus continet, ità à creatione incipiens, partes eius omnes, quatenus methodica ratio postulat, iuxta creationis ordinem enumerabo, & physicè contemplabor, quò causæ rerum innotescant, ex quibus scientia constat, ex scientia, sapientia, quæ ad bonos omnia fines dirigit, ex sapientia, prouidentia quæ finibus facilem viam præstruit: hic erit mihi scopus omnium, deinde suo ordine tractabo cœlestia, mox Astromantica, quæ ad diuinationes ex Astris pertinent, quarto elementaria, deniq; geographica, sic totum mundum tanquam in speculo proponam, vt ad inueniendas rerum cusas, sapientiam & prudentiam assequendam, sint aliqualia rudimenta, & lectorem ad altiores speculationes ducere possint.

STEMMA ATLANTIS

Ex Eusebij præparatione Euangelica lib. 1. cap. 7. quod ille annotauit ex Sachoniatone Phœnice historico, à Philone Biblio ad verbum verso. Et partim ex Diodoro Siculo.

- Elius *siue Sol rex Phœniciæ*
  - Terrenus *vel indigena, Cælus cognomine, cui ex Titea sorore.*
    - Illus, *qui & Saturnus vxor soror* Rhea.
      - Iuppiter *Olympius.*
      - Prometheus.
        - Deucalion
    - Iapetus *cui ex Clymene Oceani filia.*
      - Epimetheus.
    - Basilia.
    - Bætilus.
    - Hyperion *vxor soror* Basilia.
      - Sol *puer in Eridano suffocatus.*
      - Luna.
    - Dagon *deus Philisthinorum, Iuppiter Aratrius dictus, Azoti colebatur.*
    - Atlas *cui ex Pleione Oceani filia.*
      - Hesperus.
      - Atlas.
      - Alcyone.
      - Merope.
      - Electra.
      - Celeno.
      - Tayeta.
      - Sterope,
      - Maia *cui ex Ioue.*
        - Mercurius.
  - Titea filia. *alias Terra.*

DE MVNDI CREATIONE Ac FABRICA Liber.

Prolegomenon Fabricæ mundi Caput primum.

Intentio totius Coſmographiæ.

AXIOMA eſt omni menti opificium huius mundanæ machinæ aliquomodo inſpicienti, Deum ipſius autorē immenſæ potentiæ, ſapientiæ & bonitatis eſſe, Ac de potentia quidem dubitare eſt impoſſibile, ei qui ex nihilo conditum, non æternam eius materiam condiderit. De ſapientia vero & bonitate ſi cui nondum plene apparet, necdum conſiderato ornatu & laudatiſſima, exquiſitiſſima, ſapientiſſimaq; diſpoſitione fabricæ, is nobiſcum eam perſcrutetur, donec ipſamet operis vndequaque (quatenus ex ipſo Dei verbo, & manifeſta rerum experientia licet) perſpecti contemplatio perſuadeat. Id enim molimur, dum Coſmographiam tradimus, vt ex mirabili omnium rerum in vnum Dei finem concordia, & ex inperſcrutabili in cōpoſitione prouidentia, infinita Dei ſapientia, & inexhauſta eius bonitas cōſpiciantur, quo ad venerandam eius maieſtatem, colendam, amplexandamq; eius diuitem bonitatem, perpetuo feramur. Affulgeat lux eius intellectui noſtro, & mentem ad veram hanc ſapientiam dirigat. Itaque immenſa illa Dei bonitas ſuam intra ſe gloriā, præ nimia exuberantis fœcunditatis parturitione, continere non potens, hominem voluit creare, cui ſuam gloriam communicaret, quem cum ſua ſapientia corpore amiciendum, qualem videmus & prima eius creatio exhibet, conciperet, mundum hunc quem contemplandum ſuſcepimus, & partes eius ad hominis ſic conſtituti vſum neceſſarias, in eum quem videbimus ordinem, naturam & proportionem, iuxta ideam eius ab æterno conceptam, per omnipotentiam ſuam condidit atque digeſſit. Primus igitur finis operum Dei, primaq; intentio eſt, communicare gloriam ſuam, proxima hominis creatio, tertia reliqui mundi diſpoſitio, poſtremus hic intentionis ſcopus initium fuit operis, à cuius primo exordio mundi deſcriptionem auſpicari oportet eum, qui vtiliter ipſam ad philoſophiam extendere volet.

Solent curioſi homines interrogare, quid fecerit Deus antequam mundum conderet, quomodo & vbi tum erat, cum nullus eſſet locus ac tempus, cur non multis ſeculis prius orbem condiderit, cur hominem non ita perfecerit vt labi nequiret. Huiuſmodi temerarijs parumq; argutis quæſtionibus facile reſpondebit, qui æternæ Triadis cognitionem (quanta ex ſacris literis & opificio ipſius acquiri poteſt) habuerit, ac temporis & loci veras definitiones collegerit. Veruntamen non eſt digna talium hominum inſulſa & irreligioſa proteruia, cui reſpondeatur; religio enim eſt de occultis Dei iudicijs & conſilijs, quæ ad additam eius & inſcrutabilem ſapientiam & maieſtatem pertinent inueſtigare latiꝰ, quam nobis verbo ſuo dignatus eſt reuelare, & de ijs quæ extra & ante mundū, quæque ſupra hominū ſunt captū diſputare, ſumma temeritas eſt & ſtultitia. Cum enim opiniones tantū, non ſcientias gignant, non poſſunt ſapientiā adferre, ſed citius exoticas doctrinas, quæ veritatē rerū labefactant, inducere. Quamobrē ſatis ſit nobis, à rebus aut ſenſu, aut certa hiſtoria notis, rerū verarum ſcientiā petere, nō opinabiliū, quorū non eſt ſcientia, ſic enim nō aberrabimus, ſi modo iuſto ordine progrediamur.

Prolegomenon Fabricæ mundi Caput ſecundum.

De Deo omnium principio & effectore ſecundum Platonicos.

PVlcherrime Platonici ex communione ſpecierum, quæ in rebus perſpicitur, & ordine earū ad Vnum ipſum primum omnium principium aſcenderūt, hoc eſt (vt Pauli filum ſequamur) exordinatiſſima rerum omnium diſpoſitione & harmonia prouidentiam aliquam circa res ipſas exiſtere vtcunq; perſpicientes, dum eas alicuius opera eſſe intelligerent, ac proinde ad creationē earundem meditandam atque aſſerendam pertraherentur, eò peruenerunt. Verū cum ab Vno illo ad opera ipſa deſcendere vellent, in modo & ordine creationis hallucinati ſunt, Primum quod ponant, intellectū ſiue mentem mundi fabricatorem, extra ipſum Vnum, & plane ab hoc diſtinctum atq; aliud. Deinde quod materiā cum ipſam ſimpliciter ab omni forma ſeparent, intelligāt nullius Ideę progeniē eſſe.

Ideæ enim species sunt siue formæ, quæ non nisi formas generare possunt ac proinde increatam quoq; ipsam & æternam necessario intelligant. Hic error inde natus est, quod materiam susceptibilẽ tantum formarum crediderunt, ac nullam cum formis naturæ communionem habere, ideoq; in ipsa formarum semina esse, & ex potentia eius per opificem posse educi, ne per somnium quidẽ semel cogitarunt, vnde & perpetuum aliquod formale principium extra materiã constituere coacti sunt. Idem & extra Vnum, diuersumq; ab illo constituere hac ratione inducti sunt, quod cum Vnum illud & primum omnium principium, nimis ad viuum ab omni entis natura & conditione resecarent ac spoliarent, perperam metuentes ne compositum quid illud faciant, aliud extra Vnum quæsiuerunt rerum principium, ab vno quidem genitum, sed distinctum tamen essentia, & naturæ proprietate à quo solo tanquam patre primum & immediate rerum formatrix virtus, & exemplar opificij mundani esset ac dependeret, cuius doctrinæ vestigia insequutus Valentinus alia insuper deliramenta addidit, etiam modum commentus quo Vnum, quod Proarchen & Bythum vocat ad generationẽ Mentis processerit, & per intermedias deinceps generationes, aliquot tandem ad materiæ & rerum omnium creationem deducens, nec non prodigiosam Pythagoræ philosophiæ intermiscens, quem sequuti discipuli nihilo sanius docuerunt, vbique plus quam Anilibus fabulis veritatem conspurcantes & obscurantes. Sed cum horum insania sua fatuitate exsibiletur, ad Platonicorum potius theologiã & mundi originem respiciendum est, quæ, quod præ omnium gentiliũ philosophia diuina sit, & maxime ad veritatem Mosaicæ traditionis accedere videatur, facilius abducere à recta & sacra philosophia potest. Quapropter eius summam breuissime proponentes, veram rei ex aditis scripturæ & naturæ narrationem opponemus, hanc rationibus consequenter confirmaturi, illam vero vbi erronea est, reprobaturi, ne sub specie sacratioris theologiæ per inanem philosophiam ad latentem falsitatẽ fascinentur oculi intellectus nostri, & à veritate rerum abducamur, simul quoque vt innotescat omnibus nullam fuisse vnquam tam sanctam apud ethnicos scolam, nullum tam ardens studium, nulla adeo præclara ingenia, quæ ipsam veritatem rerum sua industria assequi potuerint, postquam qui religiosissimi omnium fuerunt Platonici, & ipsi longe aberrarunt, & cæteris longissime aberrandi materiam dederunt, ac proinde gratias agamus vni soli Deo, qui & principium, & creator, & animator, & conseruator, & finis opificij mundani est, quod mundi veram fabricam, principium & fontem vniuersæ philosophiæ ac veritatis, nobis dignatus sit per Mosen & Prophetas alios reuelare.

Vnum siue Bonũ.

Itaque Platonicorum theologiæ hæc summa est, Vnum, Mentẽ & Animam, quæ in fabulis nominantur Cœlum, Saturnus, Iuppiter, tria in diuinis ponunt principia, ordine se inuicem consequentia. Primum omnium, quod ipsis est Deus primus & summus, Vnum vocant, propter simplicissimã simplicitatem, & Bonum, propter exuberantissimam fœcunditatẽ ad generationem & sui communicationem procliuem. Hoc scribunt nec ens esse, nec essentiam, nec intellectum, nec bonum adiectiuè, nec intelligere ne seipsum quidem, nec viuere, nec moueri, sed super omnia hæc esse, hoc est fontem & principium esse entis & essentiæ, intellectus & intelligentiæ, vitæ ac motus, & omniũ quæ prẹter ipsum primum omnium & supremum principium cogitari possunt. Rursum nihil in se habere, & diuersum esse ab omnibus, in seipso consistere nec misceri sequentibus, adesse tamen omnibus, & omnia ab illo contineri, similiter vbique esse, & tamen nusquã, hoc est nullius loci indigum esse, nec etiam intrinsecus neque extrinsecus, finitum siue determinatum esse, esse autem omnium potestatem, & quidem omniũ potentiarum potestatem maximã, non tamen omnia esse, sed super omnia.

Mens.

Hoc Vnum siue Bonum sua exuberantia parturiens, non cogitatione ad hoc annuente, neq; consilio aliquo, neq; voluntate decernente, neque vllo pacto motum, sed manens in habitu proprio ex ipsa sibi insita perfectione, comitante intrinsecus actu potentiali, siue efficaci potestate, radium creat & effundit eo fere modo, quo sol idẽ & immotus manens lumen circumfundit, qui radius quatenus ex illo manente statim hoc existit, ens efficitur, quatenus vero naturaliter ad suum parentem conuertitur & quasi mouetur fit viuens, vnde corroboratus & potestate impletus ac perfectus ex eadem per semet ditescit intelligentia, & fit Mens & Intellectus, tum patrem suum ipsum respiciendo, tum se in se conuersus, intelligens. Quia porro dum sese inspicit potestatis suæ conscius, quantũ illa valeat, in qua nimirum vigeat virtus essentiarum omnium genitrix, ipse sibi essentiã suam hactenus indefinitam atq; indeterminatã definit, ac veluti explicat, non aciem intendendo, aut cogitatu discurrendo, quasi qui quærat quod nondum habet, aut scire studeat quod ipsum latet, sed vnico vigiliq; perpetuo suę intelligentiæ actu, actu inquam suæ essentiæ intimo, potestatem suam semper inspiciendo, & quæ sine adhibita intelligentia latuissent determinatè cognoscendo, sic inquam Ideas siue species omniũ rerum formatrices, quas intelligibiles vocant Deos, intelligendo concipit, ac quodammodo gignit, distinctas quidem formali ratione, sed essentia adhuc easdem, & veluti multa vnum existentes, non inquam vnum & multa, sed vnũ multa, vt vult Parmenides, propter minus numerosam vnitatã in mente, quam quæ est in anima, atq; vt intellectus est plenus potestate vna ab Vno accepta, ita pariter plenus Idearum siue formarum omniũ, vnum cum illis idemq; manet, omnia in hoc entia existens, eaq; vera, quia immutabilia & æterna, quæ protinus vt à se & in se genita sunt, tanquam Saturnus quidam absorbet nec sinit apud Rheam enutriri, hoc est non sinit in materiam & naturã rerum caducarũ labi, sed in se omnia indissolubiliter, & impartibiliter complectitur & seruat, & in vno quodã omnia possidet, omnibus etiam & vbiq; pręsens, non tamen in illis, sed illa, in ipso sunt, vt ab eo dependentia & in eo consistentia, & cum sit intellectus vnum multa, hoc est vnũ quidẽ existens in se toto & in essentiæ identitate, siue vnitate impartibile, at secundũ partes semper simul & intro manentes, alteritate

tantum quadam in se ipso distinctus, non est circa sequentia entia partibilis, sed perpetuo secum manens veluti & Vnum in sequentia non distribuitur. Non enim secundū alteritatem illā suam internam in multa distinctim effunditur, sed vnum tantum secundū rationes seminales, iam actu & essentialiter simul multa existens, procreat, Animā videlicet, de qua mox dicemus. Hunc intellectum vocant. Magnum Deum, & secundū Deum, quinetiam non aliquem, sed omnem Deum, à quo videlicet vt primo & omni ente solo, immediate omnia entia, ac proinde omnes Dei essentiam suam sortiantur. Vocant & verbum Dei, & actum productum ipsius Boni & item imaginem Dei, quod genitoris bonitatem prægnante vbertate & gignendi propensione pro viribus imitetur, quas vires cum à genitore accipiat, vsq; adeo illi cohæret, vt alteritate quadā solum videatur ab eo discretus. Et Plato Ideam quoq; vocat, quod exemplar vnamq; indiuisam omnium speciem in sua essentia comprehendat. Vocat & causam & mundi artificem, quod primum ens factus, omnium deinceps entium parens fit.

Anima.

Huius Mentis progenies est Anima mundi, tertius Deus, nō aliter inde egressus quam illa ex Vno, est enim ipsa Mentis Verbum, est lumen Mente mundi fabricatore effusum, est actus & quidem tota extra productus & vita viuificans inferiora, quemadmodum intellectus hanc viuificat, ipse ad Vnum conuersione viuificatus; & quemadmodum Ens ad genitorem suum respiciens, Intellectus euadit, ita & Anima Mentem intuens, Ratio fit ipsius Intellectus, lumen atq; vestigium, semper inde dependens, & inde quidem illi coniuncta, inde vero inferiora comprehendens, vnum & multa simul existens secundum Parmenidem: Vnum quidem, quia sub vna communi essentia intellectuali rationes omnium formarum suscipit, atque impletur, dum in patrem intellectum respicit: & simul quoque multa, quia dum in se conuertitur, rationes seminales omnium formarum singulatim concipit, & ordine enumerat, ac præ nimia fœcunditate parturiendo, intus incalescens ipsas animat, iisq; ad generandas in Materia formas, videlicet ad creandum sensum in animalib⁹, naturam vegetatricem in plantis, motum in cœlestibus corporibus, & quicquid præterea est, quod ad ordinem, speciem, naturam, proportionem & motum rerum pertinet, motus initium præstat. Itaque sic in sua essentia constituta anima, cum vt Vnum & intellectus, ipsa quoque vbique sit, & in omnibus adsit, non potest non singula in hoc mundo visibili ordinare, disponere, vegetare, animare, & vnumquodque ad proprium suum esse & formam, veluti incubando perducere; verum non vt Mens in se manet impartibilis, sed egreditur quodammodo ad singula corpora, illisq; alio quolibet loco aliter insinuatur, videlicet secundum cuiusque Speciei rationem, non quidem in partes à se mutuo diuisas distributa. Tota enim & secundum substantiā essentiamq; pariter omnem indiuisa, vbique & in singula simul est, sed per seminales & specificas rationes, quæ multæ & variæ sunt, alibi aliter suas vires exercendo operatur, & sui simulachra, videlicet species in rebus facit. Quare tametsi in sua essentia, vna & simul multa sit, & per huiusmodi seminalium & specificarum rationum diuersum influxum fiat diuisibilis, nō tamen propria ad diuisionem necessitate hoc fit, vt quæ tota secum perpetuo manet, sed quia corpora diuisibilitate propria indiuisibiliter eam accipere nequeunt, vt partitio hæc corporum non Animæ passio sit, ac necessitas.

Hæc tria in diuinis principia, hoc quo narraui modo Platonici describunt, ac primum quidem eorum non concedunt, aut actum esse alicuius(vt neque debet) aut aliquam actionem habere, esse tamē potentiale, id est actus proferendi potestatem, retenta Vnius simplicitate concedunt. Intellectum autem actum esse ab vno emanantem. Animam quoque actum ipsius intellectus, & vtrum libet horum differentem ab illo à quo effluxit. Maius item ac melius esse quod gignit, illo quod à se gignitur, ideoque intellectum minorem ac deteriorem Vno esse, meliorem autem ac Maiorem Anima, & similiter Animam speciebus à se productis, Hæc fere sententia est vniuersæ Platonicorum theologiæ, cui hanc sequentem veriorem opponimus.

Prolegomenon Fabricæ mundi Caput tertium.

Vera de Deo eiusq; Trinitate, ex scripturæ aditis confessio.

VNum nobis Deū, sub tribus hypostasibus distinctis, at non à se mutuo diuisis & separatis, proponit verbum Dei, quarū quælibet suas habet proprietates, quibus à reliquis distinguitur. Sunt autem Pater, Logos siue Filius, & Spiritus sanctus, ideo vnum existentes, non quia vnius sunt essentiæ, vt homo homini, sed quia vna numero sunt essentia, quippe cum à se mutuo sint inseparabiles, totaq; essentia Patris latens, velut æterna generatione in Logon eradiet, ita vt Logos sit lucidus character & expressa Patris essentia, eademq; essentia à Patre per Logon in vniuersum mundum splendeat, qui splendor Spiritus sanctus existit, vna est omnium trium deitas, omnipotentia, virtus, sapientia, bonitas, voluntas, nec modo tria vllo modo dici possunt, quum vna numero sit omnium vis & potestas, & actio, vt Logos ipse nos docet Iohan. 17. sic Patrem alloquens: Mea omnia tua sunt, & tua mea. Item Pater in me manens ipse facit opera Iohan. 14. & Ioh. 5. Pater meus vsq; modo operatur, & ego operor. Per Spiritum sanctum quoq; Patrem & Logon omnia operari passim in scripturis sanctis patet. Et Sap. 1. dicitur Spiritus sanctus Orbem terrarū repleuisse, ita vt omniū triū sit vna communis operatio, sed secundū personalem proprietatē, aliter à Patre, aliter à Filio, aliter à Spiritu sancto procedens. Itaque non tres Deos, neque tria rerum principia ponimus, quemadmodum Plato, sed vnum

indiuisum

CREATIONIS MVNDI

creata sunt omnia,existens
indiuisum,secundum se totum vbiq; præsens,ex quo,per quod,& in quod creata sunt omnia,existens
quidem sub triplici ratione, sed in identitate essentiæ, distinctum quidem in tres subsistentias siue
personas, sed neque essentia differentes, & à se mutuo diuisas, neque consequenter ordine minores
aut deteriores, vt Platonici volunt, sed per omnia æquales diuinitate, æternitate, potentia & effica-
cia,quarum singularum essentiæ proprietas,non magis nec minus vnius,quam alterius,sed æquè om-
nium ad cuiusuis rei creationem necessaria est. In omni enim opere faciendo, rria hæc operanti re-
quiruntur, potentia siue principium actus interni, actus internus siue operis conceptio & dispositio,
& actus egrediens. Quemadmodum in igne principium caloris est natura siue forma ignis, actus illi-
us est calor internus. Actio siue egrediens actus est calor inde emanens. Et in anima est principium &
potentia motiua, est dispositio siue voluntas ad mouendum, est denique motus ipse.

Quoniam vero neque fortuitò neque per ignorantiam modum tentando & inquirendo, neque in-
sipienter Deus hunc mundum condidit, sed summa prudentia & sapientia, negari non potest ipsum
ab æterno exemplar quoddam determinatum futuri mundi, & ideas operum singulas concepisse, ve-
rum non in Logo eas inchoamus, vt Plato, sed in Logi parente, cum omnia quæ habet filius à Patre
habeat, quamobrem in Patre velut seminariam rationem mundi ponimus, in filio vegetantem
vim, in Spiritu sancto vim productricem & animatricem, quæ cum illo ex Patre procedens, & per
Filium effusa in opus progreditur. Igitur Spiritus in Deo exuberans omnipotentem inexhaustamq;
venam Patris exuscitat, & immensam fœcunditatem Filij, veluti ad germinandum prouocat, atque
per eius Spiritus viuificam spirationem Pater mundum seminali ratione & modo concipit, concep-
tum Logo tradit vtpote qui patrem ad amussim exprimit, ex filio iam actu producitur mundus, non
producitur autem nisi mediante Spiritu tanquam vehiculo, per quod mundus in partes suas diffun-
ditur, & in singulis iuxta propriam cuiusque ideam animatur, comitatur item Spiritus opificium per
omnia semper, vt quod ipsius imprægnante actiuitate conceptum & viuifica motione formatum,
eadem etiam conseruari debet, non autem sic comitatur singula vt in partes diuidatur, sed eo modo
indiuisibiliter, quô rectè Platonici animam mundi singulis adesse pronunciant. Neque etiam pars
eorum fit, vt propria eiusq; anima aut forma euadat, sed totus secum & per omnia manens, præsens,
& ab omnibus diuersus ac separatus, omnia semel ex potentia Patris per Actum Filij in suam quæque
essentiam & speciem format ex materiæ essentia gradatim perficiendo, iuxta exemplaris rationem,
& omnia deinceps iuxta legem à Patre conceptam struat.

FABRICÆ MVNDI

Caput primum.

De sapientia Creatoris.

COsmographiam tandem beneuole Lector aggressuros, vt tam diuinam & prauem speculatio-
nem decet, omnes animi vires impendere necessarium fuit, vt rerum creatarum omnium spe-
cies & ordinem ob oculos ponerem, quo ad contemplationem vniuersi & sapientiam fabricæ mun-
di lectorem adducerem. Scriptum est enim psalmo 103. & 24. Omnia in sapientia fecisti. Est autem
sapientia, causas & fines rerum cognoscere, quæ nusquam melius quam ex mundi fabrica ordinatis-
sima, & secundũ causas ordine annatatas à sapientissimo architecto deducta cognosci potest. Vt enim
creando naturam singulis indidit, ita etiam mox iniunctum officium præstiterunt, & ad consumma-
tionem rerum vsq; præstabunt. Quapropter nihil satius est, quam eius opificium, prout ab ipso autore
factum est, & dictante Spiritu sancto à Mose fideli in toto eius domo scriptum est, peruestigare & ri-
mari omnibus ingenij viribus. Neque enim hic facile errabimus in causis rerum assignandis, cum na-
turæ leges primas & præcipuas vulgo notas contemplabimur, & similes inde effectus deducemus. Sic
nihil certius est, quam grauia omnia deorsum ferri, leuia sursum, nullum motum in rectum infinitũ
esse. Ex crasso quod subtilius est, euaporare, vnde in çentrum colligi grauia, mundum sphæricũ esse, &
omnium partium eius ordinem, & subtilitatis ac nobilitatis differentiam colligimus. Ex ordine rerũ
& causis finibusq; demonstratis, Philosophorum veterum errores circa principia rerum & circa na-
turas facile deprehendemus & conuincemus, vt veritas inconcussa stabiliatur in hominum animis,
& non amplius fluctuent opinionum varietate, & ambiguis rationibus quoquo modo persuasibilibus
seducantur. Sic mira panduntur in cœlestium corporũ situ & natura, quæ hactenus non satis inquisi-
ta nec explorata fuerunt. Sic multa in elementis hactenus desiderantur, quæ diligenti studio & arte á
doctis viris indagari possent, adhibita ad mundi fabricam doctorũ virorum per diuersa regna sparso-
rum, obseruatione & obseruandorum lege. Sic de incremento, decremento, & fluxu maris admiran-
do, & causis eorum aliquid tandem certi indagaretur: Sic de nauigandi arte, in qua adhuc quædã non
exigua desiderantur, latius inquireretur. Sic tandem vniuersa geographia, magno Principum & toti-
us orbis cõmodo absolueretur, quæ vsq; adeo est necessaria, vt neq; Mercatores ad nobilissimas ditissi-
masq; regiones accessum habeant, vt cum gentibus vndiq; contractẽt, & Christianis omnes terras fa-
miliares faciant, neq; Principes de suis ditionibus aliquid certi & solidi statuere possint, nisi operose
& parum fidelibus subinde ministris, quia desunt tabulæ, oculati totius ditionis & situũ testes. Ego an-
te annos aliquot huius operis initiũ feci à regionibus in nostra hac parte desideratissimus, quib⁹ nunc

Septentrio-

Septentrionalium ac Sarmaticarum tabularum primum nostræ Geopraphiæ tomum præpono, eo proposito, vt totum tandem orbem per tomos describendo absoluam, quod (Domino vitam & sanitatem tribuente) pro viribus conabor.

FABRICÆ MVNDI

Caput secundum.

De principio creationis & de creata materia.

Primus Dies incipit.

PAulo ante Mosis ætatem natus fuit Saturnus, & ante illũ alij gentium Dij, qui cum rerum naturalium studiosi, variorũ dogmatum essent inuentores, multas proculdubio hereses induxerunt, quæ postea inter Philosophos de principijs rerum disputantes, plurimum inter se differentes sectas produxerunt. Itaque veram de ijsdem principijs enarrationem instituens Moses, illorum erroribus ipsam antiquissimam veritatem opponit, eosque redarguit, cum ab ipsa omnium rerum materia (de qua in primis mendacissimè ex suo cerebro loquebantur) inchoans, totamq; mundi fabricam absoluens, sic cap. 2. & 4. dicit. Istæ sunt generationes cœli & terræ, &c. non illæ, quas insana hominum deliria somniant. Hucusque Mosi textum prosequemur, singula, quantum nobis dederit Dominus, expendendo. IN PRINCIPIO inquit, hoc est, cum nihil adhuc creaturæ esset, sed iam primum creationem inchoare statuisset diuina maiestas, determinatis consilijs & legibus, in primo inquam puncto aut momento existentiæ rerum, qui nihil adhuc rei est, sed initium tantum rerum, omni rei aut existentiæ conditione carens, in illo, inquam, momento temporis cœpit creare, & deinceps CREAVIT DEVS, nulla præhabita materia, ex immensa & incomprehensibilissima potentia sua, informem, rudem & indigestam massam, ex qua omnia deinceps mundi membra & partes deduxit. In hac materiæ creatione, vt in sequentibus omnibus, tria concurrere necesse fuit, potentiæ paternæ fœcunditatem, actuosam prægnantemq; Logi potentiam, & fœcundificam, impregnantẽ viuificamq; vim Spiritus sancti. Ex potentia enim Dei, tanquam seminaria ratione, per fœcundificam vim Spiritus, materia initium existentiæ hauriens, à potentia actiua Dei per imprægnantem vim Spiritus sancti, tanquam fœtus in vtero formata & in esse deducta, à potentia denique viuifica & eductrice Dei exclusa, & in propatulũ educta est. Sic vnus idemq; Deus omnipotens in triplicitatis suæ vigore ex nihilo, sine vllo assumpto subiecto, materiam omnium creandorũ concepit, formauit & in lucem protulit, non prius operãte patre, deinde Logo, postremo Spiritu sancto, sed simul indisiunctim, indesinenter conspirantibus & cooperantibus ipsis in vnitate essentiæ diuinæ. Illud: IN PRINCIPIO: sic intelligendum esse vt exposuimus, testis est Esdras lib. 4. cap. 6. sic dicens: O domine locutus es ab initio creaturæ tuæ, dicens, fiat, &c. Enimuero per hoc quod dicit ab initio creaturæ satis indicat, initium siue principiũ illud non de filio Dei, sed de primo creationis momento dici, id conuincente cum præpositione ab, tum constructione vocum: initio: & creaturæ. Nam vt quis vocem: loquutus es, cum: creaturæ coniungat, res ipsa reclamat, nec dum existente creatura, cui Deus loquatur. De autoritate porro quarti lib. Esdræ non est quod ambigamus, cum perspicuum fiat, epitomen esse 70. libror. Esdræ, quos Picus Mirandulanꝰ in apologia quæstionum se legisse testatur, annotatis etiam similibus plane rerum argumentis, cum ijs quæ hoc Esdræ compendio tractantur. Et veritas prophetiarum hoc libro contentarum, ac partim iam completarũ, Spiritu sancto dictante primariũ opus scriptum esse conuincat. Præterea cum (vt iam dixi) ex proposito contra gentes scribat Moses, initium mundo ponens, non potest hic aliter principium intelligi, quam nos interpretati sumus, nam si in filio creasse dicat (quanquã & hoc verum est) nec aliud velit, vnde sumetur augumentum contra mundi aut materiæ æternitatẽ, quum & ipsum principiũ sit æternũ: omnino ergo de principio tẽporali loquitur Moses.

Per CAELVM & TERRAM hic non intelligit duo distincta, & differentia corpora quæ hodie cœli & terræ nominibus significantur, nondum enim cælum, nondum terra extitit iuxta propriam formam, sed cœlum secundo die factum est, terra demum tertio die discretis aquis apparuit, & reliquæ mundi partes deinceps ordine ex massa primũ creata educuntur. Intelligit ergo per cœlum & terram metonymicè primam illam informem massam, ex qua cœlum terraq; formata sunt. Ad gentiles ipsi sermo est, quibus hoc cœlum & hanc terrã quę videmus, iam olim à Deo creata esse, quemadmodum dicturus est, testatur, vtiturq; nominibus rebusq; notissimis, quo ad principium illorũ cogitationes hominum conuertat. Voluit enim Moses deliramenta philosophorũ, & falsam de æternitate mundi & materiæ doctrinã, hominum animis eximere, quò Deo suam gloriam restitueret, vt cap. 2. & 4. emphaticè admodum indicat. Quod porro cœlum & teraam metonymice pro eorũ materia sumat, postulant sequentia epitheta: THOHV & BOHV quæ eidem massæ primũ creatæ tribuit, quod fuerit informis, vasta, inanis, solitaria & vacua, eaq; epitheta iam non cœlo & terræ, sed terrę tantum adiungit, sic lectorem à contemplatione perfectorum corporum, ad primam ipsorũ materiam retrahens, neq; vero iam terram ipsam in sua forma intelligit verũ ipsum chaos indigestum & informe, terrę tamen vocabulo vtens, quia terræ quã cœlo similius viciniusq; conditione erat. Quin & terræ vocabulum tandẽ reijcit, dum massam hanc describere pergit, vocatque THEHOM, id est

abyssum

abyſſum. Ita ſenſim contemplantis mentem omni determinata rerum ſpecie exutam, ad primam
cœli terræque materiam contemplandam cogit. Porro in abyſſi vocabulo aliqualem huius primæ
materiæ formam indicat, nimirum quod fuerit materia liquida & fluxilis, & quidem ſine fundo, vt
quæ per omnia ſibi ſimilis & æqualis fuit, quemadmodum aqua aquæ, lutum luto, Iob item cap. 38. v. 38
prima hæc materia A P H A R appellatur, hoc eſt limus, quem Deus initio rerum in ſolidam terram
compegit, Græcis etiam vetuſtiſſimis ἰλὺς hoc eſt limus dicitur prima omnium rerum materia. Et
item chaos à χέω quod fuſilis ſit, quæ illius forma procul omni dubio à primis Hebreorum patribus &
& Moſe ad illos peruenit, mundoq; innotuit. Limus igitur erat & fuſilis materia moles illa primum
à Deo creata, non diuerſarum naturarum, ſed vnius ſimplicis indiuiſæ ſubſtantiæ & formæ, habens
in ſe virtutem ſeminariam terreſtris formæ & aquæ & cœleſtis, omniumque, quæ ex ea maſſa forma
turus erat Deus.

FABRICÆ MVNDI

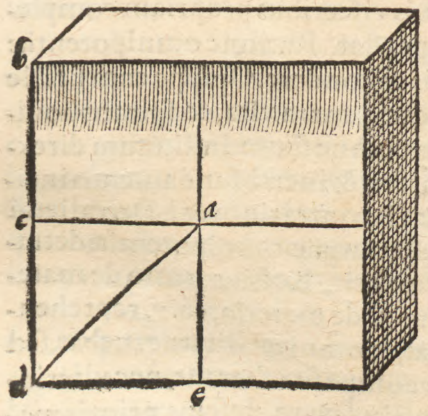
Caput tertium.

Ad quid creatum ſit hoc chaos, & de eius fundamento, ac forma.

IAm quid ex hoc chao Deus intenderit facere, nunc poſtquam facta ſunt omnia, facile intelligimus omnes, nimirum vt illud diuidat formetque in tot rerum ſpecies, quot ad mundi Oeconomiam ſibi ab æterno propoſitam neceſſarias eſſe nouit, & ſingulis ſuam vim & legem naturalem ſemel indat ac ſtabiliat, vt immutabilis ad terminum vſque rerum omnium præconſtitutum permaneat. Porro cum ſolius hominis cauſa crearit reliqua, eiuſq; ſeruitio mancipari tomnia, donec decurſu temporis conſtituti genus humanum ad cœleſte domicilium transferret, vt diuinus Paulus Rom. 8. eleganter differit, tali ordine prudentiſſimus architectus eadem creauit & conſtituit, vt ſubordinatis obſequijs & conſentientiſſima harmonia omnia homini inſeruirent. Quæ harmonia in eo primum conſiſtit, vt ſuperiores cauſæ in inferiores principatum gerant, & effectus omnes à ſummis cauſis per medias atq; imas progrediantur. Deinde & in eo, vt rerum omnium ad ſe mutuo iuxta cauſarum & effectuum conſequentiam ſit inclinatio & veluti amor quidam, quo inferiora reſpiciunt ſuperiora, tanquam benefica & ſuperiora viciſſim inferiora, quo aliquid ijs conferant. His duabus naturæ conditionibus fit, vt quantumuis contraria & diſſidentia in imis rerum ſpeciebus reperiantur, tamen in ordine quæque ſuo arctiſſime cohæreant, & in prima cauſa tanquam centro cencurrentes, iuſtum ſeruitium Deo creatori atq; homini præſtent, adeoq; omnia inter ſe, iuxta proprium quæque officium conſentiant. Sed de his poſtea latius. Illud in præſentia admonendus es lector, vt in rerum creatione diligenter obſerues quo ordine, ex quibus, & quo modo, quibuſq; medijs ſingula effecerit Deus, ſic diſces quid in omni œconomia naturæ ſit prius, quid poſterius, quæ operum ſint cauſæ, quæ ſingulorum generationes, proinde & rerum diffinitiones, & naturas, ſympathias & antipathias, differentias in fortitudine & debilitate, nobilitate & ignobilitate, longæuitate & corruptibilitate, aliaq; plurima cognoſces. Quicquid enim de natura rerum diſputari poteſt, ab earum generatione, & primæ creationis ordine dependat. Qui poteſt capere capiat, difficilia quidem indagatu ſunt multa, veruntamen & multa intentiore animi ſpeculatione conſequi licet, præcipue ſi Spiritus ſancti inuocato lumine, gloriā Deo ex ſuo opificio ſtudeas excitare. Multo hic alia naturalium rerum principia, multo alium naturæ operantis ordinem obſeruabis quam à gentilibus philoſophis eſt traditus, quippe ſuopte ingenio hæc mundi primordia, eo quo nobis à Moſe ſunt tradita modo, percipere erat impoſſibile. Ad rectum curriculi noſtri tramitem redeamus. Creato chao accurate cogitandum eſt, quid primum in eo fecerit Deus. Ante omnia fixus illi locus erat neceſſarius, vides enim grauiſſimum omniū corporum eſſe terram, cui hæc maſſa conditione vicinior longe erat quam cœlo. Quod ſi fixum nō accepiſſet locū, facile intelligis in infinitum prolapſuram fuiſſe, grauitate nimirum ſempet motū vrgente. Atqui vt rerum principiū hic obiter admoneā, obſerua Deum ab vltimo & craſſiſſimo elemento, ab inertiſſimo & informi penè ſuam creationem inchoare, & paulatim ad altiora, nobiliora, diuinioraq; aſcendere, obſerua item, à ſolidiore & firmiore corpore initium facere, vt quæ ad vitam & perfectionē creaturarum pertinentia paranda erant, quæ fluxa & mobilia ſunt omnia, vt inquam talia omnia firmū haberent ſubiectū, in quo colligarentur, fierentq; ſtabilia. Terræ ergo & chao locū deſignauit punctū vnum in medio vacui, in quo conquieſceret, nec eum nacta vlterius motū intenderet. Hoc totius naturæ longe admirandiſſimū eſt miraculum, omnem intellectum & fidem excedens niſi aſtrorū ambitus, & orbis terræ circumnauigatio id ita eſſe conuincerent, quis enim alioqui credere queat tantum pondus in medio ambientis cœli pendulum hærere, & conſiſtere poſſe? Et licet veritas fidē extorqueat, quis intelligat ſine ſuſtentaculo tantam tamq; ponderoſam molē ibi ſtare & conquieſcere poſſe? quis fundamentum hic vllum, vbi nihil quod ſuſtineat occurrit, cogitare poteſt; Merito igitur Iobum in amaritudine doloris ſui ſecum diſceptantē iubet Deus, ſi intelligentiā habeat, quod ſit terrę fundamentū dicere, Iob: 38. v. 4. Imperſcrutabilis hic eſt Dei ſapientia & incomparabilis potentia, neq; vllam huius fundamenti rationē excogitare eſt poſſibile, niſi ſolam Dei voluntatē, quæ abſconditas in ipſo rationes & cauſas ſequitur, cuique omnia abſolutè obediunt. Vt voluit ita factū eſt, voluntas eius materiā ad omnia fabricanda & formanda idoneā exprimit, volntas eius ex vno vnius formæ corpore, plura diuerſarum formarum fingit. Voluntas eius corpora ex corporibus, formas ex formis

deducendo,quod iners & nulla actiuitate præditum eſt,paulatim in vegetam vim & efficaciam,in vitam, in motum, in ſenſum, & in intellectum deducit, & quod maximum eſt, omnia quæ creat ita inter ſe conſentientia, mutuo amore & vinculo connexa, & in idem conſpirantia, ſola voluntatis impreſſione facit, vt naturalis illis quidam fiat affectus & inclinatio ad proſequendum officium, quod ipſis ex harmonico idearum in mente diuina conſenſu, per voluntatem creantis impreſſum eſt. Sic Chaos,& grauiſſimum in primis quod in illo eſt terra, ex impreſſione voluntatis Dei,punctum in vacuo deſignatum appetit, eoque quodam veluti deſiderio ſua grauitate ſe mouet, donec æqualiter ex omni parte id nactum conquieſcat,reliqua mundi ſuis veluti humeris ferens & ſuſtentans. Eſt igitur hæc terræ, & proinde chai natura, ac cum reliquis poſtea creaturis ſympathia, vt ſe omnibus ſubijciat in ſede ſibi aſſignata, in centro mundi, & circum centrum proxime firma conquieſcat, reliquaque omnia ſuſtentet, & vt eſt imperfectiſſima,à ſuperioribus benedictionem & adiumentum appetat,ad pariendum quæ illi mandata ſunt. In hoc igitur puncto neceſſario conquieſcit chaos, quoniam hoc illi Deus ſedem quietis, & terminum motus grauitatis conſtituit, quam legem ac metam tranſgredi nec poteſt,nec optat:quandoquidem Deus dixit & facta ſunt,ea natura hæc ſympathia illi à domino, indita eſt,tanquam ad omnium ſpecierum & indiuiduorum ſuſtentationem neceſſaria. Ideo Pſalm. 103. dicit Dauid. Fundauit terram ſuper baſes ſuas, ne moueat ſe in ſæculum & in ſæculum. Et Pſal. 135. v. 6. Firmauit aut extendit terram ſuper aquas. Quia vero hoc chaos mater eſt omnium, non ſolum inferiorum corporum, ſed & cœleſtium, omniumq; quæ creata ſunt, vt audiemus, non eſt dubitandum quin elementa omnia cœlique omnes ad ſummum vſque, matris ſuæ indolem, alia plus, alia minus referant, ac pondus aliquod obtineant, quo ad medium inclinentur,ſympathiamque ſuam, tum ad terram, tum inter ſe mutuo incubatione & contactu, ac veluti ſenſu exerceant.

Porro & hoc experientia docet, quæ pondere præualent, ea natura velocius, propiuſque ad centrum mundi, ſedem inquam grauium accedere. Hinc certiſſima ordinis ratio in vniuerſo naſcitur, vt quæ leuiora ſunt ac ſubtiliora, ſuperiorem locum obtineant. Neque hoc ſolum, verum etiam chai totiuſq; mundi ſphærica figura inde ortum habet, quippe cum chai materia fluxilis eſſet, & ſibi per omnia ſimilis,æquali vndequaque virtute & facilitate,ad punctum illum quietis pondere ſuo ferebatur, ita vt extrema eius omnia æqualiter à centro diſtarent, & ex omni parte centri in æquilibrio conſiſteret. Si enim eius extrema inæqualiter à centro diſtitiſſent,plus ponderis centro ex vna aliqua parte incubuiſſet quam in alia, vt ſi in cubo a ſit centrum, b. c. d. e. ſint extrema. ex a autem ſpectes b. aut d. angulum & c in medio latere longior multo eſt linea d. a. quam linea c. a. aut e. a. multo plus itaque ponderis habet materia quæ ſecundum a. b. aut d. a. lineam centro incumbit,quam quæ ſecundum c. a. aut e. a. Vincet igitur d. a. pondus,& c. a. atque e. a. ſurſum protrudet cadendo donec c. d. e. ſimul in æquilibrio, hoc eſt æqualiter à centro conſiſtant, materia exiſtente liquida & fluxili. Neceſſario igitur Chaos in æquilibrio ſub figura ſphærica conſiſtit. Et erat alioqui talis figura ſola



mundo conueniens, poſtquã ſuperiora perfectioraq; corpora, terram iuuandæ generationis cauſa perpetua circumuolutione erant habitura. Iohannes de Sacrobuſco & cæteri mathematici terræ ſphæricã figuram ex apparentibus quibuſdã accidentibus comprobant, ſed præclarius multo eſt ex ipſo fonte, ex cauſis, inquam,vnũ quodque demonſtrare, hoc enim tramite ſolida ſcientia incedit. Inuentum hunc punctum ex iam demonſtratis, conſtat centrum mundi & grauitatis,aut quietis grauiũ vocandũ eſſe. Vocant autem Phiſici ipſum infimum omnium, reliqua vero ſuperiora, & motũ ad medium dicunt deorſum fieri, à medio vero ſurſum, idque optimo iure,quod ſupremũ merito dici debeat, id quod perfectiſſimum eſt, & reliquis aliquid præſtantioris naturæ conferre poteſt, infimũ vero quod longiſſime ab illo, & loco & conditione diſtat.

FABRICÆ MVNDI.

Caput quartum.

De natura & forma chai ſiue primæ materiæ.

CHaos hoc principio creatum omnium rerum quæ à Deo facta ſunt fuiſſe principium materiale, luce clarius oſtendit Moſes,dum omnia ex eodem ſex dierum opera deducit. Et prima eius propoſitio perſpicuè conuincit,nihil prius hac materia àDeo creatum eſſe,alioqui enim non recte principium creationis in ea conſtituiſſet. Quum igitur poſt hanc materiam, & ex eadem facta ſunt omnia, ad originem naturæ recte perueſtigandam, & naturalis philoſophiæ principia iuxta veritatem conſtituenda, ſummè neceſſariũ eſt, qualis hæc prima fuerit materia diligẽtiſſime conſiderare. Multis ſe modis torſerunt gentiles philoſophi in materiæ conſideratione, eſſe illam negare non ſunt auſi,& tamen ens eſſe minime conceſſerunt,aiunt nec qualitatem nec quantitatem eſſe, neque has in ſe

habere, quinimo ita omni qualitate & forma spoliant, vt tanquam meram priuationem malam ac turpem esse testantur, eoque nonnulli progressi sunt impudentiæ & temeritatis, vt Deum in edomanda materia, ipsaque formis subijcienda laborasse dicant. Quid quæso insulsius, quid magis probrosum in Dei omnipotentiam dici potuit? annon qui formas multo materia nobiliores aliunde(vt illi volunt) efficere & inducere potuit, etiam materiam ad omne opus sibi obsequentissimam creare valuit? Sed hæc est mentis humanæ caligo & cæcitas, vt sine ductu verbi Dei, nihil quod à sensibus est remotum, & diuinam habet originem rectè & certò assequi queat. Quin etiam summa est insania, profundissima naturæ mysteria, primam inquam eius originem, & abyssum extremam consiliorum & operum Dei, ex suo cerebro metiri & perquirere velle. Natura docere nos potest ex materia creata esse omnia, at quis materiæ illius modum & conditiones nusquam neque verbo Dei, neque vllo naturæ vestigio indicatas, imo manifesto Dei verbo contrarias, pro oraculis obtrudere audeat? Materiam primam ita omni forma omnique entis conditione & specie priuant, vt quo modo in se ipsa subsistere possit, dici nequeat. At Moses disertis verbis eam terram, aquam & abyssum nominat, priusquam supra concreatam formam noua aliqua species illi inducta fuisset, & Ecclesiastes cap.3. v.20. vocat A P H A R, id est Limum. Ex quibus eam iam ab initio speciem aliquam terræ & aquæ, proinde & magnitudinem ac pondus habuisse, fit manifestum. Sed dicet aliquis, philosophos distinguendarum rerum causa, materiam per se, formam item per se considerare, quo magis perspicue causas rerum á qualitatibus & formis, non à materia dependentes, & generationem productionemq; specierum, quæ formæ ad materiam accessu fit, doceant. Recte id quidem, & nos qualitates ac formas actiuas esse, & specierum generatrices asserimus, non nudatam hisce materiam, sed in duobus interim illi grauissime peccant: primum in eo quod ab extremis perfectissimisq; formis ad primam omnium, quæcunque cogitare potest, ascendentes omnes pariter à materia se iungunt, & tanquam accessorias aliundeque inductas habent, ita vt nudam ad extremum materiam relinquant, cum iuxta veram specierum productionem à Mose descriptam, supra chai informitatem à Mose indicatam, non liceat ascendere, hoc enim cum primum fuerit rerum initium, & in illud postremo resoluantur omnia, iuxta Ecclesiasten cap. 3. quo vlterius illud circumcidendo poterant ascendere, quum id compositum esse docere nequeant? Secundo in eo grauius adhuc peccant, quod formam omnem ita alienã à materia faciunt, vt nullam in illa seminariam vim aut radiculam habere concedant, sed primum sui initium aliunde extra materiam accepisse volunt, cui nos aduersamur, cum ex mundi genesi, & testimonijs diuinis constet, primam materiam suam formam, & qualitatem ac quantitatem habuisse, & ex eius forma reliquorum formas natas esse. Præterea absurdum plane est & à Deo alienum, aliquid informe & sine omni virtute ac qualitate creare, tum ratione instituti sui, tum ratione omnipotentiæ & maiestatis suæ. Instituti, quia cum omnia hominis seruitio destinarit, quorsum iners spectabit mater, quæ nec ipsa aliquid per se potest, nec receptas qualitates & virtutes intendere, quin potius obtundere valebit. Nam si receptis qualitatibus aliquid conferre dicas contradictoria simul asseris, materiam, nec quantitatem, nec qualitatem aliquam esse, nec eam in suis visceribus propriam complecti, & tamen aliqua virtute dotatam esse, quippe quæ operis aliquid præstat. Ratione omnipotentiæ & maiestatis suæ minime Deo conuenit, informem omnino materiam condere. Quippe cum sit ille forma formarum omnium formatrix, mera lux, mera virtus & efficacia, mera vita, & spirans bonitas, quomodo poterit inane & mortuum aliquid parere, qui ad vitam omne suum institutum direxit. Qui hominem ad suam imaginẽ creare concepit, quomodo à mortuo & inerti fundamento incipiet, & ex eo hominem formabit, quo nihil Deo dissimilius, imo magis contrarium & à Deo alienũ esse potest? Iniuriam ergo Deo optimo maximo facit, & illius maiestati atque omnipotentiæ detrahit, qui tam excellentis & incomparabilis operis tam vile principium facit. Rectius paulo de materia prima sensisse videntur Empedocles & Anaxagoras, quos Plotinus li. de materia, ca. 7. reprehendit. Non enim Empedocles materiam ita in infinitum circumcidebat, & omni qualitate exuebat, sed cum experientia disceret omnia corpora in elementa resolui, vnde composita fuerant, nec vlteriorem resolutionem deprehenderet, destitit altius materiæ principium indagare, nescius prioris materiæ vnde elementa nata essent. Quod vero illi obijcit Plotinus elementorum corruptionem, locum non habet, etenim non corrumpuntur elementa, sed mixturæ tantum, quarum putrefactione & resolutione elementa repurgantur, & suæ integritati restituuntur. Anaxagoras autem proxime ad chai naturam accedens, misturam quandam aquosam primam asseruit esse materiam, in mistura quidem errans, sed forte quia iustum non suppeditabat nomen, similitudine rei proxima illam describere voluit, nimirum ab antiquissima traditione edoctus, primam rerum omnium materiam Aphar, ὕλην fuisse. Addidit hanc ipsam materiam, non aptitudinem passiuam tantum ad omnia, vt alij volunt habere, vt nimirum aliunde inductas formas reciperet, sed ipsam actu (non expresso siue actuali, verum potentiali intellige) in se suauè essentia omnes formas omnesque species continere. In quo profecto parum admodum à veritate aberrabat, vt in progressu patebit, verum si speciem à materia formari voluit, vt dicere videtur Plotinus, in eo certe errauit, neq; enim imperfectum perfectius producere potest, sed ipsum perficiente eget. Vt autem omissis ethnicorum somnijs, veram de materia prima doctrinam consequamur, primum quid de ea sentiendum iudicem, compendio dicam, & in processu ex verbo Dei & perceptibilis naturæ cnm illo consensu probabo. Sic igitur res habet.

Ex quolibet quid libet facere solus naturæ dominus, Deus omnipotens potest, de quo Matth. 3. & Luc. 3. sic testatur Iohannes Baptista. Potens est Deus, de lapidibus istis suscitare filios ipsi Abrahæ. Et qui sine omni subiecta materia mundum hunc creare potuit, multo magis ex quolibet quidlibet etiam in momento fecerit. Rationem tamen & normam quam naturæ indidit, ipse in creando sequutus est, vt videbimus. Natura autem semel à Deo ordinata & constituta, non quidlibet ex quolibet efficit, sed ex materia quæ illi quod intendit natura proximior est, hoc ipsum procreat. Hæc enim illius infinita est prouidentia, Sic non ex lapide triticum gignit, sed ex succo terreo & aqueo, nec ignem ex aqua suscitat, sed ex oleo magisque ex sulphure. Qualitas ergo accommoda ijs quæ generantur, in materia requiritur, atque hanc videmus in vniuersum naturæ semel à Deo constitutæ legem, vt nihil ex nihilo gignat, neque ex contrariè affecta, aut ad generationem inidonea materia.

Omnis operatio naturæ in contrariè affectam materiam, atque inidoneam est violenta, minus tamen in inidoneam quam in contrariè affectam. Porro quod vim patitur amoto agente, ad suum genium redit, nisi diuturniore actione victum paulatim in agentis naturam pertrahatur. Violenta est igitur omnis generatio in materiam, si illam sine omni qualitate & naturali affectu, quibus ad gignendum inclinari possit, esse dicamus. Porro ad generationem & continuationẽ specierum ac multiplicationẽ, necessarius est rerum inter se consensus & sympathia, vt 5. capite dictum est, & in mundi œconomia hoc passim manifestissime est perspicere: oportuit igitur materiam ex qua aliquid generaretur sibi propriam naturam & conditionem habere, quæ ad intentam speciem ex ipsa generandam esset idonea.

Hæc eadem natura, si ex prima creatione radicem in materia prima nullo modo habuisset, quomodo potuisset ad officium, ad quod destinauit Deus omnia (nimirum ad seruiendum in hominis vsum) inclinari? quæ potuisset vnquam rerum inter se sympathia nasci? quam agnosci & obseruari à nobis vsque adeo est necessarium, vt Spiritus sanctus, qui omnia creata in hunc vsum sustinet, & dirigit, per Paulum Rom. 8. nobis eam luculenter & ampliter describat, cum magnitudinem incomparabilem gloriæ, quæ reuelabitur erga nos ex hoc creaturarum seruitio demonstrat, dicens: Etenim sollicita creaturæ exspectatio exspectat vt palam fiant filij Dei, hoc est suum officium sibi à Deo iniunctum alacriter prosequitur, homines in hac vita sollicite sustentans, cum desiderio vt salui fiant, & ad Deum creatorem suum adducantur. Quod si, inquit, hoc creaturæ seruitium in multis frustra fiat, & sit inane, tamen huic vanitati non volens se subijcit, hoc est, non perinde illi est, bonisne an malis seruiat, sed quantum in se est præscriptum officium præstat in gloriam Dei, & salutem hominum. Veruntamen illam huic vanitati subiecit Deus, vt nimirum etiam malis, licet frustra, seruiat, non simpliciter tamen, sed sub spe, si forte palpent benignitatem & beneuolentiam Dei, ac conuertantur. Et vt inuitè malis seruiuisse illam doceat addit eam ab hac seruitute liberandam esse in libertatem quæ cedat in gloriam filiorum Dei, ad quam perpetuo aspirant, nimirum cum Christus dominus noster & naturæ, præcisa vlteriore propagatione humani generis, fideles suos in gloriam Dei patris adducet. Vides hic manifestissime, quanta sit rerum omnium inter se & cum homine sympathia, quam ex materia plane informi omnisque qualitatis & affectus experte, fieri est impossibile. Atqui dices mihi ex ethnicorum Philosophia, Deum createç materię postea induxisse formam aliquam, ex qua deinceps generatio & propagatio sit facta. Et quorsum quæso secundo loco, secundaq; operatione fecit, quod primo primaque creatione poterat? annon æquè principio materiam in sua natura idoneè qualificatam dare poterat, atque postea inducta, idque per vim qualitate? Rursus an potest is qui totus forma virtus, actusque perfectissimus, potentissimus, optimusque est, & ipsa boni origo & fons, aliquid omnino informe & ab omni affectu actioneque alienissimum, procreare.

Iam præcipuum opus suum hominem voluit Deus ad suam imaginem creare, quomodo enim aliqui in dissimilitudine potuisset gloria Dei frui? Dissimilia dissimilibus non afficiuntur, sed ab ijs abhorrent. Similitudo igitur ad Deum requirebatur in homine magna, prout multum gloriæ Dei particeps esse debebat, Atqui sacræ literæ testantur, vniuersam Dei gloriam sanctis patefactum iri, & nos illi similes fore, quia videbimus eum sicuti est. Maximo igitur hominis cum Deo similitudo erit in futura vita, cuius excellentia initia in creatione illum accepisse, ex Genesi testatissimum est, quippe à creationis suæ initio cum Deo versari, eique in omni obedientia seruire, in hoc mundo debebat, donec in similitudine Dei sibi concreata adolesceret, & extremam perfectionem in cœlis reciperet.

Cum igitur homo ad imaginem Dei creatus sit, etiam reliquæ creaturæ, vt cum homine cui seruituræ erant iustam haberent sympathiã, aliquid similitudinis cum Deo in ipsa creatione nactæ sunt. Quin etiam & prima materia chaos ipsum, ex quo omnia, pariterq; homo creata sunt, aliquam ad suum conditorem similitudinem habere debuit, absurdum enim erat, vt dixi, fontem bonorum omnium Deum, mali aliquid, & qui totus, vita & virtus viuifica est, stupidum sine omni qualitate atque affectu corpus creare, quod mox refingendum esset, vt creandis rerum speciebus, & homini ipsi conuenire posset. Nam vt cuiusq; artificis opus, industriam prudentiam, & animi ipsius studium præ se fert, quanto magis Dei intentionem & imaginem aliquam ipsius opera referunt. Qui ergo ita naturam formauit & constituit à principio, vt non nisi ex idoneè qualificata materia generationem faciat, etiam primas rerum species ex idoneo ad hoc chao, creauit & eduxit.

Concludimus ergo, chaos fuisse primam omnium rerum materiam, habentem in sua essentia omnium qualitatum & formarum semen, naturam, inquam, vnam simplicem & incompositam, in tot qualitatum & formarum species deducibilem & distribuibilem, quot nunc in vniuersa natura extant. Fuisse item creatori suo in eo simile, quod quemadmodum Deus pater principium est totius deitatis, in se occulte habens omnia quæ in Logo filio actu expressa, & per spiritum sanctum effusa, & creaturis communicata sunt, ita etiam chaos omnes rerum formas, substantias, & qualitates, latentur secundum potentiam seminariam & radicalem in suis visceribus intimaq; essentia complexum fuisse, quæ inde à creatore eductæ, perfectæ & in species distributæ actu egrediente homini seruiunt. Et quemadmodum in Deo Patre idearum multitudo, non vt multa, sed sub vnitate simplici comprehensa, per creationem extra Deum in singulas deducitur species: ita chaos sub vna simplici & incomposita natura per creationem in tot substantias & species diducitur & perficitur, quot in mundi corpore & œconomia requirebantur, Et quemadmodum substantia Dei incomposita est, non constans materia & forma, sed vna indiuisibilis, etiam cogitatione, essentia: ita & materiæ primæ siue chai substantia incomposita est, non constans materia & forma aliunde introducta, aut de nouo in ipsa creata, sed est vna simplex essentia vnico actu ab vno simplici ente Deo creata, & substantia vitalis, vitaque siue forma substantialis, siue substantia essentialis, & essentia substantialis (aut quomodocunque vnitas materiæ & formæ exprimi potest) existens, in hoc tamen præ cæteris differentijs maximè à Deo distans, quod corporea & crassa sit, finita actu, virtute & potentia, principium tantum tenue horum existens, & diuisibilis in differentes substantias, etiam vsque ad contraria, non quidē immediatè, sed per intermedios progenituræ gradus. Hanc primæ materiæ vnitatem haud rectè per omnia diuiserunt veteres philosophi, quasi duo diuersa & incommunicantia essent rerum principia, materia & forma. In ijs quidem quæ generantur, aliquid intellectui lucis adfert talis distinctio, dum materiam ex qua aliquid fit, & formam inducendam ac nondum existentem seiunctim (vt ibi res postulat) speculamur, verum cum id in prima materia, & extra casum generationis facimus, materiam plane informem & inanem concipimus, & à veris naturalibus principijs aberramus.

Est itaque chaos in ijs quæ creata sunt & extra Deum, ens entium, forma formarum, substantia substantiarum, non actu, sed potentia, eaque non extranea, sed intranea, materiam & initium formæ præstans, omnibus tanquam mater, verum opifice Deo primum, deinde virtute specifica à Deo instituta, ea formante perficiente & ad partum præparante. Hanc de materia prima & chao sententiam, ex creatione mundi & indubitata rerum experientia, confirmari videbimus.

FABRICÆ MVNDI.

Caput quintum.

De erroneo & vero idearum intellectu.

QVia vero ex sinistro idearum & formarum intellectu ac consideratione, multa tradi[illegible] à philosophis absurda, perplexæ quæstiones & disceptationes, oriuntnr, & verus operati[illegible] naturæ ordo obscuratur, altius idearum & formarum conditio ac natura peruestiganda nobis erat, quo ne falso nitentes fundamento nos ipsos fallamus, & pro vera scientia meras opiniones, atq; etiam inepta deliria constituamus. Cum formas aliunde in materiam deduci volunt philosophi, aliud & distinctum à materia principium illis assignant, nimirum ideam quandam æternam ex qua fluant illæ, & materiæ adiungantur, ita vt ens vnumquodq; non simplex sit, sed ex diuersis & separatis atque incommunicantibus, materia & forma compositum, proinde nec in essentia similitudinis aliquid, sympathiæ inter se quicquam ante compositionem materia & forma habuerint. Notum ac tritum satis est, bonum quemque artificem ante operis suæ fabricam ideam quandam concipere, cuius intuitu illud inchoet atque perficiat, verum multa inter operandum subinde incidunt, quæ præter conceptum exemplar addat dematuè, & si plures idem specie opus aggrediantur, tot erunt differentiæ, quot artifices. Non igitur extra hominem idea est aliqua, tale exemplar in illius intellectum instillans atque formans, sed ipse pro sui intellectus perspicuitate, proque rerum cognitione, siue vera siue erronea, quam nactus est, & pro rationis suæ iudicio illud fingit, & ex accidente per experientiam aut aliunde meliore cognitione refingit. Deus item, vt per se sapientissimus, potentissimus, peritissimusq; mundi architectus, non nisi optima exquisitissimaq; ratione condidit omnia, quamobrem & ideam suo operi conuenientissimam concepisse necessarium est. Non enim est sapientis aliquid sine iusto ordine, modo & ratione facere, enimuero quæ sic fiunt fortuitò ac temerè fiunt, nec boni speciem certò promittere possunt. At vero hanc condendi operis ideam, non ex rerum præcognitione & præscitu & ratiocinatione ac meditatione tanquam exemplari aliquo collegit vt homo: ipse enim cum per se & sine omni mentis motu, alteratione, inspectatione & auscultatione sit omniscius, omnipotens, omnia rerum principia, media, fines, modos, conditiones, numerum, proportiones, habitudines, & quicquid visibilium inuisibiliumque existit, in virtute essentiæ suæ præsentia & conspecta & ponderata habens, tam absolutus, inquam, artifex ex intimo centro & fonte essentiæ suæ

hanc ideam increatam & in omnia relucentem habet & poſſidet ab æterno. Eſtq; hæc idea vnica & ſimplex, quemadmodum eſſentia Dei vnica & ſimplex eſt, ſed fœcunditate veluti generationis & propagationis in ramos formarum, & ſpecierum omnium procedens, iuxta creationis in vnica hominis ſpecie inſtitutum & ſcopum. Quare cum creationem rerum intimè cõtemplari voles, & earũ affinitatem ſympathiamq; recte indagare deſideras, quo ordine vnumquodque, & ex quo creetur, quoque modo ſpecies in ſpeciẽ tranſeat, tota mentis acie & viribus eſt contemplandum, inde enim creaturæ ſingulorum & ſeruitutis ordo, quo ad hominem pertingunt, innoteſcunt.

Iam hanc ideam extra Dei ſubſtantiam & eſſentiam collocare nullo modo licet, eſt enim ipſi Deo proprijſſime propria, nulli alteri præter Deum communicabilis, quemadmodũ eſſentia ipſius nulli nulli alteri quam Deo competit, niſi cum quibuſdam inſanire lubeat, qui omnia ex eſſentia Dei gẽnita, & veluti particulas eius eſſe, ideoque animas omnium ad ipſum redituras ſomniarunt. Cum igitur ab eſſentia Dei ſit inſeparabilis hæc idea, nefas eſt aliquod formarum & ſpecierum primum principium, præterquam in Deo cogitare. Quod ſi quis ideas extra Deum ponat, non erunt hæ primæ ideæ, ſed ſecundariæ, à prima illa, quæ in Deo eſt, creatæ, quæ cum extra res à philoſophis collocantur, & cum materia coire, reſque ipſas & ſpecies compoſitas conſtituere dicuntur, quid aliud fit quam quod ſufficienti omnium conditori, miniſter adhibetur qui omnia formet? quaſi per ſe immediate id nequiuiſſet ille, aut dedignatus eſſet efficere, qui tanto erga opus ſuum accenſus eſt amore, vt delectetur eſſe cum filijs hominum. Prouerb. 8. Et ſi informem, inertem, & per omnia impotentem, nulliuſque qualitatis materiam per ſe creaſſe concedamus eum, qui totus virtus, & ad nobiliſſimos effectus pregnans omnipotenſque efficacia eſt, cur digniores nobilioreſque materia formas per alienas miniſtraſque ideas creaſſe dicemus? An non eſt hoc gloriam creatoris attenuare? An vero & materiam per ſecundas ideas conditam voles? quæ quæſo eius quod nihil eſt, & ab omni eſſentia nudum idea fingi poteſt? Ideas enim formas formarum effectrices eſſe volunt, Quod ſi has ſecundas ideas, nõ in primum tantum creatorem rerum, ſed in perpetuam ſpecierum propagationem factas quis aſſerat, quæ erit differentia propagationis à prima rei conſtitutione? nonne vtrobique ſpecies forma in materiã inducta componetur? Si igitur primum hominem creauit Deus, & idem creationis opus in ſingulis deinceps hominibus repetitur, quomodo ſeptimo die & deinceps à creando ceſſaſſe dicitur Deus, Geneſ. 2. verſ. 2. vt tanquam hæretici è cetu fidelium exploſi fuerunt, qui angelos mundi creatores affirmabant, non minus hi tales erunt, qui ideas extra Deum poſitas ſpecies rerum conſtituere dicunt, ſunt enim & tales Ideæ creaturæ non minus quam Angeli. Ad hæc accedit quod antea dixi, ſpeciem & materiam ſi ſeparata & incommunicantia conſtituas (vt neceſſe eſt cum materiam plane informem, eamque cum forma iunctam, compoſitum non ſimplex reddere ſtatuis) fieri non poteſt, vt ſit vlla materiæ ad formam inclinatio aut appetitus, aut vlla ſympathia, quæ ex differenti ſimilitudine naſcitur. Multæ ex ideis à Deo & rebus ſeparatis intricatæ & merè inutiles quæſtiones oriuntur, quas vtcunque ſolueris nunquam veritatem creationis generationiſque attinges, proinde nec de naturæ origine, potentia, ſympathia certi aliquid ſtatuere poteris.

Dicimus ergo vnam eſſe vniuerſam ideam in Deo eſſentialiter reſidentem, quæ eſt omnimoda ratio omnium eorum quæ Deus condere voluit iuxta infinitam eius ſapientiam, & voluntatem diſpoſita & deſtinata, eamque ideam, actu externo in opificio mundi ſpeciatim expreſſam, atque in eo actu expreſſo naturaliter per generationem ſpecies in multa indiuidua multiplicari & propagari, ſine vlla extra Deum cooperante Idea, quippe in primo cuiuſque ſpeciei actu expreſſo impreſſus eſt character ideæ illius ſpeciei in Deo exiſtentis, ex qua impreſſione deinceps ad ſuæ ſpeciei propagationem inclinatur. Illam etiam ideam, ſiue rationem omnium, vtpote internum actum eſſentiæ Dei eſſe analogum ipſi eſſentiæ dicimus, proinde & creaturas, quæ eiuſdem ideæ ſunt imagines, ad Dei ſubſtantiam & eſſentiam aliqualem analogiam habere. Vnde altiſſima trinitatis myſteria, veluti per tranſennam de longe elucent, & aduerſus omnes de Trinitate hæreſes, catholica doctrina inſigniter illuſtrari, & vtcunque diſiectis tenebris perſpicua magis reddi poterit, ſi quis inuocato ſpiritu ſancto, creaturæ ad creatorem analogiam pio zelo pro viribus perſcrutetur. Quia vero rationes particulares in vniuerſali illa idea, per mutuæ dependentiæ nexum & perpetuam harmoniam in conſonantiſſimam melodiam excitantur, creaturales etiam rationes in vnam ſymphoniam vtcunq; coire eſt neceſſe, iuxta ſimilitudinem aliquam, non autem proportionem, quia finiti ad infinitum nulla eſt proportio. Ex hac quoq; creaturarum ſymphonia, ſiue in natura & officio conſenſu & concordia, ſequitur ſympathia, quæ propter creationis ſcopum erat neceſſaria. Quæ hactenus de materia & forma, de ſpeciebus & earum miniſterio ac ſympathia partim dicta, parum etiam demonſtrata ſunt, in creationis hiſtoria manifeſtius elucent & probabuntur, eo igitur redeamus.

FABRICÆ MVNDI
Caput ſextum.

De tempore inchoatæ creationis.

Cum

CVm Deus creare inciperet nondum erant astra, nondum illorum motus, nondum igitur tempus erit iuxta physicorum definitionem, & tamen tenebrosum illud interuallum, quod lucem præcessit, pro parte diei computatur, & nos ac vespera vocatur vers. 5. & cum luce sequente, vsque dum occidit illa, diem naturalem sequentibus æqualem constituit. Mensuratur igitur à Deo æternum illud spacium, per prius posteriusque iuxta partium magnitudinem, nec est vlla cum phisicorũ tempore differentia, præterquam quod mensurari non potest, nisi comparatione mensuræ ex creatione mutuo acceptæ, neque enim illa mundum præcedens æternitas, annos menses, diesúe, aut simile aliquod accidens, quo mensurari posset, habuit. Quid si vero tempus physicorum mensurari non possit, an propterea desinet esse tempus? mensuratio est accidens tempori, definire illud non potest. Quicquid esse dinoscitur suam in natura habet definitionem, etiamsi verbis dari non possit, ita æternitas vere esse dinoscitur, communis enim intellectus id ostendit, dum nemo est, qui quod nunquam est, esse fateatur, & quod est aliquando, esse no contendat, ac proinde quod est, id aliquamdiu, siue aliquo tempore esse non dubitet. Et communis est sententia: quod nullo tempore est, & quod nusquam est, hoc non esse. Impossibile enim est, essentiam alicuius sine circumstantia temporis & loci concipere. Proinde ad euitandum flexiloquos captiososq; sermones, & inanes fantasias multas, quas ex temporis & loci definitionibus hactenus vsitatis, fallaces sophistæ intellectui tanquam densas nebulas, effundunt, prẽstat in ipsas temporis & loci substantias, siue malis dici, essentias, animum intendere, & rationes earum si exprimere nequeas, cum desint apta vocabula, similitudine tamẽ aliqua concepta speculari. Sic tempus cogitabis extensionem quandam durationis, inter prius & posterius esse, quam post mundi creationem constantes immutabilesque mensuræ, videlicet astrorũ motus, exquisitissimè mensurant, ante conditum vero mundum, licet tales mensuræ defuerunt, non tamen desijt esse tempus, & si iam illud mensurare speculatio aliqua postulet, cogitatione mensuras huius nostri temporis, quantum ad extensiones earum attinet, partibus illius æterni applicabimus. Vt si æternitatem Dei aliquomodo declarare velimus, dicemus illum mille seculis (extensione inquam tanta) ante conditum mundum fuisse, & supra hæc rursus mille, & vlterius mille, ac deinceps superius sine fine. Sic communis intellectus æternitatis partes aliquousque metitur, & quid opus est hic argutis tergiuersationibus & labyrinthis, quæ æterna sunt & increata facilius aliquali intellectu concipiuntur quam definiantur, aut recte describantur. Et verbum Dei æterna & infinita sæcula à priori & posteriori, Deo subinde tribuit, communi intellectui quem ipse formauit se accommodans. Locum similiter cogitabimus esse spacium quoddam in quo res est, quem in species tres parciemur, in excedentem locatum, in adæquatum, & in minorem, nihil de locati magnitudine definientem. Secundum primam homo est in homo, pro secunda corpus quodque est in aqua aut aëre, vndequaque eius extrema comprehendente, secundum tertiam vnaquæq; res, & præcipuè Deus, est etiam in minimo loco, creatura quidem secundum synecdochen, Deus vero secundum totam essentiam. Si quis ita hisce determinatis æternum aliquid præter Deum constitui addubitet, is locum & tempus in ipso Deo ab eius essentia adferri considerabit, cum essentia sine tempore & loco esse nequeat. Est enim vt elegantissimè dicit Iohannes Damascenus lib. 1. cap. 16. Deus sui ipsius locus. Eodẽ quoq; modo & ratione sibi ipsi tempus esse imaginabitur. Et Tertullianus contra Praxeã sic scribit. Ante omnia enim Deus erat solus, ipse sibi & mundus & locus & omnia, fol. 675. b. Si aliam temporis lociq; substantiam quærat, in abyssum imperscrutabilem & deuias ambages deuoluetur, quia profunditas Dei omnem intellectum longissime superat.

Dicamus ergo cum Mose v. 5. creationis & primi Diei naturalis initium nocte factum esse, noctemque primam Diei partem esse, & à primo creationis momento temqus mundi inchoandum esse, ideoque Deum non solum hebdomadam dierum; in memoriam creationis constituisse, verum etiam cuiusque Diei initium ab occasu solis & vespera sumi voluisse, maleque sentire eos, qui vetustiores Hebæos diem ab ortu solis inchoasse volunt, locis aliquot scripturæ sacræ male intellectis & detortis id sibi persuadentes. Exod. 12. v. 18. solennitas paschæ 7. diebus celebranda præcipitur, & initium finisque illorum dierum, constituitur in vespera, diem autem primum & vltimum solennes constituit dominus, v. 16. adeo vt primus Iohann. 19. v. 31. vocetur magnum sabbatum, diem vero decimum quartum mensis, quo agnus mactabatur inter duas vesperas, Hebræi vocant parasceuen, id est, præparationem & à Paschate immediate sequente distinguunt, vt patet Matth. 27. v. 62. Marc. 15. v. 42. Luc. 23. v. 54. Iohan. 19. v. 31. Duo igitur sunt dies, duæque vesperæ se mutuo sequentes. Prima est finis diei 14. altera post solis occasum sequens nox, quæ ad sequentem diem pertinet. Inter has duas vesperas iubet vers. 6. agnum occidi, & præparari. Atqui hoc in momento vtrumque diem diuidente fieri nequiuit, ideo vespera latius sumitur pro tempore vespertino, & ad finem diei inclinante illiuè propinquo, aut etiam diem terminante, & continuo sequente. Sic versu 18. cum iubet infermentata, die 14. ad vesperam edi, de vespera finiente & diem completum immediatè subsequente, intelligit. Cum enim solis occasus dies distinguat, quomodo nox qua edebatur pascha, & pars diei ante occasum solis, in qua mactabatur agnus, in vnum diem referri possunt? Planius Marc. 16. patet, noctem initium diei naturalis fuisse. Cum præterisset sabbatum, inquit, mulieres emerunt aromata, quod sabbato non licuisset, vespere ergo finito

sabbato

ſabbato id fecerant, quandoquidem poſtridie quæ erat altera ſabbati, ſummo diei diluculo ad monumentum veniſſe ſubiungit. A veſpera ergo & ſole occidente, diem naturalem inchoarunt Hebræi, quia primus dies creationis à nocte cœpit.

FABRICÆ MVNDI.

Caput ſeptimum.

Opera primi diei.

PRimum ergo quod creauit Deus fuit chaos illud, de quo hactenus diſſeruimus, & indigeſta moles, materia materq; omnium creandorum, quam terram appellat, quod terreæ naturæ & conditioni fuerit proxima, quippe terra primum abſoluta fuit & ſuos fructus dedit, mox autem chao hoc adhuc indiuiſo, ipſum aquas nominat, non quod aquæ iam tum à terra ſegregatæ fuerint, ſed indicat ſtatim creata materia eius, in elementa diſtinctionem inchoatam fuiſſe, ideoque & antequam aquã nominet, vocat abyſſum, tanquam medium quiddam inter informem maſſam, & primam diſtinctionem apparere incipientem, aut potius naturam illius maſſæ indicat, quod fuerit A P H A R & fluida materia ad aquæ generationem prona, quamprimum à terra ſeparare inſtituebat. Fuit autem maſſa hæc tota, quanta erat, abyſſus, vniformis enim adhuc erat, nec in vllas ſpecies formata, necdũ extabant animalia, plantæ, lucidum cœlum, imo nec elementa ipſa, terra, aqua atque aër, ſed erat, inquit Moſes, ſolitudo & inanitas, ſiue ſolitaria, inanis & vacua, quemadmodum terram inhabitam ſterilem, & nihil vſibus humanis accommodũ proferentem, ſolitudinẽ appellamus. Sic erat maſſa hæc mera ſolitudo, ſpeciem tamen in ſe habens, vnde omnia quæ nunc ſunt, deduci & formari poſſint, eaq; ſpecies ſub forma A P H A R, limi & abyſſi præcipue indicatur & intelligitur.

Addit huic chao defuiſſe, quo maxime opus erat ad conſtituendam naturam rerum omnium generatricem & procreatricem, nimirum lucem. Duo in creatione in primis ſunt obſeruanda. Primũ quod ab imperfectiſſimis, ignobilioribuſque, ad perfectiſſima nobiliſſimaque ordine procedit, vt à chao primum ad terram, deinde ad aquam, hinc ad cœlum, & ita deinceps. Secundum, quod ſingulorum naturas, potentiam, actiones, ordinem, modumq; agendi, ortus, occaſusq;, & periodos ſingulorum, vniuerſamque naturæ legem, talia in creatione inſtituit, qualia perpetuo eſſe voluit. Itaque cum inferiorem mundum, terram, aquam, aërem matrem generandorum omnium, ſuperiorẽ vero patrem & maſcula. vi præditum eſſe vellet, hoc eſt ſeminariam rationem in elementis, præparatricem autem & excitatricem ad generandam potentiam in cœlis conſtituere vellet, mox vt elementa educere cœpit, ſimul etiam materiam cœlorum extraxit, quo ſimul mater paterque adoleſcerent, vt vtriuſque in generando potentia virtuſque omnis, ſuas leges normaſque in ipſa creatione acciperet. Itaque duos creaturarum ordines à principio diſtributionis chai ſimul inſtituit, & in vtroq; paulatim ab perfectiora nobilioraq; progreditur, & dum in elementa maſſam diſtinguere incipit, ſimul cum aëre cœleſtem materiam lucidam educit, ex qua deinceps firmamentum & aſtra formanda colligendaq; erant, & vt cuique ſuam ſpeciem ſenſim perficiendo tribuit, ita vt ſingulis proprias naturę leges indidit, elementis elementares, & cœleſti materiæ cœleſtes. Animaduertendum eſt autem in aëris elementum, & cœlum ipſum ex quo lucent aſtra, vno cœli nomine ſubinde in ſacris literis ſignari, ex ratione igitur nominis à Deo inſtituti, eiuſdem conditionis, hæc duo primũ fuerunt, ſimulque indiſtinctim creata ſunt, ſed mox ſeparari cæpta, cum ex nobiliori eius ſubſtantiæ parte firmamentum condendum eſſet atque aſtra.

Obſerua nunc, quæ fuerit cœleſtis ſubſtantiæ materia. Aquæ elementum iam in chai conuexitate colligi & apparere incipiebat, necdum producta luce, quæ ad naturæ operationes erat neceſſaria, & ecce Spiritus domini ferebatur ſuper aquas, inquit, Ventum validum à chao excitauit, qui aquas nondum à terra ſeparatas moueret, & in altiores vndas attolleret. Hac agitatione paulatim ſecerni aqua à craſſiore terræ ſubſtantia cœpit, & ſubtilior ſpiritus ex aquoſa chai parte excitatus in aërem euaſit, ſubtilior quoque & nobilior aëris pars in æthera ſiue cœleſtem ſubſtantiam. Tria hæc primo die præſtitit flatus ille, qui haud dubiè durante vlterius agitatione, denſior, vehementiorque factus eſt, ventoſi ſpiritus maiore excitata copia, donec ſubſidens terra & compactior euadens, agitationem illam paulatim compeſceret, ventoſaque materia vtcunque exhauſta & attrita, paulatim ad quietem ſe componeret. Quando igitur cœlum ex aqua necdum diſcreta educi & formari vides, facile intelligis ipſum etiam cum terra affinitatem habere aliquam, magis autem cum aqua, vnde ipſum Hebræi S H A M A H I M, ab ESH, id eſt igne, & MAIM aquis vocant, quod ex aquis ſit factum & aſtra tanquam aquas ignitas circumferat, vt nominis ethymon deſcribit Eugubinus. Porro quia chaos magnitudinem & pondus habuit, & quicquid ex eo factum eſt matris indolem aliquo modo, vt dixi, refert, grauiora ignobilioraque in vnoquoque primum ſubſiderunt, leuior aut nobilior vero ſubſtantia, veluti pinguedo chai totius ſurſum eleuata diutiſſime cum ſuperiore cohæſit, vndę cœlum ex nobiliore parte cuiuſque elementi creatum eſt, priuſquam illa in ſuum quæque locum ſeparatim abijſſent. Hinc ex nobilitate ac virtute omnia elementa longe ſuperat cœlum, quod ex nobiliſſima totius chai ſubſtantia creatum eſt, & in

& in ipso coelo, quæ suprema sunt, inferioribus multo sunt nobiliora, itemque cœlestia ad elementaria, affinitatem & sympathiam perpetuam obtinent, per quam ad se mutuo inclinantur, similiter superiora cœli ad inferiora eiusdem, vt nihil sit in mundo, quod non ex indita sibi sympathia suo loco & ordine hominis causa seruiat. Ita cœli & astra propter inclinationem quam habent ad hæc inferiora, sphærica forma constituta, & in centro vniuersi conquiescentia, circulariter & variè mouentur, quo suas virtutes his inferioribus omnibus, quantum ad generationem necessarium est, communicent. Fuit autem cœlum hoc primo die adhuc indiscriminatim vnius per omnia conditionis & naturæ, proinde & vnicum tantum principio habens motum, qui noctem & diem distingueret. Cæterum non interquiescente creatione, lucidior cœli materia sensim in sphæras diuersas, globosque stellarum & planetarum colligi cœpit, & vt quodq; illorum perfici naturaq; propria & motu imbui cœpit, ita etiam sua cuique sympathia & operatio innata fuit. Sic soli destinata lux siue lucens materia in dimidiam cœli partem continuo colligi cœpit, & in globum solis coire, ita vt post decem circiter creationis horas (nam ad Leonis signum contrahi cœpit, vt in Chronologia probabiliter demonstratum est) lumen mundo dederit, quod post quatuordecim horas deinde motu cœli diurno occubuit. Fuitq; hoc lumen, principio debilius, quippe sparsa adhuc solis materia, donec quarto die in suam magnitudinem contraheretur & compingeretur. Hæc de syderum in globos collectione lucisque incremento, inanis esse nequit speculatio, quandoquidem lucem esse primo die oportebat, quæ diem constitueret, cum sol quarto demum die perfectus fuerit, nec aliam lucem quam solis ad faciendum diem Deus ordinarit. Simili modo expansionem cœli, collectionem aquarum in maria, terræ exsiccationem, herbarum, frugum & arborum productionem, & quæcunque soli naturæ mandauit & commisit Deus, non momento, vt mandantis sermo præ se ferre videtur, facta esse cogitabimus, sed sensim eo ordine & modo quo naturam semper vti in posterum voluit, ideoq; vnumquodque opus tum inceptum esse, cum materia ad hoc idonea præparata fuerit, præsertim autem eo die quo mandatum expressum est. Sic secretio aquæ à primo die inchoata est, at tertio demum die perfecta. Si enim in momento singula creata essent, magis ad res producendas, quam ad naturas rerum & leges constituendas intendisse videretur Deus, cuius contrarium tertio die videbimus. Quum ergo cum re qualibet eius natura, & lex naturalis fieri debeat, mox vt creari aliquid cœpit, cœpit & eius virtus efficax, & modus, regulaque agendi, quibus Deo in creatione seruiebat, ita vt singula à sui initio sua velut progymnasmata in creatione habuerint, & per naturam semel institutam in cęteris disponendis creatori suo seruierint. Sic facto in chao pondere, & centro sedeque grauium posito, naturaliter omnium corporum dispositio & ordo secutus est, sic mota per ventum massa, naturaliter terræ & aquæ discretio facta est, & exhalationes sursum sublatæ sunt, quæ in cœlestem conditionem ab opifice formatæ, cœlestem etiam operationem in generandis herbis, arboribus, animalibus exercuerunt. Ita creatio præcedit, creationem subsequitur naturalis operatio, & hæc duo deinde in reliquis Dei operibus concurrunt. Cum igitur hic sit ordo rerum ab opifice ad totius intentionis suæ scopũ sapienissimè institutus, diligentissimè obseruabit veræ Philosophiæ studiosus quo ordine sint creata singula, quam illorum materiæ naturam primum indiderit creator, quidque illi naturæ adiecerit, quo species rei formandæ prodijt, item si quid res hanc creationem circumstantes, operæ attulerint, negligendum id non est, quanto enim hæc omnia altius perscrutari datur, tanto perfectius rei creatæ natura, efficacia, communio cum alijs creaturis, & per consequens sympathia & omnis operatio innotescent. Vt porro cuiusque rei materia cognoscibilis fiat, à prima omnium materia chao incipiendum est, quatenus enim illa iuxta suam formã & qualitates cognita fuerit, eatenus & quæ ex ea primum creantur cognita fient, similiter & ex his reliqua. Cæterum quæ à creatore materiæ adduntur, ad constituendam rei speciem & naturam, ea præcedens creata natura docere non potest, sed à posterioribus, nimirum ab apparentibus rei magnitudine, pondere, leuitate, soliditate, raritate, fluxibilitate, figura, qualitatibus, coloribus, officio, aut alijs quibusuis accidentibus ac proprietatibus, quorũ tamen causæ effectrices antea longo studio & experientia cognitæ sunt, petere oportet. Hæc obiter admoneo, quia ad inueniendas rerum causas & œconomiam (quo philosophus animum intendere debet) hæc prima sunt fundamenta. Quod quisque potest hoc faciat, nos partes mundi, sitũ, proportionemque & motum localem, cæteraque quæ sunt Cosmographiæ propria sectamur, cætera diuinioribus ingenijs relinquimus contemplanda.

Cum ait Moses: Dixit Deus, non latam peculiari aliquo tempore sententiam indicat, sed perpetuam eius voluntatem, quæ res sine sermone aut expressis verbis eloquitur & efficit, ac definito tempore profert. Ita etiam in actionibus Dei cum inquit, diuisit Deus lucem à tenebris, non externam actionem intelligit, sed perpetuam Dei voluntatem, qua sola omnia præconstituto tempore inchoat & perficit. Non autem dicere vult, hoc die completam fuisse illam diuisionem, postquam quarto demum die, sol, astraq; omnia perfecta fuerunt, sed intelligenti non obscurè eam lucis collectionem quam dixi indicat, eamque hoc die eousque processisse, vt lux in vnam partem cœli contracta occũbere potuerit, relicta post se nocte & tenebris. Post absoluta huius diei opera addit lucem illam bonam à Deo iudicatam & attestatam fuisse, quod non de omnibus creaturis agit, sed de illis tantum, quæ præ cæteris insignem homini vtilitatem conferunt, & eximiè opus intentionemque Dei illustrant & commendant. Sic in sequentibus eodem encomio extollit terræ exsiccationem, herbarum-arborum, & fructuum generationem, solis, lunę & stellarum officia, animalia aquatilia, deinde & terrestria

restria, quæ omnia tandem creato homine valde bona iudicauit, vt quæ illius seruitio, cuius causa creata sunt, accommodatissima erant. Magna opera Domini exquisita in omnes voluntates eius. Psal. 110. Inducta in mundum luce, completus fuit primus dies, quem dicit constare vespere & mane, siue nocte & die, naturalis appellatur à latinis. Noctem præponit, quoniam ab illa cœpit creatio, non enim prima omnium lux creari potuit, iuxta ideam omnium in opificis mente conceptam, sed materia prærequirebatur, ex qua illa formanda erat. Finis primi diei.

FABRICÆ MVNDI

Caput octauum.

DE CAELO.

Secundus dies incipit.

AB occasu lucis, sequutus est secundus dies, in quo firmamentum creatum est. Non addit autem ex qua materia illud fieri voluerit Deus, verum hoc ex lucis creatione manifestum est. Cum enim lux ex aquis, quales diximus, sit producta, & lux omnis à firmamento veniat, certum est eandem lucidam substantiam, quæ diem attulit & circularem motum nacta est, hoc die in firmamentum factam esse, vnde & firmamentum SHAMAIM sacra lingua vocatur, quod eiusdem cum luce sit substantiæ, nimirum aqueæ, licet paulo ignobilior, quippe lux vt nobilior, nobiliorem etiam eiusdem substantiæ partem postulabat, quapropter & serius eius species & natura perfecta fuit, videlicet quarto die. Vocat hoc firmamentum Moses RAKIA, qua voce diffusio, extensio, expansio & distensio significantur. Ratio ergo nominis huius ex creationis opere sumpta est, quæ hoc ordine & successu facta fuit. Mox vt ventus in abyssum incubuit, sursum exhalauit, & diffusa est aëria cœlestisq; substantia, in qua quicquid ad lucem commodum erat, in luminosam essentiã excoctum mox colligi cœpit, vt diem præstaret, simulque futuri firmamenti substantia, in qua lux colligebatur & permanebat, sursum ex aëris elemento sublata, diffusa, extenta & tanquam velum aut tentorium circum vniuersum mundum inferiorem expansa est, & motum diurnum iam à primo die habens, & lucem circumferens. Hoc firmamentum ergo propter huiusmodi ex elemento aëris, diffusionem extensionem & expansionem, proprè RAKIA vocatum est, non autem propter soliditatẽ aut compactum substantiæ robur, quod RAKIA non significat. Neque vero materia ex qua firmamentum hoc factum est, neque expansio illa quàm hic illi tribuit Moses, & item Esa. cap. 42, ver. 5. & 40. v. 22. Item Psal. 104. vers. 2. talem soliditatem, taleque substantiæ robur secum necessario fert, neq; ferre suspicandum est, nisi aliquod eius in verbo Dei argumentum elucescat. Sumpta à velo ventis tenso, & tentorio firmiter expanso, comparatio, magis naturæ stabilitatem atque immobilitatem declarat, & incorruptibilitatem, tale firmamentũ voluit Deus in hoc opere significare atque esse, vt perpetuum esset rerum caducarum adiumentum & sustentaculum. Et quid, quæso, profuisset ibi ferrea rigiditas ac fortitudo, adamantinaq; durities, vbi nulla est attritio, nihil est quod corrumpat? Vocauit etiam Deus hoc firmamentum cœlum siue SHAMAIM, vt eiusdem esse substantiæ cum luce, pariterque cum illa creatum esse intelligeremus. Obseruandum hic est, quod Esdras lib. 4. cap. 6. creationem mundi repetens, de hoc firmamento dicit: Et die secundo, inquit, creasti spiritum firmamenti, & imperasti ei, &c. Docet ordo creationis, docet ponderum proportio, docet raritas substantiæ & experientia, quanto altius à centro mundi distant corpora, tanto rariora, leuiora, spiritalioraque existere, proinde, quæ in summo resident, maxime spiritalia esse necesse est. Iam firmamentũ hoc elementis multo est altius, quamobrem multo etiam est aëre spiritalius, & quam maxime in extrema summitate sua, vbi tot sydera perpetuum, constantissimum & minus varium motum habent. Tali autem fieri cœlum erat necessarium, postquã mascula vis quæ in spiritali substantia subsistit, illi inserenda erat, at imperfectam horum inferiorum generandi potentiam iuuandam. Neque totam eius substantiam talem per omnia æqualiter, hoc est, homogeneẽ esse sufficiebat, sed pro rerum varietate & natura, varia etiam & turgens fœcunditas requirebatur, quæ foras naturali inclinatione tenderet ad maturandos inferioris mundi fœtus, eisque obstetricandum. Ea autem fœcunditas in exundante spiritali essentia, eiusque fortitudne sita est, quapropter eius spiritalis substantiæ, quę cœlo cuique aut eius parti inest, collectio in vnum corpus sphæricum, tanquam genitale membrum fieri debuit. Sic in cœlo Solis præcipuum spiritalis substantiæ robur in globum Solis collectum est, addito illi in subsidium generationis, Mercurio & Venere. Sic Luna, sic stellæ à principio creatæ lucis, iuxta sui officij exigentiam, in suos quæque collectę sunt orbes, ac quarto die tandem perfectæ. Lucis etiam calor & splendor, siue potius eradiatio, ad spiritalis virtutis in generationis actum, productionem & intensionẽm, necessarius erat, proinde cum lucem crearet Deus, spiritalem cœli substantiam lucidam effecit. Iam si possibile cuiquam esset, lucis in substantia naturalem causam & originem cognoscere, mysterium magnum ille ad inquirendas, & aliquousque inueniendas stellarum & planetarum naturas, quæ causam suam efficientem & materialem, haud dubiè sequuntur, haberet. Si enim totã mentis aciem intendas, videbis creationem rerum, naturalem ferè causarum ordinem sequi, atq; ex causis causas deducere, donec ad propositum effectum perueniatur. Atq; hæc est incomprehensibilis sapientia Dei,

quod ex vno primum creato, ita naturam format&instituit iuxta ideam vniuersalem, vt non minus
cam imitari, quam condere & statuere videatur, quippe Ideam vniuersam naturæ exactissimè con-
ceptam, voluntate & potentia creando etiam exactissimè imitatur & exprimit, vt idem in Idea & fa-
brica naturalis rerum & causarum successus existat. O supra omnia admirabilem sapientissimam
potentiam, & potentissimam sapientiã? Quantam oportet naturæ ad creatorem suum esse affinita-
tem? Dixit ille & hæc facta est, voluntas illius est huius essentia, proinde vt vult ille, ita hæc est, ac vult,
idque propter idem quod vult ille, Deus voluit, & cum delectatione & studio voluit, cœlum & vnum-
quodque in eo astrum, homini & propter hominem omni creaturæ, vario motu inseruire, hæc vo-
luntas, hoc studium etiam cum quadam dilectione cœlo impressa manet, idem vult, eodem inclina-
tur cœlum, & cum dilectatione quadam diligenter exequitur. Affectus ergo Dei erga suam creatu-
ram fit affectus creaturæ ad creaturam. Hæc prima & præcipua est causa & origo omnis sympathiæ,
qua vnumquodque ad suum officium exequendum excitatur, non est quod aliam cœlo aut angelos
motores tribuamus, quasi per se sit immobile, & virtutis suæ radios ociosè & sine vllo ad inferiora af-
fectu ac sympathia quocunq; contigerit, spargat, multo minus vt à diuina mente ipsum perpetuo mo
ueri dicamus, nisi perpetua natura eius voluntate semel illi impressa. Interim tamen si hanc de sym-
pathia philosophiam absoluere voles, inquirendum tibi erit, quam similitudinem, quam analogiam
cum creaturis, & cum quibus earum ipsi cœlo indiderit, per quam ad eas inclinentur, quin etiam vn-
de, quo ordine & quo modo ea similitudo & analogia in ipsum inducta sit. Verum vbi hoc theatrum
ascenderis, exclamabis: O profunditatem diuitiarum, & sapientiæ, & cognitionis Dei, quam inscru-
tabilia sunt iudicia eius, & imperscrutabiles viæ eius. Quod si nihil inueneris, hanc tamen imper-
scrutabilitatem didicisse magno erit lucro, quo infinitam sapientiam Dei altius admirari discas, &
ipsius maiestatem promtiore animo reuereri. Hoc etiam facile consequeris, vt nihil sine causa iusta-
que ad vnicum scopum ratione, à Deo conditum esse experiaris. Intelligis nunc spero, quid velit Es-
dras, cum ait: Spiritum firmamenti creasti, & illi imperasti, nimirum quod cœlestis materia quę mul-
tum est spiritalis, percipiens verbum Dei, siue impressionem voluntatis eius, eundem cum illo affec-
tum erga hominem induit, videlicet vt illius causa incalescens extenuaretur, spiritalis fieret, in altũ
super aëris elementum se attolleret, extenderet, ac ibi fixa persisteret, aquas ab aquis diuidens. Hanc
ergo ex voluntate Dei eiusq; impressione sympathiam nacta materia cœlestis, aëri adhuc mixta, &
in spiritaliorem essentiam versa, à sua inclinatione sursum educta est, & hoc est quod ait, secundo die
creatum spiritum firmamenti, licet tum nondum in globos stellarum ac planetarum contractus fu-
erit. Reliquum etiam mandati, nempe diuisionem, ex eadem sympathia & inclinatione eodem die
executa est, & in eodem persistit officio, donec Dei voluntas, ex qua eius sympathia pendet, comple-
atur, vt testatur illud Dauidis. Psalm. 148. Stare fecit ea (cœlestia) in perpetuum, & in seculum, statu-
tum dedit, & non præteribit.

Fuit hoc firmamentum non singulare aliquod cœlum ab alijs diuisum, sed vnà cœlorum machi-
na, vt inde manifestum est, quod quarto die solem, lunam & stellas in hoc firmamento posuit, omnes
nimirum cœlos, qui nobis apparent, comprehendens. Quoniam autem corpora hæc, quæ Deus in fir-
mamento posuit, & secundum Dauidis testimonium certis legibus fixit, diuersos admodum motus
habere comperiuntur, in plures cœlos hoc firmamentum diuisum esse constat, quot autem sint illi,
in astronomicis probabiliter differemus. Diuisionis autem modus in præcedentibus apparuit, cum
perpetuo superiora ex inferioribus, vt extenuata, dilataq; magis & leuiora ascenderunt, vt aqua ex
terra, aër ex aqua, firmamentum ex aëre, ita procul dubio in firmamenti communi substantia, paula-
tim facta simili extenuatione, discretione, atque in altum subductione, primum imo loco relicta est
& subsedit sphæra lunæ, secundo sphæra solis cum Mercurio & Venere, tertio Martis, deinde Iouis, ac
sic deinceps, vt postrema secretio sit aquarum supercœlestium, quæ totius machinę mundanæ supre-
ma pars est & manet. Hanc esse in cœlorum distributione oiconomiam, vniuersalis rerum & perpe-
tua natura, qualis est lex grauium & leuium à Deo instituta postulat. Cum enim ex prima vnicaque
materia condantur & formentur omnia, ideoque illius indolem referant, non alia ratione superio-
ra ad se mutuo, quam inferiora inter se affecta erunt, nisi Deum dicamus, cum ad cœlos formandos
venisset, materiam primam refinxisse, & multo aliam illi essentiam, naturam & leges indidisse, ve-
rum hoc quid esset aliud, quam sapientiam Dei & potentiam eleuare, vt qui materiam primam non
ad omnia creanda idoneam fecisset? quæ potuisset, hoc concesso, inter cœlestia & elementaria esse
naturarum communio? quæ sympathia? an non hoc esset turbare omnem rerum ordinem & sco-
pum Dei in sua creatione subuertere? Cum ergo vniuersalis lex naturæ per omnia inter se commu-
nicantia, eodem modo se habeat, nulli dubium esse potest, quin ea quæ ex vno in se conformi nec dis-
sidente prodeunt, ad vnum illud eam obtineant rationem, quam filius ad parentem, & genitũ quod-
cue ad suum genitorem, illius naturam aliquo modo referat, & ad illum tanquam suum principium
inclinetur, & amoris vinculo alligetur. Eadem ergo cœlestium inter se erit ratio, quæ est elementari-
um, quum est vna eademque in se conformi & concordi massa creata successiuè sint omnia, & supe-
riora ex sua nobilitate & perfectione, hæc inferiora tanquam suum principium amplexabuntur, eò
fortius, quò magis natura communicant, & homini pro viribus seruiunt. Superiora etiam vt magis
defæcata, magis distillata & excocta, nobiliore forma superaddita, nobiliora quoq; erunt ad scopum
Dei instrumenta, validiusq; suum officium ad eundem præstabunt. Quamobrẽ absurdissima iudicio
quæ

quæ Astrologi de Saturni & Martis malitia sibi persuadent, vt latius in Astrologicis disceptabo.

Creato & suo loco posito firmamento, factum est, inquit Moses, vespere & mane dies secundus, à vespera nimirum vt primus, incipiens, & ad lucem iterum occumbentem, finiens, eadem est ratio dici quæ prius, quam toto creationis tempore seruans, perpetuo ad creationis memoriam retinendam indicat. Vocauit autem firmamentum hoc cœlum, SHAMAIM Hebraicè, si vocali dictione vocauit Adamo sic vocauit, alioqui quod Deo, dicere esse, dixi, hoc idem est quod vocare, videlicet æterna eius voluntas, qua firmamentum ex aquis esse voluit & fecit.

FABRICÆ MVNDI
Caput nonum.

De aquis supercœlestibus & creatione Angelorum,

DE aquis supercœlestibus nusquam aperta fuit mentio, nisi Genes. 1. v. 7. Psal. 148. v. 4. & 4. Esd. 6. v. 41. Variè de illis sentiunt scriptores. Iacobus Zieglerus valde ineptè imaginatur, primam materiam à Deo infinitam creatam fuisse, ne quid vacui extra mundum relinqui putaretur, & ex ea materia mundum creando non exhausisse eius infinitudinem, sed quantum ad creandum sufficeret assumpsisse, reliquum, vt erat, reliquisse, quod vocat aquas supercœlestes, inane & tenebras, illudque per firmamentum à mundo exclusum fuisse asserit. Quæ sententia nimium est absurda, quomodo enim infinitam Dei sapientiam aliquid frustra creare admittetur? Etenim frustra plane fit, quod extra mundum inane, nulliusq; formæ & vsus relinquitur. Quod si ad complendum vacuum id fieri dicas, interrogabo antea ne ab æterno ibidem vacuum fuerit, an verò etiã hoc creatum sit? inextricabilis quæstionum fiet labyrinthus, nec vllus naturæ modus, ordo & lex in partium mundi ex chao deductione, apparebit, sed omnia sine ratione, sine naturali aliqua consequentia fient, nullus enim erit locus extenuandæ materiæ ac dilatandæ nobilitandæque. Alij & quidem non pauci, aquas supercœlestes putant esse nubes, quæ media regione aëris feruntur, & aëre inferiore (qui etiam cœli nomine comprehenditur) à mare & fluminibus separari. Verum his aduersatur sacrum Mosis testimonium, quod illi firmamento in quo sol, luna & stellæ sunt positæ, diuisionem attribuit. Neque enim aër qui sub nubibus est & magnis mutationibus subiectus, firmamentum dici potest. Quod si à perpetuo & immutabili in suo loco situ, firmamentum appellare velint, erit & aqua firmamentum, verum alia firmitas requiritur, tale vt dixi firmamentum necessarium erat, quod substantia & virtute immutabile perpetuo subsisteret, ad sustentandũ rerum secundum earum species generationem & multiplicationem, hoc autem post lucem factum fuit, quare & post aërem, nam lux sine aëre, qui circumire massam, lucemque deferre, & diem noctemque efficere debebat, esse non potuit. Quamobrem cum firmamentum hoc ex aëre sit factum, illoq; posterius vno die perfectum, aliud ab hoc inferiore aëre, perfectiusque illo, proculdubio fuit, supra quod etiam Dauid has aquas collocat. Obserua Psal. 148. eius in laudando Deo ordinem, primo in genere cœlestia ad laudandum prouocat, deinde iusto ordine & distinctim singula compellat, primum qui cœlos inhabititant angelos & spiritus beatorum, deinde partes cœlorum, solem, lunam & stellas, hoc est firmamentum, tertio cælos cœlorum, hoc est, cœlos qui firmamentum ambiunt, & intra se comprehendunt, siue cœlum cœli, vt est Psal. 113. postremo aquas quæ supra cœlos sunt, mouet. Vides illum ordine ab imis ad summa progredi, addita etiam singulari causa, cur maxime laudare Deum debeant, nimirum quia Deus illa stare fecit in perpetuum, & legem officiumque dedit, quod infectum non præteribunt. Post cœlestia transit ad terrestria, in quibus ventos, fulgura, grandines, nubes, aues cœli complectitur, nimirum elementaria omnia. Vides ergo duos laudantium ordines, cœlestem & elementarem. Cum igitur inter cœlestia & immutabilia collocet aquas supercœlestes, nequaquam eas esse nubes credendum est. Et Psal. 104. v. 3. contignare dicitur Deus tectum & superiora edificij sui, mundi videlicet, aquis, quæ aliæ quam hæ supercœlestes esse nequeunt.

Vnde nunc istæ aquæ sint creatæ, & in quem finem, ex Mose non liquet. Quando enim oculis percipi non possunt, nec quid exhibent, quod in idololatriæ materiam à gentibus rapi possit, amplius & abditissima vniuersæ creaturæ altissimaque sint, quæ perscrutari nequeunt ab vllo homine, non admodum referebat earum originem & scopum explicare, quamobrem & illa tacet Moses, nec apertè reuelat spiritus sanctus. Non tamen frustra earum mentionem facit, sed pijs animis aliquid altius cogitandi materiam offert, & summè admirandã Dei sapientiam & potentiam inexplicabilem innuit, vbi mentis extrema acies retunditur, & harum vias abyssumque vlterius prosequi nequit. Originem autem & materiam illarum hinc percipere licet, quod aquas nominat, conformes enim & connaturales firmamento indicat, quemadmodum & Dauid cum Psal. 148. supremum illis locum in toto vniuerso, pariter cum Mose tribuit. Enimuero cum omnia quæ hactenus post motas aquas & lucem creatam sunt facta, ordine extenuationis & perfectionis, sursum sunt lata & suo loco affixa, dubitari non potest, quin eodem continuato ordine, ad extremam, vt ita loquar, distillationem & sublimationem, in aquis istis supercœlestibus sit ventum. Sunt igitur istæ aquæ, cœlum omnium lympidissi-

mum purissimumq;, quod recte theologi vocant empyreum, quippe cum tanta sit lux in firmamento, & ex ipsa firmamenti substantia collecta, quæ meros ignes oculis & sensui repræsentat, erit & hujus ultimi purificatissimique cœli substantia, multo nobilior fulgdiorque ignis, æquali per omnia claritate, ut in qua nulla lucis in globos contractio facta est, quod ideo factum apparet quod totius naturæ oiconomiam, convexitate firmamenti terminare voluerit Deus, ideoque divisionem illam aquarum firmamento commissam scribi, ut naturæ opera ibi terminari, & ultra ejus summam extremitatem, nimirum primi mobilis conuexum non exire, sed intra illud in uniuersum contineri intelligamus, extra illud convexum autem, omnia quieta & immota esse.

Ad quid vero ista aqua supercœlestis, hoc lympidissimum cœlum sit creatum, dicam quod mihi probabile est visum. Angelos creatos esse nemo est qui ambigat, quandoquidem nihil est ab æterno præter unum Deum, reliqua omnia sunt creaturæ & initium habent. At quando creati sint hi, non facile est dicere, ante mundum creatos non esse, inde convincitur, quoniam in principio creavit Deus cœlum & terram, hoc est informem massam cœli & terræ matrem, quod si creatio à massa illa cœpit, non potuerunt angeli primũ creari. Cum tamen stellæ lucidæ in firmamento collocarentur jam tum erant, sic enim alloquitur dominus Iob cap. 38. v. 6. Quis jecit lapidem ejus (terræ) angularem, cum laudarent pariter stellæ luminis, & jubilarent omnes filii Dei, filii Dei non potuerunt alii esse quam angeli, nondum enim tunc creatus erat homo, quod si angeli Deo creatori laudem cecinerunt cum terram super lapidem angularem firmaret ille, & simul cum illis laudarunt lucentes stellæ, ergo tertio die fuerunt anguli, fueruntq; stellæ, licet nondum absolutæ: primo enim die mane cœperunt creari, & quarto die fuerunt perfectæ, fuerunt ergo multó plus quam semiperfectæ, & intenso iam lumine fulgere incipiebant, Deumq; in suo obsequio laudare atque glorificare. Quod autem locus ille in Iob v. 6. ad diem creationis tertium pertineat, facile intelliges, si duos præcedentes versus conferas. In priore enim loquitur de prima fundatione terrę, quando videlicet locum quietis illi dedit Deus, centrum vniuersi, quod verè basis terræ existit. De hac fundatione loquitur Dauid Psal. 103. v. 5. dicens: Fundasti terram super bases suas, ne moueat se in sæculum & in sæculum. In altero loquitur de figura quam terra pondere suo ex omni parte æqualiter centrum appetente nacta est, videlicet sphærica. Sexto autem versu primum adhuc de basi terræ profundissimam facit quæstionem, quo modo videlicet centrum illud, quod basis est grauium, sit fixum, cum sit in medio fluxi & mobilis aëris pendulum. Mox de superstructione loquitur, quæ in altum attolli solet, & angulis ædificiorum præcipuè innititur, quis, inquit, lapidem angularem iecit, qui molem in altum ascendentem sustineat. Vides tres partes collocandæ & firmandæ terræ, eo ordine quo in creatione sibi mutuo successerunt, in quæstionem duci. Primo enim creato chao, in centrum subsidere terra cœpit, secundo subsidendo sphæricam figurã accepit, tertio ex siccata tandẽ terra supra aquas eminuit, atque ibi firmata est, etiã altissimis subinde montibus supra aquas pendentibus, de qua firmatione sic loquitur Dauid Psal. 23. v. 2. Quia ipse super maria fundauit eam, & super flumina firmauit eam. Hæc terræ altissima fastigia, quis tanto supra aquas interuallo extulerit, atque ita fundarit, vt non corruant, & ad naturalem suum locum redeant, interrogat versus sextus, secunda parte. Cum igitur horum firmitudo & stabilitas sit facta tertio die, cum terra sicca & solida firmaque redderetur, omnino apparet angelos ante completam illam siccitatem & firmitudinem, nimirum secundo die, creatos fuisse. Et quadrat huc elegantissimè aquarum supercœlestium creatio, secundo die facta, ex quibus angelos creatos esse fit verisimillimum, nulla enim in omni creatura aptior ad hoc substantia fuit, quam limpidissimus ille & igneus aër, in quo sedem & habitaculum illis esse voluit conditor, nec aliud elementum illorum corporibus conuenientius erat, quam vnde spiritum erant haustura. Et Paul. Hebr. 1. testatur, angelos esse spiritus & flammam ignis, hoc est spiritus limpidos in modum clarissimæ flammæ, qualis ferè est cœlo empyreo substantia, vt videantur angeli quasi stellæ ex aquis supercœlestibus creatæ, sed animatæ, rationales, & in ministerium Dei susq; deq; se mouentes. Vnde vocantur angeli lucis, hoc est, angeli lucentes, ex luce creati, & in cœlesti luce habitantes, ac cum magna lucis claritate hominibus apparent, vt pastoribus Luc. 2. v. 9. & mulieribus Matt. 28. v. & Petro Actor. 12. v. 7. Finis secundi diei.

FABRICÆ MVNDI
Caput decimum.

De congregatione aquarum elementarium, & terræ ad generandum præparatione.

TERTIVS DIES INCIPIT.

Tertio die dixit Deus: Congregentur aquæ quæ sub cœlo sunt in locum vnum, & appareat arida. Non est Mosis sententia, quod tertio demum die hoc dixerit & separare cœperit, sed quod æterna eius voluntas fuerit, vt hoc die terræ & aquæ diuisio perficeretur & terra exsiccaretur, proinde & supra aquas altius emineret, aquis intra sinus illius receptis, quo venturis animalibus sedes & habitaculum, horreumq; esset ad omne alimentum suppeditandum. Quæcunq; in Deo sunt, æterna sunt, voluntas diuidendi quemadmodum creandi ab æterno fuit, & item hoc die complendæ diuisionis æterna fuit, & cum absoluta fuerit, factam esse ab æterno voluit & approbat in ęternum. Stat sententia, cuius illum pœnitere non potest, quæ radargui, quę emendari, quę melius concipi non potest, quoniã infinita

Infinita est eius sapientia & prudentia, quæ mutationem consilij & voluntatis nullam admittit. Quoniam ergo hoc die completa est diuisio; Dixit: inquit Moses, Deus, ab æterno videlicet, vt fiat diuisio & appareat arida, hoc est tantisper fiat diuisio, donec appareat arida, Et quando apparebit arida? Nunc tertio creationis die, subiungit enim: Et factum est ita, nunc nimirum post secundũ diem, quem iam ante completum dixit, & ante finem tertij diei, quem post vers. 13. concludet. Quod si inchoatam & perfectam pariter diuisionem vno die quis comprehendere velit, quæ erit in creatione ordinis & lenis naturæ constitutio, cum nunc successiuè ac per causas & consequentia media illam operari videamus? Necessario tum sequetur Deum omnia creasse, præterito omni ordine & lege naturæ, atque hæc postea ipsi naturæ præscripsisse, atq; indidisse, quod absurdum planè est & impium cogitare. Res enim suam naturam & legem operandi, secum ex creatione adferre debent, nisi Deum in creando aut consilio aut potentia non satis valuisse sentiam. Igitur cum secundo versu aquas forti flatu moueri, intelligimus illum naturalẽ causam sequentibus operibus instituisse, & iam inde terram ab aqua segregari cœptam, hoc autem die tertio hanc segregationem perfectam & completam fuisse. Hac segregationis causa naturali obseruata, simul inæqualitatis terræ, & sinuũ maris causa innotescit, idem enim venti impetus APHAR illud principio creatum, ita ex diuersis partibus euasit, vt vehementer in altum tolleret, atq; hinc subsidentem terram in altum colligeret, inde enim profundas maximasq; valles & cauaturas efficeret. Cogitabis ergo ea parte qua nunc est mare Atlanticum, vehementissimum ventum in APHAR incubuisse, similiter & ea parte ferè, vbi nunc Asia & noua India dirimuntur, eosq; ventos vastas ibidẽ excauationes terræ subsidentis fecisse, & in altas continentes illam cumulasse, varios item hinc inde turbines ortos, qui minores cauaturas effecerint, & vndis vtrinq; in altũ subuectis, terram in montes congesserint. Ita collidentibus vndis, & terram ab aquis segregatam, & per medias regiones in montes collectã altissimos intelliges. Sic per Aphricam mons Atlas, & montes Lunæ, per Asiam mons Imaus & montes Caspij, cæteriq; passim montes, haud dubiè nati sunt. Aquæ autem post longã agitationem ab omni terra defœcatæ, & in cauitates illas collectæ resederunt, vbi terminum eis posuit Deus, vt ait Dauid Psal. 103. v. 9. nimirum cum grauia omnia ad centrum mundi quam possunt proximè accedant, & aqua quæ fluxa & labilis est, non potens accumulata consistere, quemadmodum terra potest, semper illa ad decliuiorem locum labitur, quousque in imo ad libellam se constituerit, vnde per se ascendere nequit, nisi fundum occupante grauiore. Inde fit vt aquæ omnes, non obiectis altioribus repagulis in mare defluant.

Hic iam cogitandum est, solem, Lunamque & reliqua sydera eousq; relicta & compacta esse, vt in natura sibi indita vires intentiores habere incipiant, iam enim in tertium diem lucis claritate ac virtute naturali creuerunt, proinde in exsiccanda terra plurimum illa adiumenti adferre certum est. Ventus etiam vtcunque adhuc per aërem spirans, humores à sole excoctos & extenuatos è luto eduxit, vt duabus de causis terra exsiccaretur, & in maiorem soliditatem coalesceret. Sic vt habet Dauid Psalm. 23. firmauit Deus terram super aquas, siccitate videlicet & soliditate, sine quibus ipsa fluxilis permansisset, & ad ima relapsa aquis natura sua subsedisset, vtpote grauior, & illas in altum cedere coegisset. Cæterum hanc terræ siccitatem, non absolutam intelligere oportet, sed mediocrem, quanta ad terræ stabilimentum, & ad plantarum creationem sufficeret, siquidem antequam plueret, creatæ fuerunt herbæ, quæ succo indigent, & homo ex luto formatus fuit die 6. Quin & hoc considera, si omnino sicca fuisset terra, non potuisset in altos montes attolli & consistere, humor enim aliqualis terram compingit, illius autem expers omnino dilabitur vt arena, neque etiam gignendis ijs quæ in visceribus eius efficere voluit Deus, idonea fuisset. Obseruandum etiam hic est, quanta prudentia fuerit creatoris in excauandis sinubus illis, aquarum receptaculis, ita enim maria per vniuersum mundum distribuit, vt omnia regna mundi inter se mutuo tractare commercia, & quæ natura aut ars dederit, quouis transuehere possint, tum vt quod maximum est, terra cum aquis collectis vnam efficiens sphæram, in suo æquilibrio permanserit, alioqui enim terra non fuisset supra aquas firmata, sed plus ponderis in vnam partem collectum, totam terræ massam versus centrum grauitatis & mundi depressisset, aquasque ex altera parte incumbentes illa terræ depressio altius in sublime sublatas defluere fecisset, & terras proximas occupare. Postquam enim terra aquis in eadem quantitate grauior est, necesse est primum terræ corpus per se in æquilibrio consistere. Deinde maria orbem terræ ambientia, & inter se communicantia sic distribui, vt vndequaque in æquilibrio iacentes, non plus ponderis adferant in vnam sphæræ medietatem, quocunque tandem circulo illam finias, quam in alteram illi oppositam. Si non communicassent maria, sed quædam proprijs sinubus conclusa mansissent, potuisset terra aliquo modo, etiamsi non per omnia in se ipsa æquilibris consistere. Quod enim in vna eius medietate defuisset ponderis, suppleuissent aquæ in eadem conclusæ. At cum vsus & officium marium postularet, eorum inter se communionem, propter necessariam circumnauigationem, idem etiam postularet fluminum exoneratio, quæ per solam marium communicationem, æqualiter & iuxta æquilibrium, in omnes sphæræ partes distribui potest, necessarium in primis fuit, quod dixi, terræ per omnia æquilibrium, neque potuisset aquis illud compensari: illæ enim in parte leuiore altius cumulandæ fuissent, quam in grauiore, proinde & defluxissent, donec æqualem vndique è centro altitudinem nactæ fuissent. Quod si has, aquas æquilibrium compensantes, ita circumuallatas demus, vt effluere non possint, tamen duo inconuenientia sequuta fuissent, vnum quod corruptioni obnoxiæ, vicina infecissent, nec rebus humanis debitum vsum præstitissent, alterum quod vel in viscera terræ exsuctæ, vel exhalatione, paulatim extractæ, locum suum deseru-

deseruissent, & æquilibrium totius abstulissent. Quod si ratione aliqua, ibi conseruare posse aquas, contendat aliquis, respondebimus frustra per plura, operosiora, inutiliaque ex reliquo media fieri, quod sine huiusmodi & compendio, & vtilius fieri potest. Quamobrem stat sententia machinam terræ in se ipsa æquilibrem esse, & ex consequenti etiam mare, quod illius sinubus continetur, tum etiam hoc continuo moueri, ne corrumpatur & inficiat aërem, ac pisces interficiat. Quin etiam terram intus ac foris diluit, vt munda & salubria sint omnia, corruptione omni, motu & attritione consumpta ac deflata. Hæc omnia importat centri grauitatis & mundi cõstitutio, quæ si à veteribus cognita & examinata fuissent de nouæ continentis, quæ nostro seculo inuenta est, deq; meridionalis continentis, quæ nec dum explorato polo Antarctico subiacet, situ & magnitudine prope verum iudicassent. Etenim cum terræ veteribus cognitæ 180. gradibus longitudinis comprehendantur, hoc est, dimidiam tantum sphæram occupent, necessarium erat tantundem terrarum in altera medietate extare. Et cum Asia, Europa & Africa pro maxima parte vltra æquinoctialem, versus Boream sint sitæ, necesse erat tantam continentem sub antarctico poli existere, quæ cum Asiæ & nouæ Indiæ, siue Americæ partibus meridianis, reliquis terris æquiponderaret.

Terram sic, vt dictum est, ab aquis segregatam & animalium vitæ apparatam Deus, inquit Moses, vocauit E R E Z, hoc est terram, & aquas collectas I A M, id est maria. Non est autẽ putandum quod statim separatione hac facta, hæc nomina protulerit, quemadmodum nec antea diei, noctis & cœli nomina, cui enim ea dixisset, cum nec dum, homo cuius hæc opera cognoscere maxime interest, creatus esset: nisi quis angelis dicta contendat. Cæterum aliud & grande mysteriũ hic insinuari persuasum habeo, videlicet immensæ dilectionis, amantissimæq;, & beneficentissimæ conuersationis Dei cum homine, quem singulari proposito ac studio creauit, testimonium. Existimo enim hanc nominum patefactionem non hoc die, sed postea in familiari colloquio Adamo factam, significare. Etenim cum Gen. 2. v. 19. animalia ad Adam adduceret Deus, vt illis nomina inderet, non dubium est, quin latior ipsi sermo fuerit, & de creatione rerum pluribus cum illo egerit, lucem, diem, noctem, cœlum, terram, mare, solem, lunam, præcipuasq; mundi partes nominando, quò posteris veram totius opificij historiam tradere possit, vt etiam illa ab Adamo ad Mosen vsque, mediocriter conseruata fuit. EREZ vocabulum (vt Augustini Eugubini verba referam) propriè designat, quod calcatur, à verbo RAZAZ, addita iuxta idioma hebraicum litera aleph, quod consilium creandę terræ demonstrat. Creata est enim vt ab animalibus nobilissimis, quibus omnia creabantur, calcaretur. IAM, id est consonans, fremens, tumultuans, fit à verbo HAMAH, quod fremere, vociferare, ac stridere significat, Igitur ex hac Augustini deductione liquet E R E Z & I A M, talem terram talesq; aquas, quales nunc sunt terra, quæ animalibus terrestribus est pauimentum, & euntibus, quiescentibusq; sustentaculum præstat, ac mare vastum, quod ex congerie fluminum collectum perpetuo fluit ac refluit, sonitum stridoremq; efficiens. Et quidem terra cum à terendo dicatur, proprissime voci EREZ, respondet. Aduerte & hoc quod ibidem Augustinus monet. THEHOM ab eodem verbo HAMAH deriuari, adeoque abyssum frementem & tumultuantem signare, ex nominis ergo significato intelligis ventum illum discretorium, de quo cap. 7. disserui, statim à principio in chao fuisse, nec alium ibi spiritum quam flatum hunc, totam molem exagitantem intelligendum esse, proinde & naturali partim modo discretionem aquæ & terræ factam fuisse.

FABRICÆ MVNDI.
Caput vndecimum.

De creandorum quadruplici gradu & ordine.

HActenus ea tantum sunt creata, quæ ad generationem eorum pertinebant, quæ homini ad vitam sunt necessaria, quæque eorundem domicilia erant futura, hoc est, elementa ex quibus, & ea, quorum opera illa erant, generanda & sustentanda. Diuidit communis sensus creata omnia in tres classes, aut potius gradus, in ea quæ sunt, ea quæ vegetantur, & ea quæ sentiunt: quæ diuisio si recte intelligatur & expendatur, elegantissimè speculationi nostræ conuenit, eamque plurimum iuuat, & sapientiam adfert. In primo gradu non oportet nudam essentiam sine omni forma & qualitate atq; efficacia, qualem somniant primam materiam philosophi intelligere, nihil enim tale creasse Deum ostendi, sed illa cogitanda sunt, quæ quæcunque sint virtute aut potentia, tamen sine omni sunt motu, ita vt vbicunque iaceant, stent, pendeant, immota per se maneant, nec augmentum sibi vllum assumant, vel vt planius dicam, quæ in se vim crescendi non habent, sed vt natura primum formauit, ita sunt & manent, nihil in se vitæ habentia. In 2. gradu sunt omnia quæ in sese primum vitæ gradum habent, videlicet vim vegetandi & crescendi, nec altius ad vitam ascendunt. In 3. gradu sunt quæ præter vegetatiuam, etiam vim sensitiuam habent, ac propria virtute, pro sensus conditione, se mouent, Hucusque ex prima materia procedunt creationis gradus, & quia animum hominis, quo solo à brutis differt, non ex prima materia, sed priuatim & singulatim à Deo creari vulgo credunt, hominem ipsum cæteris animalibus annumerant, & in 3. creaturarũ gradu comprehendunt. At vero cum suo loco ostendero, etiã animũ hominis ex prima materia per intermedios perfectionis gradus deduci, quartum in illo creaturarũ gradum constituendũ esse patebit. Est itaq; primus gradus eorũ quæ sunt, 2. eorum quæ sunt & vim habent vegetatiuã, primum vitæ gradum, tertius eorũ quæ sunt, vegetantur,

&

& ſentiunt,atque ex ſenſu mouentur voluntariè,quartus eorum quæ ſunt, vegetantur,ſentiunt & intelligunt atq; ratiocinantur,aut breuiter, 1. quæ ſunt, 2. quæ creſcunt, 3.animalia quæ ſentiunt, 4.quæ intelligunt &ratiocinantur,ſuperiores enim gradus inferiores complectuntur.In hos 4.gradus oportet philoſophantem diligenter animum intendere, & ordinem creationis his gradibus aſcendentē & progredientem obſeruare. Neque tamen cogitandum eſt, omnia quæ ſunt primi gradus, procreata fuiſſe ante ea quæ ſunt ſecundi, non enim lapides pretioſos & metalla ante herbas exiſtere neceſſe fuit. Hoc enim ſtatuendum eſt in primis, ea primum creanda fuiſſe, quæ hominis vſus mox poſtulabat, gemmæ & metalla etiamſi diu poſt hominem ſint nata, nihil incommodi adferre potuerunt. Verum dices mihi, ante ſeptimum diem creata illa eſſe oportuit, recte dicis, ſed attende ea tum creata cenſeri,quando terræ mandauit Deus iſta generare,terra enim conſtituta eſt mater horum, & mater manet, penes ſe & ex ſe ſemen concipit, vnde illa perpetuo generet, ac pro ſua fœcunditate ſuo tempore perficiat, at tarditas perfectionis nouæ ſpeciei generationem non remoratur,quia ipſa vltima eſt, nec conſequenter generat. Quod ſi gemma gemmam, & metallum ſibi ſimile debuiſſet procreare, tum vim ſpecificam & ſeminariam oportuiſſet metallo & gemmæ indi, quod creatoris erat non terræ, ſic vtique ante ſeptimum diem gemmæ & metalla perfecta eſſe, & virtutem ſpecificam ſibi à Deo inditam habere debuiſſent. Quod ſi ordinem in Geneſi mundi expreſſum obſeruemus, tertio id die cum herbis faciendum fuiſſe videtur, ſimilis enim fuiſſet in vtriſque generandi modus, & vterque in eodem gradu,vegetantium ſcilicet,numerandus fuiſſet,adeoque pariter adoleuiſſent. Itaque cum horum ſeminaria ratio penes terram maneat,licet adiutrix & fortaſſe formatrix aliqua virtus ex cœleſtibus accedat, conſendum eſt, horum creationem tum perfectam fuiſſe, cum ſeminaria ratio & vis generandi,terræ à domino impreſſa fuit,quod nihilominus eodem hoc 3. die, iuxta naturalem rerum progreſſum, factum credibile eſt, cum terra ſufficienter ſolidata fuit, & aſtra iam proximè ſuam formam compleuerant. Nullum igitur inconueniens inde naſcitur, ſi metalla & gemmæ & quæcunque ſimiliter à terra genita, propriam ſui propagandi vim non habent, poſt aliquot demū annos procreata dicantur, & fuerint, cum ratio ſeminaria & vis ſpecifica, principio terræ indita fuerit, quæ generationem complent.

Hic iam duplex generationis ratio occurrit, quæ prudenter diſtinguenda venit, vt ne iuſtus creationis ordo in Geneſi manifeſtè conſpicuus turbetur,& ordinis quoque ratio per omnia conſtet. Vna eſt ipſius ſpeciei,quæ ſemper ſibi ſimile profert,vt equus equum, ouis ouem,&c. vſque ad finem mundi, quia ex propria ſubſtantia,& per propriam generandi vim,de cuius ſupra omnem modum admirabili myſterio ſequenti capite dicemus. Altera eſt quæ non ſibi ſimile, ſed ſpecie differens, pro qualitate ſpirituum diuerſi generis concurrentium gignit.Sic terra,aurum,ſulphur,plumbum,&c. generat, ſibi diſſimilia & alterius ſpeciei, cuius vim in ſe habet ex creatione, non autem poſtea nec aliunde niſi ab opifice creatore acquirit. Vides ergo duplicem generationem ſpecierum, quarum quæ à ſpecie ipſa fit,ſpeciei etiam intra ſex dies creationis perfectionem requirit,quo ſpecificam illam vim generandi à creatore accipiat, quam nec terra nec cœlum,nec aliqua prius creata ſpecies dare poteſt, ſolius creatoris eſt eam vim creatis ſpeciebus indere. Propterea verſu 22. etſi aquæ primas ſpecies piſcium & volatilium produxiſſent, non tamen illis totis earundem ſpecificam vim perpetuam & propriam fecit, ſed eandem vim in propria materia earundem ſpecierum ex aquis ſumpta, inchoatam cum animalibus ipſis perfecit, ijdemque impreſſit atque indidit, dicens: Creſcite & multiplicamini, & replete aquas maris, volatile quoque multiplicet ſeſe in terra. Quæ vero ſpecies hanc benedictionem non acceperunt, eæ neque ex ſe multiplicari poſſunt, ſed accidentariam quandam generationem habent aliundè, nimirum ex certo elemento, aut elementis quibus eam generationis vim Deus indidit,tunc haud dubiè, cum perfectam ſpeciem nacta propriam quæque naturam propriumque ſpiritum adepta fuerunt, quemadmodum & animalibus perfectis eandem vim indidit. Quamobrem cum harum ſpecierum ſpecifica vis, elementis iam perfectis impreſſa ſit, non opus fuit lapides, gemmas, metalla & reliqua eiuſmodi,ante ſeptimum diem in conſpicuum proferre, eorū enim creatio iam in elementis facta erat, nec vlteriore creatione opus habebant, eorum generatione naturaliter iam ab elementis pendente.

Iam hiſce rerum gradibus conſtitutis, ſecretioris philoſophiæ ſtudioſus diligenter perpendat,qui horū ſint nobiliores, & quo ordine, quibuſq; & quot medijs,ad ſuæ ſpeciei perfectionem adducantur Quoniam autem intellectus & ratio aliquid ſupra ſenſum & virtutē motiuam addit,& hæc plus habet quam vegetatiua,ruſus hæc primus eorum quæ ſunt ad vitam acceſſus exiſtit, facile intellectu eſt hos gradus quo ordine enumerantur, eo etiā à natura formari ac nobilitari. Exemplum omnium in hominis generatione habemꝰ,in quo vis ſpecifica à parentibus ſemini impreſſa, eiq; innata primum corpus & viſcera format, quæ tantiſper dum cor formatur in primo conſiſtunt gradu, at mox corde formato vegetam naturā induunt, & alimentū ad ſe trahere ac creſcere incipiunt, poſt hebdomadas autē circiter ſex, tertium adepta gradum, ſe mouent, ac tum quidē nullum intellectus ſiue animæ rationalis veſtigiū,in fœtu licet deprehendere,neceſſario tamen animæ rationalis ſubſtantia,etiam in primo conceptu illi adeſt, ſi generari illam à parentibus concedimus, at formatur tum illa adhuc, &

poſtrema

postrema vt nobilissima perficitur. Procedit ergo omnis generatio ad ignobiliore ab nobilius, & summo cuiusque speciei fastigio perficitur, nec vltra ascendit. Nihil enim suæ speciei metam supergredi valet, quia vires ei veteriores datæ non sunt, sed benedictio generationis, ipsa specie terminatur. Sic ea quę sunt tantum, quantumuis in suo genere nobilitate cætera excedũt, ad crescendi tamen potentiam non pertingunt, quæ vegeta sunt, alia quidem alijs sunt nobiliora, verum ad sensum non perueniunt, & animalia quorum in sua specie vestigium est sensus & motus, ad intellectum non pertingunt, hic enim superat omnia, & Dei refert imaginem. Hunc nunc eundem ordinem obseruabis, lector, in rerum creatione seruatum esse, hactenus enim creauit Deus ea quæ sunt, deinceps ex his ipsis assumpta nobiliore substantia, creabit ea quæ sunt secundi gradus, nimirum herbas & plantas, deinde animalia, quæ sunt tertij ordinis, & in his primum quæ ex aquis sunt & ignobiliora, postea terrestria, quæ subtiliore & sicciore, calidioreque spiritu dotata, subtiliora etiam sunt sensu, & ad intellectum nonnihil accedunt, denique hominem ipsum, qui cæteris omnibus ratione & sapientia dominaretur, Ita nobiliora posterius creantur, quia nobiliore ac magis defecata digestaque materia egent & proinde tardius perficiuntur, natura quæ prius creata est, iuxta suum genium & modum ab idea Dei inditum semper operante. Est autem idea Dei opus sapientiæ eius, voluntas ordinis, virtutis & proportionis, rerum creandarum & sustentandarum. In summa si quis intentius ordinem rerum perscrutetur, & specierum communionem differentiamq; consideret, intelliget creationem rerum ab ima & ignobilissima specie sic fere sursum ascendere, quemadmodum arbor primum vnicum habet truncum, in quo omnia quæ sunt à radice ad summum vsq; sunt vnum communione speciei, singulis interim partibus suas in eo venas habentibus, cum vero ad aliquam differentiam incipiunt accedere, fit prima trunci diuisio in ramos, ramus deinde quilibet vnus aliquandiu existens, donec in diuersum illius venæ abeant, fit secunda diuisio ac sic deinceps, donec ad extremos ramos & fructus peruentum fuerit. Ita chaos vnicus omnium specierum creandarum est truncus, radicem & initium in vniuersali idea creatrice, quæ est in mente & voluntate diuina, habens. In hoc trunco omnia adhuc vnum sunt, in seminaria ratione chai latentia & communicantia, porro vt vniuersalis illa idea creatrix rerum, per diuisionem in determinatum specierum numerum & formam sese paulatim ascendendo diuidit, ita ex vna simplici incomposita specie chai, paulatim specierum differentiæ oriuntur: tantisper enim omnium destinatarum specierum substantiæ vnà manent, donec in eo in quo communicant perfectè ad differentiam vergunt, inde quæ adhuc communicant, vno ramo contentę cohærent, donec in propriæ speciei viam perueniant, suam quæq; altissimam siue extremam & perfectam speciem sectantes, sic omni vndequaque veluti per omnes creaturæ ramos facta excoctione, distillatione, defæcatione, extenuatione, sublimatione, aut quocunque tandem modo, actus iste ad supremum operationis scopum tendens nominandus est, tandem ad singulas species conceptas peruenitur. Cæterum id memoria tenendum est, quę superioris sunt gradus tardius perfici, quandoquidem per inter medios gradus ascendunt. Sic animal cum tres ascendat gradus, nimirum per esse, & per vegetam speciem vsque in sensum & motum, necesse est vegetantia vno gradu prius perfici. Ita enim de idea illa in Deo vniuersali cogitandum est, illam in creatione ita suas impressiones facere, vt à trunco incipiens, ordine inconfuso ac recto tramite, paulatim per nobiliores & nobiliores ad summæ speciei productionem tendat & quæ vnius sunt gradus simul perficiat. Deinde quæ sequentis & nobilioris, vt in creatione plantarum, animalium & hominis videmus. Iam species quæ in vno gradu consistunt, siue vnius sunt generis, vt in plantarum genere salix & quercus, gradibus quibusdam excellentiaue aut nobilitate inter se distinguuntur, quamobrem perfectius aut nobilius quid, tardiusque effectu est in vno quam in altero, inde fit quod tardius quercus quam salix crescat & adolescat. Non minus tamen quercus quam salicis creatio tertio die fuit absoluta, nam vt mox videbimus vis specifica simul cum germinante herba nata, plantæque per ideam formatricem impressa est, duobus enim his creatio eorum quę sibi similia sunt gignitura, absoluitur, specie ipsa in specifica, hoc est, propagandi speciem virtute, quæ deinde sequuntur incrementa & fructuum generatio, opera sunt ipsius speciei naturalia, virtutem illam & creationem consequentia. Hic autem meminisse oportet, quod septimo capite diximus. Mox vt materia rei alicuius parata fuit, simul species rerum inde creandarũ nata est, tametsi res ipsa serius adoleuerit, vt sol primo die cum lucem Deus crearit, creari ceptus est, cum quarto demum die perfectus fuerit, sic paratis aquis, tertio die species piscium creari cœperunt, & exsiccata terra species animalium terrestrium, cum hæc quinto demum die perfecta fuerint, sic tertio die species quoque herbarum & plantarum creari cepta est, licet quarto demum die absoluantur. Moses enim tempus absolutorum operum tantum notat. Simul ergo species plantarum & terrestrium animalium, perfecta eorum matre terra, natæ sunt, sed quæ solidioris erant substantiæ tardius absoluta, vt quercus quarto die serius adoleuerit quam herbæ. His de gradibus & ordine rerum creandarum consideratis, ad plantarum creationem veniamus, quæ est altera pars operis huius diei tertij.

FABRICÆ MVNDI.
Caput duodecimum.

De herbarum & arborum creatione, & Spiritali substantia.

Postquam

POstquam tertio die, primo separavit aquas, quæ sub cœlo sunt à terra, durante adhuc flatu, alterũ opus hujus diei sequitur, creatio herbarum & arborum, de quo nunc agemus. Quandoquidem homini & cæteris animalibus ex herbis & fructubus vivendum erat, ad secundum rerum gradum, qui est primus vitæ, procedit creatio, & quia in illorum alimentum erant transitura, modum invenit Deus, quo multiplicarentur per semen & vim specificam, quibus Deus benedixit, ut sufficerent omnibus animalibus, etsi enim non addatur benedictio multiplicationis, ea satis intelligitur facta ex eo quod reliquis creatutis eam adjecit, & ver. 29. 30. omnibus animalibus ea in escam donat. Benedictio autem quæ exprimitur, pisciũ & avium est ver. 22. Crescite & multiplicamini & replete aquas & terram. Et hominibus dicit, v. 28. Crescite & multiplicamini & replete terram & subijcite eam, atque dominamini piscibus maris, & volatili cœli, & omni bestiæ reptanti super terram. Parata igitur terra ad generationem, dixit Deus: Germinet terra germen, herbam producentem semen iuxta speciem suam, vt habet sequenti versu, hoc est, ex quo eiusdem speciei herba nasci potest, & arborem fructiferam, facientem fructum iuxta speciem suam, cui insit semen suum super terram, hoc est faciat fructũ in quo nascatur semen eiusdem speciei, interea dum crescit arbor super terram, ex quo eiusdem speciei nasci potest arbor. Cum inquit germinet, certum est non statim, vt dixit, herbã & arborem perfectam fuisse, sed ex puncto & veluti atomo terræ, non aliter quam ex semine (quod exiguum cum sit, omnem tamen virtutem suam in minima sui parte & gemmula, quæ altero fine comprehenditur & latet) per specificam Dei Ideam & benedictionem pullulauit, germinauit, & sensim in adultam plantam aut arborem excreuit.

Postquam nunc ad primum gradum vitæ peruenimus, necesse est spiritalis substantiæ, à qua vita suam originem habet, naturam & conditionem rimari & prosequi. Vt omnia per euaporationem & exhalationem ex chao, orta dixi à capite sexto, deinceps ita paratis nunc elementis ad generationẽ, & cœlestibus ad influentiam, virtutum atomos siue minimas particulas aquæ & terræ assumpsit omnipotens creator, quibus specificam vim iuxta ideas, & pro numero idearum in sapientia sua comprehensarum indidit, & addidit sibi simile generandi benedictionem, vt multiplicarentur eadem perpetuò specie conseruata. Est autem spiritalis substantia, nobilior cuiusque elementi aut corporis generatiui pars, quæ attrahendo alimentum, in suam naturam conuertendo, & ad incrementum corporis protrudendo vim ex benedictione & natura habet. Sic terra, aqua, aër, & cætera corpora ex se spiritalem substantiam exhalant mediante calore, quæ à specifica seminis substantia, in eandem naturam & speciem conuertitur, & incrementum, aut motum, aut sensum pro conditione speciei suppeditat. Similis substantia cum in visceribus terræ generatur, & intra terram suam speciem profert, non incrementum speciei adfert, sed in ipsam coagulatur & colligatur, insolubilis ab ea, nec aliorsum exhalat nullum sui odorem nec virtutem effundens, nisi attactu & operatione permanentis qualitatis. Sic aurum in quantitate spiritalis substantiæ coagulatur, nec accipit incrementum, quin potius à calore sulphureo contrahitur, vt fiat ponderosissimum. Lapides similiter generantur. Herbæ & arbores cum crescere debeant, molle & ductile alimentum habent, proinde & odores & virtutes exhalant, & tandem paulatim consumuntur cum crescendo marturuerint. Hæc spiritalis substantia sola est, quæ speciem seruat: (intellige quæ in planta est, non quæ extra) hæc enim primum ab illa attracta mutatur in speciem, deinde alit & conseruat, & quamdiu nihil ipsam speciem corrumpit, tam diu alit, semper eosdem characterismos, foliorum, florum, ramorum, fructuum, odorem, saporem, colorem & reliqua accidentia conseruans, adeo pertinaciter, vt si surculus vel gemma alteri plantæ inseratur, ibi quoque suam indolem sequatur, omne alimentum in suam speciem mutando. Quodlibet autem alimentum sic attractum in formam eius partis, ad quam vltimo peruenit, mutatur. Sic succus arboris cum ad fructum peruenit, in speciem fructus mutatur, cum ad folii, in folium abit. Et alimentum animalis cum ad epar vltimo attractum est, in epar transit, cum ad musculi alicuius radices, in eius substantiam transit, & sic de omnibus: quodque autem membrum ad se trahit, quod illi magis est idoneum. Quædam autem quæ corpori alendo inidonea sunt, natura expellit, alia in crines, alia in vngues, alia in scabiem, alia aliter aut plane extra corpus. Quædam quæ occulta vi, visceri alicui sunt appropriata, naturali affectu eo tendunt. Proeterea diuina admodũ res est, ista seminaria & spiritalis substantia, in qua omnis specifica vis & conseruatrix virtus à creatione inest, in qua omnis corporis motus animali necessarius mediante corde cietur. Cur autem primum ab ipsa formatur in meditullio animalis, vt omnibus eius extremis illius virtus sit præsto, & semen simile ad generationem præstat, vt eiusdem speciei maneat continuatio vsque ad finem rerum. Illud autẽ sciendum est & considerandum, ipsam speciem non ab astris fluere, sed ab eo cui Deus primũ indidit, & ad generationem benedixit, adiumento quidem sunt astra, sed omnium specierum origo & radix est in his inferioribus. Cum autem mundus hic sit vt veluti vnum corpus, partes inter se harmonicas & in vnum conspirantes, quemadmodum & singula animalia, habens, ad cuius & Dei exemplar, homo tanquam microcosmus sit conditus, & imaginem Dei referat, & oiconomiam partium similem, credibile est, mũdum quoq; solem tanquam suum cor habere, veluti principium omnis vitæ, & à principio, cum lux crearetur, initium habuisse & idem officium in mundo, intra conuexitatem firmamenti præstare, quod cor in homine, omnia sursum & deorsum suo calore & lumine fouendo, & propterea in medio illius mundi (paulo altius vt cor in homine) constitutum esse.

FABRICÆ MVNDI Caput 13.

DE LIGNO VITAE.

Talem seminariam speciem toto terrarum orbe, ubi ad hoc idonea erat elementi temperies, dedit, ut nusquam illius speciei virtus deesset, non enim locum mutant plantæ, & animalium modo, per terras ambulant, sed suo loco consistentes semen maturum ibi projiciunt, neq; transplantandi hominibus data fuit cura, ut quibus omnia sponte offerebantur necessaria, cumq; nihil frustra & sine causa sapientia Dei creârit, quod non ad aliquam vitæ necessitatem sit utile, certissimum est nullum esse morbum, nullum naturæ defectum, cui non propitio remedio prospexerit. Quamobrem tot species plantarum pullulare & innasci fecit, quot conservandæ & sustentandæ hominum vitæ & omnium animalium opus erat, & lignum vitæ in medio paradisi collocavit, ut homo quousq; mandati exrcitio & obsequio divinior factus, in cœlum transferetur, ejus usu vitam salubrem conservaret: sic & bruta animantia suæ naturæ subsidium quærunt, Hirundo Chelodonium, Catus Nepetam, Bufo Plantaginem & Salviam, Canis Gramen, Testudo Cunilam, Mustela Rutam, Ciconia Origanum, Perdix Parietariam, quæ & Perdicium dicitur, Accipiter Hieracum, Columba Verbenacam, Pica quoq; ægrotans dicitur lauri folia in nidum congerere, quo morbos illis arceat, sic Cevos credimus Dictamum herbam, quod ejus pastu telum ejecisset, sagittarum vulneribus mederi, ostendisse. Cervas Seseli herbam demonstrasse arbitramur, & Fœniculum nobilitasse Serpentes, nam gustatu & esu ipsius senectam exuere, oculorumq; aciem succo eius reficere scimus, quod & pluribus liceret ostendere, quandoquidem natura ipsa animantia docta, plurimarum herbarū vires sibi cognitas mortalibus indicarunt. Tales autem species plantarum in quaq, regione creauit, quales hominibus & animalibus ibidem natis, temperatura conuenirent, quod comperimentis sæpenumero probatū est, ita vt ex sola plantarum nascentium frequentia animaduerti ferè possit, quibus morbis popularibus, nimirum ἐνδημίοις, quelibet regio subiecta sit. Ita apud Danos, Phrysios, Hollandos, quibus Scorbutus dictus morbus frequens, istius quasi proprium medicamentum Coclearia scilicet copiose prouenit, Ita vbi in Paludosis locis Tamariscus natale solum agnoscit, plerumque lienis ibidem vitijs expositi sunt incolæ, quod ex lurido colore, qui in tumescente cute illis efflorescit, hypochondrijsque inflatis videre licet. Eodem modo obseruatur, quibus in pagis circa sepes in areis frequens absynthium luxuriat, in ijsdem habitatores naturaliū viscerū obstructionibus, ventriculi infirmitate, suffusione bilis plurimum affectos, vt facile, nisi prædictæ herbæ vsu, viscerum meatus reserantur, extersaq; bile eadē roborentur firmenturq;, in Icterum primum, paulo post in Aquam intercutem exorbitent. Et licet quædam sint inimica & venena quibusdam, suo tamen modo adhibita, sunt salutaria, sic ex pessimis venenis fit nobilis thereaca, & nihil est tam alienum à natura hominis cnoditum, cuius vsus alicubi non sit vtilis. Nunc de semine agamus. Ex atomis terræ per opus sapientiæ, ideam Dei ac benedictionem, creauit Deus herbas & plantas, sic autem creauit quemadmodū nunc ex semine illa nascuntur, eadem enim est primæ generationis, quæ secundæ, operatio, cum sit & maneat eadem species.

Quemadmodum ergo ex semine nascitur planta, ita & ex atomo terræ, per ideam formato in certam speciem, & è contrario. Ex semine autem gemmula altero fine comprehensa, qua parte seminis apicem facit, humorem terræ aut aquæ attrahit & radiculam vnam aut plures facit, pro ratione speciei, perq; eas alimentum attractum in alterum sui finem truncum generat, & consequenter quæ trunco adhærent rami & folia, specifica autem vis est in gemmula illa, quæ omne attractum alimentum in suam naturam & speciem mutat. Eadem est ratio in atomo torreo formato per ideam, non enim aliter suam germinationem facit quam semen. Porro illud alimentum attractum vt magis sursum fertur, magis etiam ac magis in formā eius, quod inde nascitur alteratur, in ramos à trunco diuisos, in folia, in florem & in fructus. Perfectissimus omniū est fructus in quo absoluitur semen, quod ad multiplicationem speciei datum est. Et superiora per calorem ad adcrescendum excitata, succum ab inferioribus trahunt, radix autem non potens sufficiens almentum superioribus administrare, nouas attrahendi radices, per quas copiosius alimentum colligit. Hinc consequitnr, quæ plantæ plures habent radices, eorum superiora maiore alimento opus habent, & fructus sunt humidiores, nisi radicum potior sit vsus, quam fructuum, in quo sapientia diuina animaliū vsui prouidit, sic herbæ, quarū radices esui destinatæ sunt, plus succi attrahunt, & radices succulentiores sunt & crassiores, natura præcipuè radicibus incrementum non herbis procurante, & quæ longiores sunt, eę sicciores pinguiorisque ferè sunt substantiæ, vtquæ siccius alimentum in profundo quærunt. Multa ex accidentibus & proprietatibus radicum obseruari possunt, quæ ad naturā, earundem & herbarum, disquirendā pertinent. Defertur autem succus attractus in herbis sursum, per partes nondum alteratas, in arboribus vero per corticem, vtpote spongiosum magis, donec ibi longiuscula mora alteretur à vicina parte, & quod nobilissimum est & defecatius, sursum in flores, fructus & semen attollitur. Multæ hic indaganti occurrent speculationes. Quod vero sic, vt dixi, sursum feratur succus attractus, docent nos insitiones surculorum in arboribus, in ijs enim attractus humor primum surculorum cortici communicatur, vbi moram faciens cortices surculorum corticibus stemmatum vnit, & post lignum ligno connectit, sed species quæ in stemmate est, mutatur in speciem surculi inserti, sic iuxta mandatum Dei eadem species semper eadē producit, siue ex semine, siue ex surculo insito, & consequenter iuxta illius speciei naturam ramos, folia & fructus ac semen profert. Non inutile etiam consideratu est, quanto tempore: & quanto à terra interstitio, fructus & semen adolescat, & quibus humoribus plantæ circa radices delectentur, quos refugiāt, & si possibile sit, quo pacto succus alteretur per singulos gradus, in radice, in trunco, in folijs, in floribus, in fructu, in semine, sic enim speciei natura exactius dinoscere tur, saltem hoc in confesso est, alimentum plantæ multo nobilius esse in fructu quam in planta, nobilissimum autem in semine, vt quod scopus est totius creationis illius speciei.

Ex

Ex iam dictis colligitur, alias herbas & arbores in alijs regionibus creatas esse, & experientia docet, alias in America siue Noua India esse, quæ nusquam in hac nostra continente, Asia, Africa, & Europa reperiuntur, quæ tantisper in hominum vsu non fuerunt, donec eò aliqui emigrarent, quod post ætatem Christi & Apostolorum factum, opinor: similiter & animalia ibi sunt, quæ in nostra continente minime inueniuntur, quæ haud dubiè à creatione mundi ibi exstiterunt, unde suspicor terras eas diluvio obrutas non fuisse, cum hominem delere vellet Deus, Gen. 6. usq; ad v. 7. non enim ibi erant homines, proinde nec animalia ibi creata. ibiq; habitantia delenda erant, ut periret homo, quē condidisse poenitebat, propter causam in animalibus non repertā. In ista vero nostra continente perire animalia debuissent, nisi aliqua in arca fuissent servata, quia in aquis vivere non potuissent.

Cum igitur virtutes ligni vitæ sparsim toto orbe condidisset Deus, eadem opera utrique hominis statui consuluit, obedientiæ & peccati, nec vis ligni vitæ in paradiso, aut per orbem sparsa, frustanea fuisset. Impleto enim hominibus mundo, non omnibus ad lignum vitę patuisset accessus, sed ęquivaluissent herbæ ac plantæ sparsim natæ, & fuisset homini certus delectus, & benedictio omnem morbū avertisset. Cum igitur ad usum & ministeriū hominū sapientissimè creata essent, in superiore simul ac inferiore mundo quā pulchra harmonia tū fuit: ubi ima supremis consentiebant, & ab illis opem exspectabant, suprema imis sua dona conferebant, & omnia homini subseruiebant, donec à Deo in cœleste habitaculum transferretur. Hæc oiconomia, hæc pulchritudo status, inuiolata permansisset, si Adam non peccasset, eadem tamen harmonia, si quis diligentius attendat, in primæ naturæ vestigijs adhuc deprehenditur: nihil enim tam exiguum est, quod non alicui seruiat & à perfectiore dependeat, omnia propter hominem sunt, ad scopum ergo cum omnia tenderent, & scopus ille, homo inquam, ex varijs partibus constaret, quę tamen consentientissimam inter se harmoniam seruarent, vtpote in qua vita consistebat, alia stomacho, alia epati, alia cordi, alia sanguini, alia renibus, &c. subseruiebant, quamobrem tot erant simplicia aut plantæ, quot viscera in homine, & quot viscerum affectiones. Et cum vnumquodque ens attractum alimentum in suam speciem mutet, & sint diuersæ stationes in corpore humano, & diuersæ viæ ad singulas extremas stationes per quas alimentum meet, puta in ventriculo, in epate, in sanguine, in liene, &c. ea simplicia sunt fortiora, aut citius tanquam amica medias stationes permeant, quæ virtutem suam integram ad extremas deferunt, & ibi operantur, quæ vero illic à natura alterari non possunt, ea aut venena sunt, aut naturæ molesta. Quæ in primis stationibus alterantur, amica sunt naturæ, aut exiguæ virtutis. Quæ integra virtute ad extremas stationes penetrant, amica naturæ existentia, ea sunt quæ illi membro aut visceri magis sunt appropriata, & quosdam characterismos habent, ex quibus dignosci possent, si quis diligentissimè perscrutetur, Videmus enim eas quæ magnam naturæ similitudinem habent, etiam in figura communicare, sicut cepæ & allia, & quæ his similia sunt, bulbos habent pro radice, & similem fere herbam sursum generant, si flores colore differunt, hoc pro singularum peculiari proprietate & aliquali differentia fit. Sic multæ sunt herbæ & arbores, quæ folia in ambitu dentata in modum serræ habent, quæ eadem de causa sic germinant, proinde simile aliquid habent in natura, in quo conueniant: multæ item herbæ & plantæ, folia in ambitu minime dentata, sed æqualiter circumscripta habent, multa dentata in acumen abeunt, multa in rotundos veluti globulos, vt ruta, multa in aciem duram & pungentem, veluti taxus, omnia diligenter obseruanda, siquidem non casu talia sunt, sed ita perpetuo producente natura: quamobrem cum nihil temere natura producat, & eiusdem figuræ eadem perpetuo creata est causa, necesse est multa certa specierum lege similia esse, & natura aliquo modo communicare. Amplius cum cœlestium & terrestrium in eundem scopum, hominem, sit conspiratio & societas, cœlestia autem sint æterna, species etiam in hoc inferiore mundo sint æternæ, easdem semper in figura & forma generationes habent, & singulæ à proprijs in cœlo causis dependent: vtile est in characterismos plantarum intendentes, multa in vnum astrum respicientia, multa item eiusdem naturæ apud medicos peritiores participia colligere & perspicere, in quibus figura, colore, sapore, cæterisque qualitatibus sibi mutuo respondeant, sic enim ex similitudine de natura rerum iudicare discet. Est enim cuiusque naturæ proprius character, quem perpetuo seruat, aspirante consimili in cœlis natura. Hæc pro mea qualicunque speculatione lectorem admonere volui, quó rem longe utilissimam, in qua Salomon multam laudem 3. Reg. 4. cap. v. 33. adeptus est, suis studijs adiuuet. Quæ enim pro oculis sunt, & perpetuò eandem legem naturæ, in figura & forma sectantur, quid in studio & industria peruestigare possent: Operosum quidem est, sed omnia vincit labor. Audiui ego industriè & solerter admodum, de herbarum characterismo disserentem illustrissimi Principis Iuliaci medicum doctissimum Reinerum Solinandrum, qui vtinam in tam necessaria philosophiæ parte pergat aduigilare (si quisquam potest, ille potest, qua est dexteritate ingenij in perscrutanda natura, & causis rerum) breui apodixes characterismorum haberemus, & occultas singulis visceribus approprietatas.

Itaq; dum vbique virtutes ligni vitæ constituit Deus, recte Psalmista inquit Psal. 110. Magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius, semper ad scopum præconstitutum opus suum dirigit, siue primo mandato obediat Adam, siue non obediat, idque in summa sapientia, misericordia, bonitate & iustitia.

Postquam pro meo exili intellectu de natura & varietate plantarum egi, vnum est summum naturæ miraculum, quod tam multa quæ sunt in singulis speciebus, verbi gratia, magnitudo, forma, figura, odor, sapor, color, folia, nerui, radices, cortex, vis, & infinita quæ vni plantæ insunt, in tam exigua seminis gemmula, quā dixi, latet: vis enim tota speciei, in illa gemmula absconsa est, cum gemmula ni-

nihil in ſe talium habeat, ne veſtigium quidem ullum, ſed ſit totum homogenium, & ejuſdem planè naturæ appareat, quamobrem mihi rectè judicare videor, ideam ſimpliciſſimam quæ principio formavit ſemen, adhec ſpeciem comitari, & eandem operam continuare, quouſque ceſſet generatio. Et hoc eſt quod Chriſtus dixit Ioh. cap. 5. v. 17. Pater meus uſque modo operatur & ego operor, quò licet ſabbatum à creatione ſit, non tamen à ſuſtentatione creaturarum, ſed quod opus illud duret uſque ad finem rerum. Non video quid aliud hîc dici poſſit. Qui hujus ſpeculationis ſtudioſus eſt, præcipuè attendat, quæ accidentia cuique ſpeciei ſint propria, & horum cauſas ſi, poteſt, perquirat, in primis de figura, & ejus incrementum à radice uſque ad ſummum quo ordine fiat, reſpiciat, quo pacto per corticem, per venas & nervos foliorum, usque ad ambitum eorum procedat & diſtribuatur, & cujuſq; naturæ characteriſmum proprium, tandem haud dubiè inveniet. Finis tertii diei.

FABRICÆ MVNDI. Caput 14.

De luminarium creatione.

QVARTVS DIES INCIPIT.

CReatio luminarium licet quarto demum die perfecta fuerit, primo tamen die creari cœperunt id liquet, quia non eſt aliud lumen quod diem à nocte diſtinguat quàm ſolis. ut v. 14. proprietas illi aſſcribitur, & jam tres dies elapſi ſunt, quare illud lumen, quod primũ diem à nocte diſtinxit, haud dubiè ſolis futuri lumen fuit ſpartum adhuc, ſed contractum in hemiſphærium cœli, totũ chaos ambientis, & ab initio ſuper polis mundi verſatilis, ita ut primo die ſimul cum luce cœlũ ejuſq; motus creari cœperit, verſu enĩ 4. diviſit Deus lucem à tenebris, quod non niſi collectione luminis in unam partem cœli, ejuſq; circumductione in paradiſo, diem & noctem præſtare poterat, quia igitur dies noctem ſequitur, incidit creatio lucis primum in illam medietatem, quæ erat ſub horizonte paradiſi ubi intenſior & collectior facta, motu in occaſum facto, ab orientali paradiſi parte ſupra ejus horizontem aſcendit & diem fecir. Quarto autẽ die collectio ſubſtantiæ ſolis & lunæ & ſtellarum demũ perfecta fuit. Moſes enim tempus abſolutorũ operum deſcribit, quod à perpetua voluntate Dei dependet & defenitur. Debuit tamen ſol, quem cor mundi eſſe dixi 12. cap. ante omnia creari, ut in animalibus, proinde cum prima lucis creatione inchoatus eſt. Sol autem lucidiſſimam ſubſtantiam nactus dominium diei obtinuit, luna noctis, vt quæ non ſuo lumine noctem illuſtrat, ſed ſolis, habet tamen etiam proprium lumen, ſed exiguum, etiam in vniuerſali eius eclypſi, aëre claro, adhuc apparet eius circulus, ſed luce admodum tenui, ſtellę autem & reliqua aſtra intenſius lumen habere videntur, ſed longè infra ſolem. Illud obſeruandum eſt quod luminaria collocata ait in expanſione cœli, & v. 7. expanſionem vocauit cœlum, vnde colligitur chaos multo minus creatum eſſe, quam nunc ſit mundus, & ex APHAR ac veluti luteo abyſſo chai, eductam & extenuatam materiam ſurſum latam eſſe, & paulatim vt longius è centro receſſit, ſubtiliorem & nobiliorem factam & expanſam, craſſiora elementa circumdediſſe, ita cœlum empyreum ſubtiliſſimum & nobiliſſimum factum eſt, vtpote thronus Dei & habitaculum beatorum, ſub illo primum mobile cœlum paulo craſſius & ignobilius, ſub illo reliqui cœli & plantæ, quanto terræ viciniores, tanto denſioris ignobilioriſque ſubſtantiæ, minus expanſæ, ita vt craſſiſſimum ſit lunæ cælum, & conditione elementis proximum. Hæc expanſio facit ſuperiora leuiora, & ſegregatio à craſſiore nobiliora. Porro lucida materia quæ aſtrorum & luminarium ſubſtantiæ parabatur, non extenſa ſed contracta fuit, vt tanto fortius lucerent & conſpicua fierent, ita fit vt aſtra denſioris ſint ſubſtantiæ quam reliquum cœlum, æquè tamen leuis, quod igneæ, & denſioris quidem, quo fortior & potentior ſit lux & radiorum ab alijs aſtris proiectorum reflexio, quæ noctem illuſtrat, præcipuè à luna reflexa, ſolis autem directa lux diem à nocte diuidit. Præter hæc duorum luminarium officia additur, vt ſint in ſigna & tempora & dies & annos. Hic aſtronomi per ſigna intelligunt certos ſyderum aſpectus, per quos futura deſignantur, ac toto errant cælo, longe maius eſt cuius cauſa hęc luminaria ſunt condita, quam varia aſtrologorũ vaticinia, nimirum vt homines quos Deus in ſuo ædificio collocauit, omnipotentiã & bonitatem creatoris ſui cognoſcere diſcerent, quod Dauid Pſal. 18. v. 1. luculenter indicat, dicens: Cœli enarrant gloriã Dei, & hæc (quæ cum admiratione ſpectantur) opera manuum eius eſſe annunciat firmamentum. Et Paulus ad Rom. 31. v. 18. in eandem ſententã de gentibus loquens: Quod, inquit, de Deo cognoſci poteſt. manifeſtum eſt in illis, Deus enim illis patefecit. Siquidem quæ ſunt inuiſibilia illius, ex creatione mundi, dum per opera intelliguntur, peruidentur, ipſaq; æterna eius potentia & diuinitas. Sunt ergo luminaria duo hæc præcipuè in cœlo conſtituta, vt per hæc Dei opera, omnipotentia, maieſtas & diuinitas creatoris, hominibus innoteſcerent, non vt vanitati aſtrologorum ſeruiant. Sunt præterea data ad deſignationem temporũ, quando illa ſunt mutanda, ſic finem temporum, & mundi iudicium, indicabunt, cum obſcurabuntur ac diſſoluentur. Sic tempore paſſionis Chriſti, cum tempus legis mutandum eſſet, admirandam ſolis eclypſim Dionyſius Ariopagita vidit. Et Ioſuæ admirandam Dei manum ſenſit per ſolem, Ioſue cap. 10. v. 13. Sunt item poſita vt dies & annos definiant, eorſum inquam illuminant terram etiam, ſtellæ, quæ nocte cœlum ornant, & ſolis annuum ambitum ſuo poſitu monſtrant. Finis quarti diei.

FABRICÆ MVNDI Caput 15.

De creatione piscium & volatilium.

QVINTVS DIES INCIPIT.

SEcundo gradu rerum creato, iam de tertio agitur, de ijs quæ sunt, vegetantur & mouentur. & primum de ijs quæ ex aquis, quæ minus solidæ sunt substantiæ, facilius crescunt, & minus diuturnæ sunt vitæ, quæ in multas species diuiduntur, & singulæ suæ speciei semen intra se generant, ex quo maturo & proiecto, eadem species nascitur, cuiuslicet autem speciei indiuidua, eosdem semper characteres habent, adeò vt idem semper sit numerus & figura ossium, idem color, eadem forma corporis & reliquorum membrorum, eadem vis & natura & sapor, quemadmodum & in herbis & plantis: diuersæ autem species, diuersos habent characterismos, in figura uel aliquo accidente differentes, cuius differentiæ si causam colligere possis, propriam cuiusque speciei, naturam propius contemplaberis; propria enim cuiusque speciei natura differentiam characterismi efficit, & hæc illam sequitur, vt ex effectu causam, & ex causa naturam colligere liceas. In uolatilium contemplatione eadem occurrũt consideranda: quia autem auium est solidior substantia, & per consequens viuacior, posterius etiam hoc die earum opus completum est, licet simul formari cœperint, aquis in maria collectis, parata enim cuiusque materia, continuo progressa est creatio, nec cessauit donec perficerentur omnia, & sabbatum ab omni creationis opere adesset; nulla enim causa subest, cur parata materia, creatio rerum suspenderetur, æque multa atque vnum creat Deus, & ordo naturalis rerum creandarum eleganter obseruatur. Astra etiam quæ propius ad vitam conferebant, iam præcedente quarto die perfecta fuerunt, vt operam suam iam validius conferre potuerint, quam cum herbæ crearentur: sic natura rerũ creatarum, mox vt parata fuit, suum officium exequi cœpit, & simul omnibus cooperantibus fabrica mundi processit. O admirabilem sapientiam, quæ tot diuersissimarum rerum ordini, naturæ, ornatui, perfectioni & viribus condendis suffecit, sine studio & ratiocinatione: Dixit enim & facta sunt. Proderit hic singularum specierum anatomiam facere, vt in quibus characterismi singulorum differant, cognoscatur, & quo pacto, & quot stationibus in speciem mutetur alimentum, qua statione sanguis creetur in piscibus. Inuenies etiam in piscibus mirabili prouidentia Dei, visiculam plenam incluso aëre, quæ cum pisce incrementum suscipit, cuius officium est, quacunque parte aquæ pendulum sustinere, ne ad fundum corporis grauitate mergatur. Inuenies etiam in fœmellis oua multa, quæ attritione ad scopulos facta, aut alioqui naturali vi effusa, speciem multiplicant, & quemadmodum semen plantæ extra matrem (cum in se virtutem specificam habeat) proiectum, in suo elemento, terra aut aqua, eandem speciem profert; ita & hæc oua piscium in aqua proiecta, vitam suscipiunt, & eandem speciem ac characterismum matris exhibent. Aues etiam singularum specierum secare, & internas partes ac munia singulorum perspicere non erit inutile, vt causæ characterismorum, & naturæ propriæ origo rectius cognoscatur. In quibus singula oua vicissim procreantur, & tecta duriore crusta (ne vis specifica facilius exhalet) excluduntur, quæ etiam à matre separata suam vim specificã seruant, & fota calore matris, aut etiàm hypocaustis, vt in Aegipto vsitatum est spacio sex hebdomadarum aut mensis, suæ speciei aues producunt. Porro maris & fœmellæ, sicut cætera animalia, congressu concipiuntur. Potissimũ autem hic attendendũ est ad differentiã pisciũ & auiũ, quod licet vno eodemque die perfecta fuerunt, non tamen ex eadem materia constent, sed quia volatilia similiora sunt terrestribus animalibus, vt ex sanguine & tota corporis constitutione manifestum est, plus terræ substantiæ quam pisces habent, vt ex lutosa aqua nata uideantur, & pisces ex puriore aqua. Sunt igitur volucria media ordine inter terrestria animalia & pisces, propria naturæ terrestrium animalium quam piscium, proinde serius hoc die perfecta. Vnum autem in omnibus animalibus obseruatu dignissimum est, quod figuram hominis aliquo modo imitantur, quasi tota natura ad hominis formationem tendente, et in homine demum omnibus numeris perfecta. Caput enim licet longius sit, omnibus ad sensum & motum instrumentis similibus quodam modo dotatum est, cranij ossa similia, spina dorsi spinæ hominis vtcunque responder, & costæ costis, formataque sunt omnia membra pro natura & operatione cuiusque. Finis quinti diei.

FABRICÆ MVNDI

Caput decimum sextum.

De animalium terrestrium creatione.

SEXTVS DIES INCIPIT.

TErtij gradus duo genera vidimus, pisces & aues, sequitur nunc tertium genus, animalia terrestria, quæ quo tardius creata sunt, eo similiora sunt homini quo ad sensum & motum, in ratione autem homo omnia in vniuersum superat, vt quæ nihil huiusmodi habent. Sunt autem animalia terrestria, alia alijs homini similiora, vt de Elephantis scribunt, docile illud animal esse, & ad intellectum quodam modo accedere. Quid de Simia dicemus? quæ actiones humanas imitatur ludibunda, irascitur, ridet, applaudit, cogitabunda olfacit, versando inspicit, quasi deliberans si esui conueniat, nuces dentibus confringit velut homo, & interim dum sua agit, circumspicit quid

circumspicit quid astantes moliantur, caput, pedes, & manus similes admodum humanis habet, & per omnia plurimum inter animalia characterismos imitatur hominis; huius ratione consultum est illius anathomiam diligentissimè perspicere, & examinare quantum interior dispositio, & in quibus ab hominis interioribus differat, quo animales virtutes, ex interiorum charecterismo, innotescant. Existimo enim illas ab hoc dependere, aut speciatim à natura inditas, per hunc tanquam idoneum instrumentum in op⁹ excitari, quod tamen ambiguum videtur. Apparet enim vnumquodq; in se suæ naturæ principium quoddam habere, quod tamen cum intereunte interit, ita vt causa cuiusque naturæ ipsi rei concreata sit, & non aliunde insit. Facienda est autē cuiusque speciei anatomia, quò omnium inter se animalium differentia interna perspiciatur, & differentiæ virtutum animalium ex diuersitate characterismorum innotescant: sic inuenies quibus de causis virtutes animales excellentiores sint in volatilibus quam in piscibus, in terrestribus animalibus quam in volatilibus, in homine quam in terrestribus animalibus, & deprehendes elegantissimum ordinem, à minus solidis ad solidiora, ab imperfectiore ad perfectiora, à minus viuacibus ad viuaciora, à temporarijs ad æterna. Vescuntur omnia animalia è terra natis, vnumquodque quod suæ naturę conuenientius est, cuius naturaliter delectum habet, & hoc scire est vtile. Etsi enim natura cuiusque, alimentum in suam speciem mutat, aliquid tamen virtutis inest herbis, & fructibus, quod autem ad suam naturam vtcunque flectit & immutat, præcipuè vbi est affinitas naturarum, & digestio facilis, quinetiam venena immutant, sed vi contrariæ naturæ, & corrumpunt. Aues etiam piscibus vescuntur tanquam cognatione affinitatis, & vnumquodque suæ naturæ propinquiore gaudet, eadem specie excepta, quæ à singulis animalibus colitur, præterquam ab homine suæ originis oblito. Habent venenosa animalia, præterquam quod naturam alicubi vtilem possident, hoc commodi, quod passim venena ad se trahunt, ijsque aluntur, ipsa autem ab alijs absumuntur sine noxa, ita natura animalium incolumitati prouidit. Vna autem hic relinquitur quæstio soluenda, vtrum ea quæ nunc est, animalium natura & conditio futura fuerit, si homo non peccasset? Moritura haud dubiè erant absoluto vitæ periodo, & sibi mutuo in cibum futura, alioqui multiplicationem illorū mundus non potuisset capere, & quorsum immortalia fuissent, cum tantum seruitio hominis destinata essent, cum tot indiuidua multiplicata nulli vsui erant futura? hominem autem reuerita fuissent eique obedientia, Gen. enim 1. cap. v. 28. 29. 39. constituit Deus Adamum dominum omnium quæ sub cœlo sunt. Et Gen. 2. v. 21. fecit Deus Adæ & vxori eius tunicas pelliceas, quas mortua animalia procul dubio dederant, cessauerat enim Deus iam antea creare.

FABRICÆ MVNDI

Caput decimumseptimum.

De hominis creatione, & prima ac principali creationis intentione.

QVartus gradus creandorum & perfectissimus, est homo, in cuius vsum & seruitium hactenus omnia creata sunt, & quemadmodum illa omnia inter se ordinem & harmoniam ad mutuam opem habent, ita & hæc simul omnia ad hominem certam in natura, qualitatibus & operationibus conformitatem & harmoniam habent, & propterea homo microcosmus à græcis appellatur. Est autem hæc conformitas & harmonia, quantum ad animal hominis attinet. Porro nobilius quiddam multò in homine est, quod omnium creaturarum dignitatem excedit, nimirum anima rationalis, secundum quam ad similitudinem & imaginem Dei conditus est, & quia homo secundum substantiam est animal rationale, & benedictionem accepit vt crescat & multiplicetur, generatione videlicet suæ speciei: non est dubium, quin ex ea benedictione, etiam generandi animam rationalem, potentiam acceperit, quæ præcipua est speciei pars, quam in singulis hominibus de nouo creari minime conuenit, cum 7. die Deus ab omni creationis opere cessauerit, & sabbatum egerit. Et sunt in hoc inferiore mundo adhuc reliquiæ eius materiæ, ex qua cœlestia & supercœlestia creata sunt, vt sit superioris mundi ad inferiorem naturalis inclinatio & sympathia, & inferioris ad superiorem respectus & desiderium, hinc enim ad superiorum ad inferiora procliuitas & cooperatio dependet. Nobilissimum autem quod in superiore est mundo, est cœlum empyreum, siue aquæ supercœlestes, ex quo creatos ostendi angelos, vt etiam ex huius in hoc inferiori mundo reliquijs, generari possit anima rationalis; & quid ni possit, cum ex multo crassiore & ignobiliore materia terræ aurum, quod est incorruptibile generetur. Aeterna igitur & immortalis anima multò magis ex supercœlestium aquarum reliquijs generari potest, vt sit similis angelis, & benedictio ac mandatum Dei ad generandum, ac multiplicandam speciem, potentiam generandi animam ex talibus reliquijs dedit. Iam vide quæ dona Spiritus sancti siue Dei, sint in hac anima, sunt intellectus, ratio, iudicium, memoria, amor verè boni, iustitia, gaudium in spiritu sancto, libera electio voluntatis, & si quæ sunt alia. In his enim similitudinem Dei habet, & imaginem in immortali animæ rationalis substantia. Creatus autem est homo hoc ordine & modo. Primum ex APHAR siue luto figuram humanam plasmauit, in qua haud dubiè ea viscera quæ primum in generatione fiunt, vt cor, deinde epar, & quæ immediate à corde pendent, formari cœperunt, quibus formatis inspirauit in faciem eius spiraculum

ſpiraculum vitæ. Per os & nares viuentia omnia ſpiritum attrahunt, quo cor accenditur vita & motu, ita per nares & os flauit ſpiritum, in quo haud dubiè erat ex reliquijs aquarum ſupercœleſtium, aut prius in corporis compage aliquid earum conceptum erat, ex quo anima rationalis à comitante ſpiritu ſancto tandem formata eſt, prius tamen per communem aërem vita animalis procurata eſt, nō enim eadem anima rationalis eſt, vt animal viuificans, ſiquidem diuerſa habent munia, & præeunte animalis anima, manet rationalis, & eſt animalis anima certa harmonia & communis operatio interiorum viſcerum, ad vitam animalis conſpirans, rationalis autem imago diuinæ eſſentiæ. Quod autem animalia vitam ſunt nacta, ſimili aëris flatu operante ſpiritu Dei haud dubiè factū eſt, tametſi id non dicatur, in ſimilibus enim ſimiliter Deum operatū eſſe facile intelligitur. Dona quæ anima rationalis ſecum attulit, neceſſaria erant in homine, ſi imago Dei eſſe debebat, vt opera Dei contēplaretur, & creatorem ſuum agnoſceret, veneraretur & coleret, cognitio enim Dei requirebatur ad ſcopum creationis hominis, quæ enim beatitudo ei apud Deum fuiſſet ſine eius cognitione? Cum ergo ſummam Dei potentiam & bonitatem cognoſceret, & ſuauis illi eſſet contemplatio & familiaritas Dei, voluit Deus in illo experiri, an qui maximis donis ab illo ditatus erat, quibus Deo obſequi poterat, Deum creatorem ſuum agnoſceret & reuereretur: voluntariā enim & ſpontaneam obedientiam & dilectionem requirebat tam beneficus pater, qua colendus eſſet, & gratum ille Deo obſequium feciſſet: facillimum illi præceptum impoſuit, ne ex vna arbore, ubi tam multæ erant optimorum aſpectu & ſapore fructuum ederet, ab ea ſola abſtineret, & credibile eſt illum Deo aliquandiu obſequutum eſſe, non enim vna hora tantum, vt ſentiunt quidam, aut diebus aut hebdomadis aliquot in paradiſo permanſit. Quin potius veriſimillimum eſt aliquot annis in eo Dei voluntate permanſiſſe, vt ſentit Georgius Cedrenus, quo opera Dei adminiculo Spiritus ſancti & contemplatione diuturniore firmiter edoctus, illa poſteris ſuis enarrare poſſet. Cum igitur longiſſimę tum eſſent vitæ homines, vera Dei doctrina paucorum traditione, nimirum trium, Adam, Mathuſalem, Noe, ad Abraham peruenit, cuius deinde ſacro cum Deo fœdere, facile ad Moſem vſque in poſteris Iacob reſeruata eſt. Verū ſub eius ortum nimium inualeſcente idololatria, voluit Deus per Moſem primorum operum ſuorū deſcriptione, homines ad vnius Dei agnitionem & cultum reducere. Geneſim igitur mundi, quam ille partim ex traditione, partim ex reuelatione Spirit⁹ ſancti deſcripſit, hic contemplari eſt propoſitum, quo veram & integram totius orbis deſcriptionem, quam indagamus, aſſequamur. Fuit illi procul dubio frequentius cum Deo colloquium, in quo de creatione mundi de natura rerum, de Dei propoſito, & alijs, quæ homini ſcitu erant neceſſaria, eruditus fuit, adduxit illi Deus animalia, vt ſingula perſpiceret & nomina imponeret iuxta naturam eorum, quæ tam exiguo temporis ſpacio fieri non poterant. Autor eſt Georgius Cedrenus in compendio hiſtoriarū, antiquos quoſdam ſentire, quod Adam ſeptimo demum anno peccarit, & paradiſo eiectus fuit, & efficacibus rationibus id probabile eſſe oſtendit.

FABRICÆ MVNDI. Caput 18.

De lapſu Adami.

INterea dum paradiſum habitaret Adam, familiarior Deo factus, forte non ſatis grauiter præceptum Dei ponderans ſatanæ aures arrexit, & diu patienter audiuit, qui inimicus factus Deo, quod iuſto eius iudicio cœlo eiectus eſſet, homini inſidiatus eſt, perſuaſit ei mandatum Dei in alium finem quem ipſe à Deo non audiſſet, datum eſſe, quum tamen ſciret, Deum creatorem ſuum veracem & iuſtum eſſe, nec fruſtra mandatum dediſſe, ſerpentem vero mendacem, & iuſtè cœlo eiectum eſſe. Non enim dubium eſt, quin multam cum Deo in paradiſo conuerſationem & varia colloquia habuerit, in quibus de creatione & ſcopo rerum omnium & natura edoctus fuit, potentiam etiam Dei ex tam ſapienti creatione, & recto ſerpentis iudicio agnouit, vt merito ſerpentem non audire debuerit: fecit inſipienter, in hoc tamen contra Deum non peccauit, quia Deus hoc non prohibuerat. Etenim faciebat ad maiorem Dei gloriam, ſi Adam tentatus non peccaſſet, tum enim certū teſtimonium homo exhibuiſſet de ſe bene creato, vt erant omnia valde bona Gen. v. 31. Poterat ſerpentis ſermonem interrumpere, eumq; abijcere & non peccaſſet. Initium quidem ad peccandum, non tamen peccatum fuit, quod ſatanæ aures præbuit, Deus enim hoc non prohibuerat, vt adhuc poteſtatem contradicendi obtinebat, ſed diutior patientia & familiaritas conſenſum peperit, & continuo peccauit transgrediendo mandatum, quo offenſus Spiritus ſanctus, illum ſuis donis quæ in creatione acceperat, & à ſpiritu donec non peccaret, ſuſtentabantur, reliquit, Deo euentum ſpectante, at non approbante, quia prohibuerat, Adamo vero de ſua conſtantia experimentum faciente. De hoc lapſu veriſſimè & planiſſimè ſcribit Eccleſiaſticus cap. 15. v. 16. Deus hominem creauit ab initio, eumque arbitrio conſilij ſui permiſit, ſi volueris mandata ſeruabis, optimæque voluntatis fidem præſtabis. Ignem & aquam tibi propoſuit, ad vtrum voles manum tuam porrige, vita ſimul & mors propoſita ſunt homini, & vtrumcunque placuerit dabitur illi. Porro cum eum peccaturum Deus præſciret, cur non talem creauit, qui labi nō poſſet? Deus omnia bene & paternè fecit, gratia erat, quod tam inſignibus animi dotibus ornatus fuit, vt facile tam leui mandato obedire poſſet, & merito homo pro tantis donis ſuo creatori obediendo gratus eſſe debebat. Poterat ergo, vt aſſerit Eccleſiaſtic⁹, ſtare ſi voluiſſet, quod autem cecidit, illius eſt culpa, non prædeſtinantis aut volentis Dei, Deus enim omnia valde bona creauerat, & paternè diſpoſuerat. Cum ergo peccauit, Spiritu ſancto, qui antea illi familiariter cohabitabat, à quo vitam habebat non interituram ſi non peccaſſet, priuatus eſt, qui illum in vita ſancta, gratia

gratia & fauore Dei sustinuerat, derelictus ergo familiari Spiritus sancti præsentia, nihil in se sensit quam affectiones carnis, à qua pertractus eius animus, vt ex Paulo liquet Rom. 7. v. 15. & sequentibus vsq; ad 24. factus est enim & ipse carnalis, hoc est concupiscentijs carnis addictus, vt in eadem constitutus hypostasi. Dicit enim aliam esse legem siue necessitatem in carne quam in animo, & eam animum captiuum in seruitutem trahere. Porro quod captiuum fit, non est sui iuris, sed alterius potestati subijcitur. Indicat igitur animum principio non fuisse carnalem, sed talem euasisse, cum captiuus fieret carni. Hanc peccati originalis originem planè necessarium est scire & obseruare, ne animum ab initio carnalem creatum esse, aut fragilem & impotentem malis resistendi, hoc enim creatoris impotentiam argueret, vt qui ad conceptum scopum, hominem idoneum creare non posset, & eius potestatem violaret. Iam quæ calamitates homini ex hoc peccato ortæ sint, disce ex loco Pauli allegato capit. 7. Si enim tantum potuit caro in tot donis ornatum animum, & à Spiritu sancto custoditum, quid non posset in eundem iam sibi captiuum factum, & à spiritus familiaritate desertum. Audi quid Apostolus Rom. 3. v. 12. de omnibus tam Iudæis quam gentibus dicat. Omnes deflexerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui exerceat bonitatem, non est vsq; ad vnum. De natura humana loquitur sola, sed quando in Christo est, & à Spiritu sancto adiuuatur homo, nō est talis, naturalia dona animi, intellectus, ratio, iudicium, memoria, &c. dona non sufficiunt, nisi adsit spiritus, horum sustentator & gubernator. Est autem carnis concupiscentia, non tantum priuatio iustitiæ, sed vera inclinatio ad ea quæ carni placent, proinde cum animus eiusdem inclinationis fit consors, non solum priuatur iustitia, sed habet positiuum malum, nimirum perpetuam inclinationem ad carnis placitum, vnde omnia peccata oriuntur, & propterea dicitur illa inclinatio peccatum originale. Quod si priuatio tantum iustitiæ esset, non habuisset Paulus occasionem exclamandi. Miser ego homo quis me eripiet ex corpore mortis huius. Rom. 7. Renatus enim animo iam ereptus erat. Atqui etiam in renatis adhuc hæret peccatum originale, hoc argumentum est, peccatum originale plus esse quam priuationem & malum in terra hærens, quod per generationem propagatur. In peccatis, inquit Psalmista, concepit me mater mea. Præuidens autem Deus, hoc peccatum in homine oriturum, dixit. Quacunque die ex ligno scientię boni & mali ederis, moriendo morieris, morte enim corporis hoc peccatum delendū erat. Itaq; omnibus semel mori lex est, quo quod præter creationem est deleatur in saluandis. De paradiso vbi fuerit, & quæ eius flumina, in veteri geographia restituta demonstrabo. Homines extra paradisum creati in illum translati fuerunt.

FABRICÆ MVNDI. Caput 19.

De secunda & subalterna creatoris intentione in creando homine.

QVia peccaturum Deus hominem præuidit, ne frustra esset tam sapiens rerum omnium creatio & ad destinatum finem scopus, quem Adam peccando violauit, nouo beneficio hominis lapsum resarciuit, viam constituit, qua à peccato liber, pristinæ conditioni restitueretur, & procederet prima creationis intensio, filium suum carnem assumpturum promisit, qui pro peccato Adami, quo omnes à generatione tenebantur, satisfaceret, Deum patrem pacaret, & Spiritus sancti auxilium iterum impetraret, quo promisso & credito eadem qua prius intensione vitam æternam assequeretur. Ex hac præscientia mirabili Deus vsus prouidentia, ita creationem omnium absoluit, vt in vtroq; statu, obedientiæ & lapsus, homini ad vitam æternam consequendam seruaret, ita vt nihil frustra à Deo fieret, tantum maneret mors carnis, quæ peccato originali debebatur, quo illud tolleretur plane ab homine, & purus totus, vt creatus erat, ad Deum veniret, in finem ad quem conditus erat. Porro quia per peccatum originale omnes tenebantur, vt ostendi præcedenti capite, quo minus per dona naturæ ad Christum venirent, ordinauit Deus pœnitentiam, baptismum & synaxin, præcipua sacramenta, quibus homo coram toto mundo se Christo dederet, & fide eius pro peccatis hominum sacrificium approbaret & acceptaret, quo contra vim peccati armaretur, hoc solo medio à peccati originalis potestate liberaretur, & contra eius vim, auxilium Spiritus sancti impetraret, durat tamen pugna cum peccato, quó ad viuimus donec illud per mortem carnis (in qua eius origo pendet) aboleatur, ideoque mors carnis à Deo iniuncta est, propter lapsum Adami, vt peccatum illud, quod præter creationem est, radicitus tolleretur, quo facto saluus est homo, non tamen patet accessus ad Deum patrem, nisi per Christum, Ioh. 3. v. 13. scriptum est. Nemo ascendit in cœlum, nisi filius hominis qui descendit de cœlo. Via à Christo aperienda erat. Et oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam Luc. 24. v. 26. Ergo vt hoc hic non rectè à multis controuersum adijciam, ante incarnationem Christi, nemo piorum patrum in cœlum ascendit, sed certo loco in gaudio & felici exspectatione seruabantur, vsque ad Christi aduentū. Hunc locum vocabant patres limbum, non inferni, sed paradisi cœlestis opinor, in quo Abrahā tanquā pater fidelium nominatissimus erat, in cuius sinū siue congregationē Lazarus post mortē ab angelis deportatus est. Post Christi mortē vero in cœlū adducti sunt, secundū eius testimonium. Pater volo vt vbi ego sum, illic & minister meus sit. Proinde ascendit Iesus Christus suo tempore, cum hac præda & captiuitate magna in cœlum. Peccatum ergo hoc originale & pugna cum illo, durat vsque ad mortē carnis, sed per fidem in Christum contra illud munimur & seruamur auxilio Spiritus sancti, quemadmodum Adam seruandus erat, si non peccasset. Propter eius pugnam cum animo hominis exclamat Paulus. Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius, (quæ ab illo intentatur) Gratias inquit ago Deo meo per Iesum Christum, quem pater saluatorem dedit, & per spiritum suum adiutorem, donec in morte carnis planè aboleatur. FINIS.

GALLIAE
tabulę geogra-
phicæ

*Per
Gerardum Mercatorem
Illustrißimi Ducis Julię
Cliuię Montis
&c.
Cosmographum*

*Duysburgi Cliuorum
editæ*

Cum gratia & priuilegio.

ILLVSTRISSIMO CLEMENTISSIMOQVE PRINCIPI, IOANNI VVILHELMO, DVCI IVLIACENSI, CLIVENSI, ET MONTENSI, COMITI *Marchiæ & Rauensburgi, Domino in Rauenſtein, &c. Iuniori.*

DOMINO SVO CLEMENTISSIMO.

MAgnum & operoſum inſtituenti opus, PRINCEPS ILLVSTRISSIME, id mihi contigit, quod mediocris fortunæ honeſto ciui commodam ſplendidamq; habitationem ſibi paranti euenire ſolet, nimirum, quando aut impenſarum exceſſus, aut ædificij concepti difficultas in complures annos operam prorogat, id in primis curat, vt quibus pro ſuſtentanda familia ſtatim eſt opus, ædificet, veluti ſunt culina, penu, cubicula, ciſternæ, aut putei aquarum perenniũ. reliqua quæ ad hoſpitalitatem, ad vitæ iocunditatem, ad decus & magnificentiam ſpectant, vt ſunt porticus, exedrę, aulæ, cœnacula, triſtega, delitiarum horti, & pomeria, ſucceſſu temporis pro rerum oportunitate & commoditate, iuxta ichnographiæ totius operis primum deliniatæ normam aſtruit. Ita & ego cùm totius orbis deſcriptionem meditarer, exigebat quidem operis diſtributio & ordo, vt primum de mundi fabrica, diſpoſitioneque partium in vniuerſum, deinde, de cœleſtium corporũ ordine & motu, tertiò de eorundem natura, radiatione, & operantium confluxu, ad veriorem aſtrologiam inquirendam, quartò de elementis, quintò de regnorum & totius terræ deſcriptione, ſextò de Principum à condito mundo genealogijs, ad emigrationes gentium, & primas terrarum habitationes, rerumque inuentarum tempora & antiquitates indagandas, tractarem. hic enim rerũ naturalis eſt ordo, qui cauſas & origines rerum facilè commonſtrat, et ad veram ſcientiã ſapientiamq; optimus dux eſt. Verum quia in meos ſolius humeros hæc fabrica incumbit, nec aliorum opera (exceptis, qui tabulas in æs incidunt) ad hanc perficiendam vti poſſum, quemadmodum qui ædificat cementariorum, fabrorum, aliorum manibus abſoluit omnia, præterea nec ſculptorum tanta ſuppetit copia, vt paucis annis inſtitutum opus perfici queat, neceſſitate adactus fui, ex medio operis edendi initium facere, neque porrò iuſtum erat, etiamſi vſque ad conſummationem totius ſupprimere potuiſſem omnia, ſtudioſos eius partis, quã nunc abſoluiſſem, vſu priuare. Quamobrem eas nouæ Geographiæ quam nunc paro, tabulas, quibus hac tempeſtate Reipub. me maximè ſeruiturum exiſtimaui, nimirum Galliæ & Germaniæ, primùm parandas euulgandasq; iudicaui, in quibus etiam diligentem nauaui operam,

vt ad

vt ad rationem, & iustam symmetriam redigerem omnia, quantum ex obseruationibus cœlestibus, itinerarijs, impressis, scriptisq; tabulis fieri potuit, vnde & loca omnia, quæ iuxta extremos cuiusque tabulæ limbos vicinis tabulis repetuntur, eodem vtrobique se modo habent in longitudine, latitudine & distantijs, vt ex vna tabula in aliam transitus & itinera non minus agnosci & perspici possint, quã si vna vtriusque descriptionis esset continua tabula. Hoc tantùm est differentiæ, quod frequenter non ad eandem graduum cœlestium magnitudinẽ sunt comparatæ tabulæ, proinde maior in vna, quàm in altera, fit vnius miliarij capacitas, ad quam circinus contrahendus extendendusúe est, cùm iter ex vna in alterius locum aliquem prosequimur. Quemadmodum autem primam Cosmographiæ editionẽ, in primo Geographiæ tomo, Ptolomæi inquam, tabulis factã Illustrissimo parenti tuo, domino meo clementissimo dedicaui, ita æquũ est proximam hanc euulgationis partem Illustrissimo nomini tuo sacram facere, quo patri & filio pariter, Illustrissimis Clementissimisque dominis meis, & quidem naturalibus, vt sub quorum tutela, in terra Iuliacensi, & parentibus Iuliacensibus conceptus, primisq; annis educatus, licet in Flandria natus sum, iustæ reuerentiæ, obedientiæ, & gratitudinis pro beneficijs, quibus Illustrissimus parens tuus me cumulauit, testimoniũ palam reddam, & cognoscant posteri vestram erga studiosos, qui Reipublicæ prodesse laborant, benignã clementiam, & beneficentiam, ad quam in futurum celebrandã pro mea virili hactenus ea meditãdo quæ Reip. vtilia & grata perpetuò esse possint enitor, & laborabo quoad vixero. His ergo nunc inceptæ nouæ Geographiæ partibus ILLVSTRISSIME PRINCEPS & studiosorũ artiumq; bonarum amantissime, patrocinare precor & tanquam reliquorum prælibamento fruere, donec totũ exurgat Cosmographiæ opus in ordinem suum redactum, quod Illustrissimo parenti tuo in æternam beneficiorũ & patrocinij memoriam, pariterq; æterno tuo nomini ab initio destinatũ est, cuius complementũ feliciter vt finiam, ILLVSTRISSIMIq; PRINCIPES, domini mei Clemẽtissimi in prospera valetudine cum voluptate, vt citiùs fieri poterit, videant, Deum Optimum Maximum obnixè precor.

Duysburgi mense Augusto, Anno 1585.

Illustrissimæ Celsit. T[ni]

subditissimus Cliens

Gerardus Mercator Cosmographus.

STVDIOSO ET BENEVOLO LECTORI.

QVANDOQVIDEM nobis solis nati non sumus, sed quantumquisq; potest ad commune bonum, tantum à beneficentissimo generis humani conditore & parente ab illo exigitur, iustum existimaui opus hoc geographicum, cuius hic partem damus, ad Reipublicæ vtilitatem quàm possum maximè accommodare. Est autem geographiæ in legendis historijs ijsq; retinendis facilior notiorque vsus & vtilitas, quàm vt meo documento aut commonefactione sit opus, sed alia est eius & multo præclarior dignitas, si rectè quo valet dirigatur, nimirum ad politici regiminis cognitionem plurimum conferet, si locorum non situs tantum, sed & natura siue legitima conditio describatur, quod alioqui etiam geographi officium postulat. Nam vt suæ professioni non satisfacit pictor, qui hominem aliquem iuxta membrorum proportionem delineat, verùm neglectis coloribus & Physionomicis signis eius naturam & affectus non prosequitur, ita veluti mortuum cadauer geographicum figurabit, qui locis tantùm iuxta suam symmetriam positis, nullam eorum ad inuicem rationem politicam assignauerit. Quapropter hoc summopere curandum duxi, vt quæ in singulis regionibus est dominiorum locis appendentium natura & ordo, eam conuenienti distributione ipsis tabulis præfigam, quo politicæ distributionis & rerum publicarum studiosis aliquid nostra conferre possint. Quòd si in multis sit imperfecta & deficiens, aut etiam alicubi erronea conscriptio nostra, non mireris lector: non enim Rerump. formæ per singulas ditiones scriptæ extant, neq; mihi eas passim peruestigare est integrum, sed quatenus ex historiarum inspectione deprehendere potui, saltem formam aliquam & rudimentum politici status collegi, vnde rei propositæ, rationem & ordinem intelligas, ac quod in tua regione deerit supplere possis, & castigare, quod si facere non grauaberis, ac mihi communicare placuerit, tuo id nomini atq; honori in castigato tabulæ frontispicio acceptum referam. Idem si quisq; in sua patria præstiterit, nemo credat quantum emolumenti studiosis omnibus ex geographia sit accessurum.

Itaque cùm tria præcipuè sint in administratione regnorum, principatuum, & prouinciarum consideranda capita, videlicet, Status Ecclesiasticus, politicus & iustitiæ iurisque administratio, primum sub regionis in tabula descriptæ titulo, quot in ea regione sint status politici membra recensebo iuxta earum dignitatis ordinem ibi obseruatum. Deinde in nobilium locorum distinctione (quando penes nobilitatem præcipuum est regimen) eos locos primum enumerabo qui principi sunt feudales, deinde & liberos, idque ordine à summo nobilitatis gradu descendendo veluti Ducatus, Comitatus, Baronias, Dominia. Tertiò in quas Præfecturas regio sit diuisa. Atque his tribus Politicum statum sufficienter declaratum iri existimo. In iustitiæ administratione notandæ erunt diœceses iuridicæ, superioresque Senatus ad quos fit appellatio. Denique in Ecclesiastico statu primum Archiepiscopi, si qui sunt, tum eorum suffraganei Episcopi, & qui præterea alijs suffragantur ordine ponendi erunt. Hæc omnia enumerare studium quidem est, verùm cùm deficiente materia in paucis id detur, præstabo, quod potero, vt saltem patriæ cultores ad meliora perfectioraque prouocem. Singula autem loca numeris designabuntur, vt in subsequenti tabula continuo inueniri possint, prior numerus gradus & minuta longitudinis continebit, qui in latere boreo aut meridiano, tabulæ quærentur, posterior latitudinis numeros habebit, in occiduo aut orientali latere quærendos. Ab horum terminis, hinc meridiani, inde paralleli latitudinis ductu ad communem eorum sectionem & locum propositum peruenies. Quæ verò in generalium tabularum indicibus sunt, eorum situm inde petere oportet. Quod si quæ nomina in subiecta tabula non reperiantur, id chorographi qui eam prior delineauit factum est vitio, propter quod principatuum & dominiorum designatio omittenda non erat.

Quoniam autem penes nobilitatem est regionum dominium & regimen, vtile & iucundum est eius gradus ordine, & proprias cuiusq; conditiones internoscere. Summus eius gradus est Imperatorius aut Regius quem ordine subsequuntur Dux, Comes, Baro, Tribunus militaris, quem Banderheer vocant Belgæ, quasi Bendæ hoc est Turmæ, quam sub suo baniere, hoc est signo equestri ductat, dominum. Post hunc est Eques auratus, siue equestris ordinis dignitatem adeptus, quem Galli Cheualier, Belgæ Ridder vocant. Postremo loco est vn Escuyer, id est nobilis scutatus, qui insignia quidem nobilitatis gestat, verum ordinis dignitatem publicam needum assecutus. Iam Comitum tres sunt gradus, qui in primo est à Gallis Viconte dicitur, hoc est, vt opinor, Procomes, aut Princeps Comes, qui cæteris apud ducem suum dignitate & priuilegijs præstat, quem Lodouicus Guicciardinus Burgrauium hodie dici vult. Et fieri potest hunc Comitum ordinem eo diminutionis dilapsum esse, sed principio excellentior fuit eius dignitas, vt mox eius descriptio indicabit. In secundo gradu est Prouincialis Comes, Landgraue Belgicè In tertio Marchio, Marcgraue. Hi sunt præcipui nobilitatis gradus atq; ordo, iuxta quem regionis cuiusq; dominium distribuitur. Sunt & aliæ quædam in his gradibus subdiuisionis differentiæ, sed quæ priuilegijs magis quàm regiminis forma distinguuntur. Eius porrò ordinis quem recitaui legitimas differentias & conditiones, quemadmodum in Gallico quodam libello, inscripto: La diuision du munde: inueni tradam, ab ima nobilitate aliorum graduum creationē deducens, vnde illorum proprietates & regiminis ordo elegantissimè elucescunt.

Eques auratus, inquit ille, siue Cheualier ex scutato nobili, ex Escuyer, sic creabitur. Si diu hic bella secutus arma exercuerit, pluribus conflictibus interfuerit, atq; vnde ordinis statum honestè sustinere possit habeat, sitq; ex magna insigni ac diuite familia, tum in aliquo conflictu duci exercitus aut strenuo & generoso equiti petitionem suam significabit, & finito conflictu ipse ducem aut equitem dictum accedet, præsensque in nomine Dei ac S. Georgij orabit, vt sibi ordinis insignia donet. Quo ille audito gladium suum educet,

cet,

cet, terq; supplicantem feriet, dicendo: Ego te facio equitem (Chevalier) in nomine Dei & S. Georgij ad fideliter conservandam fidem, justitiam, Ecclesiam, viduas & pupillos. Quod si verò supplex, etiamsi strenuus sit tamen pauper, admittendus non erit, nisi tot illi redditus annui assignentur ac donentur, quot ad ordinis honorem & dignitatē conservandam opus est habere. Atq; hic primus est ab imo nobilitatis gradus.

Tribunus militaris, ein Banderher, ex equite aurato fiet, si diu secutus bella satis terrarum ac redituū possideat, ad tenendum & stipendijs alendum 50. nobiles, hoc est unam bendam, quæ ipsius signum equestre in militiā sequatur. Nemo enim signum sive vexillum erigere potest, nisi qui turmam hoc est bendam 50. ut minimum nobilium stipendiariorum suo sumptu adducere potest.

Baro ex equite aurato, aut etiam Scutato nobili creari potest, quando ille in suo dominio quatuor Castellanias habentes jurisdictionem altam, mediam, & bassam (ut vocant) possidet, tum enim Rex illi conferre potest vexillum Baronatus. Cæterum hoc illi conferri non potest, nisi rebus in bello fortiter gestis. Itaq; ex primo conflictu equestris fit ordinis, ex secundo Tribunus militaris, ex tertio Baro.

Comes ascendendo sequitur, & quidem primo limitaneus, quem Marchionem hoc est Marcgrave vocamus. Is autem talis creari potest, qui duas aut tres Baronias in vno Ducatu conclusas possidet Creari autem potest à suo Duce in cujus ditione eas possidet.

Comes provincialis deinde, id est Landgrave, fieri potest, qui quatuor Baronias uni Ducatui inclusas habet, quem Dux in Comitem creat, aut etiam Rex per Ducis instantiam aut permissionem.

Viconte, Princeps, Comes, fieri potest qui tenet quinq; Comitatus aut plures in uno Ducatu comprehensos aut junctim sitos. Et potest à Duce in magna solennitate permissu Regis creari. Quòd si Rex ipse præsens ad sit honorabilior fit Principatus.

Dux ex Comite qui futurus est, imprimis in Regno in quo coronandus est possideat quatuor Comitatus Principales, & in quolibet horum habeat alios quatuor Comitatus, sive Baronias illis quatuor Comitibus fide & clientela obstrictos, sic jus Ducalis dignitatis consequendæ liberum habebit. Coronandus est autem à Rege vel Imperatore cui subjectus est, galero margaritis & gemmis preciosissimis exornato, in florentissima suarum ditionum urbe, idq; in magno conventu Principum virorū, Ducum, Comitum, ac Baronum solenni etiam festo celebrato, quemadmodum in coronatione Regum consuetum est.

Qui Rex futurus est, necesse est, ut quatuor Ducatus inter se cohærentes & continuos sibi subjectos habeat, & in quolibet Ducatu civitates quatuor, in quas ipse solus dominium habeat. In qualibet etiam harum civitatum Archiepiscopum unum, sub unoquoq; rursus horum decem Provincias Episcopales. Hi dotatus exornatusq; dominijs & dignitatibus Imperatoriam Majestatem tanquam suum superiorem adibit, aut ad se ut veniat honorifica legatione invitabit, & efficiet quo ab illo coronetur.

Recentior autem hæc eligendi Regis cæterorumq; Principum lex esse videtur, quamdiu enim vagæ nationes, Goti, VVandali, Longobardi, aliæq; plures suos secum Reges adducebant, non ex ampla terrarum possessione regiam dignitatem metiebantur, sed ex viribus populiq; adducti multitudine. Nec Ducum etiam qui primum à Longino Exarcho Ravennatense anno Domini 569. & mox à Longobardis institui cœperunt, alius fuit delectus, quàm pro fortitudine, & rerum gerendarum prudentia. Adde quòd Paulus Aemilius testatur: Duces Comitesq; principio ab Regibus ea lege gentibus civitatibusq; præfectos fuisse, ut quoties ex usu esset dimitterentur aut mutarentur. Neq; verò dictę creandorum Principum leges, cùm hereditarias terrarum possessiones emetiantur & postulent, condi potuerunt, quamdiu temporario tantùm beneficio Ducatus Comitatusq; à Regibus & Imperatorbus conferebantur. Quapropter licet præcise ejus instituti tempus indicari nequeat (nullam enim ejus notam adfert Gallicus ille libellus) tamen sub Ottone II. Imperatore, aut circa annum Domini millesimum, vel paulò post eam constituendarum confirmandarumque dignitatum rationem à Monarchis ordinatam fuisse omnino est verisimile. Enimuero vsq; ad Ottonem secundum pro sua quisq; Princeps potentia & ambitione, ad maiorem dignitatem, regiamq; Maiestatem aspirabit. Sic ex vno Lotharingiæ regno, quod à Rheno ad Schaldim vsq; extensum, mari Frisico terminabatur, & vnius Lotharij Lodouici Pij filij erat, post plura sunt nata, videlicet transiuranæ Burgundiæ, quod à Iura monte ad Alpes vsq; extensum totam Heluetiam, Rauracos, Allobroges, & Burgundos transiuranos complectebatur: & Prouinciæ regnum quod simul partem aliquam Burgundiæ ac Sabaudiæ comprehendebat, & postea appellatum est Arelatense, cuius etiam hodie Treuirensis Elector Archicancellarius appellatur, Regnum item Lotharingiæ, quod Lotharingiam nunc dictam, & deinceps reliqua inter Rhenum & Schaldim vsq; ad mare Frisicum continebat, & olim Austrasiæ regnum vocabatur. Rursus hoc ipsum Lotharingiæ regnum Carolus Caluus, & eius frater Lodouicus inter se partiti sunt, vtrobiq; Regis titulo seruato. Omitto alia eodem sæculo pro imperandi libidine orta regna. At verò Otto II. Imperator Lotharingiā ablato regni nomine in nouos Ducatus, Comitatusq; distinxit, veluti membris è corpore diuulsis & distinctis, vt habet Cuspinianus, factaq; diuisione anno 981. primū eius quæ nunc est Lotharingiæ Ducem constituit Carolum Lotharij Regis Franciæ fratrem, vt latius tractat Richardus VVassenbergius. Ab eo tempore videtur arbitraria illa regnorum & Principatuum erectio defecisse, Monarchis nunc omnia ad stabile imperium componere cogitantibus, quod in iusta partium imperij, quemadmodum in homine membrorum ad caput proportione & harmonia maximè situm est, vt ergo in Principatibus & rerum administratione ordo aliquis perpetuo seruaretur, tandem eo ferè quo dixi tempore has leges dictas excogitatas fuisse arbitror.

Habes lector totius nobilitatis distinctos gradus, & dignitatum differentias, iam obserua in vnoquoque regno, quo modo prouinciæ pro illorū ratione sint diuisæ, quomodo regimen & vniuersitatis gubernatio, & qua portione in hos gradus sint distributa, quod cuique sit proprium officium, quæ cuiusque ad alterum & præcipuè ad caput sit habitudo & necessitas, videbis insignem harmoniam ad pacem & tranquillitatem,

ad robur & potentiam, ad diuitias & fastum, ad virtutem & sapientiam, ad regni maiestatem, ad limitum extensionem, ad instabilitatem, ad declinationem & interitum, aut quocunq; alio tendentem, vt sint administrationum rationes variæ. Quæ minus rectè succedere videris, aut iudicaueris, vnde id procedat contemplare, quæ ita bona & successu fœlicia inuenis causam illorum disquire, sic optimam politiam in regnorum administratione speculaberis & vtilissimè geographica tractaueris. Quò autem meliore methodo in hanc speculationem ingrediaris, hic subiungam tanquam fundamentum vniuersæ huius negotij: De Politico statu regni Galliæ compendium, quod meo rogatu vir nobilitate & eruditione clarissimus D. Dominicus à Burmannia in ornamentum huius operis, & studiosorum gratiam scripsit & communicauit, cuius exemplum in alijs quoq; regnis & rebus publicis viros doctos sequi maximè optandum esset, quo omnes administrationum Reip. varietates in contemplationem duci possint.

DE POLITICO STATV REGNI GALLIÆ.

GALLI omnium scriptorum iudicio populi sagacissimi ac bellicosissimi optimum sibi politiæ statum constituere conantes Monarchiam Regalem elegerunt. Natura enim ita cōparatum videbant, vt vnum aliquem excellenti dignitate plus revereantur & metuant homines, quàm coactum aliquem numerum delectorum, qui tempore commutantur. Ratio quoque ipsa præscribit in omnibus rebus ad vnum aliquem velut ad caput atq; fontem necessariò confugiendum, & rem esse plenam incommodi atq; periculi cùm plures simul imperium obtinent. Quinetiam exempla testantur monarchias, etiamsi vel interitu Principum, vel alio quoquam humano casu fuerint immutatæ, diuturniores fuisse & tranquilliores, quàm vel optimatum vel popularem statum, vt in Assyrijs & Aegyptijs & Parthis, imò vt propioribus exemplis vtamur, in Britannia, Hispania, Galliaq; nostra videmus, quibus sanè prouincijs nullæ aliæ Respublicæ temporis longinquitate conferri possunt. Fit verò plerumq;, vt optimatum status, qui Aristocratia dicitur commutetur in Oligarchiam, quæ paucorum est dominatus, quando ex optimatibus & primis ciuitatis pauci quidam, velut coniuratione facta, honores & emolumenta omnia inter se partiuntur, & suas priuatim fortunas amplificare student, neglecta communi vtilitate, quam solam & in primis curare debebant. Alterum genus quod ad promiscuum vulgus pertinet, & popularis status, seu Democratia dicitur, semper habitum est tumultuosum, & periculi plenum, & viris præstantibus inimicum. Prudentissimè ergo Galli populi ab omni tempore vni magis, quem ex virtute & iustitia æstimabant cæteris præcellere, quàm vel pluribus ac præcipuis populi, vel multitudine rei summam commendandam esse censuerunt, prout & singularis aliquis, qui solus rerum potitur, facilius aut promptius incommodis & periculis mederi potest, quàm multi simul gradu & dignitate pares. Neq; verò effrenatam in Regem suum transtulerunt potestatem, sed certis legibus & conditionibus optimè limitatam aut constrictam, ne tyrannidi vllus locus detur, vt in progressu ostendemus. Cæterùm quemadmodum nihil in humanis actionibus stabile est ac perpetuum, sed cuncta vel temporis lapsu collabascunt, vel sæculorum prauitate immutantur, sic in Gallia quoq; licet idem semper status, hoc est monarchicus Regalis fuerit, non omni tamen tempore eadem gubernandæ Reipub. ratio fuit, quam omnem ab initio constituti Regni breuiter ac dilucidè, quantum ex variorum scriptorum lectione assequi potuimus, ordine exponemus.

Status Galliæ priusquā à Romanis in prouinciā redigeretur is fuit, vt neque vniuersa vnius imperio regeretur, neq; singulæ ciuitates vel in populi vel in optimatum potestate essent, sed ita diuisa fuit, vt pleræq; optimatum consilio regerentur, quæ liberæ dicebantur, cæteræ Reges haberent. Omnes quidem id institutum tenebant, vt certo anni tempore publicum gentis concilium agerent, in quo quæ ad summam Reipub. pertinere videbantur constituerent. Ciuitates autem 64. Tacitus libro 3. numerat, hoc est, vt ex Cæsare intelligitur, regiones quæ non modò lingua moribus & institutis, verùm etiam iisdem magistratibus vtebantur, qualis ipse multis locis Aeduorum, Auernorum, & Rhemorum ciuitates præcipuè commemorat.

Reges verò vel Regulos potius Galli eos tum appellabant, qui non ad tempus, vt ciuitatum Magistratus, sed in perpetuum regium imperium quantumuis exiguis finibus obtinebant, quos immutata temporum consuetudo Duces comites, Marchiones nominauit.

Erant hi Reges non hereditarij, sed à populo propter iustitiæ opinionem eligebantur, neq; habebant infinitum, solutum, & effrenatum imperium, sed certis legibus ita circumscriptū, vt non minus ipsi in populi, quàm populus in ipsorum ditione ac potestate essent, vt ferè illa regna nihil aliud nisi magistratus perpetui viderentur. Nam multos nominat Cæsar priuatos, quorum tamen parentes ac maiores Regnum obtinuerant. Optimatum ergo & delectorum authoritate, quibus eam potestatem populus permittit tanquam freno coërcebantur, quæ optima Reipub. forma, teste Platone, Aristotele, Polybio & Cicerone fuit.

Porrò Gallia à Romanis in prouinciæ formam redacta, eodem modo reges ipsorum ex virtute & nobilitate (instar Germanorum teste Tacito) totius populi iudicio ac suffragijs electi ac constituti sunt, quorum tres tantùm in hodiernum vsq; diem annis fere 1200. quibus illud regnum durauit, familiæ recensentur.

1. Merouingiorum, qui orti à Merouco stirpem ad annos 283. propagarunt.
2. Carolouingiorum, qui orti à Carolo Magno sobolem in annos 337. produxerunt.
3. Capeuingiorum, qui ab Hugone Capeto prognati annis ferè 590. regnum obtinent. Nam licet deferendi Regni iudicium arbitriumq; penes Ordinum comitia, publicumq; totius gentis Concilium semper fuerit, & etiamnum omni iure sit, filijs tamen & ijs, qui ex Regis demortui stirpe essent propter nobilitatem

(more Germanorum) & innatam quodammodo virtutem, prærogatiuam illam fere reliquerunt, vt eos quasi hæreditariè alijs pari virtute præferrent, ita tamen, vt si Regis defuncti filij annis 24. minores essent, eos creari ius non esset, atq; adeo alium ætatis legitimæ creari necesse esset, cuius exemplum extat anno Christi 309. in Clogio Rege. Sed & subinde hoc ipsum Regnum quod Francogalliæ dicitur, ex quo inter plures Regum demortuorum filios, ex Procerum Regni voluntate & arbitrio diuisum fuisse, plurima extant exempla. Si verò populus filio repudiato alium eligeret(prout sæpius id factum est)relinquebantur filio repudiato ad tuendam suam dignitatem res quæ propriæ Regis,&, vt iurisperiti loquuntur ipsius patrimoniales fuerũt,& quas sine publico gentis concilio alienare nõ poterat.Cætera quæ regni & Reipub.erãt, & Reip. dicuntur, ei ad quem regnum deferebatur, attribuebantur, sicut & eæ res quæ Fisci dicuntur, quæ scilicet ad tuendam dignitatem suam partim ad vsus Reipub. repentinos attributæ sunt, vt erant Ducatus & Comitatus varij, qui etiam in populi comitijs illis assignabantur. Secundò & illud obseruatum semper fuit, vt filiæ à regni successione remouerentur(non quidem lege Salica,vt quidam malè existimant,nam ea de priuato tantum patrimonio, nec de feudis quidem, sed de allodijs, autore Salagasto vno ex regni proceribus, vnde Salica ab eius nomine dicta est,constituta fuit) & ijs neglectis, fratribus vel patruis, aut etiam extraneis per Proceres regnum semper delatum sit,atq; hæc de regibus primo Reip.capite. Antequam autem reliqua de Regis electione, eiusq; & Reipub. consilio, rationeq; administrationis regni progrediar, operæ precium facturum me esse arbitror, si prius membra illa regni, quæ regem constituendi & abdicandi potestatem habere diximus, paucis descripsero, quò magis dulcis illa harmonia qua regnum hoc à maioribus prudentissimè constitutum est elucescat.

Illud in primis magni est momenti. Regiam potestatem, ac reliquos omnes regni ordines adeo commodis & æquis rationibus inter se deuinctos esse, ac velut coagmentatos, vt vix vllum possit inter ipsos magnum dissidium oriri. Sunt auten ordines in Gallijs tres præcipui penes quos legitimum gentis concilium, regnumq; adimendi ac constituendi facultas omnibus temporibus fuit, nobilitas scilicet, populus, vulgus. Hi singuli pro sua quisq; conditione suas habent leges ac instituta, quibus vtuntur, & adeo commodè sunt inuicem aggregati, vt ægrè facultatem habeant alij alios opprimendi, aut etiam aduersus regẽ coniurandi. De Ecclesiasticorum ordine,qui quartus censeri potest,quanquam hodie,cùm in tantam excreuerit potentiam, primum obtineat, deinde dicturi sumus.

Nobilitas igitur Galliæ, siue equestris ordo maximis fruitur commoditatibus ac priuilegijs, eoque fit vt magno quodam affectu Regẽ complectantur,& vitam quoq; pro ipsius ac patriæ salute profundant. Neque enim vllum pendunt tributum, & armatis licet ipsis esse quocunq; loco,& multa habent vitæ præsidia, sic vt non sit opus illiberalem aut quæstuariam aliquam artem exercere. Hoc enim nostris moribus minimè illis conceditur,nisi fortè domi maneant,ac rei familiari studeant. Sed si Regem sectari velint, habent quò se honestè alant. Plurima enim sunt domus & aulæ Regiæ ministeria,quæ solis nobilibus attribuuntur,qui singuli partem aliquam anni in ijs procurandis consumunt, & reliquum tempus vacuum habent ac liberũ rebus priuatis atq; domesticis administrandis. Hi omnes annuum à Rege accipiunt stipendium, & ampliora sperandi magnas habent occasiones. Principes autem viri ac maioris dignitatis proceres, quoniam & ipsi Regis beneficentiã experiuntur, ac partem Reip. procurant, nobilibus qui re sunt familiari minus lauta victum & alia sæpè communicant. Deinde Reges perpetuum alunt & amplissimum equitatum, exercendæ & alendæ causa nobilitatis, ac in tanto equitatus numero plurimæ sunt præfecturæ, quæ in illos distribuuntur, eaq; ratio non minus pacis quam belli tempore durat. Maiores quidem loci nobiles pro sua quisq; cõditione ac virtute præficiuntur equitibus, ex reliquis autem alij sunt legati, alij signiferi, alij sagittarij,& qui per ætatem non possunt ferre arma reliquis famulantur, & cum nullum intercedit bellum, licet ipsis manere domi, eiusq; stipendij partem non mediocrem parsimonia conseruare. Ad hæc nemo credat quàm multæ sint per Galliam præfecturæ, vt sic dicam, vrbanæ, quæ soli nobilitati committuntur, nam alij prouincijs, alij finibus, alij castellis & arcibus, alij vicis præficiuntur, vt interim nihil dicam de maioribus illis muneribus, quæ principibus tantùm tribui solent, cuiusmodi sunt qui ipsorum lingua dicuntur Connestabuli, Marescalli, Ammirallij, & id genus alij, sed & annuam pecuniam, velut honorarium quoddam Reges liberalitate quadam elargiri solent in multos nobiles, qui nulli sunt addicti ministerio. Hi appellantur eorum lingua Pensionarij. Satis igitur ex ijs quæ diximus apparet ordinem equestrem valde honestè & liberaliter in Gallijs haberi, & rectè quidem, nam & patriam ab hostibus defendunt, & natura ferè cæteris antecellunt, & non solùm ipsis, verum etiam maiorum ipsorum meritis atq; virtuti illud tribuitur.

Alter ordo suas etiam habet commoditates non exiguas, ad hunc pertinent mercatores, qui eo faciunt maiorem quæstum, quod tutò ipsis per Galliam proficisci ac negotiari licet, tum quod nobiles & mercaturam nullam exercent, & splendidè ferè ac sumptuosè vestiuntur. Huic etiam ordini conueniunt ac;fere tribuũtur quæsturæ & rationes nummariæ, item præturæ, & quicquid ad iurisdictionẽ pertinet, qua sanè in re plurimum est honoris ac emolumenti. Sunt enim in hoc regno Iuris administri Iudices, Aduocati, causarũ Procuratores, Scribæ,& id genus alij:multo plures mea quidem sententia,quàm in reliquis omnibus orbis Christiani prouincijs, quod per oportunè illis accidit, qui relicta mercatura his rebus operã nauare volunt. Et adeo quidem est fructuosus hic ordo, vt nobiles etiã inuideant, quanquã certè dignitate atq; splendore reliquis præstant. Et qui sunt alterius ordinis fere student ad hunc peruenire,vt postea dicturi sumus.

In tertio genere est vulgus & promiscua hominum multitudo, qui & agros colunt, & omnis generis artificia tractant. Vt autem hi vel nimia vtantur libertate, vel admodum sint diuites, vel in armis etiam exercitati, non est consultum. Nam quia conditionem seruitutis oderunt omnes, & natura sua fortunas amplificare student, facilè fit vt arma capiãt,& potentiores opprimãt, quod & in Gallijs & in alijs locis non semel

accidisse

accidisse constat. Vt autem eiusmodi sint ordines, ac veluti gradus in omni Republica necesse est. Quemadmodum in corpore humano videmus infirmiora & ignobiliora membra subministrare dignioribus. Neq; tamen est quod hi suum statum deplorent ac indignè ferant, quoniam & ius ipsis communicatur æquabiliter, & quam à maioribus acceperunt, ea vtuntur libertate, & multis etiam Reip. ministerijs adhibentur, & sola virtute & industria & assiduitate possunt ad secundum ordinem emergere, quod secundo non licet, vt ad primum videlicet euadat, nisi regis beneficio singulari, quod ille solet ijs impartiri, qui aut iam fecerunt, aut pro Repub vident posse aliquid facere egregiè. Et prudenter quidem istud institutum est, primùm vt ordo conseruetur equestris, qui propter belli exercitium fere minuitur, & sumptus vix tolerat. Deinde vt homines tantis excitati præmijs virtute cotendant, & ad supremum gradum eluctentur. Hac etiam spe cōfisi qui sunt plebei & infimi ordinis aspirant ad secundū, & cum in eo versati fuerint aliquamdiu, ad primū. Itaq; fit vt minus sit inter ipsos inuidiæ ac maleuolentiæ, quando vident meritis ac virtuti patefactam esse viam ad amplissimos honores & propositum esse periculum, si malis rationibus eosdem obtinere studeant. Quod si vel conatus nimium difficilis, vel spes esset nulla ampliora consequendi, tum qui sunt mediocris & infimi gradus, magni præsertim animi, causam reperirent & occasionem excitandi motus, & sui ordinis homines contra potentiores armandi, nunc autem minimè difficilis est ratio, & videmus quàm multi ex humili sæpè loco ad summum fastigium euadant. Hanc quoq; rationem diligenter olim seruabāt Romani, nam à populari statu gradum faciebant ad ordinem equestrem, & hinc deinde ad Patritiam & Senatoriam dignitatem patebat aditus.

Est præterea ordo Ecclesiasticus nulli non communis, qui modò animum huc adijciat, & pro Galliæ cōsuetudine non raro accidit, vt etiam homines plebei virtute ac eruditione præstantes amplissimos in eo genere consequantur honores, Cardinalatum aliquando, vel Pontificatum etiam, quæ sanè res ad virtutem ac literarum studia homines inflammare potest.

Ex iam dictis liquet quàm aptè & venustè inter se cohæreant omnes regni ordines, è quibus si quis aliquid delinquat facilis est medicina, nam si nobiles iniuriam cæteris faciant coërcentur ab ijs qui ius reddunt, quorum est tanta authoritas, vt quantumuis magni Principes eorum cogantur parere decretis. Quod si populus etiam atq; vulgus aliquid moliatur, vt nonnunquam accidit, non est difficile nobilitati propter potentiam & vsum armorum illos ad æquitatem & officium adducere, eoq; fit vt suarum rerum finibus ac veluti cancellis sese contineant omnes, ac pacem alij cum alijs colant, quando neq; causam habent, neque facultatem etiam aliquid conandi, & periculum in eo summum esse vident. Itaq; Regem tanti beneficij autorem complectuntur & amant omnes, ac cum tempus incidit libentissimè imperata faciunt, & publicis necessitatibus magno studio subueniunt. Quod si priuatim aliqui ab officio discedant, parata sunt remedia, sic vt malum non possit longius progredi. Et hæc quidem de ordinum regni statu satis.

Ex quibus equidem constat quàm concinnè hæc Monarchia iuxta iustitiam distributiuam sit temperata, atq; administrata, & Aristocraticè, hoc est optimatum imperio, & Democraticè, hoc est totius populi interuentu, quippe cùm ad omnes honores pateat aditus. Quæ quidem est illa Resp. quam tantoperè propter dulcem illam harmoniam, omniumq; Reip. generum temperationem, omnes Philosophi commendarunt, & vbi vetus illa lex aurea locum habet. *Salus populi suprema lex esto.*

Verùm vt redeamus vnde digressi sumus. Ex tribus hisce ordinibus seu statibus regni solet quotannis Calendis Maij publicum ac solenne concilium seu Parlamentum vulgò haberi, atq; adeo quoties maior aliqua res inciderit, cui Rex in aureo tribunali sedens præerat: Et huic primùm Principes regniq; Magistratus, tū inferiori loco legati ex singulis ciuitatibus subsidebant, quos vulgò deputatos appellant. Carpento autē Rex in atrium vehebatur bubus tracto, quos auriga stimulo agebat. Vbi in atrium ac potius in Reip. sacrarium ventum erat, tum Principes regem in aureo solio collocabant, reliquiq; vt iam diximus, suo quisquē loco atq; ordine subsidebant, eoq; demum in statu atq; sacrario Regia Maiestas dicebatur.

Autoritas verò huius concilij omni tempore summa fuit, & hæc potissimum in eo agi solebant. Primùm de creando vel abdicando rege, tum de pace & bello, de legibus publicis, de summis honoribus, præfecturis & procuratoribus Reip. de assignanda patrimonij parte liberis defuncti Regis, vel dote filiabus constituenda, quam Germanico verbo Abannagium, quasi exclusoriam partem appellarunt. Deniq; de ijs rebus omnibus, quæ vulgus & nunc negotia statuum populari verbo appellat, quoniā de nulla (vt diximus) Reip. parte, nisi in statuum siue ordinum concilio agi ius esset. Item si quis Princeps atq; illustriore loco natus criminis alicuius insimularetur, in iudicium ad illud concilium vocabatur, ibique causam dicere cogebatur. Quin etiam si quando Rex maiores sumptus facere instituisset, veluti in templis ædificandis, & monasterijs fundandis, Rex ordinum concilium exquirebat. Postremò ne illud quidem permittendum est, tantam huius concilij apud cæteras gentes autoritatem fuisse, vt etiam Principes exteri, si quid controuersiæ haberent, id interdum huius concilij arbitrio ac iudicio permitterent.

Atq; hoc concilium historici alias curiam, vt couentum, alias Parlamentum, alias Placitum appellare solent, quòd re in multorum consilio quæsita & deliberata, tandem inter ipsos placuisset & conuenisset. Vnde & placita Philosophorum apud Ciceronem & alios dicta sunt. Atq; hinc etiam promanasse videtur illud hodiernum in mandatis ac literis Regis: *Quoniam ita placitum est,* quod malè nunc à scribis Gallicis traductum est: *Car tel est nostre plasir.*

Eligi etiam solebant in eodem hoc ordinum conuentu seu concilio præfecti Reip. qui Merouingijs temporibus, Maiores domus, hoc est Magistri Palatij dicebantur. Horū eadem apud reges potestas fuit, quæ quōdam apud Imperatorem Romanum erat Præfectorum Prætorio, qui etiam Aulæ Præfecti dicebantur. Qui cùm regiam potestatem desidia regum aliquandiu obsedissent, eandem facultatem nacti, eam pro sua vsurparunt

parant ac occuparant. Nam cùm omnia ferè Reipub. munera obirent, & si quod gerendum esset bellum exercitibus præessent, hi domi nudo atq; inani regum nomine contenti propter desidiam in otio viuebant, vnde eo progressa res est, vt Childerico rege 18. regnum obtinente Pipinus Magister Palatij, qui regis nomine magna diuturnaq; bella gesserant, Saxones deuicerat, suamq; in potestatem redegerat, oblatam regij nominis occupandi facultatem nō repudiarit, exercitu præsertim eoq; victore & glorioso instructus. Tanta autem præfectorum potentia initium(vt diximus)cœpit tempore Clotharij secundi, circiter annum Christi 588. id est circiter annum 130. post regnum Francogalliæ constitutum.

Porrò hic Pipinus in regnum, deposito Childerico, sublimatus est. De quo vide lector, hæc in appendice Hunibaldi apud Io. Tritemium, præter Marsil. Patauin. de Translatione imperij cap. 6. Eodem anno(inquit Tritemius) Proceres totius regni conuenientes in vnum, super abrogatione regis Childerici inutilis, cœperunt habere concilium, placuit autem in cōmune omnibus, vt Regem Childericum nullam regnandi vel peritiam, vel potestatem habentem deponerent, & Pipinum penes quem totius Regni summa manebat authoritas, in Regem sublimarent. Sed Pipinus in hanc rem consentire noluit, nisi prius consilium Pontificis Zachariæ inquiratur, causas allegans se mouentes.

In magistri huius Palatij locum successisse videntur Comites stabuli, vulgò Connestablij. Comites vulgò dicebantur omnes, qui amplissimos quosq; honores in Regia obtinebant, & Remp. pro parte administrabant. Erat autem Comes stabuli ferè is qui apud Romanos Magister Equitum dicebatur, id est, qui equitatui præerat, cui custodes equorum suberant, qui vulgò Scarieri appellantur. Mareschalcus Germanis vocatur, hodie eandem obtinent dignitatem quam olim Præfecti Prætorio, seu vt diximus Magistri Palatij, & sub eo hodie sunt quatuor Mareschalci, id est magistri equitum, ad quos introducuntur lites rei militaris.

Post hæc erecti sunt tempore Hugonis Capeti (licet non satis inter scriptores de hac origine conueniat) quos Pares Franciæ vocant. Ille enim remoto legitimo herede cùm Regnum occupasset, Proceres aliquot nouo aliquo honore ac beneficio sibi deuinciendos putauit, nam eiusmodi aliquid ab eo factum esse omnes consentiunt.

Horum parium constituendorum causa duplex fuisse videtur. Primum vt Regni inaugurationi, atq; vt tum loquebantur, inuestituræ præessent, hoc est vt Regem Imperij sui insignibus, atq; infulis solenniter in Principum atq; optimatum conuentu exornarent. Deinde vt si quis è potentiū & Principum Franciæ numero fraudis capitalis reus fieret, iudiciū illud exercerent, nam cùm antiquitus iudicia illa in publico gentis Concilio exercerentur, vt dictum est, atq; is mos maiorum paulatim Capeuingiorum instituto ad Iuridiciale Parlamentum traduci cœpisset, neq; Principes Regni facilè illi Parlamento suas fortunas committendas putarent, Regibus illis ad suas rationes commodissimum fore visum est, præter illius Parlamenti curiam suum hunc parium consensum instituere, quæ Parium Curia vocitata est, quorum tamen ordo ac numerus aliquandiu varius fuit, neq; enim duodecim viri semper fuerūt, vt nonnulli existimant, sed interdum plures, interdum pauciores erant, prout Regi, à quo in summi honoris ac beneficij loco Magistratus ille deferebatur, commodum videbatur, idq; varijs exemplis probari posset, sicut & Parium dignitas sæpè varijs principibus attributa est, & ad illorum iudicia nonnulli insuper alij & Franciæ Proceribus, & Satrapis, Episcopis, adhiberi soliti sunt. Postremò in illorum numero etiam Reges ac Principes exteri fuerunt.

Porrò etsi hac Parium institutione, & quod Hugo ille Capetus ad conciliandos sibi retinendosq;(vt diximus) Procerū animos, dignitates quæ tēporariæ erant, puta Regni Ducatus, & Comitatus, perpetuas fecit, haud parum publici(de quo diximus) concilij authoritatem, licet cum eiusdem concilij consensu, astutè imminuerit, cætera tamen cuncta adhuc ab eodem pro more pendebant Concilio, adeò vt etiam Budeus, & Carolus Molineus tradant rei nummariæ ius, hoc est potestatis nummorum vel augendæ, vel minuendæ semper penes populum Francorum fuisse. Memorabile est illud bellum quod propter publicum bonum Proceres regni assiduis plebis querimonijs & expostulationibus incitati aduersus Lodouicum vndecimum Regem decreuerant. Quin nec illud omittendum, sub eodem Lodouico Concilium publicum apud Turones ad Calend. Aprilis Anno 1467. coactum fuisse, in quo placuit vt certi probatiq; viri, 36. scilicet Curatores Reipub. ex singulis ordinibus deligerentur, qui Rempub. constituerent & iuri ac iustitiæ prouiderent, duodeni scilicet ex clero (qui vnum ordinem iam obtinebant) totidem ex equitibus, & totidem iuris ac iustitiæ periti ex populo, sidemq; Rex Regali dicto promissoq; dedit ratum se habiturum quicquid illi 36. viri constituerent.

Atq; hæc quidem in genere ad Capeuingiorum vsq; tempora totius Reip. gubernandæ, Regniùe administrandi ratio fuit. Eaq; recensuimus officiariorum regni munera, quibus qui præsunt vel funguntur propriè Regni seu Coronæ administratores, Officiales vel sapientes dicuntur, quales sunt cum primis illi quos publicum concilium constituere diximus. Item Pares Franciæ, deinde Connestablius, Amiralius, Cancellarius, Quæstor generalis Franciæ, &c. Alij etiam omni tempore fuerunt consiliarij ac officiarij Regij, qui priuata ipsorum negotia curabant, Regiq; famulabantur aut ministrabant quales sunt Camerarij & alij ministri & officiales aulæ Regiæ.

Præter hæc publica munera instituta sunt successu temporis alia atq; alia Parlamenta iuridica, qua in re sciendum ad hæc ferè Capeuingiorum tempora, & simplicem facilemq; ius reddendi rationem, rarasq; omninò lites fuisse, quod vel hinc licet cognoscere, quod Rex Lodouicus cognomento Diues, qui regnauit circiter annum 1230.(vt ex Ionuillio, qui eius vitam descripsit, constat) ipse vel controuersias disceptabat, vel disceptādi negotiū nōnullis è suo comitatu mādabat. Quod idem de Carolo Magno proditū est, qui vel dum calciaretur, vel amiciretur, lites dirimebat. Huius lex talis in capitulari extat. *Hoc missi nostri notum faciant Comitibus & populo, quod nos in omni septimana unum diem ad causas audiendas sedere uolumus.* Crescente deinde prauitate temporis

temporis, litium multitudine, primum Basilica magnifica Regis Lodouici Huttini, vel vt alij volunt Philippi pulchri Imperio circiter annum 1292. ædificata est: Tum ex mediocri iudicum numero tres decuriæ factæ Magnæ Cameræ, Inquisitionum & postulatorum. Sed anno 1522. Rex Franciscus quartam deinde Cameram 20. nouis consiliarijs adiecit. Rursus idem Rex anno 1543 alios 20. creauit. Sed hic iudicum conuentus non fuit perpetuus & perennis vt hodie, sed indictiuus, nec nisi certo Principis mandato exercere solitus. Ad diem idem D. Martini, id est 2. idus Nouemb. à Rege dictum proponebatur, quo Parlamentū inchoandi iudicibus à Rege autoritas datur.

Verùm paulatim in tantum huius consessus, seu Parlamenti autoritas excreuit, vt nulla Regia lex, nulla constitutio rata esset, nisi cuius illi consiliarij autores comprobatoresq; fuissent. Deinde vt nullus tota Gallia magistratus, non modò vrbanus, verum & militaris esset, quem non ab illo consessu inaugurari, & apud eundem in leges iurare oporteret, tum vt ab eorum iudicijs appellandi ius non esset, sed vt eorum decreta rata & fixa essent, postremò quicquid potestatis, imperij authoritatis, penes publicum Concilium & Statuum parlamentum (cuius scilicet & nomen & authoritatem obtinet) fuisse diximus, id totum in Senatum illum translatum fuerit.

At hodie quando solus Rex pro suo iudicio cum Secreto ac Priuato suo consilio quiduis decernit, prorsus in ordinarium iuridicum consilium conuersum est, non amplius circa Remp, Regniq; negotio occupatur, fixamq; suam sedem Parisijs habet.

Quod quidem latissimè patet, & amplissimam præ cæteris ordinarijs curijs seu Parlamentis (quæ septem omninò per Galliam nunc sunt) iurisdictionem habet. Cognoscunt autem singula de causis & criminalibus omnibus, & quod à singulis definitum fuerit ei standum est. Illud Parisiense præ cæteris habet, quod in id aliquando ipsi reges venire olim solent, quoties aliquid magni decernere vellent, quod vel bellum vel pacem concerneret. Hodie adhuc pactiones Regum, & quicquid omninò ad Regni constitutionem pertinet in eo recitetur, & scriptis publicis, quorum ipsi custodiam habent, inseratur.

Sic quæ ab omni antiquitate & primordio Regni Francogalliæ ad publicos ordinum conuentus referebantur, & post ijs aboletis, ad Senatum seu Parlamentum Parisiense, ea hodie ad solum Regem, & quos ille in consilium adhibere vult, translata sunt. Verùm vt pergamus vlterius:

Est aliud in hoc regno constitutum Consilium quod magnum vocatur, quod ex veris Principibus ac præcipuis aulæ & Regni consistit, quod tempore Caroli septimi & octaui, non nisi circa negotia Status Regni ac ipsius Reip. incolumitatem occupari solebat, sed & hoc ipsum adeo multitudine causarum ac litium successu temporis obrutum fuit, vt Carolus VIII. Ordinarium ex eo consilium, 17. consiliariorum fecerit. Quos deinde Lodouicus duodecimus ad viginti adauxit, addita Cancellario Consilij Præsidæ, adeo vt sub Francisco & ipsa Cancellarij dignitas in præsidatum erecta fuerit, atq; deinceps solum vacarent cognitioni causarum extraordinariarum à priuato consilio ijs commissarum & ferè ordinariè appellationibus Præfecti hospitalis, vt vocant.

Præter ordinaria iam dicta septem iuridica Parlamenta, vt familiari vtamur vocabulo, & Magnum consilium, habet Rex priuatim adhuc Consilium, quod perpetuum & ordinarium est, Regemq; fere comitatur, & circa negotia Regni præcipuè occupari solet, quanquam & id hodie in ordinarium quasi consilium conuersum sit, quando scilicet causis ciuitatum & Parlamentorum ferè vacat, & plerumq; etiam aliorum priuatorum non ita magni momenti causis, adeo vt hi viri spectabiles & illustres alijs occupati negotiorū publicorum & Statum Regni concernentium, cognitionem & curam propemodum omnem amiserint, totaq; Regni administratio & cura regis arbitrio & paucorum decretorum electorum iudicio commissa esse hodie videatur, quod *Secretum Consilium* nuncupatur, in quo cunctæ fiunt deliberationes summam rerum concernentes, & super quibus deliberatum à Priuato & Finantiarum consilio fuit, si eiusmodi modo negotia fuerint, quæ Regis peculiarem cognitionem requirant. In hoc cuncta beneficia, literæ & mandata Regia signantur, aliorum Principum, Legatorum, Præsulum, & Capitaniorum literæ reserantur, eorumque responsa concipiuntur, & Secretarijs Statuum committuntur.

Est ergo & aliud Consilium quod vulgò Finantiarum vocant, quod vniuersi Regij ac Regni thesauri curam agit, cui adiuncti quoq; sunt Intendentes, vt vocant, Secretarij Finantiarum, item quæstores ærarij.

IN VSVM TABVLARVM
ADMONITIO.

CVVM ad cœlestem rationem vniuersam geographiam reducere fuerit institutum, vt iusta locorū symmetria, qualis in sphærica terræ figura existit, etiam in plano quàm proximè seruaretur, debita graduum longitudinis ad meridiani siue latitudinis gradus proportio constituenda fuit. Cùm ergo paucos latitudinis gradus contineret proposita tabula, ad medium ferè parallelum tabulæ eam proportionem redegi, sic vt quæ illius paralleli ratio est ad meridianum, ea etiam esset graduum longitudinis in eodem parallelo ad gradus meridiani siue latitudinis proportio. Ac tum meridiani omnes inter se existunt parallel. Cùm verò plures erant latitudinis gradus, quia multa ibi in summo imoq; parallelis fit proportionis ad meridianum differentia, ne nimium à vero recederet, locorū symmetria, duos delegi parallelos æqualiter ferè à medio & extremis distantes, ad quorū rationes, meridianos graduū lōgitudinis designatores cōstitui, qui tū nō paralleli fiūt, sed pro sumptorū parallelorū inter se distātia maiore vel minore, plus minusùe ad se mutuò & ad mediū tabulæ meridianū inclinantur.

Quo

quo autem modo ea meridianorum designatio sit inuenienda, in geographico Ptolomei opere ostendi.

Gradus porrò latitudinis ac longitudinis in lateribus tabularum designatos inuenies, & quidem pro maxiam parte latitudinis in vtroq; tabulæ latere, longitudinis verò in summo atq; imo, quando videlicet vsitato geographis more septentrionem in superiore parte collocare licet. Quod si regio describenda magis inter meridiem & Boream extendatur, quàm inter Orientē & Occidentem, tum fere Occidentem sursum locauimus. Vtut fiat, Orientale Occidentaleq; latus semper tibi latitudinis, reliqua duo longitudinis gradus repræsentabunt. Suntq; singuli gradus in 60. partes, quas minuta vocant diuisi, aliquando in singula, cùm magnitudo id patitur, aliàs in bina, quina, aut etiam dena.

Hoc fundamento posito optimas quasq; descriptiones in delineandis regionibus sequutus sum, qua in re non parum subsidij mihi attulit insignis Chorometer & solertissimus Regis Hispan. Geographus Christianus Sgrothenius, qui multas regiones perlustrauit, & præ cæteris amplius exactiusq; descripsit. Tum eiusdē quoq; Maiestatis Geographus diligentissimus Abrahamus Ortelius, ipse candor & humanitas, qui quid vspiam tabularum nactus fuit, mihi communicauit liberaliter, tametsi in eodem mecum esset instituto. Qui præterea aliquid attulerunt auxilij, eos suis locis commemorabo, quo iustum sui beneficij encomium apud studiosos consequantur, nec ego ingratus reperiar. Omnia autem quæ ab alijs oblata simulque quæ ipse conquirere potui diligentissimè inter se contuli, quo quàm fieri posset emendatissimas descriptiones exhiberem. Vnum tamen interim, quod maximè in votis erat mihi defuit, nimirum Principatuum & nobilium locorum exactior enumeratio ac designatio, quæ in æditis tabulis quàm maximè desiderantur. Proinde huic defectui nostro veniam dabis lector, & ad celebrandum nobilitatis ordinem politicum suppetias ferre dignaberis, loca huiusmodi situmq; ac nomina, qualitatemq; eorū indicando, tuo id nomini decus erit.

Orbiculi exigui locorum quorumlibet verum situm indicant, atq; hinc eorum distantia sumenda est. Cæterum his subinde signa adhærent quibus internoscantur loca. Simplices pagi solis orbiculis, vbi ornatui locus deest contenti sunt, castra quoties nota occurruut extante vnco notamus hoc modo ♂, cœnobia cruce sic ♀, oppida turres vt minimum duas habent, pagi nobiles vnam. Hæc obseruauimus quatenus nobis fuerunt nota. Facilia porrò factu signa ad has distinctiones sumpsimus, quo quilibet omissa facile supplere queat.

Si quis longitudinem ac latitudinem loci alicuius explorare velit, vbi meridiani paralleli sunt id efficiet distantiam eius à latere tabulæ circino sumendo, circinumq; sic expansum ad aliud latus applicando. Si distantiam ab Orientali latere sumpsisti, circinus ex eodem latere in Septentrionali latere gradum & minutum longitudinis ostendet. Sin à Boreo latere distantiam habes, ex eodem in Orientali latere latitudinem designabit. Cùm verò meridiani non fuerint paralleli eodem quidem modo loci latitudo reperietur, at in vniuersalibus tabulis vbi paralleli sunt circulares, distantia loci à proximo parallelo sumpta idem in latere Orientali ostendet. Longitudo autem quærenda erit filo aut regula loco superimposita versaq;, donec in Boreo australiq; latere idem vtrinq; eiusdem gradus minutum designetur, quodcunq; tum illud erit, loci assumpti longitudo existet.

Miliaria in diuersis regionibus multum subinde differunt, si ergo lubeat ea ad inuicem comparare, eadem circino ad gradus meridiani refer, & quot in vno gradu comprehendantur reuoluto circino explora, videbis quot vnius, quot item alterius regionis miliaria gradum vnum emetiantur, Sic Germanica communia miliaria (quæ 15. sunt in vno gradu) quadrupla inuenies Italicis communibus, & subdupla ferè quibusdam Sueuicis ac VVestfalicis.

Nonnunquam occurret simplex linea orbulo annexa, sic ρ ъ o-, ea nomen ad locum pertinens indicat, ideò addita, ne in locorum pressura, quod cuique nomen debeatur ambiguum fiat.

INDEX TABVLARVM GALLIÆ.

Nihil in hoc opere Geographico, quod pias aures offendere queat inueni: Quocirca, vt in lucem prodeat, consulo.

Quod attestor ego Iacobus Coemans ab Horst, Sacræ Theologiæ doctor, ac Ecclesiæ cathedralis S. Bauonis Gandauens. Scholasticus.

GALLIAE
VNIVERSALIS TABVLA.

GALLIAM pro maxima parte duo potentißimi Reges obtinuerunt, Belgium inferius Hispaniarum Rex, cuius Principatus secundo loco explicabo: at Galliæ Regnum, quod maiorem Galliæ partẽ compræhendit, Francorum Regi, cuius Metropolis Lutetia Parisiorum est, paret. Huius regni in sua membra & officia diuisio primaria hæc est. Nomina vulgaria ponam.

Regno & Coronæ Francorum, 18. *subsunt Ducatus cum illorũ clientelaribus Comitatib.* 35. *tanquam perpetuum patrimonium & hæreditas.*

- Orleans.
- Burgundia *cui clientelares sunt Comitatus*
  - *Neuers*
  - *Charrollois, sed de hoc vide in tab. Ducatus Burgund.*
- Narbona.
- Britannia *cui fidem præstant Comites*
  - *Pontieure.*
  - *Porthoix.*
- Aniou *cui fidem debent Comites*
  - *Maine.*
  - *Vendosime.*
  - *Beaufort.*
  - *Laual.*
- Berry *cui fidem præstat Comes Sancerre.*
- Normannia *cui hi subsunt Comitatus.*
  - *Alencon.*
  - *Mortaigne.*
  - *Arcourt.*
  - *Eureux.*
  - *Malle.*
  - *Tenquaruille.*
  - *Longueuille.*
  - *Chaumont.*
  - *Montpensier.*
  - *Daulphin.*
  - *Auuergne.*
  - *Vie.*
  - *Eu.*
- Auernia *cui homagium, siue fidẽ debẽt Comites.*
  - *Clermont.*
  - *Vaudemont.*
- Guienne *cui fide obstringuntur Comites.*
  - *Pithon.*
  - *Rhodes.*
  - *Armignac.*
  - *Marche.*
  - *Perdriac.*
  - *Angoulesme.*
  - *Perigort.*
  - *Ventadour.*
  - *Benon.*
  - *Lymoges.*
- Tours.
- Barleduc.
- Valoys.
- Nemoux.
- Alencon.
- Reims.
- Laon.
- Langres.
- Borbon *cui subest Comes Forest.*

Comitatus *qui immediatè subsũt Coronæ Franciæ, Regno patrimoniales,* 16. *fuerunt, nunc verò* 14. *tantum.*

- *France.*
- *Dampmartin.*
- *Beaumont.*
- *Champaigne.*
- *Vermandois.*
- *Messi.*
- *Chartres.*
- *Montfort.*
- *Melun.*
- *Perche.*
- *Eureux.*
- *Estampes.*
- *Dunois.*
- *Tholouse.*

Artesia & Flandria *olim sub Corona Franciæ erant, nunc ad Regis Hispan. ditiones pertinent.*

Pares Franciæ 12. *ab Hugone Capeto instituti, qui Regis constituendi, cum de successione est controuersia, potestatem haberent.*

- Seculares
  - *Dux Burgundiæ.*
  - *Dux Normanniæ.*
  - *Dux Guienne siue Aquitaniæ.*
  - *Comes Flandriæ.*
  - *Comes Campaniæ.*
  - *Comes Tholosæ.*
- Ecclesiastici
  - *Dux & Archiepisc. Remensis.*
  - *Dux & Episc. Laon.*
  - *Dux & Episcopus Langres.*
  - *Com. & Episc. Noion.*
  - *Com. & Episc. Beauuois.*
  - *Com. & Episc. Chalons.*

Flandriæ Comitatum *Carolus V. cum Francisco Valesio pactitia fide exemit, qua Galliæ Regibus erat obstrictus: Duces etiam & Comites reliqui seculares, quia Coronæ subiecti nunc sunt, Parium potestate vti nequeunt. soli Ecclesiastici, vt Ecclesiastici, suo loco manent, & quando est opus alij seculares Principes pro arbitrio aduocantur.*

Status Ciuilis: *Septem sunt summi Senatus per Galliã, quos vulgò Parlamenta vocant, a quibus appellare non licet.*

- Parisiensis, *cuius* 80. *perpetui prouocationum sunt definitiores, teste Iohanne Aubano, & diuiditur in* 4. *Curias.*
  1. *Prima est Camera,* 4. *Præsidentes & Consiliarios* 30. *habens.*
  2. *Inquisitionum.*
  3. *Arrestarum.*
  4. *Requestarum vel Supplicationum.*
- Tholosanus.
- Rotomagensis, *Roan.*
- Diuionensis, *Dyon.*
- Burdegalensis.
- Aquensis, *Aix in Prouincia.*
- Gratianopolitanus, *Grenoble.*

Academiæ *in Regno Galliæ sunt hæ. Paris, Poictiers, Bourges, Tholouse, Bordeaux, Nantes, Lyon, Orleans, Montpellier, Cahors, Grenoble, Valence, Reims, Angiers, Caen quæ Cadomensis dicitur, Nimes, Romans.*

Status Ecclesiasticus.

Archiepiscopatus duodecim, quorum Suffraganeos in particularibus tabulis notabo.

Lyon, Lugdunensis Primas.	*Reims, Remensis.*	*Bordeaux, Burdegalensis.*	*Tours, Turonensis.*
Aix, Aquensis in Prouincia.	*Narbone, Narbonensis.*	*Aux, Auxitanus.*	*Roan, Rotomagensis.*
Vienne, Viennensis	*Tholouse, Tholosanus.*	*Bourges, Bituricensis.*	*Sens, Senensis.*

Ducatus *Comitatusq; hic supra nominati, qua parte quærendi sint, index post tabulam sequens indicabit, quem in hunc vsum collegi, vt saltem clariora quæq; Galliæ loca mox inueniri possint, quando quæ in particularibus sunt tabulis comprahendere immensi operis esset, nec admodum necessarium.*

Medius tabulæ Meridianus est 23. reliqui ad eum inclinantur iuxta rationes 44. & 49. Parallelorum.


GALLIA
Angliæ pars
Oceanus Britannicus
Oceanus Aquitanicus
Occidens
Hispaniæ Pars
Britannia
Normandia
Mil. communia Galliæ
5 10 15 20
Per Gerardum Mercatorem. Cum Priuilegio
London
Canterbury
Dover
Plimmouth
Dartmouth
Wight insula
The landes end
Lesard point
Garnesay
Heyssant
Brest
Nantes
Angiers
Bordeaux
Bayone
Paris
Rouen
Amiens
Tours
Poictiers
Pamplona


Septen trio
Meri dies
Oriens
Mare
Mediterraneum
Italiæ pars
Ger ma nie pars
Vlaender
Br abant
Gul ick
Cleue
Luyck
Lutzenburg
Lotri ng
Pica rdia
Art tois
Haynault
Fran ce
Be ausse
Cha mp ne
Bar
Bur gun dia Duc.
Burgundia Com
Dauph ine
Prou ence
Lang uedoc
Bor bon
Ber ry
Lang
Paris
Reims
Metz
Colmar
Basel
Zurich
Lucern
Geneue
Lion
Grenoble
Turin
Sauona
Marseille
Auinion
Nimes
Montpelier
Narbona
Clermont
Bourges
Tours
Amiens
Antwerpen
Brussel
Gent
Colen
Trier
Mentz
Franfort
Straesburg
Lyon
Vienne
Valence
Toulon
Nizza
Monaco
Calais
Douer
Canterbury
Quercy
Limo sin



GALLIA
Septentrio
Occidens
Oriens
Meridies
Oceanus Britannicus
Oceanus Aquitanicus
Mare Mediterraneum
Angliæ pars
Italiæ pars
Germaniæ pars
Hispa niæ pars
Mil. communia Galliæ
Per Gerardum Mercatorem. Cum Privilegio

BRITANNIA, NORMANDIA,
BEAVSSE, POICTOV, BERRY.

BRITANNIA

- Inferior *habet dominia*
  - *Grello cuius principalis locus Chasteau Andron* 17 38: 48 22.
  - *Le Pais de Gueel.*
  - *Baignon.*
  - *Montfort.*
  - *Vannetais* 17 28: 47 12.
  - *Rohan viconté* 17 13: 47 41.
- Superior *in qua sunt*
  - *Pais de Brieux*
  - *Iugon* 28 6: 48 22.
  - *Plerel.*
  - *Pontigny.*
  - *S. Iulian de Vouantes.*
  - *Auseuy.*
  - *Lamballe* 17 54: 48 21.
  - *S. Malo.*
  - *Iocelin.*
  - *Redon.*
  - *Renes.*
  - *Clisson sub quo comprehenduntur, Clissonois, & Chantaussy.*
  - *Montcontoul.*
  - *Dinan.*
  - *Malestroit.*
  - *S. Aulbin* 19 6: 48 0.
  - *Nantes.*
  - *Pais de Rhez.*

Status Ecclesiasticus Britanniæ.

Archiepiscopus *Dolensis in Dol. Hos sub se habet Episcopos: Nannetensem Nantes, Venetensem Vannes, Briocensem S. Brieu, in his tribus Gallicè & Britannicè loquuntur.*

Carisopitensem Corneuaille 17 23: 48 22. *Leonensem S. Pol de Leon, Trecorensem Treguir. In quibus Britannica tantùm lingua, quam vocant Briton Britonant in vsu est, quam veterem Troianorum linguam esse putant.*

Maclouiensem S. Malo, & Redonensem Renes. In his, ac Dolense Gallicè tantùm loquuntur.

NORMANDIA

- Superior *in qua sunt*
  - Duces
    - *Alencon.*
    - *Aumalle* 22 39: 49 50.
    - *Longueuille.*
  - Comites
    - *Eu partim, nam pars in Francia est.*
    - *Harcourt.*
    - *Eureux.*
    - *Tancaruille* 2 26: 47 22.
    - *Mauleurier.*
    - *Mortain* 19 34: 48 39.
    - *Montgommery.*
  - Vulx *in dimidia parte in qua est Gisors villa capitalis, Comit. & Balliage* 22 59: 47 8.
  - Baroniæ. *L'Aigle* 21 50: 48 47.
- Inferior *in qua sunt*
  - *Pais de Caux* 22 0. 49 30.
  - *Pais de Bessim* 20 20: 49 6.
  - *Constantin, Metrop. Constance.*
  - *Houiuet.*
  - *Royaume de Yuetot* 21 51: 49 36.
  - *Le Vaulx de Vire.*

Status Ecclesiasticus Normandiæ.

Archiepiscopus *Rothomagensis Roan, cui subsunt Episc. Sagiensis Sees* 21 16: 48 42. *Constanciensis Constance, Lexouiensis Lisieux* 20 10: 47 4. *Abrincensis, Auranches, Baiocensis Baieux, Ebroicensis Eureux.*

BEAVSSE *triplex est*

- Haulte *Beausse in qua sunt*
  - Chartrain, *Chartres Duc. & Comit. in quo sunt*
    - *Comit. Dreux.*
    - *Comit. Montfort.*
  - Aniou *Duc. & sub illo Maine Comit.*
  - Perche *Comit. in quo*
    - *Perche Gouet cuius principale oppidum Nogent le Rotrou.*
    - *Haulte Perche in quo Mortaigne oppidum principale.*
- Basse *in qua sunt: Pais d'Orleans, Sologne, & Lorris* 23 26: 47 56.
- Moyenne *Beausse in qua sunt*
  - *Comit. Blois sub quo Dunois Comit. cuius præcipuum oppidum Chasteaudum, & Com. de Tonnoire.*
  - *Vendosme Comit.*
  - *Touraine Duc.*

Status Ecclesiasticus in Beausse.

Archiepisc. *Turonensis: Tours habet sub se Cenomannensem: Le Mans, & Andegauensem: Angiers.*
Episcopus *Carnotensis Chartres subest Senonensi in Campania, & item Aurelianensis.*

POICTOV & BERRY *peculiaribus tabulis latius declarabuntur.*

Hæc pro magna parte collegi ex Itinerario Gallico intitulato La guide des Chemins de France.

Medius Meridianus 19: 0. reliqui ad hunc inclinantur ratione 46 40. & 49 0. Parallelorum.


BRITANNIA
&
NORMANDIA
cum confinibꝰ
regionibus
Angliæ pars
MARE BRITANNICVM
het Caniel à Belgicis nautis dicitu
BRETAIGNE
NOR
OCE
ANVS
AQVITANICVS
Miliaria Gallica communia
Arguaigne scopulus sub mari tribus Vlnis.
Heyssant
Les Moulines
Seyn insula
Belleisle
Iersay
Garnesay
SEPTEN TRIO
MERI DIES
OCCIDENS


vulgo
nautis dicitur
Picardiæ pars
FRANCE
NORMANDIE
Alençon
Maine
Perche
BEAUSSE
TOURAINE
BERRY
LYMOSIN
SAINTONGE
Iarsay
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio



BRITANNIA & NORMANDIA cum confinib' regionibus
MARE BRITANNICVM vulgo
het Caniel à Belgicis nautis dicitur
Angli pars
Picardiæ pars
FRANCE
BRETAIGNE
NORMANDIE
TOVRAINE
BERRY
LYMOSIN
OCEANVS AQVITANICVS
Arguaigne scopulis sub mari tribus Vlnis
Miliaria Gallica communia
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio

AQVITANIA AVSTRALIOR.

Quæ reliqua sunt Aquitaniæ vsque ad Ligerim fluuium continent tabulæ Pictauiensis & Biturigum.

Sunt *in vniuerso Aquitaniæ Ducatu*

- Ducatus
  - *Guascongne, siue Guirnne.*
  - *Auuergne.*
  - *Angoulesme.*
  - *Berry.*
  - *Touraine, Tours.*
- Comitatus
  - *Tholose.*
  - *Narbonne.*
  - *Albret* 20: 30. 44: 0.
  - *Armignac* 21: 0. 43: 30.
  - *Bigorre feudalis Tholosano* 20: 0. 43: 0.
  - *Beat* 21: 45. 42: 40.
  - *Estrac.*
  - *Commingeois feudalis Tholosano* 22: 0. 42: 25.
  - *Foix feudalis Tholosano* 22: 15. 42: 50.
  - *Ventadour.*
  - *Pomdadour.*
  - *Montignac, in Poictou.*
  - *Perigort, Perigeux.*
  - *Esparre.*
  - *Lymosin, Lymoges.*
  - *Pictou.*
  - *Marche.*
  - *Fronssac Viconte* 20: 30. 44: 54.
  - *Touraine, Tours.*
  - *Aulnay, Viconte.*
- Dominia
  - *Basque.*
  - *Planes* 20: 0. 44: 20.
  - *Graue.*
  - *Chaloces.*
  - *Saintonge.*
  - *Aulnis.*

Status Eccesiasticus.

Archiepiscopi 5.

- Narbonensis, *Narbona, sub quo suffraganei* 10. *Carassona, Agatensis: Agde, S. Pontij Thomeriacum: S. Pons, Electensis: Aleth, Maguelone* 24: 37. 42: 44. *Elnensis: Ealne, Bitercensis: Besiers* 23: 50. 42: 41. *Ledouensis, Ledeue: Nemausensis, Nimes: Vticensis Vsez.*
- Bituricensis: *Bourges, sub quo* 10. *Episcopi Clermont, Rhodes, Lymoges, Mande, Alby, Cahors, Castros, Tulles, S. Flour, Le Puy exemptus. Omnes sunt in indice Galliæ.*
- Burdegalensis: *Bordeaux, sub quo sunt* 8. *Poictiers, Lucon, Maillezais, Sainctes, Engoulesme, Agen, Codon, Sarlac* 21: 47. 44: 52.
- Tholosanus: *Tholouse, sub quo* 7. *Episcopi Pamiers, Mirepoys, Montauban, La vaur, Rieux* 22: 6. 43: 7. *Lombes* 21: 48. 43: 15. *S. Papons* 23: 3. 43: 3.
- Auxitanus: *Aux, sub quo Aquensis: d'aqs Conuenarum: Comminge, Taruiensis: Tarbes, Vasatensis: Basas, Lescuriensis: Lescure, Ledroensis vel Lectorensis: Letoure, Conseranensis: Conserans, Olorensis: Oleron, Baionensis alias Baiocensis: Baione, Adurensis: Adure alijs Ayre.*

Hæc ex Annalibus Aquitaniæ Ioannis Bouchet pro magna parte desumpta sunt.

ARELATENSE REGNVM.

Regiones *complectitur inter Rhodanum & Alpes, quæ olim Imperij erant, vnde Elector Treuirensis adhuc se Archicancellarium per Galliam & regnum Arelatense scribit.*

In *hoc tractu sunt*

- Sauoye, *Sabaudia Ducatus.*
- Delphinatus *Com. à filio Regis, aut eo qui proximè regno Franciæ est destinatus possidetur.*
- Prouincia *Comitatus.*

Status Ecclesiasticus.

Archiepiscopi 5.

- Tarentasiensis *in Sabaudia cui subsunt* 2. *Sedunensis: Sitten, & Augustensis in Augusta.*
- Ebredunensis *Ambrun cui subsunt* 9. *Dignensis: Digne, Grassensis: Grasse, Senetensis: Zena, Niciensis: Niza, Glaudatensis: S. Glaud fortè,* 27: 31. 46: 8. *Vanciensis: Vapnicensis: Vap. alijs Gap, Briancon, S. Pol.*
- Viennensis: *Vienne cui sunt suffraganei* 6. *Valentinensis & Diensis coniuncti: Valence & Dye, Viuariensis: Viuiers, Mauriacensis vel Morionensis S. Ian de Morienne* 28: 15. 44: 27. *Gebennensis: Geneue, Gratianopolitanus: Grenoble, Romans.*
- Aquensis: *Aix, huic subsunt* 5. *Aptensis: Aps, Foroiuliensis: Freiul, Sesturicensis: Sesteron, Regensis: Eres, Vapincensis: Vapinte.*
- Arelatensis *cui subsunt Massiliensis: Massilia, Vasiensis: Vaison, Tricastinensis: Tricaste, Caualliensis: Cauaillon* 25: 48. 43: 1. *Auinionensis: Auignon, Aurasicensis: Orange, Carpentoracensis: Carpentras* 25: 53. 43: 20. *Tolonensis: Tollon.*

In *Lugdunensi prouincia vrbe Lugduno: Lyon Archiepiscopus & primas Galliæ residet. Habens sub se* 4. *suffraganeos, qui sunt Heduensis: Auteun, Matisconensis: Mascon, Cabilonensis: Chalon ad Saonam fluuium, & Lingonensis: Langres.*

Medius Meridianus 23: 50. reliqui ad hunc inclinantur iuxta rationes Parallelorum 43. & 46.


AQVITANIA australis REGNV ARELATENSE cum confinijs
Aquitaniæ miliaria
Prouinciæ miliaria
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oceanus Aquitanicus
Ille de Oleron
Pais de Medoc
Santonge
Angoumois
LYMOSIN
Pars Berry
NIVERNOIS
AVVERGNE
QVERCY
Perigort
Albret
GVASCOGNE
Armingnac
LANGVEDOC
Comminges
Bigorre
Hispania extrema
Montes Pyrenei
Conflent
Bourdeaux
Tolose
Cher flu.
Loire flu.


Septentrio
Berry
NIVERNOIS
BOVRGOGNE
Burgundiæ comitatus pars
La Franche Conté
HELVETIÆ
PARS
Italiæ pars
Oriens
SAVOYE
DAVLPHINE
PROVENCE
LANGVEDOC
Gallicum mare
Meridies
Isles de Eres


AQVITANIA australis REGNV ARELATENSE cum confinijs
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Oceanus Aquitanicus
Gallicum mare
Hispaniæ extrema
HELVETIÆ PARS
Italiæ Pars
Aquitaniæ miliaria
Provinciæ miliaria
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio

FRANCIA, PICARDIA VERA, ET CAMPANIA.

FRANCIA *in hac sunt*

- Preuosté & Viconté *de Paris. Diuiditur in 4. ditiones quæ sunt*
  - *Le Parisis cuius metropolis Paris.*
  - *La Goelle in qua Comitatus Dammartin* 23 45: 48 49.
  - *L'isle de France, sita inter S. Denis* 23 21: 48 43. *& Montmorency* 23 21: 49 0. *& fluuium sequanam: Seynen.*
  - *Vulx in le Francois sita inter Clermont in Beauuosis & sequanam fluuium.*
- Valois *Ducatus, cuius metropolis est Senlis Preuosté & Balliage. Sub hoc Ducatu est Comitatus de Beauuois*
- Hurepois *comprehendit Viconté & Balliage de Melun.*
- Gastinois *comprehendit Ducatus duos, Estampes & Nemoux.*

PICARDIA *vera sub qua sunt. Hæc copiosius cum Artesia descripta est*

- Thierache *Ducatus in quo metropolis Guise.*
- *Com. & Vidamie d' Amiens.*
- *Com. Vermandois, sub quo sunt alij 4. Com. Soisson, Noyon, S. Quintin, & Laon.*
- *Com. Retelois, in quo metropolis Retel.*

CAMPANIA *in qua sunt*

- Comitatus *subiecti*
  - *Bar sur Seine.*
  - *Auxerre Viconté.*
  - *Tonnerre* 25 19: 47 36.
  - *Pour suiuent.*
  - *Braine* 25 51: 49 13.
  - *Grandpre* 26 18: 49 0.
  - *Mailly* 25 34. 48 27.
  - *Vertus* 25 18: 48 46.
  - *Roussy.*
  - *Retel.*
  - *Iuigny.*
  - *Brie* 23 37: 48 28.
- Ducatus *non subiecti*
  - *Reims.*
  - *Langres.*
- Comitatus *non subiecti*
  - *Ligny.*
  - *La Mothe.*
  - *Chalon.*
- Baroniæ
  - *Iainuille.*

Status Ecclesiasticus.

In hac parte Galliæ.

Archiepiscopus *Remensis cui subsunt Episcopi in hoc tractu: Suessionensis Soisson, Cathalaunensis Chalon, Ambianensis Amiens, Nouiodunensis Noyon, Siluanectensis Senlis, Beluacensis Beauuois, Laudunensis Laon, & in alijs Belgij partibus, Cameracensis, Tornacensis, Morinensis, & Atrebatensis.*

Archiepiscopus *Senonensis in Sens, cui subsunt: Parisiensis, Meldensis Meaulx, Trecensis Troye, Carnotensis Chartres (qui est in Haulte Beausse) Niuernensis Niuers, Aurelianensis Orleans, Antissiodorensis Aussoire vel Auxerre.*

Hæc collecta sunt partim ex Guide des Chemins de france, partim ex libello inscripto La diuision du monde.

Medius Meridianus 24 40. ad quem reliqui inclinantur iuxta rationem 48 0. & 49 30, Parallelorum.



Maris Britan nici pars
Normandiæ pars
Bel gij pars
Picar
Beau uoisiz
Vul xin
Va lo is
Fran ce
Laon
Champ
Comi
Hu re po ix
Gasti nois
La Beavsse
Sene nois
Pais de Tonnerre
Sologne
Septen trio
Occi dens
Meri dies
Amiens
Roan
Paris
Dieppe
Abbeuille
Beauuais
Orleans
Chartres
Estampes
Melun
Auxerre
Noyon
Soissons
Loyre flu
Seine flu
Miliar. commu nia Galliæ
Miliaria Francica


FRANCE PICARDIE CHAMPAIGNE cum regionibus adiacentibus.
SEPTENTRIO
MERIDIES
ORIENS
PICARDIE
CHAMPAIGNE
COMITATVS
Pais de Pertois
BAR ROIS
LOTHARINGIAE PARS
Retelois
Laonois
Senenois
Pais de Vallage
Bassigny
Pais de Montaigne
La Vilduche
Auxerrois
Tonnerre
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio

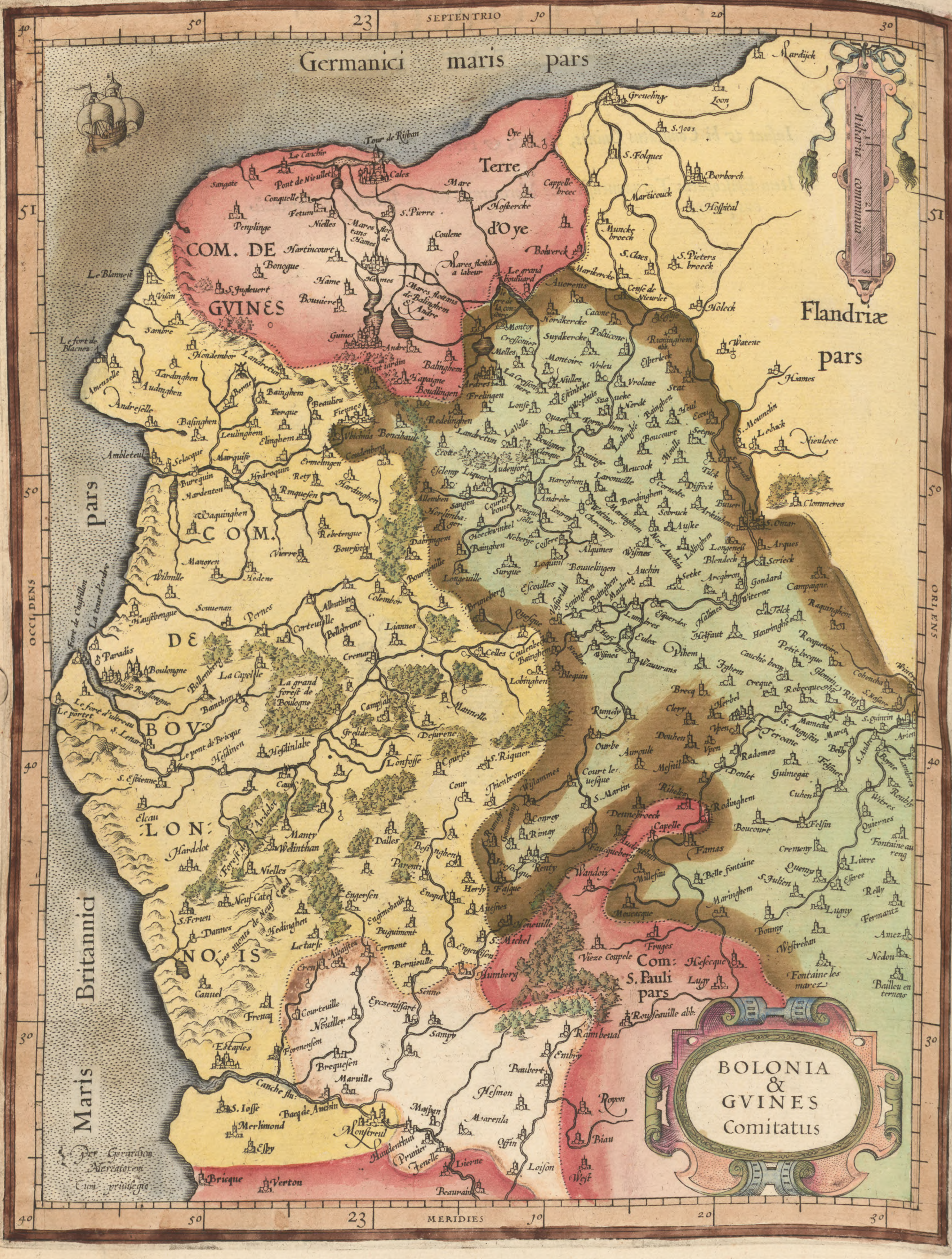

FRANCE PICARDIE CHAMPAIGNE cum regionibus adiacentibus.
Maris Britannici pars
Belgij pars
Normandiæ pars
PICARDIE
Laonnois
Beauuoisiz
Valois
FRANCE
CHAMPAIGNE
COMITATUS
GASTINOIS
LA BEAVSSE
Sologne
Senenois
Pais de Tonnerre
La Vilduche
Auxerrois
Pais de Montaigne
Bassigny
BARROIS
Pais de Vallage
Retelois
LOTHARINGIAE PARS
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio

BOVLONGNE COMITATVS.

Insunt & hi Comitatus Guines, Ardres, & Fiennes Baronatus.

Item Episcopatus Taruannensis siue Morinorum, cui hæ Ditiones in spirituali-bus parent.

Meridiani ad rationem paralleli 50 45 positi sunt.



SEPTENTRIO
Germanici maris pars
Terre d'Oye
COM. DE GVINES
Flandriæ pars
Milliaria communia
Maris Britannici pars
COM. DE BOV LON NO IS
Com: S. Pauli pars
OCCIDENS
ORIENS
MERIDIES
BOLONIA & GVINES Comitatus
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio

ANIOV
ANDEGAVENSIS
DVCATVS.

ANIOV *Ducatus habet Comitatus, Baronias, Dominia, vt Craon 18: 56. 47: 34. &c. quæ necdum inueni, aut distinguere potui. Homagium siue fidem clientelarem illi præstant hi Comitatus 4. Maine, Vendosme, Beaufort, La Val.*

Iurisdictio.

SEDES PRAESIDIALIS *Totius Ducatus est Angiers, sub qua sunt particulares sedes iuridiciales Angiérs, Saumur, Bauge 19: 45. 47: 25. & Beaufort en Vallee 19: 40. 47: 16.*

Status Ecclesiasticus.

VNVM *habet Episcopum Andegauensem. Angiers, Turonensi Archiepiscopo subiectum.*

Miridiani positi sunt ex ratione 47: 15 paralleli ad circulum maximum.


Per Gerardum Mercatorem
Cum privilegio
Septen trio
Occidens
Meri dies
Circa Angiers
1. Laigne
2. Montreul Bellefroy
3. S. Iehan
4. S. Lambert
5. Linieres
6. Beaucouze
7. S. Nicolas
8. S. Iacq
9. S. Martin
10. Epire
11. Prunes
12. Bouche Marie
13. Leuiere
14. S. Maurice
Miliaria communia
Miliaria magna
Angiers
Saumur
Beaufort
Fleche
Rochefort
Chollet
Mortaigne
Montreuil Bellay
Tiffauges
Clisson
Partenay
Cheure fluuius
Loyre flu.
Ville au chef


ANIOV
Septen trio
Meri dies
Oriens
LVDO NAIS
Mi rebal ais
Chastel her aud ois
Tour arlcoy
Tours
Chinon
Loudun
Saumur
Montreuil Bellay
Mont Soreau
Poictiers
Partenay
Lusignan
Chastelleraud
Richelieu
Mirebeau
Thouars
Moncontour
Mouliere sylua
Ligeris flu: Loire
Vienne flu:
Cher fluuius
Indre fluuius
Vonne fluuius
La bataille de Moncontour


ANIOV
Per Gerardum Mercatorem
Cum privilegio
Septen trio
Meri dies
Occidens
Oriens
Miliaria communia
Miliaria magna
LUDO NAIS
Mi rebal ais
Chastel her aud ois
Tou arcoy

BERRY
DVCATVS.

Bourges *metropolis, Ducatus, Vrbs regia, & Academia, cuius Præfectus ſub ſe habet.*

- Sancerre *Comitatum 23 56. 47 15. qui ſub ſe habet caſtellanias ſiue municipalia magiſteria.*
  - Sancergue *23 56. 47 4.*
  - Beaufeu.
  - Chapelle d' *Angillon 23 27. 47 19.*
  - Boncard.
- *S. Aignon Comit.*
- Montfaulcon *23 12. 46 56. Baronia eſt ſub qua ſunt Dominia.*
  - Baugy *23 45. 46 56.*
  - Gron *23 46. 47 1.*

Et has Caſtellanias. Aÿs d' Angillon 23 31. 47 10.

		S. Satur 23 59. 47 13.
Suryen Vaux 23 54. 47 17.	*Beaulieu 23 76. 47 26.*	*Lury 23 0. 47 4.*
S. Soulange 23 31. 47 7.	*Brecy 23 40. 47 15.*	*Eſtrechyes boys 23 46. 47 5.*
S. Palais 23 24. 47 14.	*Bengy 23 44. 46 56.*	*Maulpas.*
La Salle le Roy.	*S. Fleurant 23 15. 46 57.*	*Ville neufui 23 11. 47 0.*
Bueil.	*Neufui ſur Baranion 23 13. 47 14.*	*S. Crapaix 23 12. 46 57.*
Quantilly 23 25. 47 12.	*Morthonnier 23 42. 47 1.*	*Aſcilly.*
Fomorigny.	*Marmaignes 23 16. 47 3.*	*Iuſſy le Chauldrier 23 36. 46 58.*
Francheuille 22 38 47 14.	*Maubranches 23 33. 47 4.*	*La Corne.*
La Chapelle 23 40. 47 16.	*S. Vrſin.*	*Les Chaizes.*
Nancay 23 10. 47 16.	*Tillai 22 59. 47 14.*	*Vauurilles.*
Doye.	*Briliers.*	*Les Cloyes.*
Leurox 22 36. 46 53.	*Vatan 22 46. 46 59.*	*Bouge 22 35. 46 58.*

Habet autem hæc metropolis ſub ſe alias 5. Diœceſes.

1. Eſt Yſſoudun *23 0. 46 54 regia ciuitas & Balliage, hoc eſt, Diœceſis, quæ habet ſub ſe.*

Baronias, *Chaſteauroux, Gracay. S. Seuere 23 4. 46 27. Lynieres 23 40. 46 40. cui appendet caſtellania de Rizay. Argenton in qua Riuarennes ſenes cauchee 22 20. 46 35. & Seruignes Preuoſté.*

Conſtellanias, *Bouſſac 23 4. 46 19.*

	Perou ſe.	*Chaſtre.*
Chaſteau Meillant 23 10. 46 31.	*Chaſtellet.*	*Mothe Fully 23 3 46 29.*
Mareul 23 7. 46 49.	*Maſſeuure.*	*Voullon 32 57. 46 44.*
Neuffuy S. Sepulchre 22 46. 46 51.	*Augurande.*	*Charroux 23 7. 46 55.*
Rully 23 1. 47 2.	*S. Chartier 23 1. 46 39.*	*La ferte.*
Pauldy 22 55. 46 59.	*Vn Lepalleteau.*	*Nohaut.*
Maſſay 23 23. 46 27.	*Bommiers 23 0. 46 43.*	*Ville dieu 22 34. 46 44.*
Cahors 22 14. 46 38.		

2. Dun le Roy *ciuitas Regia, cui ſubſunt hæ Caſtellaniæ: Pra dict Cullant Baronia 23 21. 46 30. Chaſteau nuef ſur Cher 23 18. 46 47. S. Iulian*
3. Vierzon *ciuitas Regia & diœceſis habens ſub ſe hæc dominia, Champre, Motte d' Aiſy, Saragoſſe, Brinay 23 5. 47 5. Mery 22 57. 47 10.*
4. Mehun *23 10. 47 6. Diœceſis, & ciuitas Regalis, habet ſub ſe Caſtellanias has: Loüe Fouecy 23 6. 47 6.*
5. Concreſſault ſiue Concourſault, *Regius locus & diœceſis, has ſub ſe habet Caſtellanias, Vailly 23 44. 47 23. Argent 23 29. 47 28. Clemon 23 26. 47 32. Beauieu.*

Status Eccleſiaſticus.

Archiepiſcopus Bituricenſis. de bourges, hos habet ſuffraganeos Epiſcopos 10.

Claramontenſem, Clarmont	*Menatenſem, Mende*	*Caſtrenſem, Caſtres*	*Anicienſis, le Puy eſt exemptus.*
Rhutenenſem, Rhodes	*Albienſem, Alby*	*Tutelenſem, Tulles*	
Lemouicenſem, Lymoges	*Caturcenſem, Cahors*	*S. Flori, S. Flour.*	

Hi Epiſcopi omnes in tabula Aquitaniæ oſtendentur.

Hæc ex Ioannis Chaumeau aduocati Bituricenſis hiſtoria Biturigum deſcripta ſunt. Quæ in ipſius tabula deerant loca, ea nec numeris monſtrare potui, neque enim amplior huius Ducatus extat deſcriptio.

Diſtant meridiani iuxta rationem Paralleli 46. 50.


BERRY
ducatus
Miliaria communia
Sep tentrio
Occi dens
Meri dies
LOIG
SOV
PART DE
TOURAINE.
Pic ta uie pa rs
La Bri
marche de Limosin
Remorantin
Ville franche
Chastillon
Paluau
Argenton
Le Blanc en Berry
Montmorillon
Le Dorat
Brosse
Issoudun


Sep tentrio
LOIG NE
Hure pois.
Souloigne Biturigum
Bourges
La Charite
Sancerre
Cosne
Gyan
Ainay le Chasteau
PART DE BOVR: BON NOIS
Aubespin
Montlucon
marche de Limosin
diers
Orient
Meri dies
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio


BERRY ducatus
Miliaria communia
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
SOVLOIGNE
Souloigne Biturigum
PART DE TOVRAINE
Pictauie pars
La Brenne
La marche de Limosin
PART DE BOVRBONNOIS
Hurepois.
Bourges
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio

POICTOV
PICTAVIENSIS COMITATVS.

Pictauiensis *Comitatus habet sub se*

- Vicontez *hosce*
  - *Touars.*
  - *Brosse.*
  - *Bridiers.*
  - *Rochechauart.*
  - *Chastelheraud. nunc ducatus.*
- Principatus
  - *Thalmont.*
  - *Roche sur Ion.*
- Baronias.
- Dominia *multa, Mirebeau, Chauigni, Montmorillon, Chasteamur, &c. sed quæ in Comitatus Baronias, &c. distinguere nequeo.*

Iurisdictio. *Metropolis & Regia huius Comitatus ciuitas Poictiers est sedes Præsidialis totius Prouinciæ, habens sub se Regias Iurisdictionis sedes particulares has: Poictiers, Niort, Fontenay le Comte 19: 29. 46: 11 Montmorillon 21: 36. 46: 34. Lusignan 20: 40. 46: 32. Chastelleraud. La basse Marche circa 21: 40. 46: 25. Dorat, Siuray 21: 11. 46: 11. S. Maixent.*

Status Ecclesiasticus *habet Episcopatus tres qui subsunt Tholosano Archiepiscopo*

- Pictauiensem *Poictiers, in quo sunt Abbatiæ 27.*
- Lucionensem *Lucon siue Lusson, in quo sunt Abbatiæ 10.*
- Mallacensem *siue Maliacensem, Mailezay, in quo sunt Abbatiæ 4.*

Hæc ex Annalibus Aquitaniæ Ioannis Bouchet collecta sunt.

Meridiani distant pro ratione 46 30. paralleli ad circulum maximum.

h


Septen trio
Meri dies
Occidens
Bri tann iae pars
Andegauensis Ducatus pars
Raiz
Ligeris mnc Loyre flu
Redon
Vannes
Roche Bernard
Nantes
Angiers
Chantoceaux
Montagu
Clisson
Tiffauges
Mortagne
Les Herbieres
Pouzanges
Chasteaumur
La Garnache
Challans
Beaumoir
S. Gilles
Talmont
Lusson
Fontenay
Maillezay
Marays
La Rochelle
Rochefort
Soubize
Mares
Salant
Brouage
Marennes
Lisle de Noirmonstier
Lisle de Dieu
Lisle de Rey
Lisle d'Oleron
OCEANVS
AQVITANICVS
Arquaigne scopulus sub mari tribus vlnis


POICTOV
siue Pictauiæ descrip
tio
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio.
Militaria Pictonica communia.


POICTOV
siue Pictauiæ descriptio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Britanniae pars
Ducatus Andegauensis
Touraine
Biturigum pars
Haulte Marche
Lymosin
Angoumois
Saintonge
OCEANVS
AQVITANICVS
Lisle de Noirmonstier
Lisle de Dieu
Lisle de Rey
Lisle d'Oleron
Arquaigne scopulus sub mari tribus vlnis
Miliaria Pictonica communia.
Per Gerardum Mercatorem
Cum Privilegio.

LOTHARINGIAE DVCATVS PARS SEPTENTRIONALIS.

Comitatus *in Lotharingicis Historijs hi nominantur. Vaudemont 27: 31. 48: 19. Chaligny 27: 33. 48: 35. Salm 28: 56. 48: 24. Amance 27: 49. 48: 44. Toul 27: 11. 48: 39. Metz 27: 40. 49: 9. sed hic in perpetuam Advocatiam mutatus est. Rychecourt 28: 30. 48: 38. Remiremont 28: 10. 47: 47. Blammont 28: 27. 48: 31. Kirchingen 28: 1. 49: 6. La Mothe 27: 9. 48: 3. Mommeny 27: 44. 48: 54. Marchionatus est.*

Dominia, *Marsal 28: 11. 48: 46. Remereville 27: 57. 48: 42. S. Bellemont 27: 27. 48: 3. Rambertville 28: 16. 48: 13. Rozieres 27: 53. 48: 32. Homburg 28: 31. 49: 12. Mariemont 28: 22. 48: 42. Sandacourt 27: 17. 48: 10.*

Meridiani distant pro ratione Paralleli 48. 40. ad circulum maximum.


Septen
trio
Meri
dies
Occidens
Lutzenbur
gi pars
Bar
rois
Terre de la Vai
ure
Treuiren
sis prouin
tes
Le boys de S. Benoys
Le boys
de Hey
Le boys
Crehange
Metz
Nancy
Toul
Commarcy
Sorcy
Briey
Longwy
Thionuille als Didenhouen
Sarburg
Pont a Mousson
Mosella flu.
Chier fluuius
Mosa flu.


LOTHA RINGIA Ducatus
Septen trio
Oriens
Meri dies
Treuiren sis prouinciæ limi tes
Warnet Walt
Warnet Walt
Le boys Crehange
Le hault de S. Ichan
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio
Milliaria communia


LOTHA
RINGIA
Ducatus
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Lutzenburgi pars
Treuirensis prouinciæ limites
Barrois
Warnet Walt
Le boys de S. Benoys
Le hault de S. Ichan
Le boys Crehange
Le boys de Hey
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio
Milliaria communia

LOTHARINGIAE DVCATVS PARS MERIDIONALIS.

Dux Lotharingiæ Princeps est Imperij ad quintum Circulum pertinens. Similiter Episcopi Metz & Toul,
Et Comitatus Salm, Blammont sive Blanckenberg, Krehanges sive Kirchingen.
Item civitates Imperiales Metz, Toul, Kauffmans, Sarbruck.

Meridiani distant ex ratione Paralleli 48. 40. ad circulum maximum.

k


Septen 28 trio
Occidens
Meri 28 dies
Lotharingiæ miliare
Magnum
Mediocre
Paruum
La forest de Voyge
Burgun die pars
Le boys de Hey
Le boys de la Voyge
Sanctoy
la Voyge
Le boys de Mondon
Le boys Dosey
Vaucouleur
Neufchasteau
Toul
Nancy
Mirecourt
Dompuallier
Darney
Montigny
Grignoncourt
Chastelion
Fonteney
Saonna flu.
Saonne fluuius
Claire fontaine
S. Remy
Faverney
Amance
Luxeul
Conflan
Lantaine flu.
La Meuse flu.
Mosa flu.
Mosella fl.
Moselle
La Mothe
Bourlemont
Bayon
Charmes
Vezelise
Vaudemont
Lunevile
Espinal
Monsterenl


Septen 28 trio
Le Ban boys
Le boys de Mondon
Le boys Doseyne
Le boys de Mortaigne
Alsa
tiæ
pars
Oriens
Vogesus mons
Le Val de Lestraye
Le Val de Vaigny
La Garde lac
Le Grand mer
Luneuille
Rambeuiller
Baccarat
Raon
Blamont
S. Diey
Bruyeres
Espinael
Remiremont
Markirch
Munster
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio.
Meri 28 dies


Septen trio
Meri dies
Occidens
Oriens
Le Ban boys
Le boys de Mondon
Le boys de Heyr
Le boys de Sanctoy
Le boys Doseyne
Le boys de Mortaigne
Le boys de la Voyge
La foreſt de Voyge
Burgun die pars
Alſa tiæ pars
Vogeſus mons
Le Val de Leſtrave
Le Val de Vaigny
Lotharingiæ miliare
Magnum
Mediocre
Paruum
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio.

BVRGVNDIA
DVCATVS.

Sunt *in hac Burgundia & eius confinibus,*

- **Comitatus**
  - *Dijon, Metropolis & Parlamentum Regium, ſummusq; ſenatus. Auſtun, Tonnerre 24 51: 47 25. Chalon ad Sagonam vulgo Sonam, quæ veteribus eſt Anar; fluuium. Maſcon, S. Martin, Neuers, Langres, Auxerre, S. Iangou.*
  - *Charrolois, de hoc Comitatu cui nunc iure competeret magna fuit inter Reges Philippum Hiſp. & Henricum 2. Franc. controuerſia, dum pacem ſolidam & perpetuam inter ſe conſtituerent, nuptijs inter Philippum & Iſabellam Henrici natu maiorem filiam contractis. ſed ſuperarunt Hiſpanorum rationes. Itaque qui ab Henrico detinebatur, tum Regi Hiſpaniarum ex integro fuit reſtitutus; a quo tempore vti prius prouocationes iuridicæ Dolam ad Regium Senatum Parlamenti, veluti ſupremi eius domini diuoluuntur, ibique ſiſtuntur. Cuius Comitatus titulo, Ducis Burgundiæ filius natu maior, viuo patre fuit inſignitus, veluti Carolus Audax quamdiu Philippus pater ſuperfuit, & Carolus Quintus viuo etiam Philippo patre. Harum rerum teſtem habeo doctiſſimum virum, & rerum politicarum obſeruantiſſimum, Ioannem Metellum Sequanum. Quæ de hoc Comitatu in Galliæ vniuerſali ſunt notata antiquiora tempora ſcriptaq; ſequuntur.*
- **Dominia**
  - *Chargni forte Chagni 26 2: 46 15. Monliet forte Montit 25 13: 47 9. Auxone, Rogemont 25 18: 47 26. Muſſy 25 45: 47 43. Breſtemont, Sees, Mombys, Sennegnon, Gilly 25 23: 47 32. Valenion, Tirecourt, Cheuibni, Aineuille, Eſpirey forte Epiryen 25 42: 46 11. Taruant, Braſey forte Braſſe 25 45: 45 50. Rochefort 25 58: 47 23. Aincourt ſiue Agincourt 26 5: 46 37. Viteau. Quibus adduntur etiam, Arlay 26 30: 46 15. Ragny 24 56: 47 7. Challigny, Mommartin, Longey, Beauchamp, Couches 26 0: 46 47. Quæ, addita hac Burgundia inueni nominata Dominia, quanquam in tabulis ſignata non reperiantur.*

Epiſcopus Auguſtudunenſis ſiue Heduenſis, Auſtun, & Matiſconenſis Maſcon, & Cabilonenſis Chalon, & Lingonenſis Langres, ſubſunt Archiepiſcopo Lugdunenſi.

Meridiani poſiti ſunt ex ratione Paralleli 46 40. ad circulum maximum.


Occidens
Oriens
Meri dies
Auuer gne
Bourbon nois
Niuer nois
Le pays de Combraille
Part de Beauio lois
Clermont
Aigue perse
Fanzat
Mont aux moines
Franchesse
Pont le Fussay
S. Menoust
Molins
Allier flu.
Verneul
S. Porcin
La Chaze
Tolon
Ville neufue
S. Pierre le Mon stier
Neuers
Varennes
S. Gerain le puys
La Motte S. Jean
Borbon Lancy
Clamecy
Cortes
Chaun Chinon
Porte de Gouyn
Toullon
Perrecy
Charoulle
Gourdon
Cluny
Ligeris fluuius
Loire fluuius
Autun
Saulieu
Arnay
Beaune
Dyon
Chalon
Tornus
Masceon
Sone flu.
Bresse
Louan
Seure
Verdun
Le Doux fl.
Dole
S. Amour
Per Gerardum Mercatore Cum priuilegio


BVRGVNDIA
Ducatus.
Occidens
Oriens
Septentrio
Niuer
nois
Loire flu.
Neuers
Auxerre
Tonnerre
Sens
S. Florentin
Aualon
Creuant
Saulieu
Semur
Montbard
Viteau
Dijon
Beaune
Nuis
Chastillon sur Seyne
Bar sur Seyne
Langres
Chaumont en Bassigny
Chasteau Villain
Auxonne
Dole
Pontarly
Miliaria communia.
1 2 3 4 5 6 7 8
47
48



BVRGVNDIA
Ducatus.
Occidens
Oriens
Meridies
Septentrio
Auuer gne
Bourbon nois
Niuer nois
Part de Beauio lois
Le pays de Combraille
Miliaria communia
Per Gerardum Mercatore
Cum priuilegio

BVRGVNDIA SVPERIOR, SIVE LIBER COMITATVS, vulgò LA FRANCHE COMTE.

Burgundiæ Comitatus, in tres Diœceses & præfecturas, siue Balliuatus, ut ius facilius diceretur, diuisa est, uidelicet: in Superiorem, cuius sedes est Vesulij: Inferiorem, cuius sedes est Polichnij, & Dolanam, cuius sedes est Dolæ. QuiComitatus, ideò liber dictus est. cùm quod eius Comes & Princeps, eius prouinciæ nomine, nullum prorsus in Superiorem agnoscit, tum quod prouincia est planè sub suo Comite, ab omnibus tributis & exactionibus libera.

Quando *Conuentus prouincialis agitur, tres Status conueniũt, eos nomine Comitis cõuocante Principe Auraico, siue Aurengiæ, D. à Nozeret, & Arley, Marschalco: videlicet, nobilitas, Ecclesiastici & vrbes.*

Superioris Diœcesis

Comites: Montbelliart, Roche & Varax, Montriuel, Thalamei & Vaulgrenans Vergey, Rey, Listenois.

Abbates: Croissant, Charite, Bitaine, Corneul, Tulley, Clarfont, Luxeul, Belleuaulx, Gracedieu, Charleu, Trium regum.

Priores: Vaucluse, Lantenans, Cusance, Marteret, Inssey, Port sus Saone, Montereul ad Sagonam, S. Marcelli.

Canonici: Calemostier, & alij alijs locis.

Vrbes: Gray, Vesoul, Montboison, Iussey Palma, Port sus Saone, Cromary, Montiustin, Faulcongney.

Domini: Montmorot, & S. Loup, S. Martin, Taulens, Villeneufue, Rupt, Montgeauelle, Chastillon & Beluoye, Conflandey, Monbaillon, Velleson, Dicey, Ygny & Chemylly, D' Oizelet, Cicon, Trasues, Rainconnieres, Costebrune, Sombernom, Vallefault, Bermont, D' Auilley, Mugnay, Vereur, Touraize, Citey, Prouanchieres, Grandmont, Velle Cheurelous, Voysey, Dampierre, Frotey, Beutal, Matay, Notronde,, Tromarey, Millesey, Mailleroncourt, Myon, Bennenge, Vellerot le boz, Clerc, Betoncourt, Montaillote, D' Amondans, & de Fraisne, Chauirey, Montot, Mons S. Legier, Cuury, Montereul, Sorans, & Lambry: & alij permulti.

Inferioris Diœcesis

Comites: Ruffey, & S. Aulbin, Baro Cheureaul-

Abbates: S. Eugendi, Baume, Balerne, Mont S. Mariæ, Mont Benoit, Beyllen, Rausieres.

Priores: Mainnaul, Vaucluse, Bonlieu, Mente, Lonslesaulnier, Arbois, Mote, Syrodi, Vallis supra Polichnium, Mortau.

Canonici: S. Mauritij, & S. Anatolij, & S. Michaelis, Salinis omnes: Arbosienses, Polichnienses, Nozeretenses, & aliarum vrbium ac locorum alij.

Vrbes: Salinis, Arbois, Poligny, Pontarlien,, Nozeret, Castrum Caroli, Monmoroti, Orgelet.

Domini: Coulongnia, & Andelest, Courlaou & le Pin, S. Amour, Argento, Laubespin, Poupet, S. Sorlin, Dernam & Tramelay, Borsia, Cressia, Fitigny, Chamberia, Montena, Vecles, Rosait, Marigna, Beaufort, Nasey, L' Aigle, Courboson, Vertamboz, Largilla, Moiron, L' Estoille, Chasnee, Aresche Coges, Bar, & Ioussеaul, D' Augea, Moyre, Charrin, Charlin, Chaumes, Breteryeres, Fontenay, Cognya, Chaulx, Montuet, Vadans, Villette, Les Arbois, Aiglepierre, Chasteluillam, S. Iulian, Descrilles, Verges, Chay, Champaigne, Beaulchemin, Villeneuffue les Orglet, Chastes, Præfectus arcis de Ioulx, siue, Iuræ montis, Vincelle, Vismeaulx: & alij multi.

Dolanæ Diœcesis

Dominus de Giurey, Longepierre & Rabon, Cleruans.

Abbates: Billon, S Vincentij, S. Pauli Bisantij, D' Acey.

Priores: Loye, Laual, Damparis, Iouhe, Monterot, Mote supra Altampetram, Faye, Mostier in secusia.

Canonici: Dolani, Bisuntinenses. & alij alijs locis.

Vrbes: Dola, Quingeum, Ornans, Loya Rochefort, Vercellæ.

Domini: Vauldrey, Rainnes Rye, Monfort, Montrichard, Fertans, Maillot, Bermont, Cleron, Verchamps, Dossans, Port, Chasteou, Roillault, D' Abbans & Marchault, Reculot, Chantrans, Mont Grospain, Mutigney, Chassey, Parressey, Choisey, S. Ilye, Faye, Parrel, Chemin, Rabus, Champdiuers, & Ranslonieres, Rainchecourt, Paintre. Montrambart, Salans, Goussans, Chauirey, Ancier, & alij.

Quatuor uerò Burgundiæ nobilitatis præcipuæ familiæ: utpote, quæ à Burgundiæ Regibus & Principibus originem ducere narrentur, uel cum ijs adfinitatem contraxerunt, commemorantur. Videlicet DE VIENNE, cui Nobilitatis epitethon titulusq; tribuitur. DE VERGY, cui strenuæ titulus datur. DE CHALON, quæ opulentæ diuitisq; nomen obtinet, Auraiciq; Principatus titulum. DE NEVFCHASTEL, quæ feudis est insignis.

Hæc ex Gilberto Cognato Nozereno ad uerbum fere transcripsimus omnia: & quia in tres præfecturas dominia omnia distribuit & prosequitur, adeoq; hauduaga est locorum in tabula inquisitio, numeros omisimus, præcipuè dum quæ quærentur, signis additis, ut turribus & crucibus, facilè se pandant. Plura autem nominat Coguatus quæ in tabula non sunt: noluimus tamen ea omittere, ut totam Nobilitatem quam recitat ille, complecteremur.

Iurisdictio. *Appellationes omnes ex tribus Diœcesibus, siue Balliuatibus: Dolam, ad supremum Comitatus huius Parlamentum, referuntur.*

Status Ecclesiasticus. *Archiepiscopus Bisuntinus: cui subsunt tres Episcopi, Basiliensis in Germania & Heluetia, Lausanensis, & Bellicensis, in Sabaudia, Ecclesiasticæ administrationis est caput, Princepsq; Imperij.*

Membra hic sunt Imperij & quinti circuli: Archiep. Bisuntinus: & urbs Besancon, ciuitas Imperialis libera, olim maximum maximæ Sequanorum prouinciæ, oppidum, & eius Præsidis fixa sedes.

Decimus Imperij Circulus dicitur Burgundicus quod à domo Burgundica sit institutus: Complectitur præcipuos Belgij Principes, qui sunt

Dux Burgundiæ,	*Comes Egmond & Iselstein,*	*Comes Nassau in Breda,*
H. Bergen in VValhem,	*Com. Horne,*	*Com. Bergen.*

Meridiani distant pro ratione Paralleli 46 40. ad circulum maximum.

m


Occidens
Oriens
Meridies
BVRG
CO MI TATVS
Der
Genffer
see
Nuwenburger See
Iura mons
Rhodanus fluuius
Geneue
Lausanne
Sone flu.
Bourg en Bresse
Mascon
Dole
Salins
Arbois
Poligny
S. Claude
Nantua
Per Gerardum Mer-
catorem
Cum priuilegio



Occidens
Oriens
Septentrio
Miliaria Burgundiæ Comitatus communia
VNDIA
Lotharingiæ pars
La Cote de Ferrette
Voge mons
Besançon
Dole
Grey
Montbelgard
Langres
Chaumont en Bassigny
Nuwenburger See
Bieler See



Occidens
Oriens
Meridies
Septentrio
BVRG
COMITATVS
VNDIA
Der Genffer see
Miliaria Burgundiæ Comitatus communia
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio
La Cote de Ferrette
Lotharing
Besançon
Dole
Nuwenburger see

HELVETIA
CVM FINITIMIS REGIONIBVS
CONFOEDERATIS.

Respublica Helvetiæ, tribus partibus constat,

Prima *pars sunt 13. pagi, quos Itali Cantones, Ort Germani vocant. Hi soli hoc iuris habēt præ alijs confœderatis, quod de omnibus ad communem Remp. Heluetiorum pertinentibus in publicis cōuentibus deliberant, & suffragia ferunt, omniumq; totius ciuitatis commodorum & incommodorum participes sunt. Præfecturas quas simul acquisierint, pari iure administrant, & reliquæ prædæ publicè ex æquo participes sunt.*

5. *Tigurum 30 20: 46 58. accessit fœderi trium pagorum. Anno Domini 1 3 5 1.*
8. *Berna. 29 2: 46 38. fœderi Heluetico iuncta est anno 1 3 5 5.*
4. *Lucerna 29 53: 46 42. Anno 1 3 3 2. perpetuo fœdere tribus primis pagis iuncta est.*
1. *Vria, Vren 30 25: 46 22.*
2. *Suitia, Svvitz 30 25: 46 34.* } *hæ primæ inter se fœdus constituerunt anno 1 3 0 8.*
3. *Under vvalden 30 3: 46 30.*
6. *Tugium, Zug 30 10: 46 45. anno 1 3 5 2. sex pagis accessit.*
7. *Glarona 30 47: 46 32. simul cum Tugio idem fœdus inijt.*
11. *Basilea 29 15: 47 29. anno 1 5 0 1. se decem pagis confœderauit.*
9. *Friburgum 28 44: 46 28.* } *simul anno 1 4 8 1. in numerū pagorum communi consensu*
10. *Salodorum 29 5. 46 57.* } *receptæ sunt, & sic ciuitas Heluetica 10. pagis constitit*
12. *Scaffhusen 30 24. 47 26. anno 1 5 0 1. in pagorum numerum recepta, cum 11 pepigit.*
13. *Abbatiscella 31 19: 46 52. anno 1 5 1 3 in numerum pagorum recepta est. Huius pagi agri in 12 partes, siue ordines diuisus est, quas ibi Roden vocant, quarum sex coniunctæ pago, interiores dicuntur, Reliquæ exteriores Deliguntur autem è singulis partibus Senatores æquali numero 12. qui toti regioni cōsulant, & fiunt in vniuersū 144 Senatores.*

Secunda *pars sunt confœderati,*

Abbas *& oppidum S. Galli 31 18: 47 1. confœderatum est 4. pagis Heluetiorum anno 1 4 5 5. Et post anno 1 4 5 4. cum sex pagis, Tiguro, Berna, Lucerna, Suitia, Tugio, & Glarona in perpetuum.*

Retorum *populus Graupondter cum 7. vereribus pagis æternum fœdus pepigit, anno 1 4 9 7. Curienses verò 31 26: 46 15. quorum societas domus Dei vocatur, anno 1498. Tertia societas quæ decem iudiciorum vocatur cum Heluetijs non pepigit, sed quia duabus prioribus, æterno fœdere cohæret, etiam Heluetijs amicitiam & societatem fidem præstat.*

Sedunum *29 1: 45 34. cum Valesia tota fedus æternum inijt cum Bernatibus, anno 1475. Et post cùm religionis controuersia orta esset, Adrianus Episcopus Sedunensis, & septem decumæ Valesianorum fœdus fecēre, anno 1533. Friburgi cum 7. pagis Heluetiæ, qui ex integro Romanæ Ecclesiæ adhærent, ij sunt Lucerna, Vria, Suitia, Vndervvaldia, Tugium, Friburgum, Salodorum.*

Rotvveil *(in Indicæ Germaniæ est) primò fœdus inijt cum Heluetijs, anno 1463. in annos 15. quod aliquoties renouatum, anno demum 1519. perpetuò sancitum est.*

Mulhusen *(in Indicæ Germaniæ est) anno 1468. Heluetijs fœdere iuncta est.*

Bienna, *Biel, 28 46: 46 52. Bernatibus se fœdere iunxit annis 1303. 1306. 1352. ac 1367 arctissimè.*

Geneua *ius ciuitatis cum Bernatibus pepigit, idq; arctius firmauit, anno 1536. nondum tamen communi pagorum ciuitati inserta est. Sita est in long. 27 32. lat. 45 48.*

Tertia. *Præfecturæ armis, aut spontanea deditione cōquisitæ*

Turgea, *Turgovv 29 50: 47 0. anno 1460. in potestatem Heluetiorum redacta, cui septem vetustiores pagi imperant.*

Aquensis, *Baden, 30 2: 47 9. subiugata anno 1415. cui 8. primi pagi imperant.*

Rhegusti *31 30: 46 55. anno 1491. conquisita, à pagis septem primis & decimotertio regitur.*

Sarunetum, *Sarungans 31 15: 46 24. anno 1483. à Georgio VVerdenbergense Comite, 7. primis pagis venditum à quibus & regitur,*

Liberæ *Prouinciæ 29 55: 47 0. captæ anno 1415. septem veterum pagorum imperium agnoscunt.*

Lugano *30 51: 45 10.*
Locarno *30 27: 45 15.*
Mendresium *30 50: 45 6.*
Vallis Madia *30 17: 45 20.*
} *Hæ 4. Præfecturæ ex dono Maximiliani Sfortiæ ducis Mediolanensis, anno 1513. in Heluetiorum potestatem peruenēre, his omnes pagi præsunt, excepta Abbatiscella.*

Bilitionum, *Bellizona 30 36: 45 24. huius imperium tribus primis pagis confirmatum est, anno 1513.*

Valesia *complectitur 3. populos, & tria fœdera*

Duo *priores sunt Viberi & Seduni, qui vno nomine Liberi Valesij superiores dicuntur, & in 7. conuentus, quos decumas, vel desenas vocant, diuisi sunt*

Veragri *qui & Valesiani inferiores, superiorum imperio parent, omnium tamen Princeps est Episcopus Sedunensis, qui summam, tam in Ecclesiasticis, quam in ciuilibus rebus authoritatem obtinet, & Comes atque Præfectus Valesiæ nominatur.*

Comitatum *hic inuenio VVerdenberg 31 23: 46 38. & Baronatum Sax. 31 23: 46 40.*

Hæc ex Iosia Simlero Tigurino, qui Remp. Heluetiorum optima methodo, & doctissimè descripsit sumpta sunt.
Quædam autem eorum quæ hic numeris indicata sunt, in particularibus Heluetiæ tabulis quærenda sunt.

Meridiani positi sunt pro ratione Paralleli 46 20. ad circulum maximum.

n


HELVETIA cum finitimis regionibus confœderatis.
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio.
Burgundiæ pars.
Sabaudiæ pars
Der Geneuer see
Nüwenburger see
WIFLIS
PVRGER
GOW
AR
WALLIS
Septentrio
Meridies
Occidens
Italiæ extrema


Septen
trio
Orient
Meri
dies
Der Bo den see
Sueuie pars.
ZVRICH GOW
TVR GOW
Zurich
Zuricher see
Walen see
4. Waldstett see
Das Lechtal
Der Arlberg
RHE TIA
Rheti co mons
Der Luckmanier mons
LEPO NT II
WAL LIS
GOW
Lago Maiore
Lago Comasco
Lindaw
Kempten
Schaffhausen
Costentz
Frowen feld
Winterthur
S. Gall
Appenzell
Bregentz
Pludentz
Veldkirch
Glarus
Chur
Altdorff
Gotthart
Bellizona
Lugano
Locarno
Mendrisium
Bormio
Milliaria heluetica communia


HELVETIA cum finitimis regionibus confœderatis.
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio.
Milliaria heluetica communia
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Burgundiæ pars.
Sabaudiæ pars
Italiæ extrema
Der Geneuer see
Der Boden see
Walen see
WIFLIS
PVRGER GOW
AR GOW
ZVRICH GOW
TVR GOW
WAL LIS
LEPONTII
RHETIA
Sueuiæ pars.
Das Lechtal
Der Arlberg
Der Luckmanier mons

ZVRICHGOVV,
ET BASILIENSIS PROVINCIA.

Abbatiæ *Imperij in hac tabula, quæ neque in Sueuico circulo, neque in Germania vniuersali monstratæ sunt*
- *Reichenovv.*
- *Schaffhusen.*
- *Kreutzlingen.*
- *Pfeffers, Pfefficon opinor.*

Tigurinus *pagus habet extra vrbem*
- Maiores *præfecturas nouem, quæ sunt:*
  - *Kyburg Comitatus 30 42: 47 3.*
  - *Groningensis Præfectura 30 35: 46 48.*
  - *Andelfingen 30 27: 47 18.*
  - *Grifensee 30 33: 46 56.*
  - *Eglisovv 30 18: 47 14.*
  - *Libera prouincia.*
  - *Regensperg 30 15: 47 10.*
  - *Vadisvillana, VVadischvvyl 30 23: 46 46.*
  - *Lauffa ad cataractas Rheni, Louffen 30 26: 47 23.*
- Minores *22.*
- Vitodurum, *VVinterthur 30 38: 47 8. & Steina 30 40: 47 25. Oppida Tigurinis parent, proprios tamen Magistratus habent, sed Tigurinorum edictis tenentur, & in bello illis militant, proprijs tamen signis vtentes.*

Tugium *pagus duas habet partes & in illis conuentus 4. ex quolibet autem conuentu, 9. eliguntur Senatores, qui regioni consulant.*
- Oppidum *ipsum duorum conuentuum loco censentur.*
- Ager *vicinus tres conuentus habet.*
  - *Montanum.*
  - *Vallem Egeriam siue aquas regias 30 20: 46 40.*
  - *Baram parochiam 30 10: 46 48.*

Imperant *Tugini oppidani per præfectos in vrbe commorantes his locis. Cham oppido 30 5: 46 46. S. Andreæ vico, Hunelbergo VVachevile, Steinhuse pago, 30 6: 46 49. S. VVolfgango.*

Basilea *habet præfecturas quæ sunt:*
- *Farnsperg arx 29 34: 47 22.*
- *Rinfeld in edito monte sita 29 28: 47 27.*
- *VVallenburg opp. 29 23: 47 14.*
- *Homburgum 29 27: 47 13.*
- *Munchenstein 29 6: 47 28.*
- *Ramstein 29 15: 47 15.*

Toggius *Comitatus vbi Togvvyl opinor est 30 28: 46 52. Subest Abbati S. Galli, cùm Toggiani ciues sint Suitiorum & Glaronensium.*
Rappersvvyl *Com. 30 34: 46 45.*
Straesberg *Comitatus opinor est 30 16: 47 14. vbi Straesbeeg corruptè scriptum existimo.*
Kilchberg *Baronatus 30 17: 46 55.*

Reliqua Tugini pagi, & Tigurini habes in tabula Argovv.

Ex Iosia Simlero.

Meridiani distant pro ratione 47 10. Paralleli ad circulum maximum.


Septentrio
Occidens
Meridies
Alsatiæ superioris pars
Die Hardt
Schwartz Wald
RAVRACI
die Baseler
Sißgow
Buchsgöw
ARGOW
Libere provincie
Basel
Rhenus fluuius
Halwyler see
Sempacher see
Zuger see
Wasserfal
Frick tal
Solothurn
Arburg
Lucerna
Per Gerardum Mercatorem.
Cum privilegio.
Milliare Helveticum commune


Sep 30 tentrio
SVEVIAE
PARS
Nellenburg Graffchafft
Hegow
Der Vnder see
Coftentz
Kleckgow
Wald
ZVR
ICH
GOW
Turgo
uiæ
pars
Lacus Tigurinus
Zurich see
Griffen see
Pfeffi ker see
Zuger see
Ober see
Halwyler see
Ori ens
Meri 30 dies
Hamburg
Schaffhausen
Stockaw
Blommenfeld
Ratolffs Zell
Stein
Diesfenhofen
Bilberach
Stuflingen
Bollingen
Randenberg
Neukilch
Halow
Denzen
Engen
Aach
Kregen
Twiel
Fridingen
Waterdingen
Heuwen
Stoffeln
Teyngen
Dorflingen
Worblingen
Klingen
Oningen
Oberstad
Werd
Steckburen
Rinchow
Winfelden
Burglen
Buffnang
Frouwenfeld
Sonnenberg
Spiegelberg
Marzing
Wengi
Tobel
Adorff
Sirna
Dannikon
Rugelberg
Bichelsee
Blaterschwyl
Sigisberg
Winterthur
Oberwinterthur
Kyburg
Zurich
Baden
Regensperg
Bulach
Eglisouw
Keyserstul
Huntwangen
Rafftzer Feld
Lenzburg
Richtschwyll
Wadischwyll
Horgen
Mendorff
Zug
Cham
Lucerna
Hurden
Egery
Oberwyll
Pfin
Hittnow
Grieffensee
Rapperschwyl
Pfeffikon
Frouwenfeld
Huttwyl
Neuenburg
Rheinau
Andelfingen
Elgg
Bernang
Kempten
Ruti
Wald
Dinhart
Seen
Elsow
Stammen
Benken
Rynow
Nydorf
Gallenkilch
Remigen
Villigen
Brug
Mellingen
Bremgarten
Mury
Sengen
Richenbach
Cappell
Blickenstorff
Hirtzel
Surr fluu
Sil fluu
Rhin flu
Thur fluu
Ach fluu
Ruß fluuius
Lubiftu
Lucel fluu
Seiwen
Schwanden
Frangberg
Hunwald
Eschenbach
Uznach
Hatlikon
Erlenbach
Küßnacht
Meylen
Stafa
Mendorff


Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Alsatiae superioris pars
Die Hardt
Schwartzwald
Sveviae Pars
Nellenburg Graffschafft
Hegow
Der Vnder see
Kleckgow
Sisgow
Rauraci die Baseler
Buchsgow
Argow
Zurichgow
Turgouiae pars
Greiffen see
Lacus Tigurinus
Zurich see
Zuger see
Ober see
Basel
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio
Miliare Helveticum commune

VVIFLISPVRGERGOVV.

IN HAC TABVLA TOTVS FEREBERNATVM PAGVS CONTINETVR, ET FRIBVRGI.

Berna *Præfecturas habet*

Harum *quædam in vniuersali Heluetiæ, quædã in Zurichgovv tabula querendæ sunt.*

- **Germanicas** *31.*
  - *4. Suburbanas, quibus totidem vrbis signiferi præsunt, & sub eorum signis, singulæ præfecturæ in bellum proficiscuntur.*
  - *Haselia vallis, Hasli 29 15: 46 45.*
  - *Vndersea Opp. Vnderseuvven 29 30: 46 23.*
  - *Simmia vallis superior 29 10: 45 55.*
  - *Snferior simmia vallis 29 10: 46 20.*
  - *Frutingen 29 23: 46 14.*
  - *Sana 29 0: 45 58.*
  - *Aelen*
  - *Thun 29 15: 46 27.*
  - *Louppen 28 49: 46 35.*
  - *Signavv 29 21: 46 37.*
  - *Drachselvvald 29 23: 46 43.*
  - *Emmæ fluuij vallis 29 34: 46 32.*
  - *Brandis 29 20: 46 45.*
  - *Suomisvvald 29 24: 46 44.*
  - *Burgdorff 29 11: 46 48.*
  - *Biereneck 29 17: 46 52.*
  - *Landshuot 29 6: 46 52.*
  - *Arberg 28 47: 46 44.*
  - *Nidovv 28 45: 46 51.*
  - *Erlach 28 35: 46 44.*
  - *Bippium 29 10: 47 1.*
  - *VVangen 29 14: 47 0.*
  - *Arvvangen 29 22: 46 58.*
  - *Arburg 29 32: 47 4.*
  - *Biberstein 29 44: 47 11.*
  - *Schenckenberg 29 47: 47 16.*
  - *Lentzburg 29 50: 47 7.*
  - *Item 3. libera oppida in pago Verbigeno Bernensium imperium agnoscunt: Zoffingen 29 33: 47 1. Aravv 29 41: 47 9. & Bruck 29 55: 47 14.*
  - *Item Cœnobiorum Præfecturæ nouem, quarum sex ciuilem quoque iurisdictionem habent.*
- **Gallicas** *8. quæ sunt*
  - *Auenticum VVislispurg 28 33: 46 34.*
  - *Minnidunum, Moulden 28 21: 46 19.*
  - *Yuerdon 28 10: 46 30.*
  - *Lausanna 28 14: 46 5.*
  - *Morges 28 4: 46 2.*
  - *Neuidunum Nyon 27 47: 45 56.*
  - *Oron 28 28: 46 12.*
  - *Zilia cum Vibisco seu Viuey 28 31: 45 59.*
  - *Item tres Cœnobiorum Præfecturas.*

Friburgi *Præfecturæ quæ etiam Bernatibus sunt communes,*

- *Morten 28 39: 46 37:*
- *Schvvartzenburg 28 56: 46 24.*
- *Granson 28 11: 46 33.*
- *Chalans siue Scherlin.*

His Bernates, & Friburgenses alternatim per quinquennium Præfectos constituunt, sic vt Præfecto ex vna vrbe constituto, prouocationes ad alteram fiant, & ab eadem rationes Præfecti examinentur.

Comites in hac parte

Nuenburg 28 23: 46 44.
Nudovv 28 45: 46 51.
Arberg 28 47: 46 44.

Balm Baronatus 28 46: 46 38.

Ex Iosia Simlero.

Meridiani distant iuxta rationem 46 20. Paralleli ad circulum maximum.

p


Das
WIFLISPVR
GERGOV
Miliare
Helveticum commune
Burgundiæ pars
Sep tentrio
Occi dens
Meri dies
Lacus Neocomen
der Nüwenburger see
Murten see
Bieler
Iura mons
Lemannus Lacus
der Losanner oder Genffer see
Pais de Gauot
Losan
Yverdon
Pontarlin
Geneve Genf
Rhodanus fluuius



Sep tentrio
Bieler see
Neocomen sis
der Nuwenburger see
Murten see
Bern
Thuner see
Ori ens
Saner tal
Frutinger tal
Ober simmen tal
Geuffer see
Meri dies
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio


Das
WIFLISPVR
GERGOV
Miliare
Helveticum commune
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Burgundiæ pars
Bieler see
Lacus Neocomen sis
der Nüwenburger see
Murten see
Thuner see
LEMANNVS LACVS
der Losanner oder Genffer see
Pais de Gauot
Frutinger tal
Sanen tal
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio

ARGOVV

In hac tabula Lucerna, Vren, Svvytz, Vndervvald, Glarona pagi, pro maxima sui parte continentur.

Lucerna *habet Præfecturas*

- Duas, *in quibus Præfecti ibidem loci habitant,*
  - *VVikensem, VVicken opinor 29 34: 46 36.*
  - *Sempach 29 46: 46 46. Sed Præfectus huius nullum ius in oppidum habet, tantum lacui & piscationi præest.*
- Reliquas *administrant Senatores in vrbe manentes, quæ sunt,*
  - *VVillisovv 29 35: 46 48:*
  - *Entlibuchia vallis 29 40: 46 29.*
  - *Rotenburg fortè Rott 29 59: 46 44. aut locus aliquis illi proximus.*
  - *Habspurg 29 53: 47 12.*
  - *Berona cum vicino agro Chelampt, id est Michaelis Præfectura dicto.*
  - *Merischvvanden 30 1: 46 56.*
  - *VVaggis 30 11: 46 33.*
  - *Ebicona.*
  - *Horba.*
  - *Krientz 29 53: 46 34.*
  - *Item duæ vrbes Surseium 29 43: 46 49. & Sempachium 29 46: 46 46. in clientela sunt Lucernatum, habent tamen proprium Consilium, quod causas, tam ciuiles quàm criminales iudicat, sed princeps consilij Sursei, Schulthes dictus, iusiurandum dat Lucernatibus. Sempachij verò à Senatu Lucernate deligitur, attamen ex ciuium Sempachianorum numero.*

Vriorum *pagus in 10. partes, siue communitates diuiditur, quas ipsi vocant Gnossaminen, quasi dicas participationes, quod soli ex his electi Senatores omnium munerum participes sint, & ad annuos conuentus vocentur.*

Suitiorum *regio diuisa est in partes 6. quas quartas vocant, veteris diuisionis nomen in recentiori & senaria retinentes.*

VVndervvaldia *pagus in duos conuentus distributus est, per syluam Kernvvald, superiorem videlicet & inferiorem, tota regione Vndervvaldiæ nomine nihilominus comprehensa.*

Glarona *in 15. partes distributa est, quas vocant Tagvvan. Imperat VVerdenbergen Comitatui 31 22: 46 38. quem Comitatum emerunt anno 1517. Cum Suitijs alternatim præfectos mittunt Vzenacum Viznach 30 41: 46 41. & in castra Retica VVesem 30 43: 46 39.*

Hamburg Comitatus propè Suitios, in regione quæ Marka dicitur.
Humberg Baronatus 29 17: 46 30.
Ringenberg, Rinckenberg existimo 30 50: 46 12

Ex Iosia Simlero.

Meridiani distant iuxta rationem 46 20. Paralleli ad circulum maximum.


Septentrio
Occidens
Meridies
Bern
Thuner see
Brientzer see
Lucerner see
Zuger see
Sempacher see
GOW
AR
Emen tal
Ober walden
Vnder walden
Nider Simnen tal
Ober Simnen tal
Frutinger tal
Habscherer tal
Wallis
Ober
Bünner tal
Aletsch tal
Viescher tal
Letsch tal
Badner tal
Mons Iunckfraw
Grindelwald
Lucern
Thun
Brientz
Spiez
Interlappen
Arola fons verus
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio



Sep 30 tentrio
Meri 30 dies
Ori ens
Zurich see
Ober see
Zuger see
Lucerner see
Der vier Waldstetten see
Der Walen see
ZV RI
CH GOW
Die Marck
Gasteren
Muten tal
Etzel mons
Vff Bergen mons
Clöntaller see
Clön tal
Glarus
Särnft tal
Lint tal
Vnder walden
Der Burgiberg
Vr en
Altdorff
Schechntal
Die March mons
Der Wäpchen mons
Vorder Rhin flu:
Disentis
Rhenus anterior flu:
Lug nitz tal
Al pes mon tes
Der Luckmanier mons
Rhin walder
Rhenus posterior flu:
Hinder Rhin flu:
Galanicker tal
Palenser tal
Liuiner tal
Miliare Helveticum commune
Val Lanizeria
Wallis
Eginen tal
Geren tal
Der Gotthart mons
Die Grimsel m.
Hospital
Vff Eng tlen
Engelberg
Beckenriedt
Suedier
Brunnen
Einsideln
Schindellegi
Kußnach
Waggis
Gerisow
Schwandë
Mullis
Neuels
Wesen
Quarten
Tertzen
Rinckenberg
Dieseren
Gestinum
Silenen
Attinghusen
Flülen
Sisickon
Lachen
Rapperschwyl
Glärnisch mons
Tauetsch
Medels
Glenner flu:
Der Vogel m.
Orient
Lungern
Sarnen
Stantz
Der Roddaen flu.
Munster
Borgo
Arnen
Spital
Die Rus fluuius
Lint fluuius
Särnft flu:


Sep tentrio
Meri dies
Occi dens
Ori ens
Bern
Thuner see
Brientzer see
Lucerner see
Der vier Waldstetten see
Zuger see
Zurich see
Ober see
Der Walen see
Die Marck
Gasteren
Glarus
Clön tal
Lint tal
ZV RI
Vren
GOW
Ober walden
Vnder walden
Emen tal
Frutinger tal
Wallis
Alpes montes
Rhin walder
Lugnitz tal
Val Lanizeria
Miliare Helveticum commune
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio

INDEX IN GALLIAE TABVLAM VNIVERSALEM.

** j

Com-

** Reuing.

INDEX GALLIÆ.

FINIS TABULAE.

BELGII INFERIORIS Geographicæ tabulę.

Per Gerardum Mercatorem Illustriß. Ducis Juliæ Cliuię &c. Cosmographum.

Duysburgi editę.

Cum Privilegio.

AD STVDIOSVM LECTOREM.

EAM Galliarum partem quam obtinet Hispaniarum Rex descripturus, idem quem in Francorum Regno constitui, ordo sequendus mihi erit. Primùm ergo ea quæ de Inferioris Belgij politico statu mihi in studiosorum gratiam communicauit vir clarissimus D. Dominicus à Burmania accipe, postea prouincias Dominiaq; enumerabo & describam.

POLITIA BELGII SVB BVRGVNDIONIBVS.

OMNIS Gallia secundum Iulium Cæsarem diuisa est in Belgicam, Celticam & Aquitanicam. Belgicæ mediam fortè partem Hispaniarum Rex aliquot iam possidet sæculis: alteram, Picardiam scilicet, Campaniam, Normandiam (quanquam hæ duæ postremæ non in totum sub Belgio continentur) & reliquam Belgij partem possidet Dux Lotharingiæ, Iuliæ, Cliuiæ, Archiepiscopus Treuirensis, Moguntinensis, Coloniensis, Episcopus Leodiēsis & alij. Produxit hæc Belgica teste Iulio Cæsare illustriores semper ac fortiores milites quàm reliqua Gallia, ita vt non modò illius tempore, verùm etiam nostro sæculo omnem belli molem sustinuerit.

Continet autem circiter 320. vrbes munitas, & circiter 230. oppida priuilegiata, pagos verò plus minus 12000.

Et quanquam tota hæc Belgica propter diuersas Imperiales & Regales dignitates, Electoratus, Archiepiscopatus, Episcopatus, coronationē tam Imperatoriæ Maiestatis Aquisgrani, quàm Regni Franciæ Sessionæ mirè inclarescat, illa tamen pars, quæ Regi Catholico semper paruit, longè nobilissima est: tum propter ortum ac natalem quamplurium Monarcharum, Regum, Principum & Ducum, tum etiam propter frequentes in ea & opulentissimas vrbes, infinita oppida, & innumerabiles pagos, ad eoq; inhabitatorū admirandā frequentiam, eorum diuitias, ciuilitatem, ac animi fortitudinem. Quibus etiam Carolum V. Imperatorem motum fuisse ferunt, vt in deliberationem multoties traxerit, in Regnum eas prouincias esse erigendas. verùm propter priuilegiorum, morum, atq; legum in singulis prouincijs diuersitatem, tum continuorū bellorum difficultates, quibus opprimebatur, ab instituto reuocatum fuisse.

Hæc pars in circuitu habet ferè 340. milliaria Flandrica, Italica 1000. cōtinet vrbes clausas 208. & circiter 150. oppida, vrbibus propter splendorem & priuilegia haud inferiora: pagos verò plus minus 6300. maiores minores autem infinitum numerum ferè, sicut & diuersa Dominia ac principatus merum aut mixtum imperium habentia.

De Præside aut Gubernatore totius Belgij.

Eadem in hoc Belgio est administrandæ Reip. ac iustitiæ ratio, quæ in regno Galliæ, eadem Magistratuū nomina, eademq; autoritas Prouincijs omnibus. Vnus à rege Catholico semper est generalis cum summa authoritate Præfectus, qui & Burgundiæ quoque Comitatui præest, neq; enim præ multitudine regnorum ac prouinciaru m ipsius eam, sicut Burgundiæ Duces solent, administrare valet. Quapropter tempore Maximiliani Cæsaris, eiusque filij Philippi, summæ rerum præfuit ad tempus Georgius Saxoniæ Dux. Caroli V. Imperatoris tempore primū Margareta Austriæ, Imperatoris matertera, qua defuncta soror dictæ Cæsariæ Maiestatis Maria Vngariæ Regina ab anno 1531. ad 1555. quo Imperatoria Maiestas totum Belgium filio Philippo renunciauit, qui successiuè easdem prouincias demandauit suo nomine regendas Emanueli Philiberto Sabaudiæ Duci consobrino, puta ex duabus sororibus Regis Lusitaniæ vtroq; nato, qui à Rege Ducatui suo Sabaudiæ restitutus Præfecturæ renunciauit, atq; in eius locum surrogata est Regis soror Margareta Parmæ ac Placentiæ Ducis vxor, cui præter alia consueta assignati fuêre in singulos annos 36. millia coronatorum. Hic Præfectus licet summam adeoque plenissimam haberet per totum Belgium authoritatem, cuncta tamen maiora munera ac officia, vt sunt, Præsidatus, Cancellariatus Statuum, ita omnes leges, decreta & negotia sub Regis nomine distribuuntur, atque emanant. Scire autem hîc oportet, antequam de singulis consilijs seorsim quid dicamus, olim duo illa consilia Statuum & Priuatum vnum tantum apud Principem fuisse, quod Priuatum nuncupabatur: verùm excrescentibus negotijs in duo diuersa id partiri necesse fuit.

De Consilio Statuum.

Consilium Statuum, vt vocant, quod apud Gubernatorem residet, incerto constat Consiliariorum numero, pro arbitrio enim Principis negotiorum necessitate plures vel pauciores adhibentur. Constat verò ex diuersis Prouinciarum Belgij Præfectis, nonnullisque doctoribus, qui propter doctrinam, integritatem, ac virtutes subindè adhibentur. Huic ordini vnus præest Iudex seu Præses consilij. Cum hoc consilio deliberat Belgij summus Præses super rebus Principis & publicis, puta de bello & pace deque generali totius patriæ regimine. Eodem in deliberationem veniunt, quæ ab omni parte adferuntur. Item fœdera cum Principibus ac vicinis, an dimittendi vel retinendi sint belli Duces. Item de propugnaculis, munitionibus, prouisionibus armorū, qui demandandi & recipiendi legati, cunctaque huc referuntur ex consilijs magis ardua negotia. denique vt summatim dicamus, quicquid conseruationem ac protectionem totius patriæ intus & foras concernit, in hoc consilio deliberatur. Solent & extraordinarijs & magis arduis negotijs adhiberi quoque omnes Ordinis aurei velleris, & ex alijs gubernatoribus prouinciarum, officiarijsque Regijs nonnulli.

De Conſilio Priuato.

Conſilium quod vocant Priuatum ſeu Secretum ſimiliter apud Gubernatorem reſidet. Conſtat ordina-
riè 10. vel 12. Conſiliarijs, ijſque Doctoribus aut Licentiatis à Rege vel eius locum tenente electis. Hoc cùm
diuiſum ſit propter multitudinem negotiorum à præcedente conſilio Statuum ſibi reſeruauit quicquid ad
iuſtitiam, Ius, & Politiam pertinet, & inſpectionem aliorum conſiliorum. Huius itaque eſt cõcedere priui-
legia, conſenſum, gratiam, veniam, remiſſiones. Item condere leges, ordinationes, ſtatuta, edictaque, vnde
& Magiſtri ſupplicationum vocãtur. Huius item conſilij eſt cognoſcere de limitibus, ac confinibus prouin-
ciarum, deque partibus principalibus dominij, ſuperioritatis, & autoritatis Principis, Dominorum & alio-
rum aulicorum immatriculatorum. Denique conſilium hoc robur eſt ac conſeruator Iuſtitiæ, cæterarum-
que rerum omnium inſpector, quanquam ſubinde magis ardua conſilio Statuum communicet, ac vice-
uerſa illud quæ politiam ac Iuſtitiam aliquo modo concernunt cum hoc conferat ac communicet. Habet
& hoc Conſilium ſuum Præſidem.

De Conſilio Finantiarum.

In eadem curia reſidet & aliud Conſilium, quòd vulgò Finantiarum vocant. Huic communiter præfecti
ſemper fuère tria ex prudentioribus dominis patriæ capita, vnus Theſaurarius, vnus receptor generalis, &
tres Commiſſarij docti ac prudentes, cum duobus Greffiarijs alijſque officiarijs. Hoc Conſilium curam ha-
bet bonorum patrimonialium & redituum Principis, ſubſidiorũ ordinariorum & extraordinariorum, Ca-
meræ rationalis, Receptorum, aliorumque officiariorum Regias pecunias tractantium. In eodem fiunt ta-
xationes, rationes aſſignantur ſoluendi quicquid concernit pacem vel bellum, fortificationes, munitiones,
prouiſiones, adeoque omnes expenſas, tam ordinarias quàm extraordinarias pro conſeruatione Status pa-
triæ. Hoc item bona Principis elocat, facit moderationes ac reſtrictiones contentas eius ordinationibus.
Breuiter totam agit curam Regij theſauri vniuerſi.

De Conſilio Cameræ Rationalis.

Eſt & alius Bruxellæ Magiſtratus Regius, qui eſt tanquam membrum Conſilij Finantiarum, appellatur-
que Camera Rationalis, cui præeſt vnus Præſes & ſeptem Magiſtri rationum, quatuor ſcilicet ordinarij, &
tres extraordinarij, cum nonnullis alijs officiarijs. Reddunt huic rationem adminiſtationis pecuniarum
Regis omnes theſaurarij & Receptores Brabantiæ & adhærentis ditionis. Item agri Lutzenburgici, recipi-
untque omnes hic ſuas quitantias. Præter hanc verò Cameram ſunt adhuc in Belgio tres aliæ Cameræ rati-
onales in Flandria ſcilicet, Hollandia & Geldria, quæ omnes ſummariè rationem reddere coguntur Finan-
tiarum conſilio tanquam omnium inſpectori. Atque hæc ſunt conſilia & Magiſtratus vel officiarij, qui
perpetuò generalem Belgij Præfectum comitantur, vel apud eum reſident.

De Conſilijs Prouincialibus.

Eſt & aliud in hoc Belgio Conſilium in ſingulis ferè prouincijs, quod Parlamentum Regium vulgò no-
minant, quale eſt Mechliniæ, in Brabantia verò Cancellariam vocant. Præſunt huic communiter ſecun-
dum diuerſa loca vel 12. vel. 16. vel 18. Conſiliarij Doctores & Licentiati, vnuſque Præſes ſeu Cancellarius
tanquam Iudex. Adſiſtunt pariter Aduocatus & Procurator Fiſci, Greffiarij, Secretarij, alijque officiarij, om-
nes à locum tenente Regio electi, & à Rege ſtipendiati. Hic Magiſtratus ſumma pollet authoritate cuncta-
rum ciuilium & criminalium cauſarum, & omnium in hiſce prouincialibus, Dominijſque Regijs contro-
uerſiarum cognitionem habens. Habet & actiuam & paſſiuam cognitionem fundamentorum, confinium
ac differentiarum, quæ à prælaturis eorumque iuriſdictionibus procedunt, exceptis bonis mortuis, vulgò
amortiſez: eorum enim cognitio ad curiam Eccleſiaſticam pertinet. Similiter obſeruari facit priuilegia, ex-
emptiones, officia, beneficia, ac prouiſiones, à Principe conceſſa, ſaluis nihilominus ſemper iuriſdictionib.
& priuilegijs locorum particularibus. Huc vocantur in ius nõ ſolùm oẽs regij Officiarij, & miniſtri prouin-
ciales, ſed & Rex ipſe, pro quo reſpondent eius Procurator & Aduocatus, minimeque ſumma eius authori-
tas, aut dignitas cuiquam præiudicio ac damno eſt. Quinimo accidit iam pridem in Geldria regnante Rege
Philippo, vt cùm Maieſtas ipſius in cauſa quadam grauiſſima contra Dominum de Anholt ſuccumberet,
nulluſque officiariorum, ſententiam executioni mandare auderet, Rex ipſe eam realiter executus ſit. Ad
hoc tribunal cunctæ deuoluũtur appellationes inferiorum cuiusque prouinciæ iudiciorum, neque hoc vl-
lam econtra appellationem admittit, ſed duntaxat ſyndicatum, quem reuiſionem vulgò vocant. Rarius
verò fit vt non reuiſionem petens, & maximarum expenſarum, eo ſcilicet nomine faciendarum, & ipſius
cauſæ iacturã patiatur. Sed nec per reuiſionẽ hanc ſentẽtię prioris executio differtur. Iudicatur in omnibus
hiſce ſummis Curijs ſecundum Ius commune, ſaluis tamen legibus municipalibus ſingulorum locorum
conſtitutionibus, quæ plurimæ quidem ſunt, decretiſque Principum vulgò Mandamentis, quæ quatenus
priuilegia non lædant, cæteris legibus omnibus præferuntur. Veruntamen antequam hæc publicantur in
deliberationem & cognitionẽ prædicti Conſilij trahuntur, ſuntque eatenus in iure fundata, quatenus cum
legibus ſcriptis conueniunt.

Præter iam dicta deputat etiam Regis nomine Præſes certos ſingulis annis legatos per ſingulas ferè pro-
uincias, qui Reuiſorum funguntur officio, vt ſcilicet rationes prouentuum ſeu redituum aliaque patriam
concernentia reuideant animaduertantque.

Militia Belgica.

Tempore pacis Rex non niſi paucis vtitur in ſolis confinibus Regni præſidiarijs militibus, ea autem lo-
ca ſunt numero 26. maximi quidem momenti propugnacula. Alia deinde equeſtris militia ab omni anti-
quitate obſeruata à Carolo V. anno 1547. prudenter reſtituta & reparata eſt, quam ordinarias bendas ſeu le-
giones vulgò vocant, trium millium electorum equitum, qui diſtributi in 14. bendas præcipuis prouincia-
rum dominis committuntur, atque hi ſuos habent Locumtenentes, alioſque officiarios. Vnus eſt genera-
lis Quæſtor militiæ, qui Regis nomine hiſce legionibus ordinarijs ſoluit. Is fuit *Art Molikeman.*

Præ-

Præterea nullum fere habet Rex pacis tempore classem maritimam instructam, sed quia omnes regni portus nauibus diuersis abundant, necessitatis tempore omnes eas naues, vel quot & quas ex ijs libet sisti iubet, suisque eas sumptibus ad bellum adornat, soluto nauium domino quod æquum est. Atque in hunc finem toti rei maritimæ vnum præfecit summum belli totiusque classis Ducem, quem Admiralium vulgò vocant. Is fuit Comes Beueriensis, hic omnis prædæ belli tempore, omnium confiscationum, omnis deniq; generalis mercaturæ, quæ cum licentia Regis ex hostili solo ad nos defertur, suam habet partem. Hanc verò regis licentiam Admiralius sua manu approbare & confirmare debet antequam iden titatem sibi promittere mercatores queant.

Est & alius maximę quidem dignitatis Præfectus tormentorum bellicorum, & quicquid id genus armorum concernit, quæ quidem arma ordinariè Mechliniæ asseruari solent, atq; horum cura domino de Glaion Aurei velleris Equiti demandata fuit.

De Dominijs seu bonis patrimonialibus Principis.

Venationes, aucupia, & piscationes per hasce terras pro distinctione Iurisdictionum sunt Principis, ciuitatum propriorumq; dominiorum, excepta Brabantia, vbi quinq; tantùm syluæ Principi ab omni venatione & aucupio liberæ sunt, per reliquam totam prouinciam vnicuique cum canibus & auibus, non retibus, libera est venatio, aucupium, & piscatio. Princeps in singulis ferè prouincijs suos venationi Præfectos habet, & nominatim per Brabantiam, magnæ dignitatis officium est, cui præesse solet Marchio Bergensis, eoq; nomine vulgò Magnus Brabantiæ Venator appellari solet.

Præcipuæ quæq; earũ regionum syluæ ad regis vsum non modò venandi, sed & lignandi spectant, estq; non minima suorum redituum pars. reliqui reditus in ciuitatibus, villis, castellis, terris, molendinis, alijsq; ab omni antiquitate Principibus patriæ attributis consistunt, qui vulgò Domaines, Latinè Dominia, vel proprius bona patrimonialia vocantur. Sed & vectigalia quædam mercantiarum tam mari quàm terra inter eos reditus cõnumerantur, similiter & reditus quosdam in pręcipuas ciuitates rex habet, puta in Antuerpiam, vbi præter partem suam omnium confiscationum: habet & monetæ, carcerum, & piscationum locationem, aliaq; nonnulla, quæ Regium dominium, vt vocant, mirè adaugent.

Modus conuocandi Status.

Princeps petiturus quid, vel nouum tributum, nouasúe leges impositurus, conuocare solet, certo assignato die & loco, qui communiter Bruxellis esse solet, tum propter Regiam Curiam, tum quòd Brabantini extra ditionem suam nihil deliberent, omnes totius Belgij ordines, qui sic debitè interpellati haud grauatè comparent, vel saltem secũdo, sub mulcta aliqua pecuniaria appellati legitimo numero plures vel pauciores, prout citati sunt, pro causa necessitatis conueniunt. Sunt autem qui communiter Bruxellis comparere solent hi, Brabantini, Flandri, Artesij, Hannonienses, Valentij, Ryssel, Douay & Orchies, Hollandi, Traiectenses, Zelandi, Namurcei, Tornaci, & Tournesij, & Mechlinięses. Reliquarum prouinciarum ordines, vt sunt Geldri, Frisij, Luxeburgij, quia remotiores sunt à suis Gubernatoribus (nisi grauissimæ sint deliberationes) conuocantur, & cum eo transigunt. Cęterùm Ordinum generalium tres sunt status, 1. Ecclesiasticus, 2. Nobilitas, 3. præcipuæ ciuitates. Horum statuum membra, Personæ ac deputati ij qui ab omni antiquitate ad id electi & constituti fuerunt comparent, vel suos deputant legatos, licet alij, nisi legitimas habeant excusationes in persona comparere teneantur. Verùm non omnium regionum idem est in hac parte vsus & consuetudo. Exempli gratia, Brabantini, Hannonienses, Arthesij, Namurcenses, & Zelandi diuersis commissarijs rem expediunt, puta Ecclesiastici Abbatem, Nobilitas, Ducem, Marchionem, Principem, Baronē & nobiles, ciuitates verò Consules, vulgò Burgimagistros, & duos vel tres Scabinos, vnumq; ciuitatis Pensionarium, plures vel pauciores pro facti exigentia delegant. Flandri per vnum solum legatum vel Commissarium vulgò, ratione quatuor membrorũ comparent, quæ quidem 4. membra omnes tres supradictos status repræsentant. quanquam & hi separatim suos delegare queant, qui inspectionem in factum legati 4. membrorum habeant, ne quid præiudicij illis pariat. Verùm communiter quod quatuor ea mẽbra statuunt id ratum firmumq; habetur. Hollandi duorum tantum statuum nomine, nobilitatis scilicet & ciuitatum legatos deputant, ijque totam prouinciam repræsentant. Hoc modo coacto Consilio in præsentia Præfecti regij Præses, vel quis Statuum Cõsiliarius Principis seu Regis nomine petitionem eiusdem perpulchro huic ordini humanissimè exponit. Illi post consuetas deliberationes singuli pro se in scriptis res dependunt, quo equidem responso si regi non sit satisfactum, multis conatur rationibus Ordines ad suam petitionem permouere, quin etsi ad vnum pene omnes Ordines regis voto consensissent, sola tamen Antuerpia hunc consensum infringere & annullare poterit, siquidem Ordines omnes ea lege & conditione consentire semper censentur, si in eam omnes status, atq; singula eorum membra id comprobant, & in suā portionem consentiant. Quocirca omnino necesse est non modò omnes Ordines seu status generaliter consensisse, sed & omnium statuum singula quoque membra consensum suum vnanimiter dedisse. Vnde plerunq; fit, vt non attentis quibusuis regis remonstrationibus, iustisq; rationibus, nihil penè vnquam Regi propter votorum diuersitatem concedatur, quo quidem casu Rex pro eo tempore patienter acquiescit, & in commodius tempus differt. Attamē rarius est, vt non moderatus Princeps à subditis discretis ac placidis voti sui tandem compos fiat. Si quam pecuniam Principi promiserint, neque eam commodè in parato habere queant, aliam ineunt inter se, cum consensu tamen Principis conquirendi rationem, vectigal quoddā vel simile quippiam grauaminis rebus communibus ad tempus imponendo, vel alio quodam cõmodo, modo pro ratione loci, temporis, & occasionis, quæ iuxta modum, taxam, & proportionem cõsuetam suo tempore dependitur. Ecclesiastici suam portionem separatim soluunt, nobilitas & ciuitates propter affinitatem commerciorum & vtilitatis inter se simul soluunt, Brabantini quidem vt primi, propter antiquitatem & dignitatem Ducalem, suam dependunt partem in florenis 20. stuferorum. Flandri propter opulentiam suam in florenis 24. stuferorum, & sic reliquæ quoq; prouinciæ iuxta consuetas taxas, quæ non facilè immutantur vel transgrediuntur.

INDEX TABVLARVM BELGII INFERIORIS.

Ad regimen Belgij huius pertinet etiam Friſia, quæ inter Germaniæ tabulas prima eſt, litera B.

BELGII INFERIORIS TABVLA.

Belgij *inferioris* 17. *sunt Prouinciæ Regi Hispaniarum patrimoniales*

- *Ducatus*
  - Brabant.
  - Limburg/ *cum Comitatu Dalem & Dominijs* Valckenburg *ac Rode le Duc, Brabantiæ annexa sunt, & à Iustitia, & Cancellaria Brabantiæ dependent.*
  - Lutzenburg.
  - Geldre.
- *Comitatus*
  - Vlaenderen.
  - Artois.
  - Hainault/ Henegou.
  - Hollandt.
  - Zeelandt.
  - *Namur*, Namen.
  - Zutphen.
  - Marchionatus *Imperij, qui 4. principales ciuitates habuit, Niuellam, Louanium, Bruxellam, & metropolim Antuerpiam, nunc Brabantiæ pars est.*
- *Dominia*
  - *Magnum Frisiæ Dominium.*
  - Mechelen.
  - Vtrecht.
  - Ouerysfel.
  - Groeningen/ *siue Frisia Orientalis, liberum Dominium.*

Harum Prouinciarum quædam, vt Zutphen/ Ouerysfel/ *Magnum Frisiæ Dominium, & Orientalis Frisia, licet in Germania sint sitæ, tamen quia Belgij inferioris Dominio subiectæ sunt, hîc recensentur, primo autem loco in Germaniæ tabulis describentur.*

Status harum ditionum Politicus, *tàm generatim, quàm speciatim ferè triplex est:*

Primus *est Ecclesiasticus, in quo præcipui sunt Abbates.*

Secundus *Nobilitatis, vt sunt Duces, Comites, Marcgrauij, Principes, Barones, & magni Domini.*

Tertius *Ciuitatum, quem primariæ cuiusque ditionis ciuitates repræsentant.*

Hi *status à Principe conuocantur, quoties de rebus ad Principem, aut ad Principatũ, aut ad conseruationem & vtilitatem ditionum pertinentibus deliberandum est.*

Status Ecclesiasticus. *Quatuor sunt in hoc inferiore Belgio Episcopatus,* Camerick/ Dornick/ Atrecht/ *Arras Gallis, hi tres subsunt Archiepiscopo Rhemensi, &* Vtrecht/ *qui Archiepiscopo Coloniensi subest.*

Prouinciæ *Leodiensis & Morinensis, siue Taruannensis in aliquam partem huius Belgij extenduntur.*

Academiæ *sunt duæ, Louanium & Douay, olim institutæ, & nunc tertia addita, Lugdunum Batauorum.*

Collecta sunt hæc ex Ludouico Guicciardino, *qui amplè & eleganter Prouincias Regias Belgij descripsit.*

Medius Tabulæ Meridianus 26. 0. reliqui ad hunc inclinantur, pro ratione 50. & 52. latitudinis Parallelorum ad circulum maximum.


BELGII
inferioris descriptio emendata
cum circumiacentium regionu
confinijs
Zeelant insularum loca aliquot
numeris signata
1 Westcappelle 8 Valkenisse
2 Ons.vr.polder 9 Bommenee
3 Vere 10 Maye
4 Middelburg 11 Roxnis
5 Vlissingen 12 Herkinge
6 Cortkeen 13 Oude tonge
7 Stuuesant 14 Oelkēs plaet
Germanicus Oceanus
Britannici
maris pars
Zeelant
Scala miliarium
Miliaria minima Artesiæ et Hannoniæ
Mediocria Artes. et Hann.
Maiora Artes. et Hann. et minora Flandriæ
Minora p Brabant. et Holland. et mediocria Fland.
Mediocria Brab. Holl. et Lutzenburgi
Medioc. Geldr. Juliæ Cleuiæ
OCCIDENS
SEPTENTRIO
MERIDIES


SEPTENTRIO
MERIDIES
ORIENS
Zuyder see
Texel insula
Frisiæ pars
Drent
Twe nt
West falię pars
Holl ant.
Geld erlant.
Cleue
Ma rck
Ber ge
Br aba nt.
Hoorn
Dlant van
Limburg
Gulı ck
Stift Coln
Luyck
Nam ur
Bullon
Lutzenburg
Stift Trier
Trier
Metz
Coln
Bremen
Munster
Oſenbrug
Nimmegen
Arnhem
Deuenter
Zutphen
Duſſeldorp
Aken
Coblentz
Mentz
Francfort
Worms
Der Rhijn flu.
Die Lip flu.
Mosella flu.
Artesię et Hannonię
et Hann.
et Hann. et minoris Flandrię
et Holland. et medioria Fland.
Holl. et Lutzenburgi
Julię Cleuię
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio.


BELGII
inferioris descriptio emendata
cum circumiacentium regionũ
confinijs
Zeelant insularum loca aliquot
numeris signata
1 Westcappelle 8 Valkenisse
2 Onsvr.polder 9 Bommenee
3 Vere 10 Maye
4 Middelburg 11 Roxnis
5 Vlissingen 12 Herkinge
6 Cortkeen 13 Oude tonge
7 Stuuesant 14 Oelkes plaet
Germanicus Oceanus
Britannici maris pars
Zuyder see
Zeelant
Scala miliarium
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio.
SEPTENTRIO
MERIDIES
OCCIDENS
ORIENS

FLANDRIA
COMITATVS, Vlaenderen.

- **Status Politicus** *Flandriæ, tribus constat membris.*
  - **Primum** *membrum, Prælati Ecclesiastici*
    - Ordinis *S. Benedicti Abbates 7. S. Peter & S. Baets Gandaui, S. VVinnock in Bergen, S. Andries, 24 23: 51 15. S. Peter in Oudenarde, Eename 24 52: 50 51. Marchienne.*
    - Ordinis *S. Bernardi Abbates 5. Ten Dunen, Bondelo 25 15: 51 13. Doest 24 25: 51 20. Clammerez 23 25: 50 49. Marchienne, & Prioratus in VVaerschot 24 50: 51 12.*
    - Ordinis *Præmonstratensis Abbates 3 S. Niclaes in Vuerne, Dronghene 24 53: 51 5. S. Cornelis in Nienoue.*
    - Canonicorum *Regularium Abbates 6. Eechoute, Soetendale 24 37: 51 17. Vvarneston, Sunnebeke 24 10: 50 54. Cysoing, Falenpijn 24 11: 50 52.*
    - Eiusdem *ordinis 6. Præpositure, S. Marten in Iperen, Vormeseele 24 4: 50 52. VVatene, Loo 23 53: 51 2. Euersam 23 52: 51 0. Petendale.*
  - **Secundum** *membrum, Nobilitas*
    - Vicontez *5. Gendt, Iperen, VVerne, Bergen, Haerlebeke 24 30: 51 53.*
    - Principatus *3. Steenhuse 25 7: 50 52. Gauere, Espinoy 24 8: 50 29.*
    - Barones *4.*
      - *2. in Comitatu, Cysoing & Heyne 24 51: 50 24.*
      - *2. in Dominio, Pamele in Oudenarde, & Boelare 25 7: 50 49.*
    - Tribuni *militares, Baderheeren*
      - *In Comitatu Teutonico, Dominus de Neuele 24 46: 51 4. D. de Dixmude. D. de Beueren, de Praet prope Brugge, Haesskercke, Vvatene, Heuerghen, 24 56: 51 9. Vvaestine, 23 27: 50 48. Caecten 24 22: 50 59. Ingelmunster, Poucke, Gruithuse 24 27: 51 10. Male 24 29: 51 15. Maldegem 24 40: 51 16. Ooscamp 24 26: 51 12. Vvinendale, Colscamp 24 24: 51 3. Ghistele 24 9: 51 13. Seuecote 24 6. 51 12. Rousselare, Vvaestene 24 8: 50 47. Hondscote, Cassel, Nortvrie 24 22: 51 20. Haesskercke, Halevuyn 24 19: 50 49.*
      - *In Comitatu Gallicano, Castellanus de Lille. D. de Vvaurin 24 6: 50 36. D. de Comene.*
      - *In Dominio Flandriæ, Dominus de Rode, D. de Gauere, Sotteghem, Gontero, 25 2: 51 0. Scorisse 24 51: 50 48. Potz 24 35: 50 46. Liekercke 25 20: 50 54. Lumbeke 25 22: 50 50. Rotselar in Meerbeke 25 18: 50 50. Vvedergraet in Neyghem 25 21: 50 49. Steenhuse 25 7: 50 52.*
  - **Tertium** *membrum sunt præcipuè ciuitates*
    - *In Fladria Teutonica 4 præcipua ciuitates hoc membrū repræsentant.*
      - *Gendt cuius sortem sequuntur*
        - *In Comitatu Burgrauiatus Gandensis, & Castellania Cortracensis ac Oudenarde & Bieruliet, 24 55: 51 23.*
        - *In Dominio quædam sunt feuda Imperij, vt 4. Ambachten, dat Landt van VVaes, die Grafffschaff Aelst, alia libera Dominia, vt Bornhem 25 29: 51 8. Dendermonde, Gheerdsberge.*
      - *Brugge cuius sortem sequuntur in censu & armis, quæ sunt post 4. officia, vsque ad Nieuport, totus videlicet Franconatus (het Vrie) oppida eius clausa & non clausa.*
      - *Iperen ad quam referuntur in censu & armis, Iperen Ambacht, Bellen Ambacht, & Cassel Ambacht.*
      - *Franconatus campestris (het platte Vrie) cuius sortem sequuntur in censu & armis VVern Ambacht, Bergen Ambacht, & Broucborg Ambacht.*
    - *In Gallicana 3. Ciuitates principales*
      - *Lille, Rissel*
      - *Douay*
      - *Orchies*

Tornacense *Dominium, & Status Flandriæ annexus, per se constat tribus membris, Ecclesiastico, Nobilitate, & 4. supremis iustitijs.*

Status Ecclesiasticus. *Vnum habet Flandria, Episcopum Tornacensem, Archiepiscopo Remensi subiectum, in 5. tamen Diœceses Episcopales diuisa est. Traiectensi subsunt 4. officia Hulst, Axele, Asseuede, Bochoute. Tornacensi subsunt Gent, Cortryck, Oudenarde cum illarum Callellanijs, Vvaes territorium, Brugge, Franconatus, & Lille cum sua Castellania. Atrebatensis comprehendit Douay & Orchies. Cameracensi subest Dominium Flandriæ vltra Scaldim versus meridiem. Taruannensis habet Castellanias Iperen, Cassel, Vverne, Berghen, Broukborg, Belle.*

Iurisdictio.

In Flandria Teutonica sunt 14. principales Curiæ Comiti feudales, Viesburg, Gandaui, Burgus, Brugis, Sala in Iperen, Castellum in Cortrijck, Curia in Harlebeke, in Tielt, Domus in Deinse, Curia in Peteghem, dicta Beaulieu, & domus Deinse subiecta, Tribunal in Oudenarde, Burgus in Vverne, Curia in Berghen, in Broucborg, in Cassel, & in Belle.

In Flandria Gallicana sunt 3. Curiæ Comiti feudales, Sala in Lille, Castellum in Douay, Curia in Orchies.

In Flandria Dominio sunt 4. Curiæ Comiti feudales, Tribunal in Aelst, Domus in Dendermonde, Prætorium Vvasiæ apud Sanctum Nicolaum, & Castrum Beueren.

Ex omnibus Curijs & Iurisdictionibus dictis appellatur ad Consilium Principis prouinciale, quod est Gandaui, inde ad Parlamentum, quod est Mechliniæ.

Hæc ex Petro Oudegherst sumpta sunt, qui exquisitissimè res Flandricas conscripsit.

Meridiani distant iuxta rationem Paralleli 51.


FLANDRIA COMIT.
MARE GERMANICUM
SEPTENTRIO
MERIDIES
OCCIDENS
Dlant van
Vrien
De casselrie
Iperen
Broucburg ambacht
Bergen ambacht
Vuerne ambacht
Cassel ambacht
Belle ambacht
Chastellenie de Lille
Chastellenie de Douay
Artesiæ pars
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio


SEPTENTRIO
GERMANICVM
Den dullart
De Honte
Brabantiæ pars
Dlant van Beueren
Dlant van Waes
Dendermo de
Aelst
De casselrie van cassel
Iperen
Braban tiæ pars
Hanno niæ pars
Miliaria communia
vel itinera horaria.
MERIDIES
ORIENS


FLAN DRIA CO MIT.
MARE GERMANICUM
Den dullart
Brabantiæ pars
Braban tiæ pars
Iperen
Artesiæ pars
Hannoniæ pars
Miliaria communia
vel itinera horaria.
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio.

BRABANTIA,
GVLICK ET CLEVE.

Status *politicus Brabantiæ tria habet membra,*

- **Ecclesiasticos,** *qui sunt*
  - Abbates *Afflighem 25 22: 50 56. Grimbergen 25 39: 50 57. Tongerlo 26 14: 51 8. Grunendal 25 44: 50 47. S. Gertrudis Louanij. S. Bernardi 25 36: 51 10. Vileer in Indice Belgico. Dieleghem 25 37: 50 53. Parck prope Louanium. Vlierbeke prope Louanium. Prior Magnus Ordinis. S. Augustini in Leevve, Gemblours 26 0: 50 35.*
- **Nobiles,** *qui sunt*
  - *Abbas Gemblours Comes.*
  - *Dux Arschot.*
  - *Marchio Bergen op Zoom.*
  - *Barones. Dest, Breda, Boxtel, Gaesbeeck 25 29: 50 49. VVesemael, Boutersem 26 11: 50 51. Pervveys, Hoochstraten nunc Comes, Renes 25 42: 50 33.*
  - *Domini. Asche, Merchten 25 29: 50 58. Vuerne, Gheel, Lummen 26 13: 50 46. Thurnout, Oostervvyck, S. Oedenroy, VValem 25 45: 51 6. Duffel.*
- **Ciuitates,** *4. principales, Louanium, Bruxella, Antuerpia, Buscunducis.*

Status eius Ecclesiasticus, *Partim paret Leodiensi Episcopo, partim Cameracensi. Leodiensis Curiam & Magistratum Ecclesiasticum habet Louanij, Cameracensis Bruxellæ.*

Iuliæ Gulick

- **Status politicus** *constat similiter 3. membris, quæ sunt*
  - *Ecclesiastici, videlicet Abbates, & Collegia Canonicorum ac Monasteriorum.*
  - *Nobilitas.*
  - *Ciuitates.*
- **Præfecturæ** *ditionis 24.*

Caster 28 9: 51 0.	*Greuenbroich 28 7: 51 2.*	*Gladbach 27 49: 51 11*
Brugge 27 35: 51 17.	*VVassenberg 27 37: 51 7.*	*Millen 27 31: 51 1.*
Born 27 16: 51 2.	*Geilenkirchen 27 40: 50 48.*	*Rangenrayd 27 42: 51 1.*
Boisseler 27 51: 50 59.	*Hensbergh, Duren,*	*Noruenich*
Euskirchen 28 19: 50 42.	*Thonberg 28 29: 50 36.*	*Nuenar Graffschaff.*
Munstereyffel 28 19: 50 36.	*Berchem 28 11: 50 56.*	*Gulich.*
Moniou 27 50: 50 37.	*Heimbach 28 3: 50 39.*	*Nidecken 28 5: 50 44.*
Eschvviler 28 17: 50 38.	*VVilhemstein.*	

Cliuiæ Cleue

- **Status politicus** *similiter tres ordines continet. Ecclesiasticum, Nobilitatem, & ciuitates.*
- *Satrapa siue præfectus prouincialis Cliuiæ has sub se habet ciuitates 8.*
  Cleue metropolim, Calcar 27 38: 51 45. Sonsbeke vbi residet. 27 43: 51 36. Santen, Burick. 27 56: 51 37. Vdem 27 35: 51 41. Griet. 27 40: 51 48. Griethusen 27 31: 51 51.
- **Præfecturæ** *sunt 14.*

Cranenburg. 27 22: 51 49.	*Lymers.*	*Dinslaken Præfectura, in qua sunt quatuor ciuitates, Dinslaken, VVesel, Duysburg, Schermbeke 28 16: 51 43.*
Duffel 27 28: 51 52.	*Emmerick.*	*Holte. 28 11: 51 29.*
Gennep 27 18: 51 44.	*Hetter.*	
Goch. 27 29: 51 42.	*Aspel.*	
Orsoy. 28 2: 51 30.	*Ringenburg. 27 59: 51 44.*	
Hueffen iuxta Arnhem.	*Bisselick. 27 49: 51 38.*	

Dominium *Rauestein annexum est Curiæ Cliuicæ.*

Meridiani distant iuxta rationem paralleli 51. 10. ad circulum maximum.


Septen trio
Occidens
Geldrie
Raue stein
Flan drie Pars
Kempe landt
Peel landt
BRABA
Horn
Van Loen
Com: Namur ci pars
Hannoniæ pars
Pet: Gerardum Mercatorem Cum Privilegio


Septen trio
Miliaria mediocria Brabatiæ
Marchiæ com: pars
Oriens
Duc: Montis pars
CLEVE
Alpen
Horn comit:
Die Peel
Peel landt
van Loen
Alta palus
Merid es
Mercatorem Privilegio



Septen trio
Meridies
Occidens
Oriens
Geldrie
Kempe landt
Peel landt
Die Peel
Horn co mit:
Flan drie Pars
Com: Namur ci pars
Hannoniæ pars
Duc: Montis pars
Marchiæ com: pars
Limburg duc:
van Loen

HOLLANDIA
COMITATVS.

Statum Politicum Hollādiæ, tres ordines constituunt

- **Primus** *ordo sunt Equites aurati (Riderheren vocant) quorum præcipui sunt:*
  - Com. *Egmont 25 51: 52 44.*
  - Com. *Ligne cuius sunt Dominia. VVassenar 25 38: 52 15. Valkenborch 25 40: 52 18. & Vicecomitatus Leidensis ciuitatis.*
  - *Inuenio & hos Comitatus in Hollandia. Maeslandt 25 30: 52 2. Texel 25 55: 53 13. Goylandt 26 27: 52 20. Kennemerlandt 25 55: 52 45. Steenberge 25 33: 51 39.*
  - Dom. & Baron. *Brederode 25 52: 52 34. cuius est & dominium Vianen 26 25: 52 4. Baronatus de Lysfelt*
  - *Inuenio & inter Baronatus in Chronico Hollandiæ numerari hæc dominia. Lecke, Seuenbergen 25 52: 51 32. Voorn 25 25: 51 56. Isselstein 26 21: 52 6. Stryen 25 4: 51 49. Teylingen 25 45: 52 21. Puttem 25 38: 51 55. Harlem 25 53: 52 31. Leerdam 26 25: 51 58. Asperen 26 27: 51 57. Arckel 26 19: 51 55. Altena 25 35: 52 6. Bottersloet.*
- *2. est Dominorum quorum qui nomine Statuum in Haga Comitis cōparere solent, sunt hi præcipuè.*
  - Poelgheest *25 51: 52 14. Polanen, Lockhorst, Assendelfft, 26 0: 52 35. VVaermont 25 43 52 19. Sparvvoude 25 57: 52 32. Matenes 25 40: 52 0. Schooten 25 54: 52 33. Noortvvyck 25 41: 52 21. Verdoes fortè Does 25 48: 52 15. Myne van Amstel, Spangen 25 40: 52 1. Alkemade 25 44: 52 17. Benthuysen, Kenenborch 25 34: 52 4. Raaphorst 25 39: 52 14. Svveten 25 47: 52 14. Heemskercke 25 55: 52 39. Ruuen 25 41: 51 57. Duyst & Sprangen.*
  - Sunt *præterea & hæc in Hollandia dominia Hoesden, Oudthuesden 26 27: 51 46. Papendrecht, VVyngarden, Ghyssenborch, Ameyde, 26 17: 52 2. VVoerden 26 10: 52 11. VVaterlandt 26 2: 52 38. Scagen 26 0: 52 56. Purmerende 26 11: 53 0. Goude 25 58: 52 6. Naeldtvvyck 25 28: 52 5. Rysvvyck 25 35: 52 9. Schoonhouen, VVateringen 25 31: 52 7. Soetermeer 25 45: 52 9. Heemstede 25 53: 52 29. Heichtvvoude 26 8: 52 51. Mervven 25 59: 51 54. Haestrecht 26 2: 52 5. Dalen, Spyck, Hardinxvelt, Bardtvvyck, VVyck.*
- *3. Ordo sunt sex magnæ ciuitates quæ nomine omnium Hagam conuocantur,*
  - *Dordrecht, alias Dort, metropolis totius Meridionalis Hollandiæ, habet Prætorem & Magistratum, cui ciues parent, & Baliuum cui exterius territorium, tam in ciuilibus, quam in criminalibus.*
  - *Harlem Prætorem & Magistratum domi habet: Ruri Baliuum, qui in ciuilibus & criminalibus præsunt.*
  - *Delfft Prætorem & Magistratum pro ciuibus, Baliuum pro Rusticis habet, in ciuilibus & criminalibus iurisdictionem habentes.*
  - *Leiden, Prætor & Magistratus intus, foris Baliuus præsunt, qui in ciuilibus & criminalibus iurisdictionem habent.*
  - *Goude, Prætorem & Magistratum habet pro ciuibus & incolis, Baliuum quoque & arcis Præfectum.*
  - *Amsterdam intus Prætorem & Magistratum, ruri Baliuum habet, qui ciuilia & criminalia iudicant.*

Traiectensis *ditio per se statum habet 3. membris constantem:*

- Primum *membrum est Clerus primarius 5. collegiorum vrbis, quorum primarium est Canonicorum S. Martini, vulgò den Dom, cuius Decanus omnes Status semper euocat ad Conuentus, in Conuentu difficultates proponit, vota colligit & conclūdit: cætera collegia sunt S. Saluatoris, vulgò oude munster. B. Mariæ. S. Petri. S. Ioannis*
- Secundum, *Nobilitas, Com. Montfort caput nobilitatis. Dom. Abcoude 29 15: 52 23. Dom. Culenborch 26 33: 52 2. qui nunc subest Geldris. Dom. Sulen, Dom. Vtenerg, Dom. de VVael, Dom. Nienrode, Dom. de Brakel, Dom. Amerongen, Dom. de Rynenelt, Dom. Vecht, Dom. Canter, Dom. Vermaten.*
- Tertium, *quinque ciuitates capitales: Vtrecht, Amersfort, Vvick te Duerstede, Rhenen, Montfort.*

Iurisdictio. *Ex omnibus diœcesibus iuridicis prima instantia prouocatur ad concilium prouinciale in Hagam Comitis 25 33: 52 11. vbi summa est Hollandiæ Iurisdictio, & Comitis Consilium. Inde ad magnum Consilium Mechliniense fit appellatio. Est & in Vtrecht Parlamentum, vndè appellatio nulla fit: sed solùm ab iisdem reuisio.*

Status Ecclesiasticus. *Tota Hollandia in spiritualibus subest Episcopo Traiectensi in Vtrecht sedem habenti.*

Hæc partim ex Lodouico Guicciardino, partim ex vulgari Chronico primùm collecta sunt. Deinde à clarissimo D. Godefrido à Mesenbroeck Consiliario Hollandiæ: & Michaele ab Isselt Amorfortio recognita.

Meridionalem Hollandiam, quia hæc tabula comprehendere non potuit, in Zelandiæ tabula inuenies, in qua etiam aliquot loca hic signata sunt quærenda.

Meridiani positi sunt ad rationem Paralleli 52 4.


MARE
HOLLA[ND]
comita[tus]
Vtricht ep[iscopatus]
DE ZUYDER
Per Gerardum Mercat[orem]
Cum Priuilegio.
OCCIDENS
ORIENS
MERI DIES
Die Maese
Leyder meer
Harl emer meer
De Ye
De Beemster
De Purmer
Op den Pampus
Goey landt
STIFT VTRICHT
DVCA TUS
GELDRI AE PARS
Amsterdam
Leyden
Delft
Goude
Schiedam
Rotterdam
Dordrecht
Haerlem
Vtricht
Amersfoort
Naerden
Muyden
Wesop
Oudewater
Montfoort
Vianen
Culenburg
Rhenen
Harderwyck
Ysselstein
Woerden
Alkmaer
Egmont
Beverwyck


HOLLANDT
comitatus
Vtricht episcop:
GERMANICUM
OCCIDENS
ORIENS
SEPTENTRIO
1 Souteketen
2 Skonincks huys
3 Den nieuwen slaper
4 Den ouden slaper
Tex el
De Scermer
De Beemster
Purmer
De Tye
Anno 1570. is dit landt ingeloopen.
Die Moer wardt
Het Vlie
Zuyder diep
Norder diep
Meers diep
Heerdiep
Wieringen
Enchuyser Sande
Op den Pampus
DE ZUYDER ZEE
FRISIAE
OCCI DENT ALIS
PARS
Miliaria 2 Hollandiæ communia
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio.


HOLLANDT
comitatus
Vtricht episcop:
MARE
GERMANICUM
DE ZUYDER ZEE
FRISIAE
OCCI DENT ALIS
PARS
STIFT VTRICHT
DVCA TVS
GELDRI AE PARS
Goey landt
Harl emer meer
Leyder meer
De Beemster
De Scermer
Texel
Wieringen
Die Moer wardt
Het Vlie
Op den Pampus
Per Gerardum Mercatorem
Cum Privilegio.
Miliaria a Hollandiç communia
OCCIDENS
ORIENS
SEPTENTRIO
MERIDIES

ZEELANDT
COMITATVS.

Et Hollandiæ pars Meridionalis.

Status Politicus *Zeelandiæ constat tribus membris,*

- Vno *Prælato, qui totius Ecclesiastici Ordinis locum supplet, estque Abbas S. Nicolai Ordinis Præmonstratensis in Middelburg.*
- Vno *Nobili pro toto Ordine, qui est Marchio de Vere* 24 54: 51 37.
- Et *ciuitatum communitate, quarum præcipuæ sunt Middelburg, quæ est capitalis totius Comitatus Zeelandiæ, SierickZee* 25 8: 51 42. *Vere, Vlißingen* 24 48: 51 30. *Tolen* 25 27: 51 35. *S. Martens dyck* 25 20: 51 36. *Rommersvvale* 25 25. 51 33. *& Goes* 25 8: 51 34.

Causæ omnes referuntur ad Hagam Comitis in Hollandia.

Meridiani distant ratione Paralleli 51 40. ad circulum maximum.

x


Mare Germanicum
Septentrio
Occidens
Meridies
De Male
Voorn
Flackee
Voorn
Scou wen
Duve lant
Noort Beveland
Wal cher en
Suyd Be ue lant
Borsele
De Scelde
De Graueling
De Zype
Crammer
Dindel
Roompot
Tuergat
Kille
Duerlo
Wielinge
De Dollaert
De Honte
Flan dri æ pars
Bra
Antwerpen
Middelburg
Sluys
Hulst
Goes
Bergen


ZELAN
DIA
Comitatus
Per Gerardum
Mercatorem
Cum priuilegio
Miliaria
Zelandica communia
Hol land iæ pars
Bra ban tiæ pars
Septentrio
Oriens
Meri dies
De Rooy vaert
Crammer
Dindel
Honte
De Leck flu.
Rotterdam
Dordrecht
Breda
Antwerpen
Bergen
Steenbergen
Bommel


Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Mare Germanicum
Hol land iæ pars
Bra ban tiæ pars
Flan dri æ pars
ZELANDIA Comitatus
Miliaria Zelandica communia
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio
Scouwen
Duueland
Noort beuelant
Suyd Beuelant
Walcheren
Voorn
De Mase
De Schelde
De Honte
De Dollaert
De Zype
De Roo vaert
De Grauelinge
Crammer
Flackee
Roompot
Tuccrgat
Duerlo
Wielinge
Kille
Dindel
Middelburg
Antwerpen
Rotterdam
Breda
Steenbergen
Berghen
Dordrecht
Outwick
Vianen
Bommel
Heusden
Oosterhout
Sluys
Hulst
Axele
De Leck flu.

GELDRIA DVCATVS, COMPLECTENS ZVTPHANIAM COMITATVM, ET Ouerysfel DOMINIVM,

- **Status Politicus** *Geldriæ tria habet membra,*
  - **Baronias** *quæ sunt*
    - *Die Veluvve 27 5: 52 15.*
    - *Die Betouvve 26 30: 52 0.*
    - *Bommelervvert 25 35: 51 52.*
    - *Tielervvert.*
    - *Zutphen Comitatus sub quo sunt*
      - *Bronchorst Comit. 26 55: 52 9.*
      - *Sherenberg Comitatus 27 35: 51 55.*
    - *Superior Geldria in qua sunt Roermund & Gelder.*
  - **Nobiles** *qui sunt*
    - *Bronchorst Comit. Scerenberg Comit.*
    - *Domini Batenborch 26 59: 51 53. Groesbeke 27 17: 51 49.*
      Montfort 27 24: 51 8. tab. Brab. VVel tab. Brab. 27 26: 51 35.
      VVachtendonck tab. Brab. 27 42: 51 25. Grol 28 0: 52 8.
      Anholt 27 49: 51 52. Keppel 27 35: 52 4.
      Bredefort.
      Buren Comitatus 26 41: 51 59. sui iuris est in Geldria.
  - **Ciuitates** *4. Capitales.*
    - *Nimmegen Viconte, & feudum Imperij, ciuitas libera, metropolis totius Ducatus Geldriæ, quæ habet sub se. Die Betouvve superiorem & inferiorem, Bommelervvert, Tielervvert, & Maesvvael territorium inter VVahalim & Mosam.*
    - *Roermunde Superioris Geldriæ caput, quæ habet sub se Venlo, Gelder, Vogdie, Stralen, VVachtendonck, Ercklens, Montfort, Echt, Nieustat, Kessel, Midler, Crieckenbeck.*
    - *Zutphen, cui subsunt Doesburch, Doetecom, Lochem, Grol, Bredefort, Bronchorst, Sherenberge.*
    - *Arnhem sub qua sunt VVagheningen, Hattem, Hardervvijck, Elborch, & tota Veluvve.*

Iurisdictio. *Arnhemij resident Parlamentum Principis & Præses totius Geldriæ, ad quos referuntur iudicia quatuor dictarum Ciuitatum, sine vlteriore appellatione, ad has quoque eorum oppidorum & locorum quæ ipsis subesse dictum est.*

- **Status Ecclesiasticus.** *Geldria Episcopis 4. subijcitur*
  - *Nimmegen cum suo territorio subest Episcopo Coloniensi.*
  - *Roermunde cum suis Leodiensi.*
  - *Zutphen cum suis Monasteriensi.*
  - *Arnhem cum suis Traiectensi.*

Ouerissel.

- **Status Politicus** *Ouerissel in duobus Ordinibus consistit*
  - **Officiarij Principis** *cum Nobilitate in qua sunt Almelo, Ghoer, &c. idq; per tres ditionis partes. Isselland, Tvvent, & Drent, quæ in tabula Frisiæ Occidentalis tota describitur.*
  - *Tres Ciuitates capitales*
    - *Deuenter quæ est Metropolis totius Transisulanæ Prouinciæ.*
    - *Svvol.*
    - *Campen.*

Iurisdictio. *Summus Magistratus & Parlamentum est in Vollenhoue 27 15: 52 49. vnde appellare non licet.*

Status Ecclesiasticus. *Tota Ouerissel in spiritualibus paret Episcopo Traiectensi.*

Hæc ex Guicciardino sunt collecta.

Meridiani distant ratione Paralleli 52 29. ad circulum maximum.



GELDRIA et TRANSYSVLANA
Die Zuyder See
Hollandiæ pars
Op den Papus
Dat Stift van Vtricht
De Betouwe
GELDER LANT
De Veluwe
ZVT PHEN
BERGHE COM.
CLEVE
Brabantiæ pars
Drent
Issel
Maes
Wael
De Leck fluuius
Miliaria communia
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Septen trio
Meri dies
Occidens


Septen trio
Meri dies
Oriens
Drent pars
DLANT VAN OVER YSSEL
Issel landt
Die Twen te
Bentheim Com.
Op die Bertaing
ZVT PHEN COM.
BERGHE COM.
CLEVE
DV CA.
Dat Stift Munster.
Meppe
Lingen
Coevorden
Almelo
Oldenzeel
Enschede
Deventer
Zutphen
Groenlo
Borckelo
Bredefort
Doetechem
Ottenstein
Stadtloo
Coesfelt
Borcken
Dulmen
Halteren
Schermbecke
Emden
Nyenhuisen
Northorn
Schutdorp
Benthem
Ochtdorp
Wetteren
Burchsteinforde
Horstmar
Metelen
Ahaus
Vreede
Winterswyck
Dinxper
Anholt
Emmerick


GELDRIA et TRANSYSVLA NA
Septen trio
Meri dies
Occidens
Oriens
Die Zuyder See
Hollandiæ pars
Op den Papus
Drent pars
Dat Stift van Vtricht
De Betouwe
Brabantiæ pars
De Veluwe
GELDER LANT
ZVTPHEN COM.
Die Twente
Maes
Wael
Dat stift Munster
Milliaria communia
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio

ARTESIA
COMITATVS.

Continet hęc tabula etiam Picardiam veram, & Ducatum Cameracensem, Cambresis dictum, qui est Principatus Imperij, & ab Episcopo qui Cameraci residet in temporalibus simul & spiritualibus regitur. In spiritualibus tamen Archiepiscopo Rhemensi subest, & in temporalibus sub protectione est Regis Catholici Hispaniarum.

Statum Politicum Artesiæ mihi communicauit vir quidam doctissimus, eiusq́ue rei scientissimus. huius Historiam, quia prolixior est, seruabo, si fortè alij suæ quoque patriæ gloriam hoc modo sint illustraturi, atque inde de Statibus Regnorum & Prouinciarum, opus per se cudendum, & Geographię accommodatissimum colligi possit. Membra tamē omnia quæ assignauit ille, quibusque nominibus, iuxta ipsius distributionem ponam, quod ad pręsentis tabulę declarationem sufficiet.

Status Politici in Artesia tres sunt Ordines,

- *Ecclesiastici in quibus sunt*
  - *Episcopi duo, Atrebatensis & Audomarensis (S. Omer)*
  - *Præpositi duo, Bethuniensis, & Ariensis.*
  - *Abbates 20. quorum hæc monasteria*
    - *Odinis S. Benedicti 7. Atrebatense, Aquicinctense Auscin* 23 54: 50 15. *Audomarense, Blangiacense Blangis* 22 44: 49 53. *Montense, Hamense Hames, Alsiacense.*
    - *Ordinis S. Augustini 7. Auriasiense, Mons S. Eligij, S. Eloy* 23 50: 50 19. *Choquense Chocques* 23 42: 50 34. *Henninense Hennin lietare* 24 7: 50 26. *de Raselli villa, Mareolense Mareul* 22 58: 50 2. *Aquicurtense in Eaucourt* 24 0: 49 56.
    - *Ordinis Cisterciensis 2. Ceruicampense Cerchamp* 23 12: 50 48. *Clarimarense Clommeres* 23 24: 50 49.
    - *Ordinis Præmonstrat. 3. Dammartinense Dammartin* 23 3: 50 17. *Santandreanum* 23 6: 50 20. *Auguatianum.*
  - *Collegia Canonicorum 10. Atrebatense, Audomarense, Bethuniense, Ariense, Hesdinense, Lensiense, Sanpaulitanum, Lilleriense, Falcobergense, Douriense.*
- *Nobiles in quibus*
  - *Princeps vnus d' Espinoy* 24 8: 50 29.
  - *Marchio vnus Rentinensis* 23 19: 50 36.
  - *Comites 7. S. Pol, Falquenberg* 23 12: 50 37. *Harliensis* 23 46: 50 28. *Busquetensis, Henninensis, Arquensis, Blangiacensis. Sed hi duo postremi pridem in dotem monasteriorum S. Bertini & Blangis cesserunt, nec in conuentum Ordinum accersuntur.*
  - *Castellani præcipui 4. Atrebatensis, Audomarensis, Bapalmensis, Lensiensis.*
  - *Equestres familiæ ordine alphabetico sunt hæ: Aussy, Auerdoin, Anbigny* 23 42: 50 19. *Aix* 23 51: 50 15. *Annequin* 23 52: 50 32. *Annezin* 23 44: 50 33. *Aueroult, Auion* 23 50: 50 24. *Allennes, Anuin, Bailleul* 23 45: 50 10. *Beaufort* 23 40: 50 14. *Beaumez* 23 18: 50 3. *Beaurams* 23 7: 50 23. *Beausart* 23 9: 50 6. *Bellonne* 24 11: 50 17. *Berles, Billy* 24 3: 50 25. *Bofſles, Boisleux, Bonnieres, Boncourt* 23 23: 50 37. *Boubers* 23 10: 50 28. *Bours* 23 34: 50 26. *Brias, Buissy* 24 18: 50 5. *Caumont* 23 9: 50 15. *Conroy, Contes* 23 9: 50 21. *Coupigny* 23 46: 50 26 *Croisilles* 24 6: 50 8. *Cunchy, Diuion, Douurin* 23 46: 50 32. *Enne, Erin* 22 57: 50 32. *Esquerdes, Estree, Fosseux, Freuin* 23 46: 50 18. *Fleschin, Gomiecourt* 24 0: 50 4. *Gouy* 23 47: 50 12. *Greboual, Geulesin, Habarcq, Hachicourt, Hamelaincourt, Helfault, Houchin, Houdin, La Viesville, La Plancque, Lignereul, Licques, Longastre, Malanoy, Maisnil* 23 42: 50 27. *Mammez, Marles, Mes en Conture* 24 14: 49 57. *Mingoual, Moiry, Nedoncelles, Neufville* 23 53: 50 20. *Noielle* 23 10: 50 5. *Noircarmes, Ococh, Olham* 23 43: 50 25. *Oignies, Oresmiaux, Plancques* 24 13: 50 25. *Plouich, Pronuille* 24 11: 50 8. *Querecques, Ranchicourt* 23 40: 50 25. *Ransart* 23 51: 50 8. *Recourt, Rebecq, Regnauuille, Rely* 23 30: 50 35. *Rolancourt* 23 17: 50 22. *Rumenghien, Sains, S. Aldegonde, S. Venant, Sombrein, Souastre* 23 46: 50 2. *Tieuloie, Tramerie, Vaulx* 24 8: 50 4. *Villers* 23 50: 50 20. *Vrolant, VVancourt* 24 4: 50 14. *VVarluzelle, VVaurans, VVillerual.*
- *Ciuitates præcipuæ*
  - *Regiæ 7. Atrebatum Arras, Fanum Audomari S. Omer, Bethun, Arien, Hesdin, Lens, Bapalmes.*
  - *Priuatorum Dominorum, S. Pol, Perne, Lillers.*
  - *Item Pagi maiores vrbium prærogatiua vtentes, qui etiam ad conuentus ordinum euocantur* 28. *Arques, Aubigny, Auesnes, Aussy. Beaurains, Blangy en Ternois, Busquoy, Caruin* 24 8: 50 31. *Caumont* 23 9: 50 15. *Choques, Dourier* 23 0: 50 17. *Fauquenberghe* 23 12: 50 37. *Fressin* 23 14: 50 23. *Fleurbay, Freuene, Frages* 23 16: 50 33. *Gorgüe* 23 51: 50 40. *Hennin Lietard, Heuchin, Houdain, Labroie, Libourg* 23 23: 50 29. *Oisy* 24 19: 50 13. *Pas, Richebourg, Tornehem, Ventie, Vitry.*

Iurisdictio. *Consilium prouinciale est Atrebati, vnde appellationes ad Parlamentum Mechliniense deferuntur.*

Status Ecclesiasticus. *Atrebatensis Episcopus in Spiritualibus toti Comitatui præest, & Archiepiscopo Rhemensi subest.*

Quædam loca in Boloniensi tabula, litera e signata, quærenda sunt.

Meridiani distant pro ratione 50 10. paralleli ad circulum maximum.



Septentrio
Bolonienſis comitatus pars
Maris Britannici pars
Comte de S.Paul
Heſdin baillage
Ponthieu comte
Vimeux comte
Normandiæ pars
Occidens
Artesie
miliaria communia
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Beauuoiſiz
Meridies


ARTESIA
Comit:
Hannoniæ
pars
CAMBRE
SIS.
La Tiraſſe
Laonnois
Verman
dois.
Tartenois
Oriens
Sep tentrio
Me ridies
S. Amand
Cambray
Arras
Bapames
Perone
S. Quintin
Guiſe
La Fere
Conde


ARTESIA
Comit:
Artesie
miliaria communia
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Bolonienfis comitatus pars
Maris Britannici pars
Normandiæ pars
Hannoniæ pars
Flandriæ pars
Comte de S.Paul
Pontif eu comte
Vimeux comte
ARTESIA
CAMBRESIS
PICARDIA
Verman dois
Tartenois
La Tirasse
Laonnois
Beauuoisiz
Santerre
Occidens
Oriens
Septentrio
Meridies

HANNONIA COMITATVS.

Cui adiungitur Namurcensis Comitatus.

Status Politicus *Hannoniæ 5. constat membris quæ sunt*

1. *Pares 12. qui sunt*
   - *Longeuille, Lens* 25 10: 50 34. *Filly, Chieure* 25 3: 50 37. *Auesne, Chimay, Leroeux, Barbanson,* 25 36: 50 14. *Baudour* 25 57: 50 29. *Rebaux. VValetourt.*

2. *Prælati Ecclesiastici*
   - *Abbas & Comes vnus, S. VVauldrut* 25 26: 50 25.
   - *Abbates* 26. *S. Guislain* 25 5: 50 27. *Marchennes, Cambron* 25 10: 50 35. *Hasnon, Maroille* 25 4: 50 6. *Ancin* 24 24: 50 24. *Haultmot, Liessy* 25 24: 50 5. *S. Denys* 25 18: 50 30. *Vicongne* 24 43: 50 24. *S. Feullien, Crespin* 24 55: 50 26. *Bonne esperance* 25 25: 50 24. *S. Ian, S. Aldegonde* 25 32: 50 26. *Geilenghien, Spinleu, Ath, Fontenelle* 25 13: 50 0. *Beaumont, Denain, Quesnoy, VVatiebraine, Loliue* 25 34: 50 28. *Belliay, Leture* 25 27: 50 18.
   - *Collegia Canonicorum.*

3. *Nobiles, in quo sunt*
   - *Principatus vnus, Chimay.*
   - *Comitatus* 10. *Lalain* 24 21: 50 24. *Beaumont* 25 32: 50 15. *Osteruant cuius villa capitalis est Bouchain, Barbanson, Auesne, Berlaimont* 25 6: 50 10. *Bossu* 25 41: 50 15. *Montygni* 25 3: 50 22. *Reux* 25 25: 50 30. *Terrache.*
   - *Baroniæ* 22. *Enghien, Leuze* 24 51: 50 37. *Haure* 25 18: 50 29. *Ligne* 24 56: 50 39. *Amoing* 24 40: 50 35. *Vuerchin, Fontaine* 25 38: 50 25. *Hamaide* 24 57: 50 42. *Kiurain, Berlaimont, Ville* 24 59: 50 30. *Gomegnie* 24 58: 50 15.. *S. Aldegonde, Senzelle, Condet, Haurdain* 24 32: 50 14. *Belleule, Fagneille, Bousie, Roesin, Frasne* 24 50: 50 26. *Harchies* 24 55: 50 29.
   - *Marescallus vnus.*
   - *Senescallus vnus.*
   - *Venator magnus vnus.*
   - *Camerarius perpetuus vnus.*

4. *Officia ordinaria (Castellaniæ opinor) Valenchene, &c.*

5. *Ciuitatum communitas.*

Status Politicus *Comitatus Namurcensis 3. constat membris quæ sunt*

- Ecclesiasticus *Ordo in quo sunt Abbates Floref* 26 6: 50 26. *Granpre* 26 22: 50 25. *Anden* 26 29: 50 30. *Bonef* 26 21: 50 36. *VVassore* 26 12: 50 13. *Hastieis* 26 12: 50 13.
- Nobilitas, *Done Visconte* 26 12: 50 25. *&c.*
- Ciuitates principales, *Namur, Bouines, Charlemont, Valencourt siue VValecourt* 25 46: 50 11.

Hæc desumpta sunt partim ex Guicciardino, partim ex tabula quæ inscribitur Hortulus Hannoniæ.

Meridiani distant iuxta rationem paralleli 50 20.

&


HANNONIA.
NAMVRCVM
Comitatus
Septen trio
Meri dies
Occidens
CAMBRESIS
La Tirasse.
Artesiæ pars


Septen trio
Meri dies
Oriens
Hanonica miliaria duo.
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Lutzenburgi pars.



HANNONIA, NAMVRCVM Comitatus
Hanonica miliaria duo
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens

LVTZENBVRG DVCATVS, ET TREVIRENSIS PROVINCIA.

Status Politicus *ut in cæteris, tria habet mēbra, quæ sunt*

- Ecclesiasticus *Ordo*
- Nobiles
  - Comitatus *Vianden, La Roche en Ardenne, Salme 27 29: 50 16. Durby 26 39: 50 21. Marche 26 46: 50 15. S. Vit 27 39: 50 18. S. Iansberg 27 30: 49 31.*
  - Barones *Complures.*
  - Dominia *multa.*
- Ciuitates principales, *Lutzenburg, Arlon, Theonuille, alias Diedenhoue, Rodemarck, fortè Rodemacherem 27 42: 49 31.*

Consilium *Regis Principale residet Lutzenburgi, à quo prouocatur Mechliniam.*

In Treuirensi *Prouincia hæc sunt*

- Abbates, *Prumiensis 27 56: 50 17. S. Maximini proximè Treuiros. Metloch 28 4: 49 34. Himmelrode 28 11: 50 5. Toley 28 30: 49 34.*
- Comitatus, *qui sunt intra Treuirensem ditionem. Manderscheidt 28 15: 50 9. Keyhel 28 7: 50 5. Veirnenborgh 28 34: 50 23. Gerrestein 28 7: 50 18. Veldentz 28 26: 49 56.*
- Baroniæ. *VVinnenbergh 28 36: 50 11. Bilstein 28 41: 50 7.*
- Dominia. *Passenheim 28 58: 50 22. Saffich 28 55: 50 24. Zur Leyen 28 55: 50 18. Eltz 28 46: 50 13. Permont 28 42: 50 16. VVildenborgh 28 43: 50 9. Eerenborch 28 53: 50 13. VValdeck 28 51: 50 10. Hertelstein 28 3: 50 12. Kerpen 28 15: 50 24.*
- Præfecturæ *Schoinbergh 28 23: 50 21. Schoinecken 37 55: 50 14. Hildesheim 28 8: 50 22. Daune 28 19: 50 15. Ouer Manderscheidt 28 15: 50 9. Kylborch, Vlmen 28 26: 50 15. Cocheim, Kempenich 28 37: 50 28. Meyen 28 43. 50 22. Monreal 28 38: 50 21. Kaisers Esch 28 35: 50 16. Munster Meivelt 28 49: 50 16. Ouer Hammerstein 28 53: 50 30. VVelsch Billich 27 59: 49 56. Broich 28 14: 50 1. Pfaltz 28 7: 49 51. VVitlich 28 18: 50 2. Sarborch, Grimborch, S. VVendel, Bleiscassel 28 48: 49 16. Hunolstein 28 28: 49 53. Baldenavv 28 35: 49 54. Berncastel 28 29: 49 57. Cell 28 34: 50 3. Baldeneck 28 46: 50 5. Schoineck 28 56: 50 12. Coblentz, Boppart, Ouervvesel, Eerenbreitstein, Montabour, Vilmar, Brechen, Caemborch. Hæ 6. indicabuntur Tab 3. VVestphaliæ.*

Comitatus *confines Prouinciæ Treuirensi in hac tabula comprehensi sunt Blanckenheim 28 10: 50 26. Arnsberg 28 20: 50 30. Nuenar 28 40: 50 34. Reiferscheidt 28 5: 50 30. Sleiden 28 4: 50 33.*

Dominia *Cronenburg 27 59: 50 25. Smidheim 28 3: 50 18.*

Residuum *Prouinciæ Treuirensis, quod hac tabula contineri non potuit, inuenies in 3. tabula VVestphaliæ.*

Meridiani distant ratione 49 50. Paralleli ad circulum maximum.


TRIER & LVTZEN BVRG
Miliaria duo Treuirensia
Miliaria duo Lutzenburgica
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Namurci pars
Ardvenna sylua
Buillon
Bar rois


STIFT
TRIER
Palatinatus
pars
Lotha ringiæ
pars
Der Warndt Waldt



TRIER & LVTZEN BVRG
Miliaria duo Trevirensia
Miliaria duo Lutzenburgica
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Namurci pars
Arduenna sylua
Buillon
LVTZENBVRG
Chiny
Bar rois
STIFT TRIER
Palatinatus pars
Lotha ringiæ pars

INDEX LOCORVM TABVLAE GENERALIS BELGII INFERIORIS.

Lenne


GERMA
NIAE
tabulę geogra:
phicæ.
Per Gerardum Mercato:
rem Jllustriſs. Ducis Julię
Cliuię &c. Coſmographum
Duyſburgi editę.
Cum Privilegio.

IN GERMANICAS TABVLAS VTILIS ET PRÆNOSCENDA INSTRVCTIO.

QVANDOQVIDEM Imperium Romanum penes Germanos est, & politicè admodum in sua membra diuisum, opere precium existimaui eius dispositionem & ordinem, qualis in scripto, quod matriculam Imperij vocant extat, hodieq; in vsu est, oculis subijcere: deinde in tabulis sua quæq; Imperij membra commonstrare, quo vbi terrarum quæq; sedem habeant, studiosus politiæ lector facilè reperire possit. Duo autem eius matriculæ exemplaria sum nactus, vnum scriptum, alterum Venetijs Italica lingua excusum; vtrumque plus satis deprauatum, & multo aliam huius matriculæ formam nunc in Imperio extare intelligo, proinde nemo quæso mihi vitio vertat, nemo offendatur oro, si quæ Imperio hic adscripta inueniat, quæ illius non sunt, aut si quæ sunt omissa, non enim mea est intentio de omnibus singulisque imperij membris definitè dicere, neque id mihi ex corruptis admodum exemplaribus fuit possibile, præcipuè cum sciam multa quæ olim Imperij fuerunt, post in priuatum Principum ius cessisse, siue permutatione, siue oppignoratione, siue donatione ob insignia erga Imperium merita, siue redemptione, siue alijs de causis, neque verò ista quæ politicorum sunt nō geographorum studia prosequi meum est, sed ex qualicunque matriculæ exemplari hoc tantum quæro, vt elegantissimam Imperij dispositionem, & per Germaniam distributionem ostendam, duoque studia, geographiæ & politicæ administrationis quomodo se mutuò illustrare possint, declarem. Est ergo talis Imperij constitutio & ordo.

Imperator caput est Imperij

Et tria sub se habet membra, quorum comitijs de omnibus Imperij negotijs consulitur & concluditur, videlicet Electores septem, qui sub Gregorio X. anno Domini circiter 1273. primum instituti, & à Carolo quarto Imperatore confirmati sunt, vt ostendit Onuphrius in Comitijs Imperatorijs, & Ioannes Auentinus lib. 5. historiæ Bauaricæ. His solis competit Imperatoris electio. Secundum membrum sunt Principes Ecclesiastici & sæculares. Tertium ciuitates liberæ.

Primum igitur membrum Imperij sunt 7. Electores.

Archiepiscopus Moguntinus Imperij Romani Archicancellarius per Germaniam.
Archiepisc. Treuirensis Impe. Rom. Archican. per Galliam & Regnum Arelatense.
Archiep. Coloniensis Imperij Rom. Archicancellarius per Italiam.
Rex Bohemiæ Imperij Ro. Archipincerna
Comes Palatinus Rheni Imperij Romani Archidapifer.
Dux Saxoniæ Imp. Rom. Archimarschalcus.
Marchio Brandeburgensis Imperij Romani Archicamerarius.

Secundum membrum est Principum virorum & Nobilium.

Nomina locorum vulgaria ponam, vt sunt in tabulis, & numeros apponam Circulorum in quibus postea repetuntur, quo facilius in tabulis inueniri queant.

Archiepiscopi.
Magdeburg 9
Saltzburg 2
Besancon 5
Bremen 9

Episcopi.
Bamberg 1
VVurtzpurg 1
VVorms 5
Spier 5
Strasburg 5
Eichstat 1
Pr. Augspurg 4
Costnitz 4
Hildesheim 9
Paderborn 7
Chur 4
Halberstat in 9. opinor circulo
Ferden 7
Munster 7
Osenbrug 7.
Passavv 2
Frisingen 2
Kempse
Gurck alias Guritz 3
Seckavv, Segouia 3
Hauandt
Basel 5
Sitten siue VVallis 5
Regensburg 2
Maissen 8
Naumburg 8
Minden 7
Lubeck 8.9
Vtricht 7
Camin 8
Svverin 9
Geneue 5
Camerick 7
Verduu 5
Losan 5
Metz 5
Toul 5
Luyck 7
Trent 3
Brixen 3
Merspurg 8
Labach 3
Vienna 3
Brandenburg 8
Ratzenburg 9
Schlesvvick 9
Hauelburg 8

Seculares Principes & Nobiles.
Dux Bauariæ 2
Archidux Austriæ 3
Dux Burgundiæ 10
Dux Saxoniæ 8
Palatinus Bauariæ 2
Dux Iuliæ, Cliuiæ, Berge 7
Marchio Brandeburg 8. 1

Dux

Dux Brunsvvick 9
Dux Lunenburg 9
D. Pomeren 8
D. Mekelnburg 9
D. Lavvenburg 9
D. Holsten 9
D. Lotringen 5
Landgr. Hessen 5
D. VVirtenberg 4
D. Zvveibrug 5
D. & Co. Spanheim 5
Marchio Baden 4.5.7
Landgr. Luchtenberg 2
Princ. Anhalt 8
Com. Hennenberg 1
Burggr. Meissen

Gallici Principes.

D. Meiss, alias Massa
D. Sauoye 5
D. Chalon, forte Calim in 5 circulo.

Ecclesiastici.

Pr. Abbas Fuld 5
Pr. Ab. Hirsfeldt 5
Pr. Ab. Kempten 4
Ab. Reichenovv 4
Pr. Præpos. VVissenburg 5
Pr. Ab. S. Galli 4
Pr. Ab. Saltfeldt 8
Pr. Præpos. Elvvangen
Teutsch ordens Maister 3
Iohans ordens Maister 5
Ab. VVeingarten 4
Ab. Salmansvveiler 4
Ab. Kreutzlingen 4
Pr. Ab. Murpach 5
Ab VValkenriedt 8
Ab. Schuttern 4
Ab. VVeissenovv, siue Minderavv 4
Ab. S. Blasi 4
Ab. Maulprun 4
Pr. Ab. Corbey 7
Ab. Schussenriedt 4
Ab. Rittershausen 8
Ab. Stein am Rhyn 4
Ab. Schafhausen 4
Ab. Kempeseck 2
Ab. VValdsachsen 2
Ab. Einsideln 4
Ab. Rockenburg 4
Ab. Ochsenhausen 4
Præpos. Seltz 6
Ab. S. Gilgen Norimbergæ 1
Ab. Nuenburg
Ab. S. Maximini iuxta Trier 6
Ab. Heueldshausen
Ab. S. Iohans zu Curtel
Ab. Gengenbach 4
Ab. Konigsbrun 4
Ab. Rodt, alias Roden 2
Ab. Markthal 4
Ab. Rockenhausen

Ab. S. Peter im Schvvartzvvald 4
Præpos. Odenheim 5
Pr. Ab. Stablo 7
Ab. Disidiense 4
Ab. Berkenhausen
Ab. Elchingen 4
Ab. Hentzlingen
Ab. Vrssenis
Ab. Planckenburg
Ab. Yssui 4
Ab. Pfeffers 4.
Ab. S. Iohan im Thurtal 4
Ab. Petershausen Constantiæ 4
Ab. Pruim 5
Præpos. Camberg 1
Ab. Reishaim 2
Ab. S. Heimeran Ratisbonæ 2
Pr. Præpos. Berchtolsgaden 2
Ab. S. Gregorie Munster 5
Ab. Muncherode 4
Ab. S. Cornelis Munster 7
Pr. Ab. VVerden 7
Ab. Aursperg 4
Ab. Yrse 4
Ab. Brun
Ab. Echternaken 7
Ab. Heruorden 7

Abbatissæ.

Pr. Quedelnburg 8
Essen 7
Alt Munster to Regensburg 2
Pr. Ober Munster to Regensbarg 2
Kauffingen 5
Lindavv 4
Pr. Gernrode 8
Buchavv 4
Rotenmunster 4
Heppach 4
Gutenzel 4
Beundt 4
Baley { Coblentz 6, Elsas 4, Osterich 3, In der Etsch 3 }

Comites Barones & Domini.

Com. Helfenstein 4
Co. Kirchberg 4
H. Taffen 4
Co. VVeissenstaig 4
Co. Lauffen 4
Co. Montfort 4
Co. Furstenberg 4
Co. Zimmeren 4
B. Gundelfingen 4
H. Stutgart 4
H. Iustingen 4
H. Schenstingen
Marckg. Eberstein 4
B. Geroltzeck 4
B. Ober Hevven 4

Co. Otingen 4
B. Rapoltstain 5
H. Rapoltzkirchen 5
B. Stauffen 2.4
H. Hohen Rechperg 5
H. Berletzick
H. Hohen Konigsperg
H. Hohenfeldt & Tipoltzkirch
Co. Sultz 4
Co. Hohen Zollern 4
H. Braides
B. Sonnenberg 4
Com. Castel 1
Co. Vertheim 1
Co. Rheineck 1
Co. Hohenloe 1
H. Reichelsperg 1
H. Limburg 1
Co. Erpach 1
Co. Leiningen 5
Co. Falckstein 5
Co. Hanavv 5
Co. Luchtenberg 5
Co. Nassavv, Breda, & Dillenborg 10.7
Co. VVisbaden & Iltzstain 5
Co. Sarbrucken 5.
Co. VValdtpurg 4
Co. Nassavv in VVeilpurg 5
Co. Beilstein 6
Co. Konigstein & Epstein 5
Co. Eisenberg superius 5
Co. Eisenberg inferius 6
Co. Mersen
Co. Budingen
Co. VVirnenberg 7
Co. Solms 5
B. Vinnenberg aut Vanenberg forte 7
Co. Arnsberg 7
Comites Rhenenses 5
H. Falckenstein 4
H. Kunseck 4
H. Kunseckerberg 4
Co. Horn 10
Co. Seyn 7
Co. Vintzlingen
Co. Reyen
Co. Bitsch 5
Com. Salm 5
Co. Veldentz 5
Co. Dengen 4
Co. Rappin 8
Co. Hardech 3
Co. Hohenstein 8
Co. VVolkenstein 3
Co. Schaumburg & Giengen 7.3
C. Dierenburg & in Someravv 7
Co. Mansfelt 8
Co. Stolberg 8
Co. Buchlingen 8
Co. Barbey & Mullingen 8

Co. Glei-

Co. Gleichen 8
Co. Schvvartzenburg 1. 8
Co. Suenberg, Schonberg opinor 8
Co. Iude H. im Ruech
H. Geravv
Co. Pless 5
B. Plavven 8
Co. VVede & Ringelberg 7
H. Reichenstein
Co. Olnbrug
Co. Loebenstain 4
Co. Regenstain
Co. VVestfreislandt
Co. Ostfreislandt 7
Co. Van der Lippe 7
Co. Oldenburg 7
Co. Delmenhorst 9
Co. Hoya 7
Co. VVestenburg 5
H. Muntzenburg 5
Co. Lemgovv
Co. VValdeck 5
H. Lossenstein

Co. Diepholt 7
Co. Steinfort 7
Co. Benthem 7
Co. Brunchorst 7
Co. VVitgenstein
Co. Spigelberg
Co Biuersdorff
H. Ridberg 7
Co. Tecklenborg 7
H. Linge
Co. Dortmund 7
Co. VVinsdorff
Co. Ortenberg 2
Ro. Rippershoden
Co. Hagen 2
Co. Hoonfels 2
Co. Leiseneck 8
Co. Bergen 10
B. Degenberg 2
B. Obersultzberg 2
H. Somirifs
Co. Manderscheid 7
Co. Reiferscheidt 6
Co. Egmont & Isselstein 10

H. Bergen & VVaelhem 10.
H. Haber alias Hauere 5
H. VVildenfels, aut VVidersfels forte 8
B. Tautenberg 8
Co. Tubingen 4
Co. Blankenberg siue Blammont 5
Co. Kirchingen, Krehanges 5
H. Senfter 3
H. Roggendorff 3
H. Alendorff
H. Kunigfuckerberg
H. Morspurg & Befort 5
H. Brandenstein & Ranis
H. VVolfstein
H. Permont
H. Fronsbeck
H. Flackenstein
H. VVitten
Rit. Fritberg
Rit. Gleichausen

In hoc secundo membro quædam numeris carent, quia postea in circulis non repetuntur. Pr. Principes, ghefursten prelaten signat. D. Duces, Co. Comites. H. Herscafften, Dominia, B. Barones.

Tertium membrum Imperij est Ciuitatum liberarum.

Rhinische Banck.
Coln 6. 8
Aken 7
VVorms 5
Speir 5
Turckheim 5
Hagenavv 5
VVeissenberg 5
Straesburg 5
Ober Ebenhaim 5
Roshaim 5
Schletstat 5
Colmar 5
Altach 5
Basel 5
Keisersberg 5
Mulhausen im Suntgovv 5
S. Gregoris Munster 5
Metz 5
Toul 5
Verdun 5
Landavv 5
Kaufmans Sarbruck 5
Besancon 5
Camerick 7
Franckfort 5
Fridberg in VVederavv 5
Gelnhausen 6
VVetzlar 5

Alen 4
Lubeck 9
Hamborg 9
Dortmund 7
Mulhusen im Duringen 9
Northausen 9
Gosler 9
Gottingen 9
Brakel 7
VVartburg 7
Lemgovv 7
Duysburg 7
Dantzick 8
Elbinghen 8

Schvvabisce Banck
Regensburg 2
Nurenberg 1
Rottenburg an der Tauber 1
VVeissenburg an Nortgau 2 puto.
Donavverd 4
VVinshaim 1
Schvveinfurt 1
VVimpfen 4
Hailbrun 4
Hal in Schvvaben 4
Norlingen 4
Dinckel spuel 4
Vlm 4

Auspurg 4
Gengen 4
Bopfingen 4
Gemundt in Schvvaben 4
Eslingen 4
Reutlingen 4
VVeyl 4
Pfallendorff 4
Kauffbeurn 4
Northausen
Vberlingen 4
VVangen 4
Ysni 4
Levvkirch 4
Memmingen 4
Kempten 4
Buchorn 4
Rauenspurg 4
Bibrach 4
Lindavv 4
Costnitz 4
Rotvveil 4
Offenburgk 4
Genbenbach 4
Zel im Hamersbach 4
Schaffhausen 4
S. Gal 4
Buchavv am Federsee 4

Præter hanc trium membrorum ordinationem, ad vitanda schismata in Imperio, ad mutuam Principum Germaniæ defensionem ab pacem communem seruandã, diuisæ sunt prouinciæ imperij in ditiones aliquot, quas circulos appellant, inque ijs instituta sunt particularia imperij consilia, Circulorum videlicet, Primum sex anno 1500. Augustæ, deinde 10. anno 1522. Norimbergæ. Eligit autem quisque Circulus sibi

ex suo corpore Præfectum secularem, qui sit Princeps, Comes, Baro, aut ex præcipua nobilitate, cui ex eodem corpore 4. Consiliarij, viri sæculares, honesti & prudentes adiunguntur. Numerabo & distinguam hic circulos, verum in tabulis eorum Principes & membra describam.

Primus Circulus est Franconiæ & in tabula Franconiæ litera P, signata declarabitur.
Secundus est Bauariæ, & in ea tabula Q. litera signata explicabitur.
Tertius est Austriæ & in Austriaca tabula sub litera X describetur.
Quartus Sueuiæ sub litera H, in tabula VVirtenberg.
Quintus est circulus Rheni, qui in Alsatiæ inferioris tabula sub I, litera exponetur
Sextus. 4. Electorum Rheni, in Palatinatus tabula, litera G.
Septimus Germaniæ inferioris siue VVestphalicus, tabula VVestphaliæ prima litera D.
Octauus Saxoniæ superioris, in eiusdem tabula litera R.
Nonus Saxoniæ inferioris, in eiusdem tabula litera L.
Decimus Burgundiæ, in Burgundiæ superioris tabula litera M, signata.

Camera Imperialis.

Præter hæc circulorum consilia, ad causas grauiores, quæ per imperium accidunt iure decidendas, instituta & Spiræ Camera imperialis, cui præest iudex Princeps, aut vt minimum, Comes vel Baro, isque sæcularis, si ad hoc minus idoneus reperiri possit. Assessores huic & coniudices ab Imperatoria Maiestate duo ex Comitibus aut Baronibus, duo ex iurisperitis, duo item ratione terrarum, quas hæreditariè in imperio possidet, aut ab imperio habet, ex equestri ordine nobiles, hoc est, sex in vniuersum dati sunt. Ab Electoribus item singulis vnus, & ab vnoquoque circulo duo superadditi sunt, quorum dimidia pars ex Iurisperitis, dimidia altera ex equestri ordine sunt electæ.

CATALOGVS TABVLARVM GERMANIAE.

GERMANIAE
VNIVERSALIS.

Germanicæ ditionis *præcipuæ & primariæ partes, quæ sub hoc titulo cum minoribus subiectis aut coniunctis describentur.*

- **Regna,** *Bohemia Electoratus. Poloniæ regnum, etsi alterius quàm Germanicæ sit linguæ, nec in imperij matricula comprehenditur, tamen quia intra veteris Germaniæ limitem Vistulam fluuium est situm, Germaniæ tabulis apponemus.*
  Hungariæ etiam regnum, quod extra veteris Germaniæ limites situm est, quia multos insignes imperatores dedit, & pluribus sub Imperio sitis regionibus dominatur, Germaniæ illud adiungemus.
- **Ducatus** *Saxonia superior Electoratus, Austria Archiducatus est.*
  Duc. Holst, Mecklenburg, Pomern, Lunenburg, Lauvvenburg, Brunsvvyck, Meissen, Schlesen. Morauia, Cleue, Berge, Franconia siue Francia Orientalis, Bauaria VVirtenberg, Sueuia.
- **Comitatus** *Palatinatus Rheni Electoratus, Palatinatus Bauariæ, Landgrauiatus, Hessen, Duringen, superioris & inferioris Alsatiæ,*
  Marck gr. Brandenburg Electoratus, Baden.
  Com. Emden, Oldenburg, Benthem, Lip, Diepholt, Huy, Mansfelt, Anhalt, Stolberg, Tirol.

Liuonia *quia Germanis subest, inter Germaniæ Prouincias recensetur, sed quia longius intra Sarmatiam recedit inter illas describetur.*

Archiepiscopatus *7. per Germanicum Imperiũ numerantur, quorum prouinciæ, excepta Liuonia, sub hoc titulo describentur.*

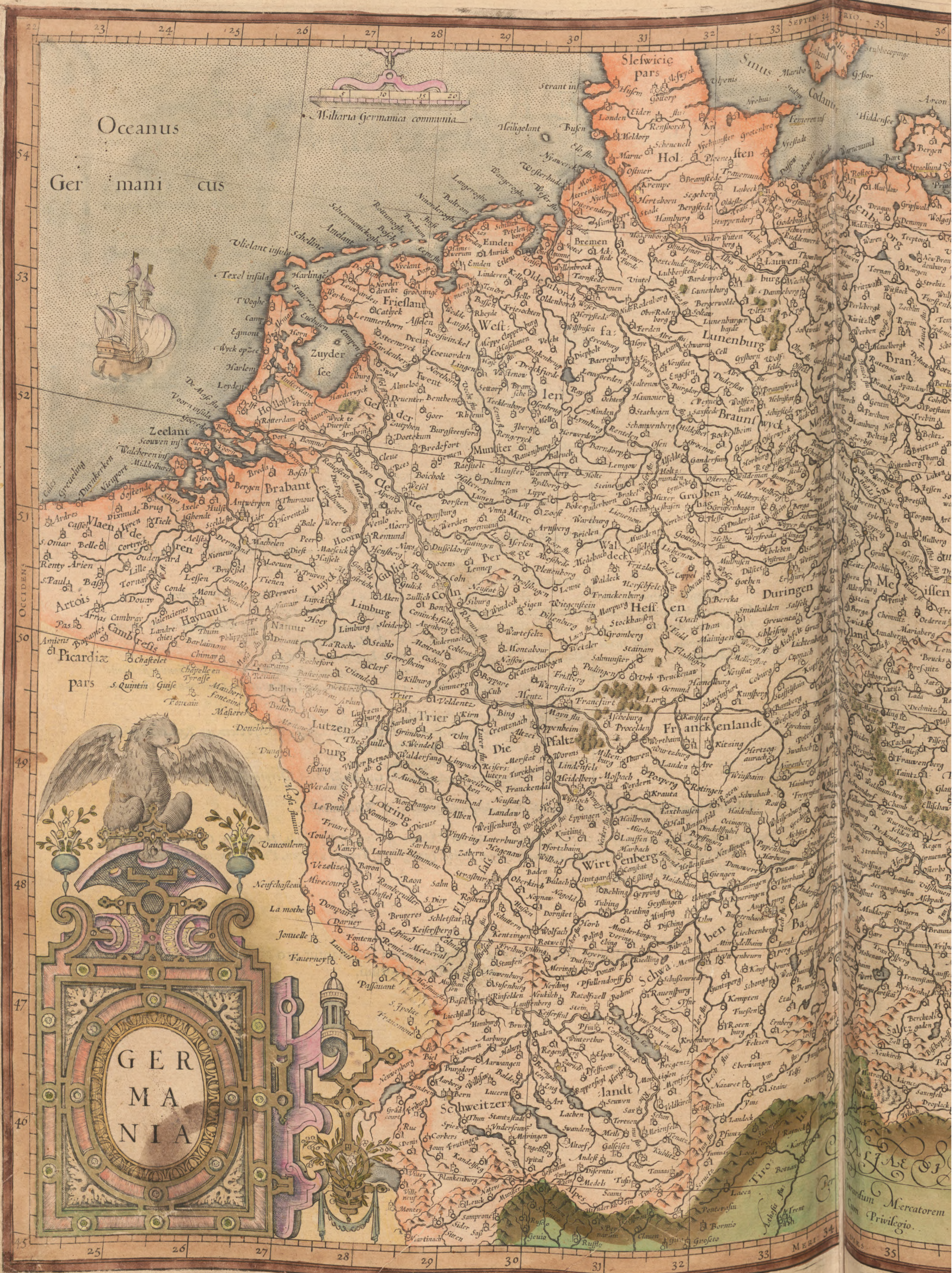
- **Moguntinus** *Mentz, cui 12. subsunt suffraganei*
  Curia Chur, Constantia Costnitz, Argentina Strasburg, Spira, VVormacia, Herbipolis VVirtzburg, Augusta Augspurg, Aystett, Hildeshaim, Paderborn, Halberstatt, Ferden.
- **Coloniensis** *Collen, 5. habens suffraganeos qui sunt,*
  Monasteriensis Munster olim Mimigardeuordensis, Traiectensis Vtrecht, Leodiensis olim Tungrensis, Mindensis Minden, Osnaburgensis Osenbrug.
- **Treuerensis** *Trier, cui 3. suffragantur, qui sunt,*
  Metensis Metz, Tullensis Toul in Lotharingia, & Verdunensis Verdun.
- **Madeburgensis** *Meydburg, Primas Germaniæ, cui subsunt 4.*
  Morsenburgensis Morspurg, Naumburgensis Naumburg siue Ciczensis, aut Mammillensis, Brandeburgensis, & Hauelburgensis.
- **Salzburgensis** *Saltzburg, 9. habet sub se Episcopos, qui sunt,*
  Tridentinus Trent, Brixiensis, Patauiensis Passavv, Frisingensis, Viennensis Vienna, Secouiensis Seckavv, Gurcensis Gurcz, Lauentinensis Lauenmund, Chiemensis Chiemse.
- **Bremensis** *cui sunt sex suffraganei,*
  Lubecensis, Suerinensis, Lebussinensis Lebus, Schlesvvicensis, Ratzenburgensis, Hamburgensis olim Archiepiscopus.
- **Rigensis** *Riga, habet quatuor, sub se, qui sunt.*
  Reualiensis Reuel, Curiensis, Oeseliensis Oesel, Derptensis.

Liberi & exempti Episcopi sunt *Misnensis, Babenbergensis Bamberg, & Ratisbonensis.*

Academiæ *Germaniæ sunt Basel, Colln, Dillingen, Mentz, Marburg, Liptzig, Ingolstadt, Heidelberg, Gripsvvald, Friburg Brisgoiæ, Franckfurd ad Oderam, Erphord, Praga, Rostoc, Coningsberg, Trier, Tubingen, Vienna Austriæ, Breslavv, VVittenberg, VVurtzburg.*

Medius Meridianus 34. reliqui ad eum inclinantur pro ratione 48. & 53 Parallelorum.

A


Oceanus Germanicus
Miliaria Germanica communia
GERMANIA
Slesvicic pars
Holsten
Frieslant
Westfalen
Gelderland
Hollant
Zeelant
Brabant
Vlaenderen
Artois
Haynault
Picardiæ pars
Lutzenburg
Lotringen
Trier
Die Pfaltz
Hessen
Duringen
Francken landt
Wirtenberg
Schwaben
Schweitzerlandt
Lunenburg
Braunswyck
Brandenburg
Zuyder see
Alpes

A 26


Die Oosterfche see
Rugia insula
Bornholm insulæ pars
Po merien
Bran den burg
Lau ƒnitz
Die Schle ƒi
Be hem
Po LON IA
Mazo uiæ pars
Mar ren
Osten reich
HVNG ARIA
Duringen
Meissen
Bosniæ pars
Golfo de Trieste
Mercatorem
Cum Privilegio.


GER MA NIA
Oceanus
Ger mani cus
Die Oosterfche
see
Rugia insula
Slefwicie pars
Brabant
Artois
Picardiæ
pars
Mazo uia
PO LON IA
HVNG ARIA
Bosniæ pars
Franckenland
Duringen
Be hem
Schle si
Zeelant
Zuyder see

FRISIA OCCIDENTALIS.

Status Politicus *Frisiæ tres habet partes principales*

Oestergoe *Comitatus cuius Metropolis Leevvarden, diuiditur in Grieteneyen, id est Præfecturas has,*

- *Leevvarderadeel, in qua Leevvarden* 26 58: 53 22.
- *Tiezerck sterdeel in qua Tietzarck* 27 6: 53 22.
- *Ydarderdeel in qua Ydaert* 26 59: 53 17.
- *Rauvverderahem in qua Rauvvert* 26 57: 53 15.
- *Fervverderadeel in qua Fervvert* 26 59: 53 30.
- *Dongerdeel in qua VVetzens* 27 12: 53 31.
- *Dantummedeel in qua Dantummavvolt* 27 11: 53 27.
- *Acht Kerspelen in qua Suyrhusum* 27 22: 53 22.
- *Colmerlandt in qua Collum* 27 20: 53 27.
- *Vesterlandt in qua Beetz* 27 13: 53 14.
- *Smalingerlandt in qua Smalingerlee Abbatia ordinis S. Benedicti* 27 11. 53 7.

VVestergoe *Comitatus in quo sunt Grieteneyen*

- *VVonseradeel in qua VVitmarssum* 26 39: 53 16.
- *Franickeradeel in qua Franicker* 26 44: 53 21.
- *Banadeel in qua Mimersgae* 26 47: 53 24.
- *Meynaldummadeel in qua Meynaldum* 26 50: 53 23.
- *Baerderadeel in qua Baerdt* 26 51: 53 18.
- *Hennarderadeel in qua Hennaert* 26 48: 53 16.
- *VVeynbritzeradeel in qua Gavve* 26 53: 53 13.
- *Gheesterlandt in qua VVickel.* 26 49: 53 3.

Seuen VVolden *Comit. in quo sunt Grieteneyen*

- *Donyevverstal in qua Donigae* 26 55: 53 4.
- *Lemster vijsgae in qua Lemmer* 26 53: 53 1.
- *Aenghevvert in qua Cathrybant* 27 7: 53 9.
- *Schotterlandt in qua Nye & Olde Schotten* 27 9: 53 6.
- *VVittingerdeel in qua Olde horn* 27 5: 53 12.
- *Hasscher vijsgae in qua Hasscherhorn* 27 1: 53 7.

Iurisdictio. *Supremum Consilium & Parlamentum Frisiæ est Leevvardiæ, ad quod minores Iurisdictiones referuntur, sine vlteriore appellatione.*

Status Ecclesiasticus *Tota Frisia Occidentalis cum Groeningensibus Episcopo traiectensi subest.*

Groeningen *per se Statum habet in duobus membris constitutum, in Vrbe & circunsita regione.*

Meridiani distant iuxta rationem Paralleli 53: 50. ad circulum maximum.

B

B


FRISIA
occidentalis.
MARE GERMANICVM
Amelandt
Schellinck
Boerdiep
Dat Wadt
Dat Vlie
De Gettrinck
Dat Moer Wardt
Middel gront
De plate
Scolbalg
Dat olde Groeninger diep
Groeninger Wadt
Bi ldt
West er goe
Oo ster goe
Se uen wol de
Die
Hollandie pars
Enchuiser sant
Vrck
Emeloirt
Ens
De Vlieg
OCCIDENS
SEPTENTRIO
MERIDIES


SEPTENTRIO
Borckum
Rottum oghe
Bosch
Comsant
De Schille
Wester Eems
Ooster Eems
Twad
Norden
De Lauwers
Dat olde Groeninger diep
Hessesant
Groeninger Wadt
Banck
Emden: Comit: pars
Emden
Eems flu.
De Eems
Groeninger diep
Den Dullart
Groeninger landt
Groeninger
Die Drent
Wester awold
Thorns
Wedde
Vlachwedde
Sellinghen
Apei
Roofwinckel
Op die Bretaing
een groote heyde.
OVERYSSEL
Coevorden
Meppel
Hardenborg
Twent
Benthem Comit: pars
Militaria duo communia
Per Gerardum Mercatorem.
Cum Privilegio.
ORIENS
MERIDIES
53


FRISIA occidentalis.
MARE GERMANICUM
Amelandt
Schellinck
Dat Wadt
Dat Moer Wardt
Emden: Comit: pars
Den Dullart
Die Drent
ERYSSEL
Westerwold
Hollandie pars
Enchuiser sant
Benthem Comit: pars
Twent
Op die Breuning een groote heyde.
Miliaria duo communia
Per Gerardum Mercatorem. Cum Priuilegio.
SEPTENTRIO
MERIDIES
OCCIDENS
ORIENS

EMDEN ET OLDENBORCH
COMITATVS.

Ambo hi Comitatus sunt membra Imperij in Circulo septimo, VVestfalico. In quibus quemadmodum & in pluribus Germaniæ Principatibus cùm nihil de statu Politico notum habeamus statum & membra Imerij potius post hæc designabo, vt rem in primis cognitu dignam, magnos interim principatus, qui noti mihi erunt, vbi locus fuerit non prætermissurus.

Sunt in hac tabula, Comitatus Delmenhorst 30 6: 53 21. Et dominia Ezes 28 43: 53 56.

Norden 28 24: 53 47. Aurick 28 41: 53 41. Ieuer 29 5: 53 53. Vredeburg 29 0: 53 42. Ouelgunne 29 39: 53 51. Rheyde 28 38: 53 4.

Meridiani distant pro ratione Paralleli 43: 40. ad circulum maximum.

C


EMDEN
& OLDEN
BORCH
Comit.
MARE GERMANICVM
Septen trio
Meridies
Occidens
Per Gerardum
Mercatorem
Cum priuilegio
Rheyderlant
Den Dullart
De Blincken Insule
Langerooghe
Baltrom
Norderooghe
Buyst
Bant
Wanger land
Wangerooghe
Op die waterstroo
Sad erlant
Ouer al nen
Moermer
Alnen
Broeck mer
Ostr
Wyserholt
Wyser meer
Emden
Auricke
Old


Septen trio
Meridies
Oriens
Miliare vnum
Wanger
Wangeroghe
Butiada vel
Rustringia superior
Stadi um
Dlant to Wurden
Die Iade
Ri mia
Moerym
Wanger land
Rust rin gen
Dat Meer
Stotel fluuius
Drepta fluuius
Weser flu.
Hont fluuius
Woest landt
MIT.
OLD EN BO RCH
Co
Stedin gen
Op die waterstroo
Oldenborch
Delmenhorst
Bremen
Bolla flu.
Bollem
Misselwerden
Wreem
Mysteferde
Vnsen
Wedworden
Lutkerode
Hoblerhude
Niwe Closter
Lec
Depstede
Geistendorp
Seipdorpe
Elm
Olde Lunenbergen
Bramel
Die Geist fluuius
Vrieschen Lunenbergen
Oerle
Stotel
Hethorn
Lun flu.
Beuerstede
Ackstede
Thom Holte
Lettel
Buttel
Hagen
Barmstede
Huderbroeck
Nyelandt
Ytheide
Santstede
Santvliet
Scharmeke
Vellerstude
Meyenborch
Swanwesel
Wortvliet
Aschwarden
Wilenbroek
Mieburg
Schoinbeck
Penningbuettel
Scharmbicke
Vegsack
Lese
Nieukercke
Reken
Blommendal
Elsflieten
Berne
Wacrsliet
Lymwerder
Bardewyss
Surbroeck
Oldeuessche
Schonemor
Ochtum
Hasbergen
Huchtinck
Elmeloo
Indestoer
Brincken
Heiligen Ray
Groot Celten
Luthe Celten
Herpstede
Kellinchorne
Penningmolen
Hontorp
Epener
Bretorpe
Hoichmar
Dutle
Grashorn
Ritterumolen
Westerburch
Wardeberch
Daben
Hutlose
Moerbeke
Leedermuelen
Alhorn
Wilshusen
H. Geist
Leedburg
Knethen
Holte
Osterloo
Garden
Fello
Mansholten
Scharel
Lohe
Werlte
Maelbergen
Fries Ochten
Campen
Scharloo
Marckhusum
Brochorne
Lingerum
S. Marcus
Hopels
Nieuborch
Bakeren
Kotneuorde
Clus
Spolen
Dringenborch
Hesten
Twiselstede
Babelenborch
Rastede
Ollanderkercke
Elmendorp
Kelle
Borbeke
Demstede
Lyntel
Ewecht
Woenscholte
Linderen
Seggenwort
Tor Clays
Harenholte
Barnefleet
Vogelsanck
Ridderwort
Ter Braeck
Monnekehof
Barbinkel
Leembden
Bekehusen
Ovelgunne
Golswarden
Stollhamme
Strochaus
Strauskirch
Barwinckel
Thoer
Rauensburg
Mannenborch
Holtwarden
Fredeborch
Oblen
Obbehusen
Rodenkercke
Maes
Waterborch
Monneken Grode
Schlyker zyel
Groen
Dowens
Eppes
Petelen borch
Schar
Jever
Oriaels
Asel
Witmunde
Lehrhoue
Sandel
Denst
Hersten
Seck
Aydens
Plm
Bant
Strenhusen
Varle
Larringe hauen
Finikes
Westerhusen
Beerden
Eggeling
Wiuels
Mersholten


EMDEN & OLDEN BORCH Comit.
Mare Germanicum
Septen trio
Meridies
Occidens
Oriens
Miliare vnum
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Butiada vel Rustringia superior
Stadium
Dlant to Wurden
Die Iade
Den Dullart
Rheyderlant
Op die waterstroo
Sad erlant
Woest landt
Stedin gen
OLD EN BORCH CO MIT.

VVESTFALIAE
PRIMA TABVLA.

Comitatus continet Oldenburch, Hoya, Diepholt, vicinaq; Dominia.

Septimus Circulus Imperij VVestfalicus siue Germaniæ inferioris.

1. Ordo Ecclesiasticus.

Episcopi.

Paderborn.
Luyck.
Vtricht.
Munster.
Camerick.
Osenbrug.
Ferden.
Minden.

Abbates.

VVerden.
Stablo.
S. Cornelis Munster 27 42: 50 43. tab. Brabantiæ.
Echternaken 27 51: 49 51. tab. Lutz.
Corbey 31 15: 51 48. } *tab. 2.*
Heruorden 30 15: 52 12. } *VVest.*

Abbatissa i.

Essen 28 26: 51 25. tab. 2. VVest.

2. Ordo Principum.

Principes, Comites, & Domini.

Dux Cliuiæ & Comes Marchiæ.
Dux Iuliæ & Bergen.
Marck gr. Baden in Lutzenb.
Comes Frisiæ Orientalis siue Emdensis.
Com. Sein. 29 6: 50 27. VVestfal. 3. tab.
Com. Dillenburg.
Com. Vernenberg. 28 34: 50 24. tab. Lutz.
Com. Manderscheid. 28 15: 50 9. tab. Lutz.
Com. VVeida. 29 0. 50 29. tab. 3. VVestfal. & Ringelberg.
Com. Moers.
H. Brunchorst. 27 35: 53 9. tab. Geld.
Com. Steinford. 29 48: 52 51.
Com. Benthem.
Com. Dortmund.
Com. Oldenburg.
H. Ridburg.
Com. Hoya 30 50 53: 53 5.
Com. Diepholt 30 4: 52 53.
Com Schaumburg 31 6: 52 18. tab. 2. VVest.
H. Spiegelberg 31 22: 52 13. tab. Brunsvv.
H. Vanenberg.
Com. Arenberg.
Com Dierenberg. H. in Someraus.
Com. de Lip.

3. Ordo Ciuitatum liberarum.

Coln.
Aken.
Vnder VVesel.
Duren.
Camerick.
Dortmund.
Soest.
Duysburg.
Heruorden 30 15: 53 40.
Brakel.
VVartburg. 30 49: 53
Lemgovv.
VVerden.

Meridiani distant ratione 53: 45. Paralleli ad circulum maximum.

D


WESTFALIA Cum Diœcesi Bremensi.
Miliaria Westfalica communia
Mare Germanicum
Emdensis Comit:
Emden
Den Dullart
Rheyderlant
Frisiæ occidentalis pars
Die Drent
Die Bretaingsche heyde
Saderlant
Hemmelinger landt
Saltiers
Wangerland
Rustringia
Die Iade
Ostfrisia
Oldenborch
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Occidens
Septentrio
Meridies


Septen trio
30
31
Holsatiae
Pars
Orient
Meri dies
54
53
Albis flu.
Nyenhuys
Brocdorp
Wewelsflet
Borsflete
Crempe
Auenflet
Hertzhorn
Bilenborch
Colmar
Haseldorp
Wedel
Hatzeborch
Blanckenes
Niested
Altena
Ottensen
Mestendorf
Hamburg
Pfradorf
Crans
Stade
Dat Lange Moer
Key Dinger landt
Das olde landt
Sta de
Palu des
Bremen
Stift Bremen
Duuels moer
Dat corte moer
Bremer Furde
Ferdensis Episcopatus
Ferden
Luneburg ducat: pars
Luneburg ducatus pars
Lenza fluuius
Alre fluuius
Hoya Comit:
Nyenburg
Diep holt Com:
Diepholt
Den Dommel lacus
Moer
Stedingen
Borch
Woest landt
Wurden
Stadium
Die Iade
Butiada
Saltiers
Cloppenburg
Vechte
Quakenbrug
Ottersberg
Rotenborch
Hamelswort
Drochtersen
Himelport
Horneborg
Boxtehude
Tostede
Neustat
Drakenburg
Eberstein
Baerenburg
Wilshusen
Delmenhorst
Ochtum
Vinssel
Ramsola
Scharmbeck
Lilientall
Vegesack
Osterholt
Rotenburg


WESTFALIA
Cum Diœcesi
Bremensi.
Miliaria Westfalica communia
MARE GERMANICUM
HOLSATIÆ PARS
Emdensis Comit:
Frisiæ occidentalis pars
Die Drent
Die Bretaingsche heyde
Ferdensis Episcopatus
Luneburg ducat: pars
Hoya Comit:
BREMEN
STIFT
Das olde landt
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens

VVESTFALIAE SECVNDA TABVLA.

In hac tabula sunt

Comitatus

- *Lemgovv.*
- *Benthem.*
- *Lingen.*
- *Tecklenborch.*
- *Diepholt.*
- *Schouvvenberg.*
- *Rauensberg in quo sunt 4. Præfecturæ. Sporenberg 30 7: 52 2.*
  Rauensberg 29 56: 52 11. Vlothem 30 41: 52 17.
  Lymberg 30 6: 52 23.
- *Lippe.*

Episcopatus

- Monasteriensis *in quo sunt præfecturæ: VValbeck 29 14: 51 58. Sassenburg 29 34: 52 1. Stromberg Burgrauiatus 29 46: 51 49. VVerne 29 5: 51 37. Bocholt 28 0: 51 51. Ahus 28 31: 52 7. Horstmar 28 45: 52 10. Beuergern 29 7: 52 25. Rheine 28 58. 52 23. Meppen 28 49. 52 52. Nienhuis destr. 28 40: 53 13.* Cloppenburg *29 29: 53 7. VVilshusen 29 56: 53 10. Vecht 29 51 52 58.*
  Et Comitatus 2. Steenvordt 28 51: 52 16. Gemen 28 7. 51 3.
  Et Erfmarschalck Nortkercken 29 4: 52 45.
- *Osenbrug 29 36: 52 25.*
- *Minden 30 37: 52 24.*
- *Paderborn 30 30: 51 46.*

Meridiani distant ratione Paralleli 52: 20. ad circulum maximum.

E

E


Septentrio
Meridies
Occidens
28
29
Drent
Die Bretaingsche heyde
Bent hem Com
Twe nt
Lin gen
Moer
Teck lenborg
Moras
Olen
Steen forde
Monaste ri ensis episcop.
Cle ue
Rec line husen
Mörs
Lip
Coeuorden
Hardenberg
Meppe
Haselunen
Lingen
Quakenbrug
Benthem
Oldenzeel
Enschede
Tecklenborg
Wettern
Greue
Statloo
Coesfeldt
Dulmen
Wesel
Duysburg
Essen
Dortmund
Werden
Limburch
Altena
Hamm
Lunen
Borken
Bocholt
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio


Septentrio
Diepholt com.
Den Dom mel lacus
Moer
Stift Minden
Schouwenberg
Lemgow
Paderbornensis Episcopatus
Lippe
Oriens
Meridies
Miliaria Westfalica communia
Neustat
Hameln
Minden
Paderborn
Cassel
Nyenburg


Septen trio
Meri dies
Occidens
Oriens
Drent
Die Bretangsche heyde
Twe nt
Den Dom mel lacus
Diep holt com.
Stift Min den
Sch ouwen berg
Teck lenborg
Moras
Lem gow
Monaste ri ensis episcop
Pader bor nen sis
Epis co patus
Rec linc husen
Cle ve
Mörs
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio
Miliaria Westfalica communia

VVESTFALIAE
TERTIA TABVLA.

In hac tabula comprehenduntur.

- **Ducatus**
  - Berghe *in quo ſunt Ampter, id eſt, Præfecturæ 20.*
    - *Levvenberg 28 46: 50 43.*
    - *Huickeſvvagen 28 58: 51 5.*
    - *Bornfeldt.*
    - *Salighen 28 35: 51 8.*
    - *Lantzberg.*
    - *Duſſeldorp.*
    - *Blanckenborg 28 51: 50 44.*
    - *Steinbach 29 5: 51 0*
    - *Byenborch 28 55: 51 11.*
    - *Meyſenlo.*
    - *Medman 28 23: 51 15.*
    - *VVindeck. Syberg.*
    - *Nuvvenborg 29 3: 50 59*
    - *Portz*
    - *Lulſtorff 28 36: 50 48.*
    - *Monheim 28 23: 51 4.*
    - *Angermondt 28 12: 51 19.*
    - *Eruerfeldt 28 39: 51 13.*
    - *Borch 28 36: 51 6.*
- **Comitatus**
  - *Marck in quo præfecturæ 14.*
    - *Iſerenloe 29 20: 51 21.*
    - *Huerde 28 57: 51 29. tab. 2. VVeſtfaliæ.*
    - *Altena 29 20: 51 17.*
    - *Boeckum 28 42: 51 27. in 2. tab. VVeſtfaliæ.*
    - *Svvartenberg 29 38: 50 8.*
    - *VVetter 28 57: 51 22.*
    - *Ham.*
    - *Svverten 29 6: 51 25.*
    - *Lunen.*
    - *Vnna.*
    - *Nuſtat 29 18: 50 54.*
    - *Bläckenſtein 28 44: 51 19.*
    - *Raede.*
    - *VVerden.*
    - *Camen.*
  - *VValdeck.*
  - *Naſſau 29 20: 50 15. & Dillenburg.*
  - *Seyen 29 5. 50 27.*
  - *Siegen.*
  - *Limburg 29 37: 50 21.*
  - *Altena in Comitatu Marckenſi.*
  - *Arnsberg ſubeſt Epiſcopo Colonienſi.*
  - *Kunigſtein 30 7: 50 8.*
  - *Hanau 30 27: 50 5.*
  - *Iſenberg 29 9: 50 29.*
- **Stifft Coln** *in quo præfecturæ 10. Arnsberg. Fredeborch 29 59: 51 4. Bylſtein prope Brilen ad ortum Medebach. Friedehardeskirchen. Houeſtatt. VVerle 29 29: 51 33. tab. 2. VVeſtfal. Nehem 30 21: 51 25. Balue 29 36: 51 17.*
- **Dominia** *VVildenborg 29 26: 50 50. Homberg 29 11: 50 49. Hachnberg 29 29: 50 40. Hardenberg 28 31: 51 18.*

Meridiani diſtant iuxta rationem Paralleli 50: 40. ad circulum maximum.



Septentrio
Occidens
Meridies
Iuliacensis Ducatus pars
MARCK
BERGHE
Westerwaldt
Rhingaw
Treuirensis prouinciæ pars
Miliaria com. Germanica
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio


BERGHE Ducatus MARCK CO: mitatus et COLONIEN sis Diœcesis
Septen trio
Meri dies
Oriens
Westerwaldt
Hassie
Issenburgh Com.
Hanaw Comit.
Palati natus
Rhingaw


BERGHE
Ducatus
MARCK Co-
mitatus et
COLONIEN
sis Diœcesis
Miliaria com. Germanica
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Septen trio
Meri dies
Occidens
Oriens
Treuirensis prouinciæ pars
Iuliacensis Ducatus pars
Coloniensis
BERGHE
MARCK
Westerwaldt
Hassiæ pars
Issenburgh Com.
Hanaw Comit.
Rhingaw
Palatinatus

VVALDECK COMITATVS.

Qui hanc tabulam primus descripsit & ædidit, Iodocus Moers à Corbach duos nobilium ordines sub Comite VValdeccio enumerat, vnum liberum intra Comitatum commorantem, alterum tam extra, quàm intra Comitatum feudo Comiti astrictum, hos ergo ordines, cùm nihil præterea habeam, hîc adnumerabo, & quæ illorum domus tabulæ insunt, indicabo.

Stemmata *Nobilium liberorum intra Comitatum sunt Virmunt 30 31: 51 2. Meissenburg, Gogreben, Zertzen, Volmerichausen 30 50: 51 26. Dalvvig 30 6: 51 13. Eppe 30 27: 51 11. Rodehausen, Reen, 30 29: 51 4. Schonstat, Hertinghausen, Tvvist 30 41: 51 19: Hanxtleden, Geismar 31 4: 51 9. Koman, Dorfelt.*

Stemmata *feudatariorum tam extra quàm intra Comitatum. VVitstein, Reitesel, Spiegel, Calenberg, VVestfal, Canstein, Malspurg, Lebenstein 30 54: 51 2. Mengersen, Meschede 29 56: 51 19. Beinenburg, Papenheim, VVulfft 30 13: 51 25. Volckenberg, Vrf. 30 57: 51 3. Iuden.*

Meridiani distant ratione paralleli. 51 15. ad circulum maximum.


WALD ECK
Comitatus.
Coloniensis Diœcesis pars
Paderbornensis
Septentrio
Occidens
Meridies
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Miliare vnum Waldeccium
Winneberg Walde
Scheder Walde
Schellhorn
Hopru
Rorr flu.
Volme flu.
Orck flu.
Eder flu.
Velmede
Meschede
Brilon
Altenbourn
Winterberg
Züschen
Hallenberg
Smallenberg
Fredenberg
Kerbach
Furstenberg
Medebach
Den Asten berg
Grunebecker berg
Korbach


Septen trio
Paderbor nensis Episcopatus pars
Die Dimel flu:
Wartburg
Dalen
Desenberg
Klingenberg
Dalheim
Hogede
Daesberg
Calenberg
Wettesing
Welen
Wolden
Roden
Eichholt
Dehausen
Elberg
Wietmer
Wiersberg
Kegelberg
Listingen
HASSIAE
Westoufen
Broun
Roede
Stromberg
Eringen
Elsingen
Elmershausen
Schutberg
Hassingen
Wulfshagen
CON
Eiste
Balern
Altenstet
Elberberg
Altentorf
Zuschen
Fritzlar
Gudensberg
Heswaldt
Wetter holt
Schorbrant
Landaw
Buel
Plat
Volckerhusen
Braunsen
Ellerkausen
Nu Waldeck
Dirnkausen
Geppenhage
Hoenschet
Wedelberg
Appenkausen
Numberg
Prediger Alde Waldt
Kungshag
Welden
Geismar
Eder flu:
Vngedane
Mandern
Betzgerad
Waldeck
Saxenhausen
Selbach
Steinbach flu:
Berichausen
Bergheim
Korbach
Lelbach
Lengefelt
Homberg
Strot
Hornkausen
Wunrinkausen
Meinerkausen
Lauterbach
Brunkusen
Gellershausen
Kleinern
Wildungen
Reineshusen
Albershausen
Odershausen
Brunau
Twesten
Wege
Arensbach
Schwalm flu:
Karstenhausen
Bercken
Remmersberck
Frilndorff
Bischehausen
Walterbruck
Ernoeste
Lebenstein
Newhaw
Gershausen
Huntzdorf
Armsfelt
Hundingen
Delwershausen
Francnau
Quirnhast
Altenlotheim
Kirchlothem
Schmitle
Harpshausen
Fursteenberg
Fursteinkirch
Buchmar
Merbenhag
Medebach
Hillhause
Lichtenfels
Hessborn
Orck flu:
Eder flu:
Hermansberg
Safenberg
Vmmant
Schref
Frankenberg
Waldeccium
Huntrad
Batenhausen
Burnhausen
Gilse
FINI
Meri dies
Oriens
30
40
50
31


WALD ECK
Comitatus.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Paderbornensis Episcopatus pars
Coloniensis Dioecesis pars
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Miliare vnum Waldeccium

PALATINATVS RHENI.

Sextus Circulus Imperij est quatuor Electorum.

Electores.	Ciuitates liberæ.	Principes & Domini.
		Palatinatus cum suo territorio.
		Co. Nassau, & Beilstain 28 41: 50 8.
Comes Palatinus Rheni	*Mentz.*	*H. Reifferscheidt 28 5: 50 30. tab. Lutzb.*
Mens Archiepiscopus	*Coln.*	*H. Rheineck 28 49: 50 31. tab. Lutzb.*
Trier Archiepiscopus	*Trier.*	*Teutsch Ordens Hern in Coblentz.*
Coln Archiepiscopus	*Gelenhausen 30 45: 50 5.*	*Abb. S. Maximini proximè Trier.*
		Præpositus Seltz 29 48: 48 44.
		H. Nider Eisenburg 29 7: 49 45.

Meridiani separati sunt pro ratione paralleli. 49 20. ad circulum maximum.

G


Septen trio
Occi dens
Meridi es
Lotharingiæ pars
Alsatiæ pars
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Der Warnet Waldt
Sar flu.
Zweibrucken
Creutznach
Bingen
Lauterock
Sarbrucken
Hagenaw
Zabern
Pfaltzburg
Sarburg


PALATINATVS
Rheni.
Miliaria Germanica communia.
Oden Waldt
Wirten bergensis ducatus pars
Septen trio
Meridi es
Ori ens



PALATINATVS Rheni.
Miliaria Germanica communia.
1 2 3
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Alsatiæ pars
Lotharingiæ pars
Wirtenbergensis ducatus pars

VVIRTENBERG DVCATVS.

Hic ducatus circuli Imperialis Sueuici præcipua pars est, quam quia solam inter cæteras exactius descriptam à Georgio Gardnero, & Dauide Seltzlin habemus, hic circulum Sueuicum totum in suum ordinem distributum proponam, locaq; quæ potero commonstrabo.

Quartus circulus imperij Sueuicus.

1. Ordo Ecclesiasticus.

Episcopi.

Chur.
Costentz.
Auspurg.

Abbates.

Kempten.
Reichenov. vin tab. Zurichovv.
S. Gal in Heluetia.
Salmansvveiler 31 11: 47 27. tab. Helu.
VVeingarten 31 29: 47 41.
VVeissenovv.
S. Blasij. 29 51: 47 40. tab. Zurich.
S. Peter 29 48: 47 53.
Maulbron 30 33: 48 53.
Schaffhausen.
Stain am Rhein } *tab. Zurichgovv*
Kreutzlingen }
Petershusen adiacet Constantiæ & Rheno ad partem boream.
Einsideln 30 26: 46 35. tab. Heluet.
Pfeffers, Pfefficon opinor, est in tab. Zurichgovv.
S. Ioan. In Thurtal, tab. Helue.
Schussenriedt 31 35: 47 44.
Rockenburg 32 13: 48 11.
Ochsenhausen 31 57: 47 56.
Kunigsbrun 31 59: 48 42.
Marchtal 31 26: 48 1.
Elchingen 32 8: 48 22.
Ysne 31 55: 47 26. tab. Heluet.
Munchrodt 32 2: 48 0.
Aursper 32 25: 48 15.
Yrsee 32 33: 47 48.
Gengenbach 29 40: 48 17.
Schuttern 29 36: 48 15.
Disidisen.

Abbatissæ.

Lindavv.
Rottenmunster 30 28: 47 55.
Bucchavv 31 36: 47 54.
Guttenzell 31 47: 48 3.
Beundt 31 26: 47 44.
Heppach 31 26: 48 5.
Teutsch Ordens Meister in Elsas, vnd Burgund.

2. Ordo Principum est.

Fursten vnd Hern.

Dux VVirtenbergensis.
Marck graf Baden 29 51: 48 59.
Co. Helfenstein 31 40: 48 25.
Co. VVeisenstaig. 31 33: 48 23.
Co. Ottingen. 32 41: 48 56.
Co. Lauffen 30 59: 48 57.
Co. Montfort.
Co. Furstenberg 30 18: 47 43.
Mar. Eberstain 30 6. 48 32.
Co. Zollern. 30 53: 48 7.
Co. Bultz. 30 29: 48 7.
Co. Loebenstain 31 13: 49 2.
Co. Tubingen 30 55: 48 17.
Co. Kirchberg 31 59: 48 11.
Co. Tengen alias Dongen 30 0: 47 26. tab. Zurichgovv.
B. Gundelfinghen 32 23: 48 32.
H. Stutgart.
H. Tuffen 32 5: 48 32.
Fr. VValdtpurg 31 35: 47 32. tab. Helu.
H: Sonneberg.
B. Stauffen 32 15: 48 32.
H. Valckenstain 31 58: 48 33.
H. Kunseck 31 28: 47 48.
H. Kunseckerperg 31 28: 47 50.
B. Geroltzeck 29 41: 48 13.
B. Ober Helvven 30 36: 47 37. in tab. Zurichg.

3. Ordo Ciuitates liberæ.

Augsburg.
Kauffbeurn.
Vlm.
Memmingen.
Kempten.
Bibrach.
Leukirch 31 47: 47 35.
Ysne 31 55: 47 26. tab. Heluet.
VVangen 31 44: 47 28. ta. Helu.
Lindovv.
Rauenspurg.
Buchhorn 31 15: 47 23. } *tab. Helu.*
Vberlingē 31 7: 47 30. }
Costentz.
Pfullendorff.
S. Gall. 31 19: 47 0. tab. Heluet.
Schaffhausen 30 25: 47 25. ta. Hel
Reutlingen.
Eslingen.
Gmind.
VVeyl 31 26: 48 27.
Hailbron 30 56: 49 4.
VVimpfn.
Hal im Schvvaben.
Dinckelspuel.
Bopfingen.
Gengen.
Alen.
Nordlingen.
Donavverd.
Buchavv 31 36: 47 54.
Offenburg 29 38: 48 27.
Gengenbach 29 40: 48 17.
Zell im Hamerspach 29 44: 48 16.
Rottvveil.

Meridiani distant iuxta rationem paralleli 48 30. ad circulum maximum.



Miliare vnum commune
PALATINATVS PARS
ALSATIAE INFERIORIS PARS
OCCIDENS
Rhenus fluuius
Luter fluuius
Heidelberg
Manheim
Spier
Germersen
Rhein Zabern
Luterburg
Seltz
Rastat
Baden
BADEN Comit.
EBERSTAIN Com.
Stromberger vorst
Leonberger vorst
Wiltbader vorst
Beblinger vorst
Kirchamer vorst
Hagenschies
Durlach
Pfortzhaim
Bretten
Offenburg
Schwartz Waldt
BRIS GOW
Freiburg
BAAR Comit.
HOHENBERG Herschaft
ZOLLERN Com.
Rotweill
Sigmeringen
Pfullendorff
NELLENBVRG Com.
Danubius die Donaw flu.


WIRTEN BERG Ducatus
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
HOHENLOE Comit:
LIMBVRG Herschaft
Stift Ellwang
SVEVIAE CONFINIA PARS
HELFFENSTAIN Comit:
ZOLLERN Com:
NELLENBVRG Com:
SVE VIAE


WIRTEN BERG Ducatus
Miliare vnum commune
PALATINATUS PARS
ALSATIAE INFERIORIS PARS
SVEVIAE CONFINIA
HOHENLOE Comit.
LIMBURG Herschaft
Stift Ellwang
BADEN Comit.
EBERSTAIN Com.
HELFFENSTAIN Comit.
ZOLLERN Com.
HOHENBERG Herschaft
BRISGOW
BAAR Comit.
NELLENBURG Com.
SVEVIAE PARS
Rhenus fluuius
Danubius fl.
Vlm
Stutgardt
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio

ALSATIA INFERIOR

Quintus circulus imperij, est Rheni.

1. Ordo Ecclesiasticus.

Episcopi.

VVorms
Spier.
Straesburg.
Basel.
Besanson in Comitatu Burgundiæ.
VVallis prouincia in qua Sitten metropolis.
Geneue.
Losanna.
Metz.
Toul.
Verdung.

Abbates.

Fulda.
Hirsfeld.
Morbach 28 52: 47 47. tab. superioris Alsatiæ.
S. Gregoris Munster 28 52: 47 54.

2. Principum

Principes, Comites & Domini seculares.

Dux Lotharingiæ.
Dux Sabaudiæ, Sauoy.
Dux & Comes Spanheim 29 7: 49 50. in tab. Palatin.
Marck gr. Baden.
Dux Zvveibruck.
Co. Veldentz.
Landgr. Hessen.
Princ. de Calim.
Co. Nassavv in Sarbruck 28 47: 49 2.
Comites Rheni.
H. Rapoltzkirchen iuxta Rapoltzstain.
Co. Bitsch 29 13: 48 56.
Co. Salm 28 56: 48 24.
Co. Hunavv & Lichtenberg 29 14: 48 45.
Co. Leiningen 29 40: 49 24.
Co. Falckenstain 29 20: 48 51.
H. Morsburg 28 53: 47 22. & Befort. 28 36: 47 29.
H. Rapolstain 29 3: 48 6.
H. Hohen Rechperg 29 3: 47 7.
H. Blanckenberg, Blammont in Lotharingia 28 27: 48 31.
Co. VVeisbaden 29 47: 50 4. & Itzstain 29 50: 50 8 tab. 3. VVestf.
Co. Kunigstain. H. von Eppenstain.
Co. Isenburg 29 1: 47 48. in Alsatia superiore.
C. Solms 30 14: 50 35. tab. Hassiæ.
Co. Nassavv in VVeilburg 29 55: 50 25. tab. 3. VVestf.
Co. Seniuigen.
Co. Hauare.
H. Muntzenburg.
Co. VVestenburg. 29 34: 50 35. tab. 3. VVestf.
Co. VVitgenstain 30 14: 50 47.
Co. VValdeck.
Co. Plesse 31 54: 51 37. tab. Brunsvv.

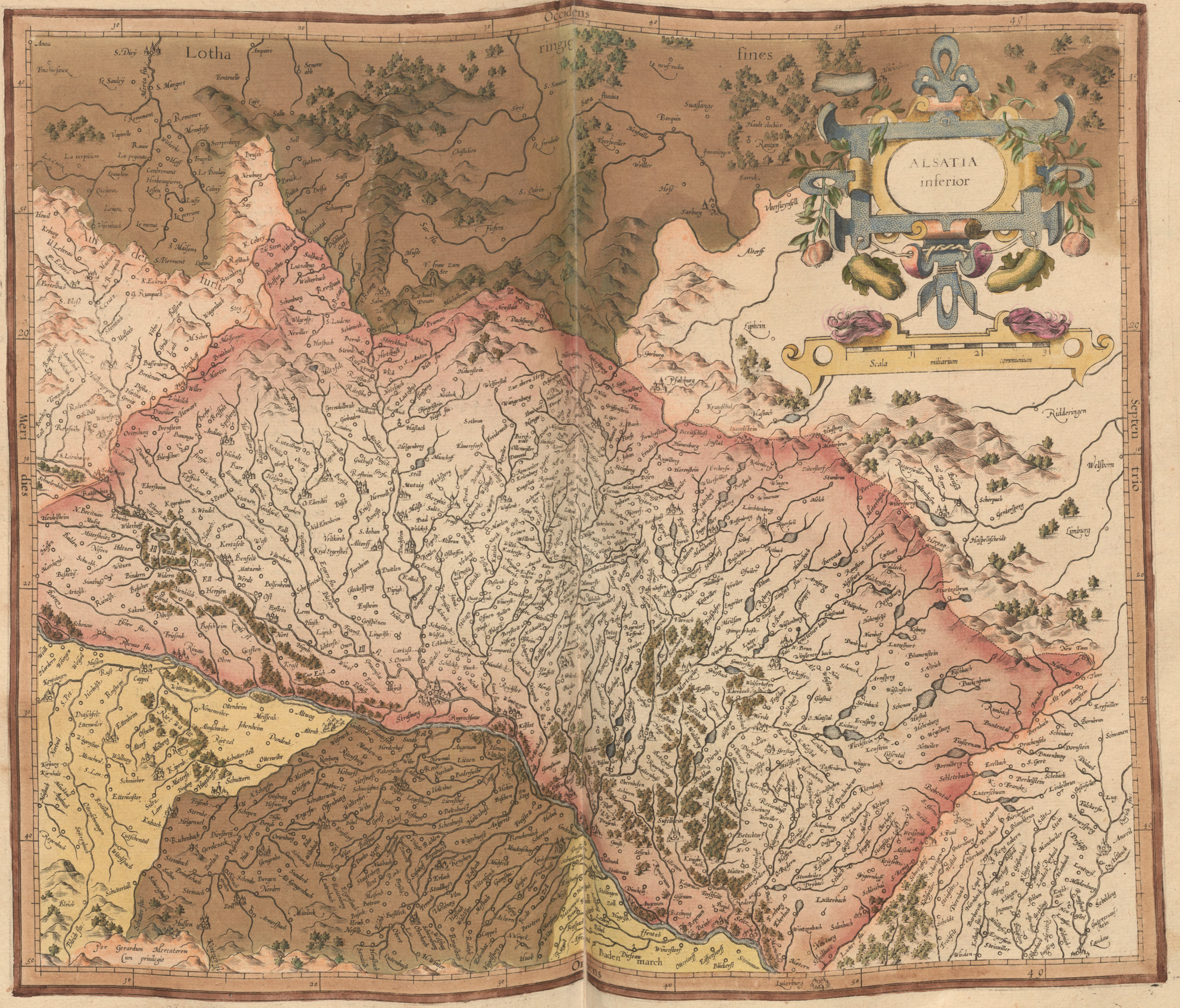
3. Ciuitatum liberarum.

Mulhausen in Sundtgavv superioris alsatiæ.
Basel.
Colmar.
Kaisersperg.
Turckhaim.
S. Gregoris Munster.
Ober Ehenhaim 29 12. 48 19.
Straesburg.
Rosenhaim 29 12: 48 23.
Schletstat 29 11: 48 14.
Hagenavv 29 31: 48 39.
VVeissenburg 29 40: 48 54.
Landavv 29 50: 49 2.
Spier.
VVorms.
Francfort.
Fridberg in VVederavv 30.19:50.16. tab. 3. VVestf.
VVetzlar 30 2: 50 29. Ibidem.
Metz.
Toul.
Verdun.
Kaufmans Sarbruck 28 50: 48 42. tab. Palatin.
Besanson.
Castrum Fridberg 28 43: 47 43.
Gleichhausen castrum.

Meridiani distant pro ratione 48 30. paralleli ad circulum maximum.


Occidens
Lotha
ringie
Meri
dies
Oriens
Rhenus flu.
Straßburg
Baden
Per Gerardum Mercatorem
Cum privilegio


ALSATIA
inferior
Scala miliarium communium
Occidens
fines
Septentrio
Oriens
Pfalzburg
Lichtenberg
Ridderingen
Welfsbein
Limburg
Lauterburg
Landau
Baden
Sarburg


ALSATIA inferior
Scala miliarium communium
Occidens
Septentrio
Meridies
Oriens
Lotharingiae fines
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio

ALSATIA SVPERIOR.
LANDTGRAVIATVS, ET
SVNTGOVIA ET BRISGOIA.

In *Alſatia ſuperiore ſunt*
- Comitatus, *Horburg* 29 9: 47 56. *Egesheim* 29 1: 47 54. *Sultz* 28 56: 47 46.
- Dominia, *Bolvviller* 28 59: 47 45. *Hohen Lantſperg* 29 0: 47 55. *Hohen Hatſtat* 28 47: 47 51. *Hohenack* 28 53: 47 57. *Rapoltſtain* 29 4: 48 5.
- Ciuitates *Imperiales circuli quinti, S. Gregoris Munſter* 28 42: 47 54. *Durckheim* 29 2: 47 57. *Colmar* 29 6: 47 57. *Mulhauſen* 29 2: 47 39. *Keiſerſperg* 29 0: 48 1.

In *Suntgouia ſunt*
- Comitatus *Pfirt* 29 0 : 47 25.
- Dominia *Befort* 28 37: 47 29. *Morſpurg* 28 53: 47 22.

Briſgoia ſunt
- *Zering olim Ducatus* 29 34: 47 56.
- *Comitatus Friburg* 29 34: 47 54.
- *Marchionatus Hochberg* 29 36: 48 3.
- *Dominia, Badenvville* 29 23: 47 42. *Stauffen* 29 29: 47 47. *Burcken* 29 21: 48 0.

Meridiani diſtant ratione paralleli 48 10. ad circulum maximum.

K


ALSATIA superior cũ Suntgoia & Brisgoia.
Occidens
Oriens
Meridies
Die Hartt
Schwartz Waldt
Militaria communia Alsatiæ.
Basilien:
copa:
tus
pars
Mulhausen
Colmar
Brisach
Freiburg
Basel
Newenburg
Rinfelden
Seckingen
Lauffenberg
Liechstal


Occidens
Oriens
Septentrio
Auf der furst
Val de S. Di er
Val de Willer
Rhenus flu
Schwartz Waldt
GOW
Brisach
Schlestat
Colmar
Strasburg
Ortenburg
Offenburg
Oberkirch
Kentzingen
Endingen
Elltz
Hussen
Zell
S. Peter
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio



ALSATIA superior cũ Suntgoia & Brisgoia.
Occidens
Oriens
Meridies
Septentrio
Die Hartt
Schwartz Waldt
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio

SAXONIA INFERIOR
IN QVA SVNT DVCATVS.

Lauvvenburg, Mekelenborch, Lunenburg.

Nonus circulus imperij, Nider Saxen dictus.

1. Ordo Ecclesiasticus.

Archiepiscopi.

Bremen.
Magdenburg.

Episcopi.

Hildesheim.
Lubeck.
Svverin.
Ratzenburg.
Schlesvvijck.

2. Principes & Domini seculares.

Rex Daniæ propter ditiones ad Imperium pertinentes.
Dux Lauvvenburg.
Dux Brunsvvijck.
Dux Lunenburg.
Dux Mekelenborch.
Dux Holstein.
Comites Roffain.
Comites Delmenhorst.

3. Ciuitates liberæ.

Lubeck.
Hamburg.
Mulhausen in Duringen.
Northausen in Duringen 32 55. 51 36.
Goslar.
Gottingen.

ridiani distant ratione paralleli 53 30. ad circulum maximum.

L



SAXONIA INFERIOR
ET MEKLENBORG DVC.
Septentrio
Meridies
Occidens
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Bremensis dioecesis pars
Ferden Episcop:
Hoy Comitatus pars
Braunsvvicensis Ducatus pars
Lunenburger hayde
Hamburg
Lubeck
Lunenburg
Dat Monike
Paludes
Albis fluuius


Septentrio
MARE BALTICUM
Rugiae pars
Pomeraniae pars
MEKLEN BORG DUC.
Warnemund
Rostock
Wismar
Lubeck
Die Prigenitz
Die alte marck
Danneberg
Oriens
Meridies
Mil: Germanica communia


SAXONIA INFERIOR
ET MEKLENBORG DVC.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
MARE BALTICUM
HOLSATIAE PARS
Rugie pars
Pomeraniæ pars
MEKLEN BORG DVC.
LAWENBURG DVC.
LUNENBURG DVC.
Dannenberg Com.
Bremensis diœcesis pars
Ferden Episcop.
Hoy Comitatus pars
Braunswicensis Ducatus pars
Die Prigenitz
Die alte marck
Die mittel marck
Lunenburger hayde
Paludes
Lubeck
Hamburg
Rostock
Wismar
Warnemund
Lunenburg
Ferden
Stade
Bart
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio

BRVNSVVICK DVCATVS.

In hac tabula hæc continentur

- Ducatus *Grubenhagen, qui est membrum Imperij.*
- Principatus *(Furstendom) Anhalt, Imperij.*
- Comitatus *Mansfelt Imperij est, & 4. sub se Com*[illegible] *habet: VVippram 33 26: 51 43: Arnstein 33 27: 51 45. VVetin 34 5: 51 44. Et Quernfurt 33 52: 51 29. Item Comitatus Barby 34 7: 52 8. Stolberg 33 8: 51 42. Hohenstein 32 32: 51 32. Regenstein 32 58: 52 0. Plesse 31 54: 51 37. omnes imperij.*
- Ecclesiastici principatus hi. *Meydburg Archiepiscopatus & Primatus Germaniæ. Imperij est. Hildesheim Episcopatus 31 53: 52 23. Imp. & Halberstatt Episc. 33 10: 52 7. Imp. sunt sub Moguntino. Item Quedelnborch 33 13: 51 58. Et Gernrode 33 12: 51 54. Stiften, sunt Imp. in 8. Circulo.*
- Goslar *32 36: 52 55. Et Northausen 32 35: 51 36. ciuitates sunt Imperiales.*

Meridiani positi sunt ex ratione paralleli 52 10. ad circulum maximum.

M

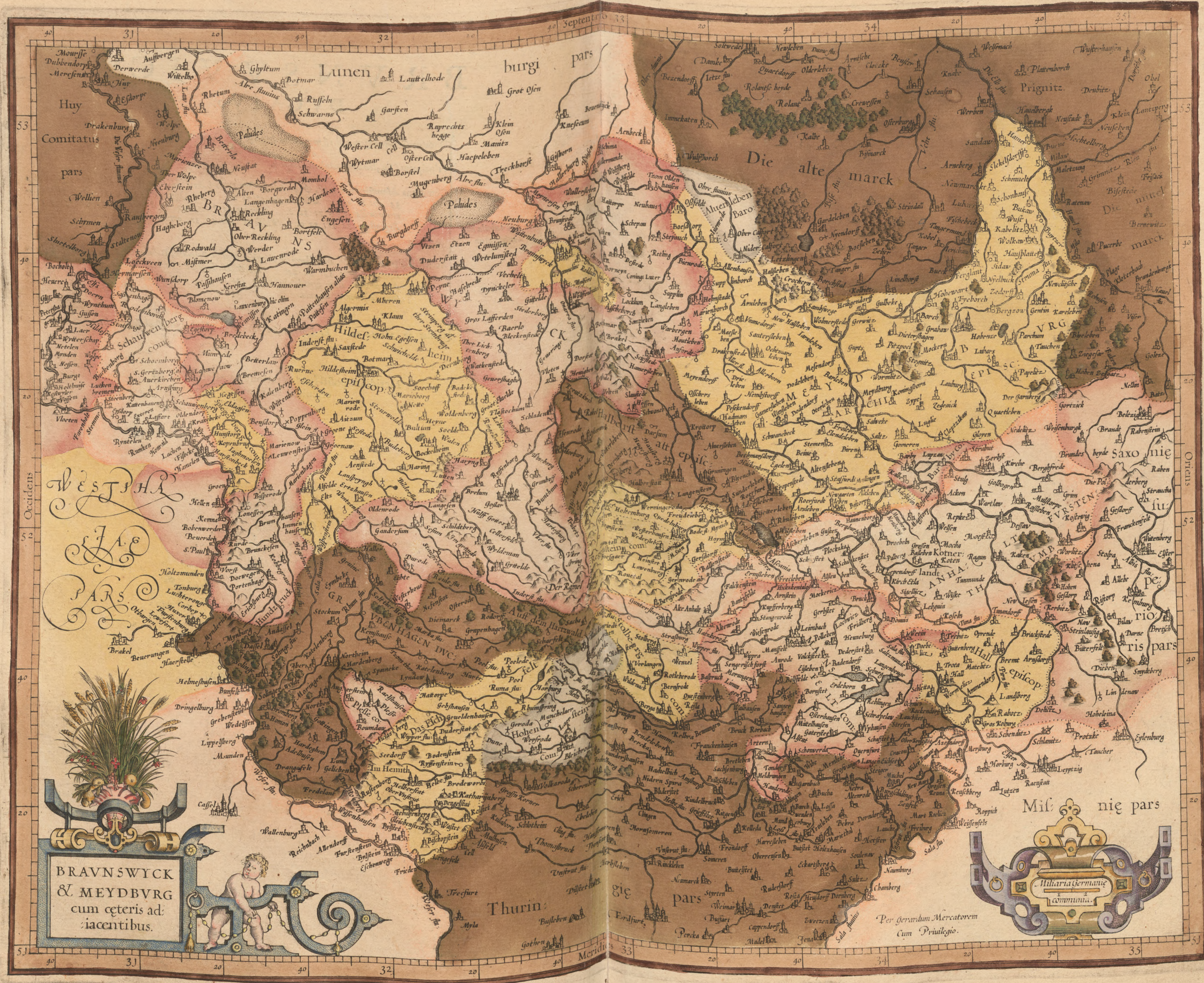
M


BRAVNSWYCK & MEYDBVRG cum cœteris ad: iacentibus.
Septentrio
Meridies
Occidens
Lunen burgi pars
Huy Comitatus pars
WESTPHALIAE PARS
Hildes heim episcop.
Halberst. epis
Thurin gię pars
Schauwenberg com.
VBENHAGEN DVC.
Auff dem Hartzwald
Paludes

M
38



Septentrio
Die alte marck
Prignitz
Die mittel marck
Saxoniæ pars
Misniæ pars
Thurin: giæ pars
Orient
Meridies
Miliaria Germaniæ communia.
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio.


BRAVNSWYCK
& MEYDBVRG
cum cęteris ad:
iacentibus.
Milliaria Germanic communia
Per Gerardum Mercatorem
Cum Privilegio.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Lunen burgi pars
Die alte marck
Die mittel marck
Prignitz
Huy Comitatus pars
WESTPHALIAE PARS
Thurin: gię pars
Misnię pars
Saxonię fu: pe rio: ris pars
Hildesheim episcop.
Magdeburg episcop.
Hall
Lunen
Paludes

HASSIA
HESSEN LAND-
GRAVIATVS.

Habet Hassia multam nobilitatem & illustria loca, quæ à cæteris internoscere pulchrum esset, verum de his regiminisq; statu nihil mihi hactenus cognoscere contigit. Duos tantum inueni comitatus, Solms 30 15. 50 35. & VVitgenstein 30 17: 50 50.

Meridiani distant iuxta rationem paralleli 51 0. ad circulum maximum.

N


HASSIA landtgrauiatus.
Paderbornensis diœcesis pars
Waldeck Comit: pars
Miliaria communia
An der Lon Furstendom
Aps Walt
Septentrio
Meridies
Occidens
Korbach
Waldeck
Wildungen
Fritzlar
Homberg
Marpurg
Gießen
Solms
Königberg
Frawenberg
Gromberg
Kirchain
Alsfelt
Ziegenberg
Spangenberg


Septen trio
Meri dies
Oriens
Plesse com
Das Eichsfelt
THVRIN
GIÆ
PARS
STIFT FVLDA
Henneberg comitatus
Per Gerardum Mercatorem
Cum privilegio.


HASSIA landtgrauiatus.
Miliaria communia
Septen trio
Meri dies
Occidens
Oriens
Paderbornensis diœcesis pars
Waldeck Comit: pars
Plesse com
Das Eichsfelt
THURIN
An der Lon Furstendom
STIFT FULDA
Henneberg comitatus
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio.

THVRINGIA
DVRINGEN LANTGRAVIATVS.

Nobilitas & status huius ditionis mihi necdum innotuerunt. tantum inueni Comitatum Gleichen 32 50: 50 58. & vt existimo Kranichfelt 34 17: 51 26. Item Episcopatum vnum Mersburg 34 17: 51 26.

Meridiani distant à se inuicem pro ratione paralleli 51 0. ad æquinoctialem.

o


Septen trio
Meridies
Occidens
Das Eichsfelt
Hoenstein comitatus
Stolb erg com.
Gulden awe
Thurin
Franken landt
Hurte
Poelede
Poel
Lindaw
Raelshausen
Hattorpe
Gebshausen
Geueldenhausen
Heldreychen
Horburg
Elrichen
Northausen
Duderstat
Seedorff
Heilsenstat
Bredeworbs
Helberstat
Katharinberg
Dengelstat
Kalstet
Mullhusen
Geroda
Wertem
Elende
Laer
Bleichroda
Straußberg
Sunderhausen
Scherenberg
Volkaroda
Schlotheim
Ebeleben
Billeben
Kulaborn
Thomasbruck
Dorla
Alten Goiten
Weberstett
Homburg
Langensaltz
Merckisleben
Kleistat
Totleben
Treffurt
Ebenhausen
Creutzberg
Isenach
Gota
Erfurt
Ordorf
Arnstet
Wassenburg
Mulberg
Schwalingen
Wassingen
Walterßhoff
Mainingen
Frankenstein
Dreissigackerberg
Melles
Grimtal
Juessen
Chemer
Pibra
Reurit
Hilperhausen
Schleusing
Marcfelt
Steltzen
Engelstain
Neudorff
Gresenroda
Ilmenau
Obernhoff
Sula
Krawinckel
Schwartza
Salfelt
Greuentall
Blanckenberg
Miliaria communia
Per Gerardum Mercatorem Cū priuilegio.


THVRIN
GIA
Mansfeldiæ comitatus pars
Septen trio
Meridies
Oriens
Sax en
Mersburg stift
Osterlandt
Mis nie pars
Void land
Freiburg ampt
Stolb erg com
Eisleben
Naumburg
Weissenfels
Weimar
Jena
Saalfeld
Zeitz
Gera
Sala fluuius



THVRINGIA
Miliaria communia
Per Gerardum Mercatorem Cũ priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Mansfeldiæ comitatus pars
Hoenstein comitatus
Das Eichsfelt
Merssburg stift
Osterlandt
Misnie pars
Voidland
Frankenlandt
Thurin
Saxen
Erfort
Weimar
Gota
Jena
Naumburg
Mulhausen
Weissenfels
Zeitz
Gera
Rudelstat
Arnstat
Eisleben
Sundershausen
Franckenhausen
Sala fl.
Vnstrut fl.

FRANCONIA DVCATVS.

Primus Circulus Imperij est Franconiæ, in quo hi ad consilium conuocantur.

1. Ecclesiastici.

Episcopus Bamberg.
Episc. VVirtzburg. dux Franconiæ.
Episc. Eichstett.
Teutsch ordens Maister.
Præpositus Camberg 29 51: 50 13. tab. VVestf. 3.
Abb. S. Gilgen Norimbergæ.

2. Principes sæculares.

Marck gr. Brandenburg, Burger von Nurenberg.
Co. Hennenberg 32 10: 50 34.
Co. Castel 33 45: 49 21.
Co. VVertheim.
Co. Rheineck 31 41: 50 10.
Comites Hohenloe 31 20: 49 10.
H. Reichelsperg 31 53: 49 33.
H. Limpurg 31 39: 49 3. in tab. VVirtenberg.
Co. Erpach 29 31: 49 58.
Co. Schvvartzenburg 33 13. 50 45.

3. Ciuitates liberæ.

Norunberg.
Rottenburg.
VVinshaim.
Schvveinfurt.

Meridiani distant ratione paralleli 50 0. ad circulum maximum.

P


Septen trio
Occi dens
Meridi es
Marpurg
Giessen
Issenburck Com.
Fridberg
Hanau Comita.
Francfort
Spelhart
Oberndorff
Diebork
Otten waldt
Milttenburg
Amorbach
Wert heim Comitat.
Henneberg com.
Fladingen
Schweinfurt
Wurtzburg
Kitzing
Ochsenfurt
Bamberg
Rotingen
Rotenburg
Dinckelspuhel
Hohenloe Comit.
Miliaria communia
1 2 3
Palatinatus Rheni pars
Heydelberg
Gundelhaim
Wimpfen
Hailprun
Wirtenbergensis ducatus pars
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio


FRANC KEN LANDT. Francia orientalis.
Bohe miæ pars
Pa latina tus superior
Behaimer walde
Septentrio
Meridies
Oriens


FRANC: KEN: LANDT. Francia orientalis.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Hanau Comitat
Isenburck Com:
Henneberg Com:
Spethart
Wertheim Comitat
Hohenloe Comit.
Palatinatus Rheni pars
Wirtenbergensis ducatus pars
Bohemiae pars
Palatinatus superior
Miliaria communia
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio

BAVARIA DVCATVS.

Secundus Circulus Imperij Bauaricus.

1. Ordo.

Episcopi.

Archiepiscopus Salizburg.
Episc. Passavv.
Episc. Freisingen.
Episc. Regenspurg.
Abbates.
Præpositus Berchtolsgaden.
Abb. Rempeseck.
Abb. VValdsachsen 34 25: 49 58. tab. Francon.
Abb. Roden. Rot opinor 34 29: 47 51.
Abb. Keishaim 32 53: 46 43.
Abb. S. Haymeran Ratisbonæ.
Abbatissæ.
Alt Munster, Ratisbonæ.
Ober Munster Ratisbonæ.

2. Ordo.

Dux Bauariæ.
Co. Palatinus Bauariæ.
Landg. Luchtenberg. 34 28: 49 35. tab. Franconiæ.
Com. Hage.
Co. Ortenburg 35 36: 48 30.
B. in Stauffen, forte Thuna stauff. 34 28. 49 0. aut Stauffnegk 35 22: 47 35.
H. Rimfels, forte Rhinfelden tab. Germaniæ.
B. Degenberg 35 8: 48 53.
Obersulizperg 33 31: 49 8.

3. Ordo.

Freistet.
Regensperg.

Meridiani distant pro ratione 48 0. paralleli ad circulum maximum.

Q


Septen trio
Meri dies
Occidens
33
34
35
49
48
Danubius flu.
Haidenhaim
Spalt
Pleinfelde
Haidegk
Berching
Holnstain
Beretzhausen
Weissenburg
Neussling
Greding
Beringries
Dietfurt
Hemmaw
Altemul flu.
Kunting
Altmulmünster
Kipfenberg
Eggersperg
Teurling
Riedling
Aichstet
Dolnstain
Pappenhaim
Monhaim
Kelhaim
Harburg
Dunawert
Neuburg
Ingolstat
Regenspurg
Straubing
Abensperg
Neustat
Rain
Aicha
Augsburg
Fridberg
Schrobenhausen
Pfaffenhoven
Freising
Mospurg
Landshut
Erding
Dachaw
München
Wolfertzhausen
Starnberg
Landsperg
Weilhaim
Schonga
Fuessen
Partenkirchen
Mittenwald
Seefeld
Jnsbruck
Rosenhaim
Chiemsee lacus
Kufstain
Kitzbühel
Tegernsee
Holtzkirchen
Wasserburg
Kraiburg
Muldorf
Öting
Tölz
Lech flu.
Jser flu.
Jnn flu.
Lech Prück
Bern peurn
Tannaperg
Haldenberg
Kaufringen
Schwaben
Ebersperg
Beurberg
Benedictbeurn
Kochel
Walgsee
Lermos
Ernberg
Holtzleitn
Barbis
Cierle
Delfes
Taur
Schwatz
Hal
Zell
Gerlos
Rotenberg
Kropfperg
Kundl
Neukirch


BAVARIA DVCATVS
Miliaria Bauarica communia
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Bohemie pars
Septentrio
Oriens
Meridies


BAVARIA DVCATVS
Milliaria Bauarica communia
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Bohemiæ pars
Septen trio
Meri dies
Occidens
Oriens
Danubius flu.
Augspurg
Munchen
Freising
Ingolstat
Regenspurg
Landshut
Salzburg
Passaw
Insspruck

PALATINATVS SVPERIOR SIVE BAVARIÆ.

Imperij est Principatus.

In eo est Luchtenberg Landtgrauiatus 33 27: 49 35. Imperij est in Circulo secundo. Reliqua nobilitas nobis ignota est adhuc.

Meridiani distant pro ratione paralleli 49 15. ad circulum maximum.

Q


Septentrio
Meridies
Occidens
Bauaria
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Forchaim
Lauterbach
Nurenberg
Lauff
Hersprpruk
Swabach
Schwabach
Pegnitz
Auerbach
Weissenburg
Weissenbur walt
Pappenhaim
Aichstet
Ingolstat
Newburg
Vohburg
Abensperg
Neustat
Weltenburg
Munchs Munster
Dunaw flu.
Danubius flu.
Dunawert
Sultzpey
Altorff
Berching
Kelhaim
Pfeling
Stirburg
Rotenberg
Cammerstain
Rittersbach
Spalt
Gmindt
Ambsperg
Plainfeldt
Greding
Teyning
Riedenburg



PALATINATVS BAVARIAE
BOHEMIAE EXTREMA
Behemer Walt
Bauaria inferior
Dunaw fluuius
Miliaria Germanica communia
1 2 3
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Oriens
Regenspurg
Straubing
Weltenburg
Abensperg
Leuchtenberg
Newburg
Tachaw
Frauwenberg
Hirschstain


PALATINA TVS BAVARIAE
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
BOHEMIAE EXTREMA
Bauaria inferior
Miliaria Germanica communia
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Nurenberg
Regenspurg
Dunaw fluuius
Straubing

SAXONIA SVPERIOR DVC. SIMVL CVM MISNIA ET LVSATIA.

Octauus Circulus Imperij. Ober Saxen.

1. Ordo.

Episcopi.

Meissen.
Merspurg.
Naumburg.
Brandenburg.
Hauelburg.
Lubeck.
Camin.

Abbates.

Salueldt.
Rottershausen.
Falckenrieten 32 45: 51 42.

Abbatissæ.

Quedelnburg 33 13: 51 59.
Gernrode 33 11: 51 54.

2. Ordo.

Principes & domini sæculares.

Dux Saxoniæ Elector.
Marcgr. Brandenburg Elector.
Marchiones Brandenburgenses.
Duces Pomeraniæ.
Principes Anhalt 33 19: 51 8.
Comites Schvvarizenburg 33 13: 50 45.
Comites Mansfeldt.
Comites Stolberg 33 6: 51 43.
Co. Hohenstain. 32 36: 51 35.
Co. Buchlingen 33 34: 51 19.
Co Rappin.
Comites Mullingen. 33 59: 52 8 tab. Brunsvv.
Comites Gleiche 31 51: 51 27. siue potius, 32 51: 50 58.
Comites Leisneck 35 8: 51 14.
Comites VVidersels.
H H Bernavv.
B. B. de Tautenberg 33 58: 51 5.
Co. Regenstein. 32 57: 52 0.
Russe de Plavv 34 30: 53 44. H. de Gratz.
H. H. de Schonburg.

3. Ordo.

Ciuitates liberæ.

Dantzick.
Elbingen.

Meridiani distant iuxta rationem 51 10. paralleli ad meridianum.

R

R


SAXONIAE superioris LVSATIAE MISNIÆQVE descriptio
Mansfeldiæ comitatus pars
Hall episc.
SAXONIA Superior
LVSATIA
MISNIA
VOYTLANDIA
Bohemiæ pars
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio.
OCCIDENS


SEPTENTRIO
Miliaria Germanica communia.
Crossen Ducatus
Oder waldt
Silesiæ pars
Inferior
LUSATIA
Superior
Der Kautz
Gorlitsche heyde
Glogaw
Sagan
Crossen
Naumburg
Grunberg
Sommerfeldt
Lignitz
Goldeberg
Jawr
Striega
Schweinitz
Hirschberg
Greiffenberg
Lauban
Gorlitz
Reichenbach
Bautzen
Spremberg
Guben
Fürstenberg
Gletz
Neideck
Landeck
Habelschwer
Reinhart
Braun
Wunschelburg
Trautenaw
Am Riesen gebirg
Koningingretz
Pardubitz
Podiebrod
Limpurg
Bischowe
Praga metropolis Bohemiæ
pars
Bohemiæ
ORIENS
MERIDIES
Oder flu.
Bober flu.
Obra flu.
Albis flu.


SAXONIAE superioris LVSATIAE MISNIÆQVE descriptio
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio.
Miliaria Germanica communia
Mansfeldiæ comitatus pars
Hall episc.
MISNIA
VOYTLANDIA
LVSATIA Inferior
LVSATIA Superior
Crossen Ducatus
Silesiæ pars
Der Kautz
Gorlitsche heyde
Bohemiæ pars
OCCIDENS
ORIENS

BRANDENBVRG
MARCHIONATVS
ET ELECTORATVS.

Hanc Brandeburgicæ Marchiæ descriptionem primus solusq; nobis præstitit doctissimus Mathematicus & professor in academia Francfordiana ad Oderam Elias Camerarius, vir à quo multa in astronomicis desideratissima expectabamus, si longiorem illi vitam concessisset Dominus, iam enim in obseruatione motuum solis, lunæ, ac stellarum diligentissimus erat, ad castigandos quos in ijs certo deprehendebat errores. Conscripsit autem hanc tabulam non geometricis instrumentis vsus, vt cui propter accademica negotia id integrum non fuit, sed ex suis aliorumq; profectionibus, idq; adeo solerter & circumspectè, vt longitudinis latitudinisq; regionis symmetriam vix melius potuisset attingere, etiamsi adminiculo dioptræ geographicæ per triangulos eam fuisset emensus. Id me docuit experientia, quandoquidem vt reliquis circumsitis regionum tabulis eius descriptionem conciliarem, vix vlla contractione aut extensione opus fuit, sed in eam quam proximè longitudinem ac latitudinem exterioris loci iuxta ipsius dimensiones positi incidebant, quam circumuicinæ tabulæ diligentissimè à me castigatæ & conciliatæ requirebant. Admiratus fui eius dexteritatem nullius instrumenti vsu subnixam, & gausus sum exquisitè omnia meis dispositionibus quadrare: latitudo enim vrbis Francofurtensis, quam ille sæpe dimensus est, elegantissimè in meam regionum symmetriam & dispositionem consentiebat. Itaque est quod illi gratias agamus, & pia memoria eius nomen recolamus. De nobilitate & politico statu regionis haud dubiè designationem aliquam mihi suppeditasset, si superuixisset, nunc nihil habeo amplius quam quod tota Principis Electoris ditio in 7. aut 8. prouincias sit distributa, quam sunt Alde Marck, Middel Marck, Neu Marck, Vker Marck, Pregniiz, Crossen ducatus, Sterneberg & Cotbus dominia. Item pars Lusatiæ: Inter quas proculdubio, tum ad conseruationem & curam totius corporis, tum ad gubernationem populorum certus est ordinum status & politia.

Sunt & minores in his prouincijs comitatus, vt Rapin 35 14: 53 8. & Vierraden 36 54: 53 7. & Kustrin Marchionatus 37 14: 52 36.

Continentur etiam hac tabula.

MEKELNBVRG siue Magnopolensis ducatus, & POMERANIAE pars maxima.

Ecclesiastici *in hac tabula sunt.*

- *Magdeburgensis Archiepiscopus & Primas Germaniæ: cui subsunt in Brandeburgensi Marcka Brandenburg Episc & Hauelburg.*
- *In Mekelnburg Suuerinensis Episcopus sub Bremensi.*
- *In Pomerania Camin Episcopus.*

Meridiani distant iuxta rationem paralleli 53 0. ad circulum maximum.



MARCA BRANDENBVRGENSIS & POMERANIA.
Per Gerardum Mercatorem.
Cum Priuilegio.
Septentrio
Meridies
Occidens
MEKELNBVRG
BRANDENBVRG
Alte Marck
Mittel Marck
Vker Mar
Prignitz
Rapin Com.
Magdeburgensis Archiepiscopatus pars
Anhaltisch
Saxoniæ pars
Lusatiæ
Rugie insulæ pars


Septentrio
Meridies
Oriens
Miliaria Germanica communia
MARE BALTHICUM
Wineta emporium destructum anno 1030 a Conrado rege Daniæ
Vsedomia Insula
Iulina Insula
Frisch haff
Die Diuenaw
Zwine ostium
Camin
Colberg
Coslin
New Treptaw
Belbuck
Griffenberch
Stepenitz
Golnaw
Stetin
Oder fluuius
Pasewalck
Prentzlaw
Vker Marck
Die Vker sehe
Dam
Stargard
Pyritz
Soldin
Konigesbergk
Vierraden
New Angermunde
New Marck
Arnswalde
Woldenbergk
Landsbergk
Kustrin
Frankfurt
Crossen Duc.
Sternbergk
Sunnenbergk sedes magistri ordinis Iohannitarum
Warta fluuius
Poloniæ pars
Meseritz
Schwibussen
Obra fluuius
Lusatiæ pars
Silesiæ pars
Oder waldt
Guben
Cotbuss Herschafft
Furstenwald
Storkaw
Berlin
Coln
Teltaw
Bernaw
Strausbergk
Fridelandt
Krone
Drazier sehe
Falckenburgk
Landeck
Belgradt
Persande flu.
Regenwoldt
Labes
Freienwaldt
Newgartin
Massaw
Dalow
Platow
Tramborg
Drisen
Zandock
Schweren
Miedzichod
Neustadt
Lenitz
Ostrorog
Grodisko
Costran
Storchnest
Punitz
Fraustadt
Schlawa
Grunbergk
Wartenberg
Naumburg
Forst
Pritze
Biberteich
Schwiebussen
Zullich
Reiptzigk
Reppen
Drossen
Lagow
Konnigeswalde
Polonitzki
Paradis
Blesen



MARCA BRANDENBVRGENSIS & POMERANIA
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Mare Balthicum
Miliaria Germanica communia
Per Gerardum Mercatorem
Cum Privilegio.
Frisch haff
Iulina Insula
Vsedom Insula
Rugia insulæ pars
MEKELN BURG
POMEREN
BRANDENBURG
Vker Marck
Alte Marck
Mittel Marck
New Marck
Lusatiæ pars
Silesiæ pars
Crossen Duc:
Poloniæ pars
Magdeburgensis Archiepiscopatus pars
Anhaltich co.
Saxoniæ pars

BOHEMIA
REGNVM
&
ELECTORATVS.

Regnum Bohemiæ à Carolo, qui Anno 1346. factus est Rex & Imperator, diuisum fuit in duodecim regiones, quibus singulis annuatim præsunt Capitanei, Baro vnus, & alter ex ordine equestri, qui primum lites minores cognoscunt inter subditos diuersorum dominiorum. Secundo, si qui emergant latrones, licet ijs conuocare vicinam sibiq; subiectam nobilitatem ad grassatores comprehendendos. Tertio, bello fortuito incumbente, quilibet ad suum se recipit præfectum. Præter hæc nihil de statu huius regni inuenio.

Sunt in hoc regno quædam ciuitates immediatè Regi subiectæ, vt sunt Praga Prag, Pilzen Pilsen, Buditiovvitze Budvvis, Kolin Koln, Rakovvink Rakonick, Klatovvy Glatavv, Berañ Bern, Cheb Eger, Strzibro Miss. Horai Kuttēberg, Tabor Taber, Zaretz Satz, Litomierzitze Leitmiritz, Launi Laun, Most Bruck, Hradetz Gretz, Auscū Aust, Myto Maut, Dvvor Hof, Iaromiertz Ieromir, ita Bohemicè & Germanicæ vocatæ, suntque in vniuersum circiter 30. reliquæ Proceribus regni subditæ sunt.

Inuenio *in eo nominari*:

- *Burggrauiatum Carlstein, vbi Regni corona asseruatur, 36 2: 49 55.*
- *Comitatus, Lobkovvitz, Hassenstain, Litzkavv 37 18 48 51. Camethavv, Passan, Melnick 36 30: 30 50 20. Rosenberg 36 57: 48 49. Hradetz 37 8: 49 16.*
- *Dominia, Hasenburg 36 11: 50 18. Leip 36 35: 50 44. Perstain, Dobitschavv, VValstain, Roschateck, Dachavv 34 55: 49 42. Totsnick, VVartenberg, Schellenberg, Kost, Schmiritz, Lissavv, Kunevvalt, Dessavv, Schonpeck, Slavva, Grossen Bora, Liebenstain, Ioppendorff, Gradetz, Colourat, quorum quædam fortasse sunt Comitatus.*
- *Barones, Trachenberg, Millusch.*

Praga *Archiepiscopatus factus est à Carolo Rege Bohemiæ & Imperatore illiq; suffraganeus Episcopus Litomisliensis 38 25: 49 52.*

Meridiani positi sunt ex ratione paralleli 49 40. ad circulum maximum.

T


BOHE MIA
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio.
Misnie pars
Voytlandie pars
Palatinatus rie pars
Bauaria
OCCIDENS
SEPT ENTRIO
MERIDIES
Prag
Pilsen
Carlsbadt
Egra
Passau
Leutmeritz
Beraun
Taintz
Tachaw
Frauwenberg
Chamb
Deckendorff
Osterhouen
Sampach


SEPTENTRIO
MERIDIES
ORIENS
Sile siæ pars
Morauię pars
Pars Austrię
Miliaria com. Bohemica.
1 2 3 4
Prag
Kuttenberg
Konigingretz
Gralobiradetz
Pardubitz
Chrudim
Tabor
Budweiß
Krumlaw
Pilgram
Deutschen Brodt
Glatz
Reinhart
Habelschwer
Mitwolde
Landeshut
Furstenstein
Freiberg
Waldeberg
Gotsberg
Schmideberg
Reichenbach
Silberberg
Wunschelburg
Braun
Trosky
Teufels grund
Arn
Jaromir
Leitmeritz
Raudnitz
Melnick
Beraun
Rakonick
Carlenstein
Laun
Postelberg
Kosteletz
Brandis
Jungen Buntzl
Alt Buntzl
Colin
Alt Colin
Behem Broda
Podiebrod
Limpurg
Kopidelno
Chlumetz
Gitschin
Bischowe
Lititz
Reichenaw
Zampach
Brandais
Littomißell
Rossenburg
Richnburg
Politzka
Polna
Iglau
Trebitsch
Teltsch
Neuhaus
Wittingaw
Rosenberg
Gmind
Weitra
Altn Weitra
Schlegl
Zwetl
Waldeck
Reichnpach
Czwetl
Teya fluuius
Znaim
Budwitz
Jamnitz
Dicky
Mezeritsch
Prin
Boskowitz
Kunstadt
Wolesnice
Bistritz
Bobrawa
Westrow
Kamnitze
Wesseli
Dohalow
Molda flu.
Elb vel Albis flu.
Albis flu.
Labe reeca
Satzawa flu.
Eger flu.
Schutenhofen
Ellischaw
Horesowitz
Grunberg
Platna
Pisek
Stiekin
Milausko
Borlick
Miltzin
Birotin
Wotitz
Sternberg
Benissaw
Konnepisch
Stechowitz
Janowitz
Kaplitz
Freistat
Leopolschlag


BOHEMIA
Misniæ pars
Voytlandiæ pars
Silesiæ pars
Morauiæ pars
Austriæ Pars
Palatinatus riæ pars
Bauaria
Prag
Miliaria com. Bohemica.
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio.

MORAVIA
MARCHIONATVS.
MARHERN GERMANIS.

Inuenio in Morauia nominari:

- *Comitatus Hukenvvaldt, Schonberg 39 6: 49 54.*
- *Dominia, Lomnicz 38 39: 49 22. Dubranitz, Gemnicz, VValstain, Peitnitx, Neuhauß, Telesch, Bozkovvitz 38 51: 49 28. Trebitsch 38 16: 49 13. Dirnovvitz 39 5: 49 19. Ragetz.*
- *Episcopatum vnum, Olmuntz. 39 25: 49 30.*

Meridiani distant à se inuicem pro ratione paralleli 49 20. ad circulum maximum.


MORA VIA
Bohemiæ finitima
Austrię Septentrionalia
Occidens
Septentrio
Meridies
Iglau
Iglau flu.
Brin
Znaim
Kromaw
Pulka
Teltsch
Polna
Pribislaw
Datschitz
Bernstain
Boskowitz
Landskron
Nicolspurg
Austerlitz
Schwoiß
Kreutzperg
Politzka
Newstetl
Mezeritsch
Tzrebitsch
Budwitz
Tzerhanitz
Bohrawa
Pulkau
Laha


Miliaria communia
Silesiæ pars
Hungariæ pars
Per Gerardum Mercatorem
Cum privilegio
Septentrio
Meridies
Oriens
trionalia
Olmuntz
Troppa
Kremsier
Austerlitz
Jegerdorff
Freudenthal
Engelberg
Braunseßen
Römerstadt
Sternberg
Gretz
Oder
Napagedla
Rhadisch
Ostra
Goding
Holitsch
Lundenburg
Nickelsburg
Zlin
Wisowitza
Klobuck
Brunow
Bilnitza
Ledniche
Strafnitz
Schechnitz
Zakoleza
Brauetz
Morava flu.
Czeya flu.
Mistelbach
Hohenow


MORA VIA
Bohe miæ fini tima
Silesiæ pars
Hungariæ pars
Austriæ Septentrionalia
Per Gerardum Mercatorem
Cum privilegio

AVSTRIA
ARCHIDVCATVS.

Tertius Circulus Imperij eſt Auſtriacus in quo duo ſunt ordines

Eccleſiaſtici

- *Tridentinus Epiſc. Trent.*
- *Brixienſis Epiſc. Brixen.*
- *Goricia Epiſc.*
- *Segouia Epiſc.*
- *Labach Epiſc.*
- *Vienna Epiſc.*
- *Teutſch Ordens Maiſter.*
- *Ordens Maiſter in Eiſchtal.*

Principes *ſeculares.*

- *Archidux Auſtriæ.*
- *Com. Schaumberg.*
- *Baro VVolkenſtain 37 32: 47 46.*
- *H. Senſter.*
- *H. Roggendorff 37 48: 48 18.*
- *Com. Hardeck 38 21. 48 48.*

Præter *Principes Imperij inuenio in Auſtria nominari*

- *Comitatus, Thurn, Crentz, Ortenburg, Perneck 38 18: 48 45. Garb.*
- *Freyhern, Landskron, VVanberg, Hohen Oſtervvitz, Neuberg, Guettenhag, Teuffenbach, Mairhofen, Avverſperg, Dorneck, Saravv, Hartenſtain, Schvvartzenavv, Tiernſtain, VVachauthall, Hoffkirchen 36 15: 48 19. Iyzirg.*
- *Dominia item Aichelperg, Kaltenprun 38 26: 48 26. Maſſenperg, Stubenberg, Heggenberg, Stahrenberg 36 8: 46 6. Liechtenſtain 39 6: 48 13. Loſenſtain, Puchaim, Lueikurt, Porges, Schonkirchen 39 42: 48 33. Scheffienberg, Altenſperg, Hornſtein 38 46: 47 50. Seibersdoff.*

Meridiani poſiti iuxta rationem paralleli 48 20. ad circulum maximum.

X


AVSTRIA
archiducatus.
Per Gerardum Mercatorem. Cum Priuilegio
Miliaria Germanica communia
BOHEMIAE PARS
Septentrio
Meridies
Occidens
Bauariae pars
Morauiae
Stiria
Passaw
Lincz
Wels
Ens
Crems
Freistat
Rosenberg
Crumlaw
Judenburg
Friesach
Murau
Leoben


Sep: 38 tentrio
Mora:
Hungariae
trema
Vienna
Newsidler See
Sopron
So: pron comit:
Castri ferrei com:
Oriens
Stiriæ pars
Miliaria Germanica communia
1 2 3 4 5
Per Gerardum Mercatorem. Cum Priuilegio.
Meri: 38 dies
Donaw flu.
Presburg
Neustat
Baden
Gratz


AVSTRIA archiducatus.
Per Gerardum Mercatorem. Cum Priuilegio.
Miliaria Germanica communia
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
BOHEMIAE PARS
Morauie ex trema
HVNGARIAE PARS
Stirie pars
Bauarie pars
Neusidler See
Vienna
Sopron comit.
Castri ferrei com.

SALTZBVRG ARCHIEPISCOPATVS.

Rupertus Episcopus VVormaciensis ex regia Francorum stirpe ortus, cùm post Regis Childeberti obitum à sede sua pulsus esset, circa annum salutis 540. ad Theodonem Ducem Bauariæ Ratisbonam venit, eum instruxit, & baptizauit, eiusq; nutu Noricum peragrans multos conuertit & Christo dicauit. Incidens autem in ruinas desolatas veteris Iuuauiæ, locum Episcopatui idoneum, basilicam ibi in honorem S. Petri construxit, monasterium ordinis S. Benedicti adiecit, ex quo complures Abbates ad Episcopale hoc fastigium posteà sunt vocati, rexitq; ibi episcopalem Ecclesiam annis 44. mortuus anno D. 623. Hæc ex Sebastiano Munstero. De nobilitate & statu huius ditionis nihil mihi constat.

Meridiani positi sunt iuxta rationem paralleli 47 10. ad circulum maximum.


Septen trio
Meri dies
Occidens
Baua: riæ
pars
Berchtolsgaden
Daufers comitatus
Salzburg
Chiemsee
Wasserburg
Kufstain
Rosenhaim
Attel
Trosberg
Laussen
Kirchperg
Reichenthal
Kitzbuhel
Zell
Rauris
Lienz
Klausen
Bruneck
Prax
Pinczgew
Krumler Taurn
Felber Taurn
Karn Taurn
Kalser Taurn
Windisch Taurn
Saxenburg
Windisch Matray
Spitall
Fusch
Caprun
Mittersill
Lofer
Werfen
Tyliach
Wolfgang see
Karnt


SALTZBVRG
archiepiscopatus
cum ducatu
CARINTHIÆ
Au: striæ
con: finia
Septen trio
Meri dies
Oriens
Milliaria Germanica
Communia
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio


SALTZBURG
archiepiscopatus
cum ducatu
CARINTHIÆ
Au: striæ con: finia
Septen trio
Meri dies
Occidens
Oriens
Miliaria Germanica
Communia
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio

POLONIA REGNVM

Status Politicus *Regni Poloniæ duo habet membra quæ ad Comitia regia conuocantur, & penes quos iustitiæ & regiminis est administratio*

- *Ecclesiasticos in quibus sunt*
  - *Archiepiscopi duo, Gnesnæ in maiore Polonia, & Leopoli in Russia.*
  - *Episcopi, Cracouiæ in minori Polonia, Ploczko in Mazouia, Chelmæ in Volhinia, VVladislauiæ in Cuiauia, Pomesaniæ, Varmiæ, Culmæ & Sambiensis in Prussia Posnaniæ in maiore Polonia. Præmisliæ in Russia, Cauenetz in Podolia. In Lithuania Vilnæ, Mednicque, Luceoriæ qui Vilnensi suffragatur. In Liuonia Rigæ, Derptæ, Absel, Riualiæ.*
- *Nobiles, in quibus sunt*
  - *Castellanus Cracouiæ*
  - *Palatini. Cracouiæ, Posnaniæ, Sandomiriæ. Kalische, Siradiæ, Lancise, Brezeste, Inovvladislauiæ, Russiæ, Podoliæ, Lublin, Belze, Plocense, Mazouiæ, Raua, Item in Lithuania Vilnæ, Trochi, Poletsco, Nouogrod, Vitelliæ, Item in Prussia, Culmæ, Martenbourg, Pomeraniæ.*
  - *Castellani, Posnaniæ, Sandomiriæ, Kalische. Voinice. Gnesnæ, Siradiæ, Lancisæ, Brizeste, Inovvladislauiæ, Leopoli, Cameneciæ, Lublin. Belze, Plocense, Geine, Rauense, Sandeciæ, Myedzeris, Vislicie, Biece, Rogostiæ. Radom, Zavvichost, Landence, Sreme, Zarnovve, Mologost, Vielune, Premisliæ. Haine, Sanoe, Chelme, Dobrine, Polanecie, Premetense, Crisuinense, Czechouiæ, Nakle, Rospirie, Byechouiæ, Bydgostiæ, Brezezine, Crusnicie, Osuecimense, Camenetz. Spicimirie, Inovvlodense, Roualie, Zauoloc, Sochazoniæ, Varsouie, Gostine, Visne, Racuz, Sieprecense, VVizogrod, Ripin, Zakrochzinense, Circhanouie, Liuense. In Lithuania Vilne, Trochi. In Prussia Culme, Elbingen, Pomerania.*
  - *Capitanei, cuius officij permulti sunt in toto Poloniæ regnô*
  - *Marescalli duo, Regni & Curiæ regiæ.*

Status Ecclesiasticus *Regni Poloniæ constat hic Archiepiscopis & Episcopis qui dicti sunt.*

Hæc ex descriptione Regni Poloniæ Blasij de Vigenere habeo. Quia uero multa hic sunt nominata loca, quæ extra hanc sunt tabulam, in Sarmaticis regionibus, ideo ea hic numeris monstrare non potui. Cum autem ad Sarmaticas tabulas peruenero, regnum Poloniæ repetam, totumq; latissime describam, & loca omnia diligenter commonstrabo.

SILESIA.

Sunt in *Silesia*

- *Ducatus 15.*
  - *Lignicensem, Bregensem, Teschinensem, Monsterbergensem, Olsuicensem, & Becustadiensem, tres veteres familiæ, videlicet, Lignicensis, Teschinensis, & Monsterbergensis adhuc obtinent.*
  - *Tropauiensem, Opoliensem, Nissensem, VVratislauiensem, siue Breslavv, Svvidnicensem, Hauarensem, Glagouiensem, Ratibornensem & Sagonensem, Reges Bohemiæ, extinctis veteribus dominis adepti sunt.*
- *Baronum tres familiæ, videlicet à Trachenberg, Vertenberg, & Plessensis.*

Supremum *Regis tribunal in Silesia est VVratislauiæ, vbi & sedes est Episcopalis quemadmodum & Nissæ.*

Hæc ex Ioachimo Cureo desumpta sunt.

Medius meridianus 41 30. ad quem reliqui inclinantur ratione Parallelorum 50 52. ad circulum maximum.


POLONIA ET SILESIA
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio
Bohe: :miæ pars
Morauiæ pars
Septentrio
Meridies
Occidens
New Marck
Crossen Duc.
SILESIA



Septentrio
Meridies
Oriens
MA
ZO
VIA
PO
LO
NIA
Rus
ſię
pars
Warzouia
Plocczko
Ostrolenka
Radom
Lublin
Sandomiria
Cracouia
Kielce
Opatow
Zawichoſt
Mons S. Crucis
Leopolis
Jaroſlaw
Przemyſlia
Wiſtula fluuius
Wiſla fl.
Pilcza flu.
Bug flu.
San fl.
Narew flu.
Mil. communia Germanica



POLONIA ET SILESIA
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Bohe: miæ pars
Moraviæ pars
New Marck
Crossen Duc.
Po me rella
MA ZO VIA
PO LO NIA
Rus sie pars
Mil. communia Germanica

HUNGARIA REGNUM.

Rex Hungariæ regnum suū administrat duorum Magistratuum auxilio, qui sunt,

- **Sublimior** *qui in tres Magistratus diuiditur*
  - *1. Gubernans regnum Regis nomine in quo sunt*
    - *Palatinus Regni, qui proximus à Rege est, & Regis ipsius, sicubi accusatus, Iudex ordinarius existit, quem regnicolæ communi voto eligunt, nec hæreditarium est officium.*
    - *Iudex Curiæ, qui est unus ex Iudicibus regni ordinarius.*
    - *Cancellarius*
      - *Perpetuus, qui est Metropolitanus Strigoniensis, qui & Primas Regni, & summus Secretarius nominatur, ac prærogatiuam habet electum Regem inungendi, & sigillo maiore priuilegia munit.*
      - *Arbitrio Regis assumptus, qui cæteras literas minores, & potissimum mandata Regia, & in causarum distinctione datas munit, decretisq; Regis subscribit.*
    - *Magister Curiæ, Regis comitatum sequi cogitur, & eiusdem intimus Consiliarius habetur.*
    - *Tauernicorum regalium Magister, aurifodinarum, salinarumq;, & breuiter earam ciuitatum, pagorumq;, ac castrorum causas distinguit, quæcunque ad Fiscum regium pertinent.*
  - *2. Iudicia tractans, in quo officiarij*
    - *Tres maioris authoritatis*
      - *Vicepalatinus Regni.*
      - *Iudex Personalis præsentiæ, qui & Regiæ Maiestatis in iudicijs locum tenet, & Iudicibus præest.*
      - *Viceiudex Curiæ.*
    - *Minores, qui ministeria magis iudiciorum quam magistratum exercent.*
      - *Protonotarij duo Iudicis personalis præsentiæ.*
      - *Protonotarius Vicepalatini.*
      - *Protonotarius Viceiudicis Curiæ.*
      - *Hi omnes Magistri passim appellantur, habentq; in laboris consortium adiunctos hos sequentes:*
      - *Secretarium Archiepiscopi Strigoniensis, qui est director causarum Regalium, & Fiscalis dicitur.*
      - *Duodecim Assessores.*
      - *Notarios aliquot iuratos, omnes stemmate nobili ortos, qui proprio loco à cæteris semoto assident.*
  - *3. Ministrās Regi*
    - *Thesaurarius Regis.*
    - *Cubiculorum regalium Magister.*
    - *Agazonum regalium Magister, quem Stabuli Magistrum Germani vocant.*
    - *Dapiferorum regalium Magister.*
    - *Pincernarum regalium Magister.*
    - *Ianitorum regalium Magister.*
    - *Et alia minora officia.*
- *Minor qui est in singulis locis iuridicis. Porrò quia regnum amplissimū est, neq; à minoribus iudicijs confluere omnes in Curiam possunt, nec Curia tot querulantib. sufficit, constituti sunt per prouincias iudicia particularia, coram quib. prima instantia causæ deciduntur, quos Comitatus Hungari dicunt, suntq; hi,*
  - *Supra Danubium ad Occidentem Tibisci flu.*
    - *Posoniensis, Nitriensis, Cepusiensis, Gevvinariensis, Posthiensis, Semliniensis, Comariensis, Liptoniensis, Nouigradiensis, Abauiuariensis Bathiensis, Unghensis Trauchimensis, Barsiensis, Hontensis. Borsodiensis, Bodroghiensis, Peregiensis, Turoczensis, Onuizoli, Tornensis, Hevvesiensis, Zolnocensis, Moramarusiensis.*
  - *Supra Danubium ad Orientē Tibisci*
    - *Ugoghiensis, Bihoriensis Zatmariensis, Orodiensis, Zabolciensis, Chonadiensis, Torontaliensis. Temesiensis.*
  - *Inter Danubium & Drauum flu.*
    - *Musunensis, Zaladiensis, Tolnensis, Rhab siue Iauriensis, Vesprimiensis, Strigoniensis, Sopronienfis, Albensis, Sinigiensis, Castriferrensis, Pelisiensis, VUaraniensis.*
  - *Inter Drauum & Sauum flu.*
    - *Valkonensis, Rifiensis, Syrmiensis, VVarasdiensis. Posegiensis, Zagrabiensis,*

Administratio Ecclesiastica *penes duos est Archiepiscopos, qui sunt*

- *Gran, vel Strigoniensis, legatus Apostolicus & Primas regni. Habet sub se Agriensem, Vaciensem, Nitriensem, Quinqueecclesiensem, Vesprimensem, qui cancellarius est reginæ, quam etiam coronat, & Iauriensem vulgò Rab, Episcopos,*
- *Colocensis siue Colotz, sub quo sunt Zagrabiensis, Transiluaniensis, Voccadrensis, Suiniensis, Visemburgensis, Cenadiensis siue Chonad, Bosnensis.*

Hæc ex VVolfgangi Lazij tabula Hungarica desumpsi, Quia uerò omnia ad gubernationem & regimen regni pertinent, opinor alium etiam Statum esse inter Principes & Vrbes regni, qui ad conseruationem, utilitatem, necessitates, & tuitionem regni pertineat, quem cùm ignoremus adferre nequimus.

Medius meridianus 42 30. ad quem reliqui inclinantur iuxta rationes 46 & 48. parallelorum ad circulum maximum.



HVNGA RIA.
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Mo ra uiæ
Austriæ pars
Danubius flu.
Vienna
Sopron.
Castri ferrei com.
H. Steyrmark pars
Warasdiensis comita.
Zagrabiensis com.
Bosniæ pars
Balaton lacus
Zaladiensis com.
Im Schumat
Im Sigeth
Posegiensis com.
Simigiensis com.
Albensis com.
Pestiensis com.
Cumanus Campus
Verthes als Schiltperg
Liptouiensis com.
Turocz com.
Tornensis
Pelysensis com.
Nouicradiensis com.
Barsiensis com.
Komaiensis com.
Crapak mons
Sirmiensis
Ratzen
Walkonensis


Septentrio
Rufsię pars
Gewinariensis comita.
Tornens. com.
Zemliniens. com.
Vnghe. com
Peregiens. com.
Morama rusi com.
Vgoghiens. comita
Zabolcien sis com.
Bihoriensis com.
Zolnocens. com.
Torantaliens. com.
Orodiens. com.
Cumanus Campus
Bathiensis comita.
Chonadiens. com.
Bodroghien sis comita.
Temesiens. com.
Bachmeghe deserta
Marons Campus
Sirmiensis com.
Griechisch Weissenburg
Belgrado vel Nandoralba
Miliaria Hungarica communia.
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Meridies
Oriens


HVNGA RIA.
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Miliaria Hungarica communia
Moraviæ
Austriæ
Rusiæ pars
Transsilvaniæ pars
Bosniæ pars
Cumanus Campus
Marons Campus
Bachmeghe deserta
Im Schumat
Im Sigeth

INDEX LOCORVM TABVLÆ GENERALIS GERMANIÆ.

Fran

Mede-

N.

O.

P.

Semeta

ITALIAE, SCLAVONIÆ, ET GRÆCIÆ

tabulę geographicę,

Per Gerardum Mercatorem Illustrißimi Ducis Iulię, Cliuię, &c. Cosmographum

Duysburgi editæ

Cum gratia & priuilegio

SERENISSIMO PRINCIPI D.D. FERDINANDO MEDICI, S.R.E. CARDINALI, MAGNOQVE ETRVRIÆ DVCI, HISPANIARVM PROTECTORI.

ITALIAM terrarum florem etsi singulari studio & labore ex tabulis & libris quam potui emendatissimè congesserim, Serenissime Princeps, non tamen sine illustri ornatu in summorum virorum conspectum, à quibus illa expetitur, dimittere consultum videbatur, quod inde maior autoritas & splendor accedat. Qua in re cum sollicitus essem, non vani ad antiquissimi sapientissimiq; Regis IANI sedem Etruriam me pertraxit animus celebrandæ antiquitatis Romanæ auidus: quemadmodum enim ibi autoribus Hercule Idæo, Tusco eius filio, Iano nepote & huius tutore Atlante Italo omnis gloria Italiæ veluti à primis incunabulis orta fuit, ita non dubito, quin eius renouata hic memoria, et tui Iano succedentis gloria ac Celsitudo meum opus plurimum sit commendatura, & sui reuerentia ęmulorum ausus tanquam regius Mecœnas repressura. Tuæ igitur Celsitudini, Illustrissime Princeps, hoc opus consecratum commendatumque opto, & offero, ad quam me perpulit audaciam fauor & tutela, qua studiosos omnes, & artibus addictos complecteris, ita vt debitorē me, licet longè dissitum, vt reliquos studiosos omnes, ad colendam & obseruandam Tuam Celsitudinem crederem. Græciam adieci ex autoribus aliquot, pręcipuè Pausania, castigatam & auctam. Illyricum siue Sclauoniam & Thraciam requirebat institutum meum, quo cohęrentes & aliqua ratione inter se communicantes regiones in vnum colligens, paulatim totum orbem per tomos exhiberem. Si quid amplius, pręcipuè Italiæ, cuius potissimum antiquitatem celebrare desidero, contigerit, quantum patietur properans senium Illustrissimę Celsitudini Tuæ adiungam, quam Reipublicæ diutissimè incolumem precor. Duysburgi 13. Martij, Anno 1589.

Illustrissimæ Celsitudini Tuæ

Omni studio deditissimus

Gerardus Mercator Illustrissimi Ducis Cliuiæ, &c. Cosmographus.

CANDIDO LECTORI.

Exhibemus tibi candide Lector, nouum Geographiæ nostræ tomum, in quo Italiam, Sclauoniam, & Græcas Europæ regiones complexi sumus, olim sub regimine Imperatorum Romanorum iunctim gubernatas, & ordine, quem Ptolemeus seruare iubet, ab occidente videlicet in orientem, & à septentrione in meridiem consequentes, ita vt nihil medium intermittatur, quo & omnes mundi regiones tandem proferamus, & quàm paucissima semel descripta repetantur, ne grauetur emptor tabularum multitudine superflua. Tam diligenter etiam ad veritatem omnia redegi, vt mutationem quæ sumptuosa esset emptori, metuere non debeat, ideoque semel tantum totum opus, & quàm castigatissimè describere & absoluere statutum fuit, tum in editis, tum in edendis tomis, ne & mihi negotium maius facessam, & emptores grauiores sumptus facere cogam. Bene vale. Duysburgi 13. Martij, Anno 1589.

ITALIA,

IN QVA HÆ CONTINENTVR REGIONES,

Lombardia.
Venetia Ducatus.
Liguria, Genuæ Duc.
Friuli Duc.
Istria.
Romandiola Comitatus.
Thuscia Ducatus.
Spoletanus Ducatus.
Anconitana Marchia,
Latium nunc Campagna
di Roma.
Abruzzo, Aprutium, Samnites.
Terra di Lauaro, Campagna
felice, Principatus.
Apulia Daunia plana, Regnum.
Lucania, Basilicata, Princip.
Terra di Barri, Apulia Peucetia.
Terra di Otranto, Regnum.
Calabria superior Regnum,
Magna Græcia.
Brutij, Calabria inferior.

Regnum Neapolitanum magnam harum regionum partem complectitur.

Quia paucissimi Comitatus & Dominia mihi per Italiam & Græciam innotuerunt, & eorum pleraque nomina ac loca in tabulis assignari nequeunt ob tabularum quæ extant imperfectionem, ideo paucis exceptis hoc labore supersedebo. Quilibet studiosus quoscunque inuenerit annotare facile poterit. Pulcherrima esset in politicis speculatio, si omnium regnorum nobilitas, & officia singulorum, locaq́ dominiorum nota essent. Quisq́ in sua hoc præstans patria laudem merebitur.

Medius meridianus 36. 0. ad quem reliqui inclinantur distantes pro ratione parallelorum 40. 0. & 44. 0.



HELVETIÆ PA
LOMBARDIA
MARCA TREVISANA
ROMAGNA
GOLFO
MARE LIGVSTICVM
CORSICA
SARDINIA
MARE
SAR
DOVM
MARE
THYRRHENO
Elba
Ischia
Occidens
Septentrio
Meridies
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio


ITALIA
SCLAVONIA
CROATIA
BOSSENA
DALMATIA
PUGLIA PIANA
BARRI
TARANTO
GOLFO DI VENETIA
MARE IONIO
Golfo di Taranto
Golfo di Schilaci
Golfo Lodrin
SICILIA
Miliaria
Italica communia
10 20 30 40 50 60 70 80 90 100
Septentrio
Oriens
Meridies


ITALIA
Per Gerardum Mercatorem
Cum Privilegio
Miliaria
Italica communia
Occidens
Oriens
SCLAVONIA
CROATIA
BOSSENA
Golfo di Taranto
Golfo Lodrin

LOMBARDIAE

TAB. I. IN QVA ALPESTRIS ET Occidua eius pars deſcribitur, & ſimul Vaſia, quæ VVallis vulgo vocatur.

Sedunum Epiſcopatus Valeſiæ 29 0: 45 34. ſubeſt Tarentaſiæ Archiepiſcopatui Sabaudiæ, & Auguſta ſimiliter 29 6: 45 4.

Meridiani diſtant pro ratione paralleli 45. 20. ad circulum maximum.

2.



LOMBARDIAE ALPESTRIS PARS OCCIDENTALIS CUM VALESIA
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Miliaria Italica communia
Septentrio
Meridies
Occidens
Heluetię pars
Sabaudię pars
WALLIS
Geneuer see
Thuner see
Brientzer see
Lucerner see
Lausanna
Friburg
Martinach
Sitten
Augusta
Val d Augusta
Mons Siluius
Mons Gales
Gothart mons
Domo
Arona
Biela
Inurea
La Chambre
S. Jan de Morienne


Sep: 30 tentrio
Meri 30 dies
Oriens
Der Luckmaner mons
Gothart mons
Vier Waldstetten see
Lucerner see
Polenser tal
Galancker tal
Val Solicina
Verzasca vallis
Cra Con trada
Lago Maior
Lago de Lugan
Lago de Como
Al pes
Rhetico mons
Val de Ossela
Mi lane se
No uarese
Cre ma
Chur
Plurs
Clauen
Bergamo
Milan
Como
Lugano
Locarno
Novara
Lodi
Crema
Altdorff
Glarus


LOMBARDIAE ALpestris pars occidentalis cum VALESIA
Per Gerardum Mercatorem
Cum Privilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Miliaria Italica communia
Helvetiae pars
Sabaudiae pars
WALLIS
Milanese
Geneuer see
Lago Maior
Lago de Lugan
Lago de Como
Gothart mons
Der Luckmanier mons
Alpes
Val de Ocela
Val d'Augusta
Crema
Milan

LOMBARDIAE

TAB. II. IN QVA HÆ PRÆCIPVE regiones describuntur, Tirolis Comitatus, & Marchia Treuisana.

Patriarcha Aquilegiensi hi subijciuntur Episcopatus, Mantua 32 58: 44 38. Cuman. Tridentinensis 33 6: 45 39. Verona 33 18: 45 2. Marauensis, Paduanensis 34 16: 45 12. Vincentinensis 33 40: 45 18. Treuisinensis 34 40: 46 36. Cenetensis, Ceneda fortè 34 46: 45 52. Feltre 34 12: 45 48. Bellun 34 21: 46 2.

Reliquos qui Patriarchæ Aquilegiensi subsunt quære in tab. Friuli.

Meridiani distant ratione paralleli 45. 20.

3.


TARVISINA MARCHIA ET TIROLIS COMITATUS
Miliaria Italica communia
Septentrio
Meridies
Occidens
TIROLIS COMITATUS
Alpes
Val Venusta
Vallis Venusta
Sulstal
Lago de Garda
Lago de Iseo
Brescia
Bergamo
Mantua
Trento
Verona
Pescheria
Riua
Bormio
Landeck
Meran
Bozen
Castel Bell
Chiari
Crema
Lodi
Meridies


Septentrio
Meridies
Oriens
Brixia episcopatus
Inder abtei
Friuli pars
MAR CA TRE VISA NA
Vicen tino
Padoa
Trento
Feltre
Bassano
Cittadella
Padua
Venetia
Mestre
Torcello
Murano
Porto de treporti
Porto de S. Rasmo
Porto de S. Nicolo
Malamoco
Porto de Malamoco
Chioza
Porto di Chioza
Brondelo Po.
Adese flu.
Porto del Fornase
Golfo di Venetia
Ferrara
Adrianorum paludes
Pomposa
Per Gerardum Mercatore
Cum priuilegio


TAR VISINA MARCHIA ET TIROLIS COMITATVS
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Miliaria Italica communia
TIROLIS COMITATVS
MARCA TREVISANA
Friuli
Lago de Garda
GOLFO DI VENETIA
Per Gerardum Mercatore
Cum priuilegio

LOMBARDIAE III. TAB.
IN QVA DESCRIBVNTVR PEDE-MONTANA, MONTISFERRATI MARCHIONATVS, ET GENVENSIVM DVCATVS.

Ecclesiastica administratio.

Archiep. Taurinensis 29 30: 43 52. cui subsunt Casalensis 30 19: 44 6. Salutiarum 29 12: 43 32. Montis regalis.

Nouariensis, Lodensis, Vercellensis, Ipporegiensis, Astensis, Aquensis, Albensis, Terdonensis, Saonensis, Albingaunensis, Vintimeliensis, Placentinus, Papiensis, episcopatus Mediolanensi Archiepisc. subiecti in tab. Bresciæ & Mediolani, quæ est 5. designati sunt.

Archiep. Ianuensis 31. 8: 43. 20. sub quo sunt Bobiensis 30 12. 43 32. Aprumacensis vel Brumacensis, Metenensis vel Maranensis,

Acciensis vel Ampruniacensis 30 27: 43 42. Nubiensis in Corsica siue Nebiensis.

Nauensis, Albigauensis, Arbenga credo inter suffraganeos Mediolanensis Archiepisc. recensitus.

Meridiani distant pro ratione paralleli 44. 0.

4.


Per Gerardum Mercatorem
Cum privilegio.
Sabaudiæ pars
Miliaria Italica
2 4 6 8 10 12
La Magdalena
La Chambre
S. Ian de Morienne
S. Michiel
Delphinatus pars
Monasterio
Briançon
Pro uinciæ pars
Barcelonett
Draguignan
Pont de Gardone
Narbone
Grasse
Villa noua
Antibe
Niza
Villa franca
Monaco
Mont Cenis
Susa
Val de Susa
Val de Perosa
Val de Luserna
Pinarol
Saluzo
Cuni
Turin
Val d'Aosta
Iurea
Vercelli
Aste
Alba
Varus fluuius
Varo fiume
Septentrio
Occidens
Meridies


Septentrio
PEDEMONTANA regio cum GENVENSIVM territorio & MONTISFERRATI Marchionatu.
MARE DI GENOA
Oriens
Meridies


PEDE: MONTANA regio cum GENVENSIVM territorio & MONTISFER: RATI Marchiona: tu.
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio.
Sabaudiæ pars
Miliaria Italica
Delphinatus pars
Pro uinciæ pars
MARE DI GENOA
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens

LOMBARDIAE IIII. TAB. IN QVA SVNT HÆ REgiones præcipuæ, Romandiola, Parma & Ferraria Ducatus, & Mantua Marchionatus.

Ecclesiaſtica adminiſtratio.

Archiep. Rauennas 34 53: 43 54. cui ſubſunt Adrienſis 34 37: 44 42. Comaclenſis 34 52: 44 12. Cervienſis 35 5: 43 53. Foroliuienſis 34 51: 43 46. Foropompilienſis 34 58: 43 46. Sarenienſis vel Sarſinatenſis. Vellimenſis, Fille fortè 34 32: 44 4. Ceſenatenſis 35 5: 43 44. Bononienſis 34 52: 43 52. Regenenſis 33 3: 43 56. Parmenſis 32 42: 44 0. Barcinenſis 32 33: 43 37. Fauentinus 34 34: 43 46. Imolenſis 34 20: 43 50. Mutinenſis 33 24: 43 53.

Meridiani diſtant ex ratione paralleli 44. 0. ad circulum maximum.

5.



Septentrio
Occidens
Meridies
Mare di Genoa
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio.
Miliaria
Jtalica communia
Apenninus
Brescia
Mantua
Cremona
Cremonese
Parma
Parmegiano
Piacenza
Piacentino
Crema
Lodi
Pisa
Lucca
Spetia
Sestri
Cinque terre
Porto Venere
Guastalla
Mirandula
Regio
Modena
Prato
Empoli
Liuorno
M. Nero
Meloria if.
THVSCIA


ROMANDIOLA
cum
Parmensi Ducatu.
Golfo
di
Venetia
Septentrio
Meridies
Oriens
THUSCIAE
PARS
Ferrara
Bononia
Rauenna
Faenza
Fiorenza
Valle de Comachio
Thrasumenus lacus.



ROMANDIOLA cum Parmensi Ducatu.
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio.
Miliaria Italica communia
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Golfo di Venetia
Mare di Genoa
Thrasimenus lacus

BRESCIA
COMITATVS ET MEDIOLANVM DVCATVS.

Eccleſiaſtica adminiſtratio.

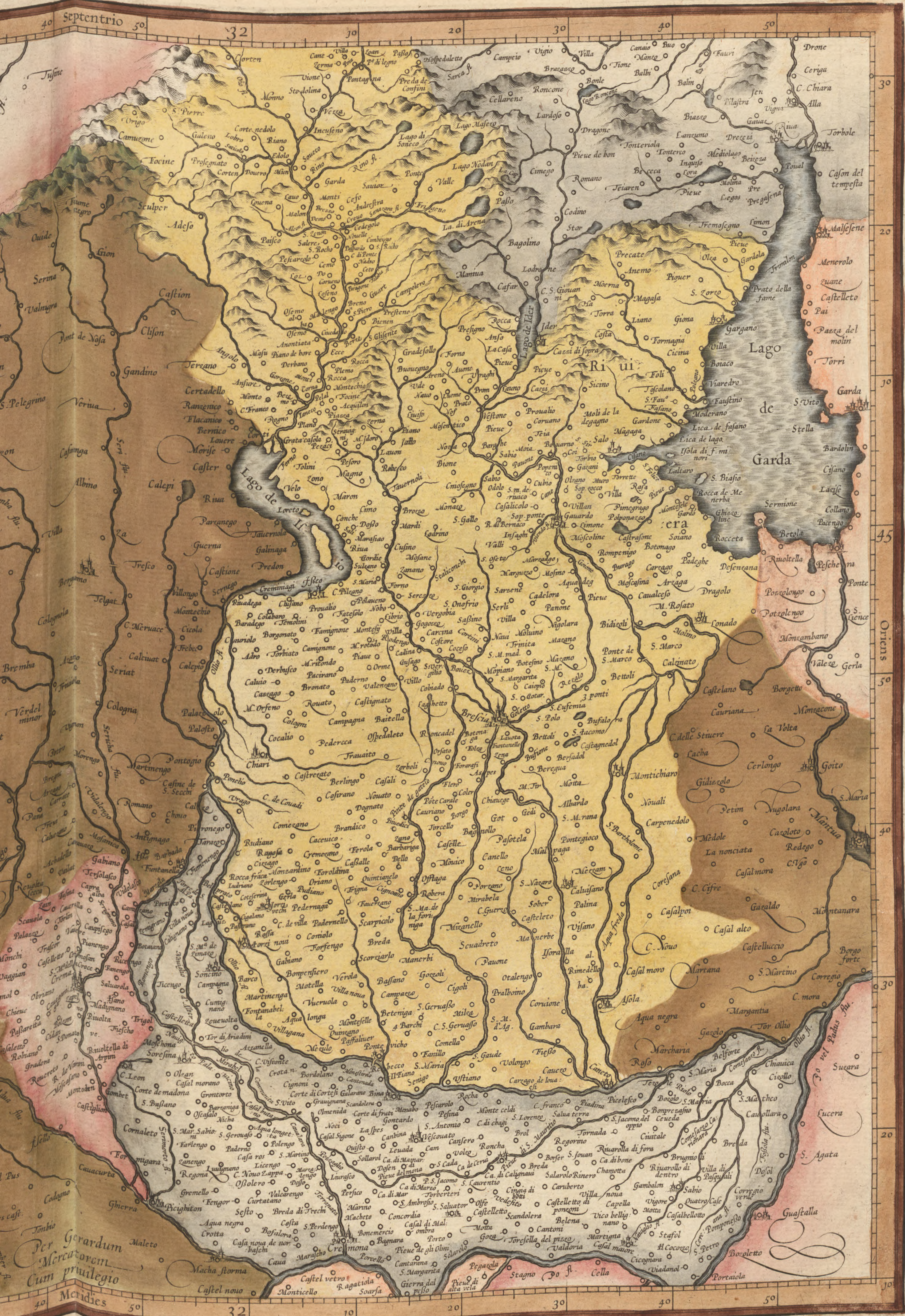
Archiepiſcopus Mediolanenſis 31 7: 44 36. hos habet Suffraganeos, Bergomenſem 31 44: 44 56. Brixienſem 34 10: 46 23. Cremonenſem 32 9: 44 14. Laudenſem 31 30: 44 26. Nouari- enſem 30 27: 44 28. Vercellenſem 30 10: 44 19. in 3. Lombardiæ tab. Ipporegienſem 29 34: 44 26. Vigleuienſem, Aſtenſem 30 8: 43 52. Aquenſem 30 28: 43 42. Albenſem 30 0: 43 34. Terdonenſem 30 49: 43 58. Saonenſem 30 32: 43 20. Albingaunenſem 30 22: 42 50. Vintimi- lienſem 29 28: 42 40. Placentinum 31 50: 44 8. Papienſem exemptum 31 10: 44 17. Ferra- rienſem exemptum 34 0: 44 28.

Meridiani diſtant ad rationem
paralleli 44. 0.

6.



BRESCIA Episcopatus MEDIOLANV̄ Ducatus
Miliaria Italica communia
Septentrio
Occidens
Meridies
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Lago de Como
Summo laco
Metiola
Pedemont
Nouara
Diuerſano
Buyo
Adua fl.
Morbegno
Suricum
Gera
Grabadona
Delebio
Liroy
Coleco
Correno
Delſium
Bellanum
Varena
Bilacnum
Teolum
Valabio
Cauanceolum
Lecco
Como
Vacallo
Torneo
Canzo
Puſiano
Ogion
Mera
Cantu
Incino
Berzano
Lomuzo
Baranello
Apiana
Berlaſina
Monteuto
Cara
Alia
Vſnia
Vilmercato
Monza
Desio
Serono
Freda
Barzano
Gallara
C. Seprio
Caſtion
Varese
Senon
Brebia
Cardano
Gaura
Trina
Varan
Soma
Marlian
Buſto
Legnan
Rho
Balſamo
Sedrano
Caſtano
Oſona
Milano
Vigenti
Quinzana
Peſchera
Marignano
Pauia
Ticinus vel Teſin flu.
Padus vel Po flu.
Lodeue
S. Angelo
Codi
Caſal Pus
Bergamo
Brembo
Brembo flu.
Serio flu.
Crema
Cremona
Soreſina
Spin.
Paul
Treza
Vaner
Inzago
Gorgonzola
Melzana
Septalo
Pontè
Caranſolio
Vercurac
Olmen
Bripio
Adua flu.
Mediolago
Cauriat
Verdel minor
Nouara
Vigeuano
Mortara
Garlalech
Lumello
Gogna flu.
Sartirana
Candia
Cozo
Vilante
Cerane
Rebecco
Albaira
Biagraſſo
Binaſco
Caſtellette
Abiate
Certoſa
Torre bianca
Bornaſco
Corbera
Cortelona
Beliozo
S. Colomban
Miradol
Chignol
Lauale
Pinarolo
Sumo
Cana
Cana
Carbonara
Miradello
Dorno
Gropello
Trumello
S. Giorgio
C. de Gogna
Sangello
Cereto
Lomellina


Septentrio
Meridies
Oriens
Lago de Garda
Lago de Iseo
Lago de Idri
Brescia
Chiari
Mantua
Cremona
Salo
Peschera
Asola
Po vel Padus flu.
Ollio fl.
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio


BRESCIA Episcopatus MEDIOLANU Ducatus
Miliaria Italica communia
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Lago de Como
Lago de Garda
Lago de Iseo
Riuiera
Milano
Brescia
Cremona
Pauia
Bergamo
Como
Lecco
Nouarese
Padus vel Po flu.
Ticinus vel Tesin flu.
Adua fl.

VERONAE PRINCIPATVS, VICENTIÆ ET PATAVII,

Vrbium præcipuarum Marchiæ Taruisianæ ditiones ampliter descriptæ.

Meridiani distant pro ratione paralleli 45. 0. ad meridianum

7.


Septentrio
Occidens
Meridies
Lago de Garda
Aquæ sulfureæ ebullientes
Verona
Vicenza
Mantua
Peschera
Villa franca
Valle del Verone
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Miliaria


VERONAE
VICENTIAE
ET PATAVII
Ditiones
Septentrio
Meridies
Oriens
Golfo di Venetia
Miliaria Italica communia
Padua
Venetia
Baßano
Asolo
Treuiso
Mestre
Chioza
Este
Monselese
Lago de Languilara
Valle de Iustina
Rouigo
Arri
Fratesina
Dogado
Foresto
Brenta fl.
Adesé fl.
Po fl.
Adrianorum paludes
Malamoco
Porto de Malamoco
Torcello
Buran
Murano
Campo nouo
Pincera
Bagna cauala
Ariano
Fornase
Corbola
Francolin


VERONAE VICENTIAE ET PATAVII Ditiones
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Lago de Garda
Golfo di Venetia
Verona
Vicenza
Padua
Venetia
Mantua
Lago de lan guilara
Valle de Iustina
Valle del Veronese
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Miliaria Italica communia

FRIVLI ET ISTRIA;

KARSTIA, CARNIOLA, & VVINDORVM Marchia, Cilia Comitatus.

Ecclesiastica administratio.

Aquilegia Patriarchatus 36 10: 45 42. sub quo sunt Episcopatus hi Concordia 35 24: 45 17. Pola 37 20: 45 4. Parentium 36 46: 45 12. Triestinensis vel Tergestinensis 36 43: 45 38. Comaclensis vel Petenensis. Iustinopolitanus nunc Capo de Istria 36 46: 45 31. Madriensis Ciuitatis nouæ vel Emonensij.

Reliquos episcopatus qui subsunt Patriarchæ Aquilegiensi, quære tab. 2. Lombardiæ.

Gradensis Patriarchatus 36. 12: 45. 53. sub quo sunt Castellanensis vel Venetiarum Episcopus. Tercellanensis 34 54: 45 24. Equilensis vel Eusulanus. Caprulienfis, Clodiensis 34 53: 49 29 in tab. Veronæ. Ciuitatis nouæ 35. 17: 45. 30.

Meridiani distant pro ratione paralleli 46. 0. ad meridianum.

8.


FORVM IVLIVM, KARSTIA, CARNIOLA, HISTRIA ET WINDORVM MARCHIA.
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Miliaria communia Italica
Septentrio
Meridies
Occidens
FRI
VLI
Golfo de Trieste
GOLFO
Marca
Treuisana
Venetia
Triefte
Udene
Aquileia
Villach
Ocra mons
Czalin montes
Porto Gruaro
Concordia
Citta noua
Marano
Grado
S. Daniel
Venzone
Gemona
Sacil
Pordanó
Ceneda
Conegliano
Motta
Caorle
Chioza
Malamoco
Muran
Torcello
Lio maggior
Porto de Chioza
Brondolo
Humago
Citta Noua
Duino
Gradisca
Goritia
Cormons
Palma
Cividal
Tolmezo
Ampezzo
Codroipo
Spilimbergo
Maniago
Auiano
Polcenigo
Caorle
Cuence
Holenstein
Niderdorf
Doblach
Inniken
Liencz
Drauus flu.
Isola fl.
Trefen
Wernberg
Katmansdorf
Ober
Crainburg
Idria
Lack
S. Mauro
Pirano
Capo d'Istria
Buie
Grisignana
Isola


Sep: tentrio
37
38
Me: ridies
Oriens
OBER
KRAIN
VNTER KRAIN
Win disch mar ck
Cillei Com.
Metnick tal
Czalin montes
Czirnic zer see
IST RI A
Car nero Golfo
Cherso insula
Vegia in sula
Arbe insu la
Communia Italica
Laubach
Cillei
Pettau
Lyfse
Sansego
S. Piero
Silua
Ossero
Lezin
Nicolo


FORVM IVLIVM, KARSTIA, CARNIOLA, HISTRIA ET WINDORVM MARCHIA.
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio
Miliaria communia Italica
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Golfo di Trieste
Golfo di Venetia

THVSCIA.

EPISCOPATVS THVSCIÆ.

Nepesinus epis. 35 47: 41 59.
Castellanensis 35 49: 42 11.
Montisfalconis 35 22: 42 12.
Viterbiensis 35 28: 42 6.
Suauensis, Soano opinor 34 45: 42 10.
Castellanus 35 17: 43 6.
Vulteranus 33 43: 42 44.
Senensis Archiep. 34 18: 42 44.
Fesulanus 33 51: 43 13.
Zarzanensis 32 25: 43 8.

Satri 35. 41: 41. 57.
Ortanensis 35 40: 42 19.
Cornetanensis 35 13: 41 48.
Tuscanensis 35 16: 42 0.
Clusinus 35. 8: 42 41.
Aretinas 34 49: 43 0.
Pientinensis Pontitoforte 33. 3: 43 16.
Pistoriensis 33 22: 43 14.
Binensis
Corthonensis

Ciuitatensis 36. 3: 42 3.
Balneorigensis
Vrbeuetanus 35 12: 41 37.
Castrensis 35 0: 42 2.
Perusinus 35 37: 42 54.
Grossetanus 34. 7: 42. 10.
Lucanus 33. 2: 43. 2.
Florentinus Arc. 33 53: 43 8
Lunensis 32 34: 43 4.

Pisa Archiep. 33 6. 24 52. cui subsunt Messanensis 33 53: 42 24. Ciuitatensis & reliqui Episcopatus in Corsica.

Meridiani distant pro ratione paralleli
41. 30.


TVS CIA
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Miliaria Italica communia
Septentrio
Meridies
Occidens
Apenninus mons
Riuiera di Genoua
Mare
Tosco
Pontremoli
Villa Franca
Spetia
Lerici
Pietra santa
Lucca
Pisa
Liuorno
Pistoia
Prato
Fiorenza
Empoli
S. Miniato
Chianti
Volterra
Siena
Massa
Piombino
Grosseto
Gorgona
Capraia
Meloria
Palmaiola
Cosmopoli
Elba
Pianosa
Fomiche
Monte Christi
Gigio
S. Stefano
Telamon
Populonia
Porto Barato
Colle
Poggibonsi
Arno flu.
Cecina
Castiglione
S. Vincent
Campiglia


Septentrio
Meridies
Oriens
34
35
36
43
42
dum Mercatorem
Priuilegio
Marchiæ pars Anconitanę
Apen ninus mons
Ducato di Spoleto
Conta do di Castello
Lago di Castiglioni Perugia
Vulsinius lacus
Lacus Bracianus
Arlena selua
Selua Mantiana
Casentino
Prato magno
Chianti
Siena
Arezo
Perugia
Cortona
Orueto
Viterbo
Roma
Ostia
Corneto
Ciuitauechia
Isola di Hercole
Gigio
Gianuti
Zanara
Formiche
Todi
Terni
Narni
Assisi
Foligno
Spello
Montepulciano
Radecofani
Acquapendente
Bolsena
Tiberis fl.
Teuere fl.
Chiana fl.
Arnus fl.
Macerata
Firmano
Ostia


TVSCIA
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Miliaria Italica communia

ANCONITANA MARCHIA, & SPOLETO DVCATVS.

Ariminensis Episcopatus 35, 37: 43, 51. subest Rauennatensi Archiepiscopatui.

Episcopatus Anconitanæ Marchiæ.

Asculanensis 37 42: 42 59. Firmanus 36 4: 43 31. Camerinensis 36 43: 43 7. Auximanensis 37 35: 43 38. Humanas 37 21: 43 43. Anconitanus 37 16: 43 46. Esinensis vel Exinas 37 0. 43 35. Senogaliensis 36 50: 43 44. Fanensis 36 14: 43 48. Pisaurensis 36 7. 43 48. Forosemproniensis 36 12: 43 37. Calliensis 36 0: 43 23. Vrbinas seu S. Leonis 36 2: 43 35. Maceratensis 37 16: 43 25. Racanatensis 37 26: 43 32.

Episcopatus in Ducatu Spoletano.

Aßisinas 35 55: 42 53. Fulginas 36 4: 42 50. Nucerinus 36 15: 43 3. Eugubinus 35 48: 43 8. Spoletanus 36 20: 42 43: Tudertinus 36 0: 42 38. Ameliensis 35 40: 42 23. Narniensis 35 58: 42 26. Interamniensis 36 8: 42 30.

Meridiani distant iuxta rationem paralleli 43. 0.

10.



Septen trio
Occidens
Meri dies
Romagna
Ravenna
Forli
Cesena
Rimano
Pesaro
Fano
Urbino
Apen ninus mons
Conta do di Castello
Lago di Castiglioni Perugia
Perugia
Assisi
Spoleto
Todi
Orvieto
Viterbo
DVCATO DI SPOLETO
TVSCIAE PARS
Campagna di Roma
Miliaria Italica communia


MARCHIA
ANCONITANA
CVM
SPOLETANO
DVCATV
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Septen trio
Meri dies
Oriens
GOLFO DI VENETIA
Ab bruz zo
Apenninus mons
Campagna di Roma
Lago de Celano
Ancona
Spoleto
Aquila
Fermo
Macerata
Tollentino
Camerino
Ascoli
Loreto
Osimo
Sulmona


MARCHIA ANCONITANA CVM SPOLETANO DVCATV
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Miliaria Italica communia
Septen trio
Meri dies
Occidens
Oriens
Golfo di Venetia
Romagna
Ducato di Spoleto
Abruzo
Thusci
Campagna di Roma
Lago di Castiglioni
Lago de Celano
Apenninus mons

CAMPAGNA DI ROMA, OLIM DICTA LATIVM.

Ecclesiastica ex Prouinciali Romani Pontificis.

ROMA caput est omnium Ecclesiarum, in qua residens Papa sub se habet intra vrbem quinque ecclesias Patriarchales dictas, quæ sunt, Ecclesia S. Ioannis Lateranensis, S. Petri Monasterium, S. Pauli intra muros vrbis, S. Maria maior, & monasterium S. Laurentij.

His ecclesijs aßignati sunt Episcopi 8. qui primum dicebantur Archipresbyteri. Primus & summus est Papa, reliqui sub eo, Ostiensis 36 10: 41 31. qui Patriarcha est Campaniæ, & Papam consecrat, huic iunctus est qui sequitur Velletrensis siue Valeriensis 36 33: 41 36. Portuensis siue S. Ruffinæ & Secundæ 36 7: 41 32. Sabinensis, Tusculanensis 36 34: 41 43. Prænestinensis 36 48: 41 51. Albanensis 37 19: 42 1.

Iisdem ecclesijs aßignati sunt Presbyteri Cardinales 28. videlicet

Tituli S. Crucis in Ierusalem.
Tit. SS. Ioannis & Pauli.
Tit. S. Stephani in Celiomonte
Tit. S. Susannæ.
Tit. S. Petri ad Vincula.
Tit. S. Priscæ.
Tit S. Siriaci in Thermis.
Tit. S. Marcelli.
Tit. S. Balbinæ.
Tit. S. Grisogoni.
Tit. SS. Marcellini & Petri.
Tit S. Anastasiæ.
Tit. S. Clementis.
Tit. S. Potentianæ.
Tit. S. Martini in montibus.
Tit. S. Praxedis.
Tit S. Marci.
Tit. S. Laurentij in Lucina.
Tit. S. Mariæ in Transtiberina.
Tit. SS. 4. Coronatorum.
Tit. S. Sabinæ.
Tit SS. Nerei & Archilei.
Tit. S. Sixti.
Tit. S. Eusebij.
Titul. S. Vitalis.
Tit. Basilicæ 12. Apostolorum.
Tit. S. Laurentij in Damasi.
Tit. S. Ceciliæ.

Iisdem adiuncti sunt Diaconi Cardinales 18. videlicet

S. Luciæ in septisolijs.
S. Mariæ in Cosmedin.
S. Mariæ Nouæ.
S. Mariæ in Via lata.
S. Nicolai in carcere Tulliano.
S. Nicolai inter Imagines.
S. Mariæ in Aquiro.
S. Georgij ad Velum aureum.
S. Hadriani.
S. Mariæ in Porticu.
S. Mariæ in Dominica.
S. Viti in Macello.
S. Theodori.
SS. Cosmæ & Damiani.
SS. Georgij & Bachi.
S. Angeli.
S. Eustachij.
S. Agathæ.

Extra vrbem in Campania maritima Episcopi.

Anagninus 37 2: 41 41.
Alatrinensis 37 11: 41 41.
Fundanus 37 16: 41 6.
Tiburtinus 36 20: 42 0.
Sagninus 36 50: 41 30.
Terracinensis 37 2: 41 8.
Verulanus 37 11: 41 28.
Feretinus 37 5: 41 36.
Soranus 37 20: 41 34.
Aquinus 37 37: 41 28.

Habet etiam sub se Papa per alias orbis ditiones 4. Patriarchales ecclesias, quibus ibi constitutæ ecclesiæ subsunt, Constantinopolitanam, Alexandrinam, Antiochensem, & Hierosolymitanam, de his suo loco tractabitur.

Meridiani distant à se mutuo iuxta rationem ad parallelum 41. 30.


LATIVM nunc Campagna di Roma.
Per Gerardum Mercatorem. Cum Privilegio.
Septentrio.
Meridies.
Occidens.
Militaria Italica communia.
MARE
TYRRHENO
Ducatus Spoletani pars
Parte di Thoscana
Lago di Bracciano olim Sabatinus
Roma
Tiuoli
Villa di Quintiliano
Villa d'Adriano
Frascati
Tusculo
Ostia
Porto
Porto Claudio rouinato
Ardea
Antio
Netturo
Astura
Capo d'Antio
Palus Pontina
Cisterna
Sermonetta
Velletri
Albano
La Riccia
Marino
Palazola
Albanus lacus
Bracciano
Anguillara
Nepe
Sutri
Galera
Isola
Campagnano
Baccano
Tiberis flu.
Teuerone fiume
Selua del Aglio
Subiaco
Gallicano
Zagarolo
Valmontone
Mola
Cori
Norinae
Aqua Pu
Nymphis
Appio foro rouinato
Fogliara


Septentrio.
Meridies.
Oriens.
Apenninus mons
Parte di Abbruzzo
Lago di Celano olim Fucinus Lacus
CAMPAGNA DI ROMA.
Campaniæ fœlicis pars
Campi Palentini
Il Seno di Gaeta
Seno Formiano
Italica communia
Petra secca
Melari
Rio freddo
Celle
Scucula
Torrano
Vezano
Carignano
S. Sebastiano
Scontrono
Sangro vel Sanguine fl.
Aufidena
Val Reggia
Colle Armeo
Ciuitella
La Rocca
Sangro fl.
Opo
Pesco
Rouineto
Anienus fl. nunc Teuerone flu.
Pereto
Scanzano
Tagliacozzo
S. Maria della Victoria
Cesa
Magliano
Alba
Anticoli de Corado
Rocca della patti
Scutula
Paterno
Guadagnolo
Ceruara
Camerata
Transacco
S. Giona
S. Apetito
Celano
Sublaco
Sarracinesco
Laufta
Gaiano
Venere
Cereto
Algieri
Marano
Girano
Rocca S. Stephano
Capranica
Gallicano
Rocca dalle Caue
Sambuca
Bordella
Ortuchio
Aguto
Zagarolo
Pilastrina
Caue
Sotrone
Olibano
Auersa
Montaquila
S. Vincent
Acqua fundata
Monte negro
Rio negro
Zinazzano
Selua del Aglio
Pisciano
Pieta disfatta
Valmontone
S. Vito
Valle rotunda
Tusculo
Lauici
Monti
Alatro
Pestrono
Capistrello
Forulo
Castel Matheo
Anagna
Lobrotulo
Ruisonnoli
Montefortino
Ponte di Sacco
Sambuco
Beretra
Pesco
Sette frati
Piano di 5 miglia
Rocca secca
La Torre
Castel ferro
Verulo
Liris flu.
Posta
Ori
Rocca de Maßimi
Piombinara
Ferentino
Torrice
Auia
Chiaueno
Atina
Cora
Zanchato
Gorga
Casamare
S. Donato
Sora
Casaliuero
Casino
Norinae
Montellauico
Rippi
Fibrenus fl.
S. Dominico
Arpino
Gauignano
Frazelono
Isola
Casaneuola
Segna
Pagliano
Babuco
S. Elia
Cisterna
Fabrica
Pilacuto
Mont S. Giouanni
S. Benedetto
Aquino
Sarmonetta
Carpineto
Veruli
Torre
Osterie
Aqua Puza
Rouarga
Scurcula
Pofe
Campo largo
S. Germano
Traetta
Arnaro
Nymphis
Segio
Maenza
Merulo
Supino
Ceperano
Isoletta
Appio foro rouinato
Casenoue
Persa
Fabiatera
Trerus flu.
S. Stephano
Ceccano
Sezza
Fogliata
Suanino
S. Thomaso
Giugliano
Castro
Pontecoruo
Torella
Pannica
S. Lorenzo
Astura
Palus Pontina
Abbadia
Rocca secca
Valcorsa
Garigliano fiume, olim Clanius Glanicus Liris dictus
Fratte
Piperno
Maruti
Aufente vel Baudino flu.
Rocca Guglielma
Sonnino
Portella
Montecalli
Gauro rouinato
M. Circello
Terracina
Fondi
Cecubo desolata
Sicio
Spenino
Casuzze
Mola
Formiæ rouinate
Traietto
Amasenus flu.
Fundanus lacus
Itro castello
Scauli
Garigliano hosteria
S. Felicita Castello
Spelunca
Gaeta


LATIVM nunc Campagna di Roma.
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio.
Miliaria Italica communia
Septentrio.
Meridies.
Occidens.
Oriens.
Spoletani pars Ducatus
Parte di Abbruzzo
Apenninus mons
Parte di Thoscana
CAMPAGNA DI ROMA.
Campaniæ fœlicis pars
MARE TYRRHENO
Lago di Celano olim Fucinus lacus
Lago di Bracciano olim Sabatinus
Roma
Tiuoli
Porto
Ostia
Anagna
Terracina
Fondi
Gaeta
Seno Formiano
Il Seno di Gaeta
Capo d'Antio
Antio
Nettuno
Palus Pontina
M. Circello
Sonnino
Piperno
Velletri
Albano
Frascati
Tusculo
Subiaco
Palestrina
Valmontone
Ferentino
Veruli
Alatro
Sora
Arpino
Aquino
S. Germano
Celano
Auezzano
Tagliacozzo
Fundanus lacus
Spelunca
Mola
Formiæ rouinate
Traietto
Garigliano fiume, olim Clanius & Liris dictus
Campagnano
Nepe
Sutri
Bracciano
Anguillara
Cesano
Galera
Ceri
Palo
Magliana
S. Felicita Castello
Cisterna
Sermonetta
Sezza
Norinae
Segna
Carpineto
Ceccano
Pontecoruo
Castro
Monte Fortino
Genazzano
Zagarolo

ABRVZZO
ET TERRA DI LAVARO.
Pars Regni Neapolitani.

In Regno Neapolitano iuxta Franciſcum Sanſouinum, hi ſunt Principatus & Dominia.

Principatus 10. videlicet Aſcoli, Biſignano, Euoli, Melfi, Melfetta, Monchercole, Squilaci, Sligliano, Sulmona, Venoſa.

Ducatus 23. videlicet Andri, Amalphi, Ariano, Aſu, Boiano, Caſtrouillari, Grauina, Martina, Montalto, Montelione, Nardo, Nocera, Popoli, Rocca di Mondragone, S. Petro in Galatina, Seminara, Seſſa, Somma, Sora, Tagliacozzo, Termoli, Terranoua, Traietto.

Marchionatus 30. videlicet Anna, Arbenzo, Bellate, Bucchiani, Campagna, Capo Vrſo, Caſtel Vetere, Chierchiato, Ciuita S. Angeli, Corigliano, Laina, Lauello, Lauro, Licito, Miſuraca, Oria, Oriolo, Padula Beruentana, Peſcara, Pulignano, Quarata, S. Lucito, Terza, Torre di Francoliſe, Torre Maggiore, Triuico, Tierſo, Valle Siciliana, Vaſto, Vico.

Comites de ſtatu 54. Domini 15. Barones titulati 443. Tanta eſt in Regno Neapolitano nobilitas.

Archiepiſcopatus & Suffraganei in hac tabula ex Prouinciali Romano.

In Aprucina & Marſicana prouincia Epiſcopatus hi ſunt, Aquilenſis 37 10: 42 19. Forcanenſis 37 22: 42 18. Marſicanus 37 30: 42 4 Valuenſis ſeu Sulmonenſis 37 49: 42 23. Theatinus 38 32: 42 36. Adrienſis 38 18: 42 51. Pennenſis 38 24: 42 45. Aprutinus ſeu Theranus 38 4: 42 49.

Archiepiſcopus Beneuentanus 38 42: 41 22. huius Suffraganei ſunt Teleſinenſis 38 20: 41 20. S. Agathæ, Alphienſis vel Alipharenſis 38 0: 41 39. Mons Marani, Mariano opinor in tabula, 38 0: 41 25. Auellinenſis 38 49: 41 7. Vicanenſis 39 6: 41 29. Arianenſis 39 12: 41 21. Boianenſis vel Roianenſis 38 29: 41 52. Aſcula-nenſis 37 42: 42 59. Nucerinus 38 42: 40 42. Tertibulenſis Traconenſis. Vulturanenſis 39 12: 41 18. Ala-rinenſis 38 18: 42 33. Ferentinenſis vel Florentinenſis. Ciuitatenſis 38 37: 42 22. Termelenſis 39 18: 42 8. Leſinenſis Frequentinenſis. Triuentinenſis 38 58: 42 6. Biminenſis, fortè Bomia 38 54: 42 17. Vadienſis vel Gadienſis, Muſanenſis. S. Mariæ 38 40: 41 36.

Archiep. Neapolitanus 38 19: 40 49. cui ſubſunt Auerſanus 38 11: 40 53. exemptus eſt. Nolanus 38 26: 40 55. Puteolanus 38 11: 40 47. Cumanenſis 37 56: 40 47. Acerranus 30 25: 40 58. Iſcalanus.

Archiep. Capuanus 38 4: 41 0. cui parent Theanenſis 37 50: 41 18. Caluenſis 38 5: 41 10. Calmenſis, Sueſſanus 37 48: 41 10. Venafranus 37 58: 41 35. Aquitanenſis vel Aquinatenſis 37 38: 41 28. Iſernienſis 38 7: 41 43. Caſertanenſis 38 5: 41 52. Caiacienſis. Caſinenſis exemptus 37 40: 41 35.

Archiep. Amalfitanus 38 35: 40 32. Capricanenſis 38 36: 40 23. Scalenſis vel Camenſis, Minorenſis 38 29: 40 33. Siteranenſis.

Archiep. Salernitanus 38 44: 40 33. Caput aquenſis 38 57: 40 22. Policaſtrenſis. Nuſautanenſis vel Nuſ-tanenſis, Sarnenſis 38 43: 40 50. Aceruenſis vel Acernenſis, Marſicenſis: Rauellenſis exemptus 38 32: 40 34.

Archiep. Surrentinus 38 20: 40 33. cui ſubſunt Lobrenſis, Salpenſis, Aquenſis vel Equenſis aliâs Vicenſis vel Vicanus 38 22: 40 36. Caſtelli maris vel Stabienſis 38 24: 40 39.

Franciſcus Sanſouinus dicit in Regno Neapolitano eſſe Archiepiſcopatus 20. & 124. Epiſcopatus, ſed quoſdam in Prouinciali Romano poſitos non habet, alios etiam addit, nimirum vt poſteriori tempore mutati ſunt vel aucti.

Meridiani diſtant pro ratione paralleli 41. 40. ad circulum maximum.



Campagna di Roma
Miliaria Italica communia
MARIS TYRRHENI PARS.
Ischia insula
Capri insula
Golfo de Napoli
Golfo di Salerno
Napoli
Capua
TERRA DI LAVORO
Apenninus mons
Puglia
Basilicata
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Occidens
Oriens
Meridies


ABRVZZO ET TERRA DI LAVORO.
GOLFO DI VENETIA.
Occidens
Oriens
Septentrio
Roma
Marchiæ Anconitanæ pars
Apenninus mons
Cela no Lago
Apenninus mons
ABRVZZO
Maiella mons
Aquila
Sulmona
Pescara
Chieti
Ortona
Vasto
Lanciano
Atri
Teramo
Ascoli
Amatrice
Montorio
Civita reale
Celano
Alba
Anagna
Ferentino
Frosolone
Isernia
Venafro
Bojano
S. Angelo
Termole alias Termine
Fortore fl.
Golfo di Varano
Pescara fl.
Tronto fl.
Sangro fl.
Trigno fl.
Biferno fl.


ABRVZZO ET TERRA DI LAVORO.
Occi dens
Ori ens
Meridies
Septentrio
Miliaria Italica communia
Campagna di Roma
Apenninus mons
Marchiæ Anconita na pars
Celano Lago
Ischia insula
Capri insula
Golfo de Napoli
Golfo di Salerno
Golfo di Venetia
Apenninus mons
Puglia
Terra di Lavoro
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio

PVGLIA PIANA,
TERRA DI BARRI, TERRA DI OTRANTO, CALABRIA, ET BASILICATA.

Altera pars Regni Neapolitani.

Archiepiscopus Regiensis 40 12: 37 52. huic subsunt Lucrensis 40 20: 39 10. Cotroniensis 41 56: 39 5. Cassanensis 40 46: 30 47. Cathacensis, Neocastrensis 40 34: 38 58. Giracensis 40 40: 38 18. Tropetensis alias Tropiensis 40 0: 38 32. Vibona 40 8: 38 39. Squilacensis 41 4: 38 53.

Archiep. Consentinus 40 24: 39 22. sub quo est Maturanensis 40 28: 39 7.

Archiep. Rossanensis 41 10: 39 31. non habet Suffraganeos, Bisignanensis 40 51: 39 29. est exemptus.

Archiep. S. Seuerinæ, sub quo sunt Ebriacensis, vel Vmbraticensis, Strangulensis, vel Senoniensis aut Insulensis, Geneocastrensis vel Genicocastrensis Gerentinensis, S. Leonis.

Archiep. Larcatinus, sub quo sunt Mutulensis 41 22: 40 53. Castellanensis vel Castellanatensis 41 10: 40 28.

Archiep. Brundusinus 42 17: 46 32. cui subest Astrinensis vel Ostrinensis.

Archiep. Hidrontinus 42 59: 40 8. Castrensis 42 59: 49 44. Gallipolitanus 42 12: 39 58. Liciensis vel Lucenensis 42 30: 40 13. Vgentinensis vel Ogentinensis 42 28: 39 56. Lucensis vel Lucadensis, Nertonensis, exemptus est.

Archiep. Barensis 41 5: 41 5. cui subsunt Betontinensis 40 56: 41 2. Caelphaianus vel Melphitensis 40 48: 41 11. Iuuenacensis 40 51: 41 10. Rubentinensis vel Rubensis, nunc Riuo opinor, 40 42: 41. 7. Salpensis 40 8: 41 24. Cauriensis, Bitterensis, Conuersanus 41 20: 40 57. Mineruiensis 40 0: 40 0. Poligniacensis 41 30: 40 59. Cathericensis, Lauellinensis 39 56: 41 9.

Archiep. Tranensis 40 38: 41 15. cui subsunt Vigiliensis, Andrensis vel Adriensis 40 30: 41 11. Penensis.

Archiep. Sipontinus vel Montis Gargani 40 1: 41 30. cui subsunt Vescanensis exemptus 40 11: 41 57. Troianensis exemptus 39 27: 41 27. Melphiensis 39 36: 40 52. Monopolitanensis exemptus 41 36: 40 56. Rapollensis exemptus 39 42: 40 56.

Archiep. Cannosanus 40 14: 41 9. sub quo Auranensis, Sarranensis, Montisuiridis, Laquedonensis, S. Angeli de Lombardis, Bisaciensis.

Archiep. Acheronti 39 41: 41 1. cui subsunt Potentiensis 40 10: 40 35. Tricariensis 40 34: 40 30. Venusinensis 39 51: 40 57. Grauinensis 40 44: 40 44. Angolensis

Meridiani distant ratione paralleli 41.0.


PUGLIA PIANA, TERRA DI BARRI, TERRA DI OTRANTO, CALABRIA ET BASILICATA
MARE TYRRHENO
MARE JONIO
Golfo di Taranto
Golfo di Rosano
Golfo de Schilaci
Golfo de S. Euphemia
Golfo de Girazo
Siciliae pars
CALA
Occidens
Oriens
Meri dies
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio


Occidens
Oriens
Septen trio
Golfo de Varano
Monti di S. Angelo
PUGLIA PIANA
TERRA DI BARRI
TERRA DI OTRANTO
Terra di Lauo
Ab ruz zo
BASILICATA
BRIA
Golfo di Taranto
Golfo di Venetia
Miliaria Italica communia
5 10 15 20 25 30
Otranto
C. di Louca overo C. de Otranto
Brindisi
Bari
Barletta
Trane
Manfredonia
Matera
Taranto


PUGLIA PIANA, TERRA DI BARRI, TERRA DI OTRANTO, CALABRIA ET BASILICATA
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio
Miliaria Italica communia
5 10 15 20 25 30
Occidens
Oriens
Meri dies
Septen trio
MARE TYRRHENO
MARE IONIO
GOLFO DI VENETIA
Golfo di Taranto
Golfo de S. Euphemia
Golfo di Schilaci
Golfo di Rosano
Golfo de Girazo
Golfo de Policastro
Golfo de Varano
CALABRIA
BASILICATA
PUGLIA PIANA
TERRA DI BARRI
TERRA DI OTRANTO
Terra di Lauoro
Abruzzo
Sicilie pars
Monti di S. Angelo
Otranto
Taranto
Lipari
Stromboli
Volcano

CORSICA. | SARDINIA, REGNVM.

EPISCOPI IN CORSICA, qui Suffraganei sunt Archiepiscopi Pisani in Thuscia.

Aiacensis 31 9: 40 40.
Alariensis 32 20: 41 15.
Sagonensis 31 36. 40 42.
Ciuitatensis.

EPISCOPVS SVBIECTUS Archiepiscopo Ianuensi in Liguria.

Nubiensis vel Nebiensis 31 45: 41 30.

SARDINIA REGNVM.

Archiep. Calaritanensis 32 12: 37 30 cui hi subsunt,
Sulcitanus vel Sulciensis. Doliensis.
Suellensis.
Archiep. Turitanus 31 8: 39 15. cui subsunt hi,
Sorrensis 31 40: 38 58. Plonatensis,
Ampuriensis, Gisacensis vel Girardensis
Castrensis
Othauensis vel Othaicensis
Bosanensis, Bossa fortè 31 6: 38 38.
Archep. Alborensis 32 50: 38 8. subsunt Vssellensis
S. Iustæ 31 4: 38 2. Terræ Albæ
Ciuitanensis exemptus
Galtellinensis exemptus.

Meridiani distant pro ratione paralleli 41. 0.

65


CORSICA
Septen trio
Meri: dies
Orci: dens
Mare Li: gusti: cum
Mare Tyr: rhe: num
Maris Mediterranei Pars
Capo Corso
Punta Marono
C. Bianco
Rossa insula
Capo Riuelata
Riuela
Calui
Bastia
S. Fiorenzo
Golfo S. Fiorenzo
Nebbio
Capo Corso
Monti della Serra
Valle di Vasi: na
Deserto
Poggio
Aleria
Talsini
Corte
Niolo
Vico Pieue
Sag: ona
Golfo de Genarca
Golfo Aiazzo
Aiazzo
Sagonare insulæ
Golfo de Talabo
Basti lica
Porto Vecchio
Golfo Arsiano
Cigli insule
S. Bonifacio
Sanguinare
Monaqui insula
Miliaria Italica Co:
Sardiniæ pars
Lico
Longoria
Cast. Ra.

65


SARDINIA
Sep 32 tentrio
Meri 32 dies
Oriens
Corsicæ pars
Mare Tyrrhenum
Mare Africum
S. Spirito
S. Bonifacio
S. Amansa
Coruio
Longeria
S. Reparata
S. Paulo
Arcæna
C. de Sarda
Tolaro insula
Sarda
Terra noua
S. Paolo
C. Cavallo
Tolata
Zauara alias Asinara insula
Castel Sanque
Rossa
Villa petros
Lugudori
Castro Desen
Corton Porto de torre
Frisan
Capo
Valentino
Sassari
Sanguino
Torre
Alegurion
Fauà
Possata
Argentur
S. Torramo
Puagri
Osuli
Sassari
Villa Oselo
Olmedo
Ardena
Castel ferlun
S. Lucia
C. Chomun
Moraco
Falcone
Breso
Sora
Scieri
Lange
Algeri
Mont Leon
M. Ontagno
Saronese
Olbia diruta
C. de la Cassa
Valentin
Marazo
Corneto
Galca
S. Autoli
Pisanco
Bossa
Ereo
Pessa
M. Vero
Sarlape
Petra
Vrusei
Cedro flu.
Surula
Villa Picouoro
Aquilastro
S. Lucia
Maxon decra Rosan
Girapala
Baronela
C. Neapoli
Neapoli Oristagni
Manila
Tortolim
Albaraso
Ciuita di Chiese
S. Justa
Lucou
Monti di Giara
M. Noue
Genovi
Moraxio
Valerio
Casara
Nora
Sarabis
Vloho
Sacro flu.
Area sancta
Gestori
Sterge
Ogliastro
M. Real
Lenti
Chiratarvi
Argentera prom.
Villa funim
Sorris
Giuliola
Sangauino
Balao
Quia
Villa de Orexta
Domus noua
Fleua
Guipi
Capo Cagli
S. Petro
Calarita flu.
Villa noua
Mara
Colango
Villa Masarga
Calari
Carbonaire
Aqua freda
Maria Magdalena
Serpentera
S. Petro
Fosagardia
Qart
Coltelazo
Palma de Soso
Capo Ferrato als Carbonaria prom
Palma de Sale
Vaca
Budelo
Malterana
Chia
Saroch
Roro
Pula prom.
Tolar
Feronia
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Saline
C. Colar
Rossa
Miliaria Italica Co:


CORSICA
Septen trio
Mare
Ligusticum
Mare
Tyrrhenum
Occidens
MARIS MEDITERRANEI PARS
Sardiniæ pars
Miliaria Italica Co:
Meri dies
Capo Corso
Punta Marone
Capo Ruelata
Golfo S. Fiorenzo
S. Fiorenzo
Bastia
Deserto
Valle di
Talluni
Sagona
Golfo de Talabo
Golfo Arhano
Mont lato
Porto nouo
C. Bonifacio
Lungeria
Sarteni
Balti


SARDINIA
Sep tentrio
Corsicæ pars
Mare Tyrrhenum
Mare Africum
Oriens
Meri dies
Miliaria Italica Co:
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
S. Bonifacio
Lungeria
Castel Sardo
Sassari
Argentiera prom.
C. Neapoli
S. Petro
Palma de Sale
Capo
Lugudori
Mont leon
Montagno
Galca
Valentin
Sarlape
Baronela
Neapoli Oristagni
Calaris
Capo Caghi
Olbia diruta
Tortolim
Carbonaire
Pula prom.

SICILIA REGNVM.

Eccleſiaſtica adminiſtratio.

Panormus Archiepiſcopatus eſt ſitus 36 56: 37 2. Cui ſubiecti ſunt Agrigentinus Epiſcopus 37 39 36 10. Mazarenſis 36 20: 36 24. & Mileuitanus ſiue Maltenſis, qui eſt in Inſula Malta inter Africam & Siciliam ſita.

Montis regalis Archiep. forte 37 0: 37 18. Cui ſubſunt Siracuſenſis 39 24: 36 22. & Cathanenſis 39 40: 37 0.

Meſſanenſis Archiep. 39 56: 37 54. Cui ſubſunt Cephaludenſis 37 42. 37 36. Pacenſis 38 58: 37 50. Liparienſis in Inſula Lipari; Vide in tab. Italiæ vniuerſali ad ſeptentrionem Patti, in latitudine 38 18. & S. Marci 38 32: 37 45. & Militenſis Milazo nunc, 39 20: 38 1.

Meridiani diſtant pro ratione paralleli 37.0. ad meridianum.

15.


SICILIAE Regnum.
MARE TYRRENO
MARE AFRICO
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Miliaria Italica
Septentrio
Meridies
Occidens
VAL DE MAZARA
C. di Gallo
Mondello
C. Bongerbino
Palermo
Monreale
Porco abb.
Carinis
Palymita
Cefala
Solanto
Termini
Thermini
Brucato
Cifalu
Roccella
Caccabus
Cattano
Golfo di Castel Amar
C. S. Vito
C. Cofani
C. Rami
Calatafimi
Bayda
Barbara Segesta olim
Trapani del monte
Trapano
Xiuntuta
Marsella
Marsala
Maretamo
Leuenzo
Li Porcelli
Saugnana
Formice
C. Coco
C. Ferro
C. Foetus
Mazara
Salemi
Calatrasi
Entella
Petra longa
Corilione
Calatabusamar
Gibellina
Sambuca
Xacca
Villa franca
Bicari
Caccabus
Sclafani
Polizzi
Castro nouo
Misilmeri
Camarunta
S. Petro
Chiusa
S. Stefano
Rachalmuto
Muxaro
Fauanotta
Calatabellotta
Gergenti
Raphadali
Gela
Heraclea
Roccastriti
Calatagirone
Mazarino
Madonia
Geraci
Gangi
Campi
Leocata
Butera


Septentrio 38
39
40
Meridies 38
Oriens
Faro de Messina
Messina
Milazo
C. Milazo
Patti
Tindaro
C. de Orlando
S. Angelo
Naso
Randazzo
Aetna m.
Catania
Golfo di Catania
Leontini
Augusta
Syracusa
Noto
Ragusa
Camarana
Terra noua
Leocata
Gela
Montichiaro
Calatagirone
Enna
Nicosia
Aerei montes
VAL DE MONA
VAL DE NOTO
Taormina
Calatabiano
C. Schiso
Acis
S. Petro
Butera
Miliaria Italica communia
5 10 15 20 25 30
Pasaro overo Pachino Pro.
Currentum insula
Rhego
Catona
Columella
Siglio
Cannatelle


SICILIAE
Regnum.
MARE TYRRENO
MARE AFRICO
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
VAL DE MAZARA
VAL DE DEMONA
VAL DE NOTO
Golfo di Catania
Golfo di Cas tel Amar
Faro de Messina
Maretamo
Sauagnana
Leuenzo
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Miliaria Italica communia

STIRIA

Vulgò Stirmarck, per Fredericum Barbaroſſam factus eſt Ducatus.

In eo plures ſunt Comitatus, intèr quos VVaraſdin, ad Drauum fluuium, & Lebnau, ad Muram fluuium.

Meridiani poſiti ſunt pro ratione paralleli 47. 10. ad circulum maximum.



Sep tentrio
Meri dies
Occidens
Austriæ
Carinthiæ
Pars
Com: Lebnaw
Ens flu.
Lyeczen
Gallentern
Steynach
Dietmansdorf
S. Lorenzo
Rotmans Geysern
Tricben
Turking
Gaytz
Am Taurn
Kalwang
Mautern
Ernaw
Radmarst.
Salcza flu.
Coll
Kaunberg m.
Schwareza
Golrad flu.
Plaheuser
Radmar
Kamerstein
Kamer
Trasss
S. Peter
Ambthaus
Schachnstein
Afflencz
S. Leonhart
Turna
Vortsch
Kriegla
Tirl
Spieglfeld
Zaldorff
Kimberg
Wardperg
Langenwang
Neuperg
S. Johan
Pissing m.
Drabing
Offenburg
Lewben
S. Michel
Tragols
S. Jacob
Hamer
Bruck an der Muer
Kapffenberg
Krotnhoff
Pegelhoff
Honsteyn
Fronsberg
Muorpoden
Karsperg
S. Margret
Maßnburg
Perneck
Praytnaw
Szeyring
Reyfenstein
Plos
Wasserfang
Stockaw
Vischenez
S. Marein
Andering
S. Andre
Vischentz
Semriach
Pasayl
Anger
Talheym
Obdach
Veistricz
Knitlfeld
Lobming
Kebencz
Landschach
Reitstain
Frenleytn
Pfanberg
Peeka
Stadel
S. Georg
Judenburg
S. Peter
Frondorf
Arnod
Wassertur
Stuben
Lyechtnstayn
Veistricz
Lausch
Gradwayn
Rabnstain
Stubming
Reyn
Gracz
Gosting
Plankwardt
Veldkirch
Strassgang
Stayn
Treffnpach
Weyskirchn
Eppnstayn
Liechtenstain
Obdach
Gaistal
S. Lamprecht
In der Leling
Mueschniez
Millchrod
Kesslich
Karnach
Lanewicz
Puechperg
Kalsdorff
Voytsperg
Hyetnberg
Kalsperg
Silberperg
Reychnfels
Kisslagk
Gruob
Eyberg
Gruo
S. Florian
Greyfneck
Landsburg
S. Giln
Kirchperg
S. Peter
Liechtngraben
Harrnberg
Wymperg
S. Leonhart
Praitneck
Edelschrot
Leonrad
Gelnycz
S. Gerdraut
Schwamberger alben
Traunburg
S. Florian
Wolffsperg
Pragtneck
Nouret
Schmornburg
Burgstal
Michels perg
Obr. Dryxen
Landsperg
Pyschoffn
Vnder Sch wamburger alben
Schwamburg
Bellyez
Reysberg
S. Marein
Altenmarck
Marchpurg
Haynburg
Polan
Vischern
S. Andre
Kolnycz
Reichlpach flu.
Wildhaus
Bremitz flu.
Maut
Merenburg
Wildaw
S. Ruprech
S. Maren
S. Paul
S. Georg
Draburg
Drauus flu.
Weisneck
Rabnstein
Lauamund
Schlewitz
Volckmarck
S. Catrin
Neuheysl
Lyfring
Tezernstayn
Lembach
Feuersberg
Globnoschiecz
Schwabeck
Gutnstein
Gruenburg
Seldnhouen
Frayhaym
S. Philips
Pleyburg
S. Marein
Wysfyng flu.
Burgschleunez
Windischgraez
Weitenstein
Frauenheim
Gonawiez
Cistierlein
Plankenstein
Seitzdorff
Seitz Closter
Leopach flu.
Wydrdryes
Furineck
Kosiach
Schalock
Sulczpach
S. Wolfgang
Welai
Schonstain
Grunenburg
Lauff
Dernaw
Eckenstein
Aynod
S. Primus
Altenburg
Presberg
Saaneck
Helfenberg
Lemburg
Gouobu
38


STIRIA
Miliaria Germanica communia
1 2 3 4
Septentrio
Meridies
Oriens
Hungariæ pars
Austriæ Pars
Rotal
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Gellacus mons
Semernick Mons
Gracz
Drauus flu.
Mura flu.
Rakelsburg
Luttenberg
Warasdin
Czakhonthurn
Weiterfeld
Voraw
Hartperg
Fürstnfeld
Neustift
Lombach



STIRIA
Miliaria Germa nica communia
Sep tentrio
Meri dies
Oriens
Occidens
Austriæ Pars
Carinthie Pars
Hun garie pars
Com: Lebnaw
Rot al
Gellacus mons
Draus flu.
Per Gerardum Mercatorem
Cum privilegio

SCLAVONIA, CROATIA, BOSNIA, CVM DALMATIÆ PARTE.

Ecclesiastica administratio ex Prouinciali Romano.

Archiepisc. Iadra, quam nunc Zaram dici putant 39 23: 44 33. Cui subsunt Auzara, Veglá aut Vegia in tab. Friuli 38 19: 45 10. Arbe 38 49: 44 56.

Archiep. Spalato 40. 54: 44. 0. sub quo Tragurium 40 40: 43 56. Teniensis Tina 40. 34: 44.34: Sardona 40. 8:44.20. Temnensis, Nenensis, Nonensis, Nona opinor 39.16. 44.42. Almisa 41. 14:53. 54. Sibinicensis 40. 16: 44. 24. Farensis.

Archiep. Ragusinus, vide in tab. Græciæ & Macedoniæ 42 52: 42 50. sub quo Stagnensis 42 25: 43 12. Rossonensis vel Bossononensis, Risine opinor 43 30: 42 44. Tribuniensis Trebina 42 58: 43 8. Cataro 43 40: 42 36. Bacensis, Rosensis 42 16:42 30. Bidnanensis, Budoa 43. 34: 42. 16.

Archiepisc. Antibarensis in tab. Macedoniæ 43 32: 42 12. sub quo sunt Dulcinium 43 54: 42.6. Suacinensis, Drinastensis 44 20:42 28. Polastrensis, Scodrensis 44 20: 42 24. Sardensis, Surtarensis vel Acittarensis Arbensis.

Medius meridianus 41. 30. ad quem reliqui iuxta rationes parallelorum 44. 40. & 46. 0. inclinantur.


Sep- tentrio
Ridies
Occi dens
Steir marck
Windisch marck
Cil lei com
SCLAVONIA
CROATIA
BOS
DALMA
RASCI
Zagrabiensis com:
Polegien sis com:
Lycha
Campus Cerbauius
Pago
Arbe insula
Zara
Sebenico
Spalato
Bua
Solta
Brazza isola
S.Demeter
Zagrabia
Draüus flu.
GOLFO DI VENETIA.
Per Gerardum Mercatorem
Cum privilegio


SCLAVONIA, CROATIA, BOSNIA CVM DALMATIAE PARTE.
Septentrio
Meridies
Oriens
HVNGARIAE PARS.
Danubius flu.
Drauus flu.
Sauus flu.
Drina flu.
Bosna fluuius
Colubra flu.
Lim flu.
Miliaria Germanica communia
Posegiensis com:
Valconensis com:
Sirmiensis com:
RASCIA.
Ratzen.
Apatarro mons
SENA.
SERVIAE PARS.
TIA.
Belgrado
Peterwarden
Semlyn
Salankemen
Walpo
Erdewdy
Valkowar
Mostar
Samandria
Sabacz
Drinawar
Nouo Bazar
Brazza isola


SCLAVONIA, CROATIA, BOSNIA CUM DALMATIAE PARTE.
HUNGARIAE PARS
Sep tentrio
Meridies
Occidens
Oriens
GOLFO DI VENETIA
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio
Miliaria Germanica communia
Danubius flu.
Drauus flu.
Sauus flu.
Zagrabiensis com:
Posegensis com:
Valconensis com:
Sirmiensis com:
BOSSENA
DALMATIA
SERVIAE PARS
Apatarro mons
Belgrado
Zagrabia
Ratzen

VVALACHIA, SERVIA, BVLGARIA, ROMANIA.

PArent nunc ista regna Turcarum Imperatori, qui sedem Imperialem habet Constantinopoli, & præcipuum ibi palatium Sercesi dictum, de cuius regimine & gubernatione aulæq; officijs non est nostri instituti scribere, luculenter ea tractarunt Ioannes Antonius Menauinus Genuensis, & Antonius Geufreus. De Imperatoris autem potentia & regnorum administratione breuiter dicam. Ducenti circiter sunt, quibus Turca mandauit singulis quadriennijs per Græciam, VValachiam, Bosniam, & Anatoliam, reliquasq; ditiones suas colligere Christianorum pueros masculos ex singulis familijs, tanquam decimas sibi debitas, quos Constantinopolim, Peram & Andrinopolim adducunt, & ciuibus educandos tradunt, at minus elegantes in Bursia & Caramania agricolis commendant. Hi omnes Azamoglan aut Iamoglan vocantur, id est, innocentes & simplices infantes, nihilq; scientes, & cum ad 8. annum peruenerint, elegantiores & dociliores in Saray, hoc est, palatium præcipuum Imperatoris Constantinopoli collocantur vsq; ad quingentos, ibiq; in literis & armis instituuntur, donec 20. annum compleuerint. Ex his eliguntur præter aulæ ministros & officiales Ianizari pedites, quos ad 12. millia in sui perpetuam custodiam habet Imperator. Ex Ianizaris spectabiliores electi Spachoglani ad 3000. dexteram Principis claudunt, singuli 4. aut 5. equis seruientes. Ex ijsdem Silichtar ad 3000 similiter 4. aut. 5. equis seruientes sinistrum Principis latus tuentur.

Post hos duos ordines Spachoglan & Silichtar equitant Vlofagi 5000. ad dexteram Imperatoris & 5000. ad sinistram, qui omnes ex Ianizaris, aut ex abiuratis Christianis, qui fideliter Beglerbeio aut Bassæ seruierunt, eliguntur.

Post hos vltimi sequuntur equites Charipici, id est, pauperes, qui ex omnibus prouincijs Turcici Imperij & diuersis nationibus, Christianis, Persis, Mauris, Syris, Arabibus, Barbarijs & Tartaris sponte ad Imperatoris seruitium stipendij causa confluunt, ex quibus, teste Antonio Geufreo 2000. selectiores Imperatori seruiunt.

Item ante Imperatorem 200. Mutafaracha lanceam gestantes equitant, qui ex seruis ob facinus aliquod egregium sunt manumissi, & in nobiles aulæ electi. Item (post hos opinor) 30. Chausiler, hoc est, Caduceatores ante Principem equitant, qui accursum populi prohibent, & viam Principi aperiunt, supplicationes quoque ipsi tradendas recipiunt.

Post hos proxime pedites Solachi, qui arcum inauratum cum sagittis portantes 200. Imperatorem præcedunt, 200. sequuntur, & ex vtroque latere 30. comitantur.

Iuxta hos proxime equum Principis incedunt sine tibialibus & calceis 100. Peicler, id est Cursores, quos huc illuc in pace ac bello mittat.

Hæc perpetua est Imperatoris custodia. tempore belli verò habet etiam Asaples, qui sunt pedites extraordinarij, & Caripoglani qui sunt equites extraordinarij. Per ditiones autem & prouincias suas in illarum defensionem alia habet præsidia. In limitaneis ditionum Christianarum sunt supra 10000. Ianitzarorum, intra prouincias autem Turcicas 6000. Ianitzarorum sparsim commorantur, nulli Beglerbeio aut Bassæ subiecti, sed immediatè Imperatori, & liberi ab omni contributione. Est item per prouincias alia iuuentus dispersa ad 10000. ex qua suppleri possint, qui in limitaneis ac prouincialibus ordinibus defecerint.

Reliquæ omnes copiæ militares præter dictas subsunt Beglerbeis, qui sunt rectores prouinciarum, quales habet 7. Græciæ, Anatoliæ, Caramaniæ, Amasiæ & Cappadociæ, Anacidulæ, Mesopotamiæ, Ægypti, de quibus suo loco dicemus.

Habet etiam Imperator 3. aut 4. ad summum Consiliarios, quos vocant Visirbachas, aut simpliciter Bassas, quod principes sint consiliorum, quibus Imperator in rebus omnibus grauioribus pace & bello vtitur, & est hic summus gradus officiorum, ita vt Beglerbeios maiore dignitate volens honorare, Bassas faciat.

Theodorus Sanduginus lib. de moribus Turc. colligit annuos reditus Turcæ esse vasa auri 68. & 58. milia ducatorum. Vas autem auri continet milia ducatorum centum.

Ecclesiastica administratio ex Prouinciali Romano.

Archiepiscopus Constantinopolitanus hos habet Suffraganeos, Colubriensem nunc forte Chiorlich, Naturensem 56.0: 43. 0. Spigacensem 55. 0: 42. 0. Dorkensem, Pauadensem forte nunc Pandia 55. 0: 42. 40. & Calcedonensem, vbi nunc Scutari è regione Constantinopolis.

Arch. Heraclia 54.20: 42. 40. Huic subsunt Rodesco 54 30: 42 45. Peristaciensis. Gallipolis 54 30: 42. 16. Darnensis, forte Dardanello 54 22: 41 50. Curlotensis, Archadopolis, forte nunc Arco 54 48: 42 8. Missenensis.

Arch. Patracensis cui subsunt Lampsacenus & Dinensis de Sellana.

Arch. Squisicensis vltra brachium S. Georgij (quod ex mari de Marmora in Ægeum fluens Europam ab Asia diuidit) Sequino forte 56 32: 42 0. Huic subsunt Troianus, Andrunianus, Iacorensis, Decandimonia, Lupadiensis, Epigoniensis, Libariensis.

Arch. Verisiensis, cui subsunt, Rossianensis, Aprensis 54. 8: 42. 44. Ripsalensis, Cypsela opinor 53 51: 42 48.

Arch. Madricensis, Mariza opinor 53. 30: 42 28.

Arch. Andrinopolitanus 53. 4: 43. 25.

Arch. Traianopolis 53 16: 42 44. cui subest Auiensis.

Arch. Malziacensis sub quo Maronia 53 0: 42 16.

Arch. Messipolis, cui subest Xanociensis.

Arch. Philippensis 50. 52: 42. 4. cui subsunt Christopolis 51. 44. 42. 0. Dragonensis, Chrisopolitanus.

Medius meridianus 50.20. reliqui ad eum sunt inclinati iuxta rationē parallelorum 42.40. & 46. 0. ad circulum maximum.


WALACHIA
SERVIA, BVLGA:
RIA, ROMANIA
Per Gerardum Mercatorem
Cum priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
WA LA CHIA
RAS CIA
SERV: IA
BVL
Ma: cedo: nie pars
Danubius fluuius
Golfo de Lodrin
Golfo di Thessalonichi


Septentrio
Meridies
Oriens
Bessa: rabia
pars
Molda
uia
LA CHIA
Danubius fluuius
Tiras
Roscue lacus
Kilia noua
Bialigrod
Moncastro
Ofica
Faleonara
MARE
MAGIORE
Turcis
MAVROTHALASSA
RIA
Syrfia
Sag ora
NIA
ROMA
Philippopoli
Andrinopoli
Varna
Carbona
Galaro
Mesember
Tenzi
Sisopoli
Verdutze
Salmydis
Constantinopolis
Mar de Marmora
Gallipoli
Golfo de Caridia
EGEO PELAGO
Tasso insula
Samandrachi
Lembro
Golfo de Contesa
Stalimene
Palo Chastro
C. de Monte Santo
Natoliæ pars
Darda nello Antiochetta
Castel murato
Tor de Armeni
Cabri
Rodia
Sequino
Miliaria Italica Com.
10 20 30 40



WALACHIA SERVIA, BVLGA: RIA, ROMANIA
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Miliaria Italica Com.
10 20 30 40
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
WA LA CHIA
Molda uia
Bessa: rabia pars
RAS CIA
SERV IA
BVL GA RIA
Sagora
ROMA NIA
Ma: cedo: nie pars
Nato: liæ pars
MARE MAGGIORE
Mar de Mar mora
EGEO PELAGO
Golfo de Contela
Golfo de Lodrin
Stalimene

GRAECIA,
CONTINET PRÆCIPVAS REGIONES, ALBANIAM, MACEDONIAM, Epirum, Achaiam, & Moream,

Rector Græciæ vocatur Vromeli Beglerbey, id est Romanorum principum Rex, præest enim omnibus regionibus, quas in Europa habet Turca, quæ nouæ Romæ Constantinopoli subiectæ fuerunt. Hic sub se habet 40. Sangiagler siue Sangiacos, qui sunt Capitanei copiarum equestrium ex Spachoglanibus electi, et in principalibus ciuitatibus prouinciarum commorantur ad continendum eos in officio & pace, ipsisq; subsunt 150. Sobasci Cimmeriotæ, aut plures, qui sunt quasi vicarij per minora oppida distributi. Sub his autem Sangiacis 30000. Spachi sunt, quorum quilibet tribus aut quatuor equis meret. Et sunt hi Spachi per flamboler, hoc est, vexilla distributi, quæ 200. 300. 400. aut 500. equites continent.

Inter Sangiacos potentiores sunt rector Modenæ, qui præest toti Moreæ, qui ad mandatum Beglerbey mille equites adducit, quos suo stipendio sibi deuinctos habet. Item gubernator Bosnæ habens 800. equites, & Thessalonicæ habens 500. equites, quorum 100. perpetuò penes se seruat, reliquos monitus Turcæ in subsidium mittit. Sunt præterea sub hoc Beglerbeyo Sangiacis subiecti 20000. equitum, qui Tymariotæ vocantur, quod ex Tymar, hoc est ærario Imperatoris stipendia habeant. Et item 60000. Akengi siue Acconti, id est fatales siue periclitatores, qui liberi & exempti à contributionibus absque vllo stipendio equites seruiunt, victum præstantibus ciuitatibus per quas transeunt; sunt prædones, grassatores & vastatores. Sunt etiam multi feudatarij Mosselin dicti, qui aliquando ad 60 milia equitum & magnum peditum numerum colliguntur. In Asia sex sunt Beglerbey, de quibus ibi dicemus.

Medius meridianus 50.0. ad quem reliqui inclinantur & accedunt pro ratione parallelorum 38. 0. & 42. 0.


GRÆ
CIA
Septen trio
Meri dies
Occi dens
Golfo di Venetia
Golfo de Lodrin
ALBANIA
MACEDONIA
EPIRVS
Liuadia
ACHAIA
MOREA
Golfo di Thessalonichi
Golfo de Lepanto
Golfo de Napoli
Golfo de Coron
Golfo de Larcadia
Italiæ Otranto pars
Zante
Cefalonia
Cor. Corfu
Ianna
Thiguez
Iamboli
Strivali
Sapienza
Lepanto
Calamata
Capreri


Septen trio
Meri dies
Ori ens
ROMA
NIA
Mar de Mar mora
Golfo de Caridia
Golfo de Contessa
Golfo di monte Santo
Stalimene
Miliaria Italica communia
10 20 30 40 50 60
ASIAE
PARS
MARE DEL
ARCHI
PELA
GO
In Scio
Scio
Sciro
Smyrna
Samo
Mare de Nicaria
Nicaria
Mare de Mandria
Andri
Nicsia
Morgo
Milo
Stampalia
Mare de Scarpanto
Scarpanto
NEGRO PONTE
ACHAIA
Golfo de Engia
Golfo de Napoli
Golfo de negro ponte
Golfo de armiro
Golfo di Thessalonichi
Iamboli
Lango
Cos
Rodia
Prusias
Nicomedia
Gallipoli
Sestos
Abido
Dardanello
Antiocheta
Santi quaranta
Sigeo pro.
Tenedo
Foia nouo
Foia vechia
Cuma
Myrina
Efeso
Halicarnassus
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio


GRÆCIA
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Miliaria Italica communia
MACEDONIA
ALBANIA
EPIRUS
ACHAIA
MOREA
NEGRO PONTE
ROMANIA
Golfo de Contessa
Golfo di monte Santo
Golfo de Lepanto
Golfo de Coron
Golfo de Napoli
Mare de Mar mora
Mare de Nicaria
Mare de Scarpanto
Mare de Mandria
Stalimene
Candia
Cefalonia
Zante
Corfu
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens

MACEDONIA,
EPIRVS ET ACHAIA,
cum quibus Albania describitur.

Præcipuus Sangiacus Macedoniæ habitat in vrbe Thessalonica, qui ad iussum Beglerbey, quoties Turca expeditionem aliquam parat, 500. equites bene armatos habet, quorum 100. perpetuo penes se seruat in defensionem limitis sui.

Episcopatus in hac tabula sunt iuxta Prouinciale Romanum.

Archiep. Philippensis 50 52: 42 6. cuius Suffraganei sunt Christopolitanus 51 32: 42 1. Dragonensis, Chrisopolitanus.

Archiep. Seressanus nullum habet Suffraganeum:

Archiep. Thessalonicensis 40 6: 41 32. sub quo sunt Citrensis, Veriensis, 48 28: 41 3.

Archiep. Larissensis 48 42: 39 58. sub quo Dinutriensis vel Dinutricensis, Almurensis, Armiro credo, 48 54: 39 20. Cardicensis 49 14: 39 4. Mazarocensis. Sidoniensis. Dinucensis.

Archiep. Neopatensis, sub quo Lariatensis vel Lauacensis.

Archiep. Thebanensis 48 56: 38 52. Zorocemensis, Castoriensis 50 44: 38 48.

Archiep. Atheniensis 50 20: 37 42. sub quo Thermopilensis 48 36: 38 38. Daualiensis, Salonensis 50 57: 37 46. Nigropontensis 50 28: 38 22. Albelonensis, Molgarensis, Megara opinor, 49 38: 37 52. Roonensis, Eginnensis.

Archiep. Corcyrensis 44 36: 39 20.

Archiep. Duracensis 44 22: 41 26.

Meridiani positi sunt ad rationem paralleli 40. 0.


MACEDO:
NIA
EPIRVS ET
ACHAIA.
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Miliaria. Ita: ... lica Communia
Septentrio
Meridies
Occidens
GOLFO DI VENETIA
MARE MEDITERRANEO
La bocca del Golfo di Venetia
Italiæ pars
Golfo de Lodrin
Golfo de Patras
Golfo de Larta
ALBANIA
EPIRVS
MACEDO
Comenolitare
Corfu insula
Cephalonia
Isole de Sale
Ragusi
Cataro
Dolcigno
Durazo
Valona
Chimera
Panormo
Butrinto
Larta
Ocrida
Castoria
Monte Argentaro
Golfo de


Septentrio
Romanię Pars
MACEDONIA
Golfo de Contessa
Golfo di monte santo
Golfo de Tessalonichi
Golfo de Armiro
MARE DEL ARCHIPELAGO
Oriens
Sciro ins.
NEGROPONTE
ACHAIA
LIVADIA
Golfo de Lepanto
Morea Pars
Meridies


MACEDO:
NIA
EPIRVS ET
ACHAIA.
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Miliaria Ital: ... lica Communia
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Romanie Pars
MACEDONIA
Golfo de Lodrin
Golfo di Venetia
MARE MEDITERRANEO
ARCHIPELAGO
MARE DEL
Golfo de Contessa
Golfo di monte Santo
Tessalonichi
Golfo de Armiro
NEGROPONTE
Morea Pars
Golfo de Patras
Golfo de Lepanto
Cephalonia
Corfu insula
Sciro insula
Comenolitare

MOREA
OLIM PELOPONNESVS.

Sub Beglerbeio Romano siue Græciæ, vt dixi, sunt 40. Sangiaci, quorum præcipuus est Morabegi, Rector totius Moreæ, habitans Modenæ 47 28: 35 22. qui tempore belli Beglerbeio Vromeli siue Romano mille Equites bene armatos suo stipendio ordinariè adducit.

In Morea hi fuerunt Episcopi iuxta Prouinciale Romanum.

Archiep. Corynthiensis 49 8: 37 30. sub quo Arguiensis 48 58: 36 55.
Archiep. Patracensis 47 13: 37 22. sub quo Coloniensis Mothonensis 47 28: 35 22. Coronensis 47 48: 35 23. Amyclensis 48 56: 35 48. Androuillensis.

Meridiani distant pro ratione paralleli 36. 30.

21.


MOREA olim Pelo: ponnesus
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio
Golfo de Lepanto
Golfo de Larcadia
Golfo de Coron
Septentrio
Meridies
Occidens
Patras
Lepanto
Arcadia
Modon
Coron
Argos
Mycene
Sapienza
Caprera


Septentrio
Meridies
Oriens
Miliaria Italica communia
Athenæ
Golfo de Engia
Mare del Archi pelago
Golfo de Napoli
Golfo de Coloc hina
Mediterranei pars
Corynto
Argos
Mycene
Napoli
Sette pozzi
Bella pola
Spetie
Malvasia
Cerigo
Cithera
Il tempio doue fu rapta Helena da Paride
C. Matapan
Mistra
Megalopolis
Zelenica
Maina
Colochina


MOREA olim Pelo: ponnesus
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Miliaria Italica communia
Golfo de Le panto
Golfo de Napoli
Golfo de Larcadia
Golfo de Coron
Golfo de Coloc hina
Mare del Archi pelago
Arca dia
Saca nia
Athenæ
Corinto
Patras
Napoli
Coron
Modon
Cerigo
Il tempio doue fu rapta Helena da Paris

CANDIA

PRIMVM MAGNO DIVENDITA FVIT

VENETIS A BONIFACIO MONTIFERRATENSI, ANNO Domini 1194. sed sub Henrico Dandalo Duce rebellauit, deinde anno 1343. per Andream Ducem sub iugum missa adhuc à Duce & Consilio Veneto per Præsulem regitur. Volateranus Geographiæ libr. 9.

Episcopatus in ea fuêre iuxta Prouinciale Romanum.

Archiep. Cretensis nunc Candianus 53 22 : 34 40. cui hi subsunt Suffraganei: Kirokensis, Archadiensis, Gerapetrensis 54 16: 34 0. Sicinensis, nunc Sittia opinor, 54 55: 34 29. Milopotamiensis 52 45: 34 48: Ariensis, Calamoniensis, Epicalamoso fortè 52 14 : 34 25. Agiensis, Rissaniensis.

Archiep. Atridensis, sub quo sunt Casensis, Scopulensis, Napronensis, Margaricensis.

Archiep. Soltaniensis hos habet Suffraganeos, Helenensem, Sudensem, Monouasiensem, Taurisiensem, Marrachitaniensem.

Archiep. Vosprenienfis, huic sunt Suffraganei Tepheliensis, Matrehensis, Cersonensis, 55 2 : 33 56.

Meridiani positi sunt iuxta rationem paralleli 34. 20.


CORFU
Græciæ
Corfu
ZANTE
Cefaloniæ pars
Castel Tornese
MILO
Argentiera
CANDIA
cum
Insulis aliquo
circa Græciam
Per Gerardum
Mercatorem
Sep. 53 tentrio
Meri 53 dies
Occidens
MARE DE
MARIS MEDITERRANE
Cerigo insulæ pars
Cecerigo
Golfo della suda
Amphimalus sinus
Territorium Caneæ
Retimi territorium
Mesa
Gozo
C. Spada
Dictamo
C. Malio
Dragonere insule
Cisamopoli
Agrolomonia
S. Paulo
S. Constantio
S. Brantin
Modouani
Cornico
Traba
Pentalo
Fenice
Canea
Saline
Picorna
Aperiopoli
Elinero
Nicono
Lassa c.
Panonia
Cumara
Merona
Calojero
Pumotisa
S. Biasio
Stramatali
Gratina
Gandapalla
Goudo
Amirdelia
Pantonia
Dion
S. Crux
Ostropoli
Fodella
Spellagia
Frafchia
Tempio


CANDIA cum Insulis aliquot circa Græciam
Cum Priuilegio
NICSIA
SANTORINI.
SCARPANTO
Pario
Apollonos
Ville
Darmilla valle
Torasze
Tempio di Apollo
Tempio di Bacco
S. Saluador
Acortiri
Scaro
Nebrio
Aponomere
Fanaria
Menete
Corachi
Scarpanto
Carcamilla
Alcassa
Casso
S. Theodoro
Tristamus
Fianci R.
Corsadori
Plana
Standia
Petalida
Falconera
Paxiomada
Caucai
Paximadochea
Dionisades
Louo
CANDIA
Candia
Spellagia
Frascha
Philopoli
Catapina
Edelo
Cresonella
S. Zuane
S. Nicolo
S. Antonio
Scoglio di Spira
Sirona
Profora
Bauacha
Sittia
Limni
Serapoli
Panormo
Malaura
Colochita
Pisira
Cognida
Camara
Mauromu rij
Olo
Certonese
Grades
Sitti ter ritoriu
Terri toriu
Monasterio
Tempio
Panteon
Chetina
Mirino
Pidiara
S. Saluator
S. Carforila
Campo di Sitti
Lassilo campo
Caco
Pachino
Fonte
Dicteo mon.
Xerocamo
Gerapetra
Verapolo
Tempio de Diana
Cortonese
Xacro
Garubas
Samoni
Samon
Menoa
C. Palio
Lulachi
C. Salamoni
Cofonisi
C. Xacro
Christiana
Farioni
S. Quaranta
C. Stroma Crignale
S. Antonio
Gaiderones
Mesa
Grotina
Laberinto
Bonifacio
Stramatali
Tempio de Diana
Matalia
Antropoli
S. Nicolo
Cossina
Gondo
Gandapulla
Calismoni
RANEI PARS
Miliaria Italica communia
4 8 12 16 20
Oriens
Sep: 53 tentrio
Meri 53 dies
54
55
35
34


CANDIA cum Insulis aliquot circa Græciam
Per Gerardum Mercatorem
Cum Privilegio
CORFU
ZANTE
MILO
NICSIA
SANTORINI
SCARPANTO
Cefaloniæ pars
Græciæ
MARE DE CANDIA
MARIS MEDITERRANEI PARS
Miliaria Italica communia
Occidens
Oriens
Septentrio
Meridies
Cerigo insulæ pars
Golfo della suda
Standia
Gozo
Candia

INDEX LOCORVM TABVLÆ GENERALIS ITALIAE.

Dia

 Iuere

Turino

INDEX LOCORVM IN TABVLAM GENERALEM GRAECIAE.

Eialia

Elada fagni 46.41
Elatria 46.40
Elbena 50.38
Elea 56.40
S. Elia 54.40
Elis 47.37
Elorina 47.42
Endero 46.43
Eneo 54.43
Engia insula & golfo 51.38
Epichero 47.40
EPIRVS 46.47:39.40
Eria 53.42
Erigonius fl. 47.42
S. Erini 53.36
Erithre 55.39
Ernanio 55.42
Esapo 51.36
Esena 50.38
Esino 50.38
Eschibaba 44.42
Euello 48.39
Euporia 49.43
Europus 47.41.47.42

F.

FAlconara 52.37
Falconera 54.36
Fanar 57.42:53.43:50.42
Fanaro 46.40
Faneromeni 48.36
Fanu 44.40
Farsa 49.40
Fasio 51.41
Ferachich 54.43
Ferimaco 56.38
Fermenia 52.38
Fig 48.39
Figalo 46.39
Figella 56.39
Figena 56.39
Filen 57.42
Filippo 51.42
Fisiunto 50.38
Fiume de mar. 53.43
Fochia 45.43
Foele 48.37
Foia Vec. no. 56.40
Fonus 52.42
Fornase 51.43
Forno 45.43
Fornoli 55.38
Fosa 46.43
S. Francesco 47.38
Franzio 48.37
Frura 56.42
Fuor 50.38

G.

GAdepoga 50.36
Gaimitano 48.38
Galato 47.38
Gallipolis 55.43
Galo Capo 48.36
Gambrusa 52.41
Gardichi 48.37:49.37
Gargulia 48.36
Gariscus 48.43
Garonizi 56.38
Gazorus 51.43
Gerestus 52.39
C. Gero 55.40
Geth 55.44
Gieremia 55.40
Gierra 54.36
S. Georgio 50.41: 54.39 46.38: 45.43: 46.42: 48.41: 55.37.
S. Giorgio Cap. 51.40.
Gipp 57.38
Gira 57.36
Gisopoli 52.43
Gnidus 56.37
Goir 49.37
Gomeni 46.40
Gomphi 48.40
Gona 48.40
Grachouo 47.43
Gramata 45.40
Granca 49.42
C. Grega 55.42
Gregori 47.44
Guardia 50.44
Guiscardo P. 46.38
Gulmaza 52.43
Gurasenda 46.43
Guribar 46.42
Gurgusa 48.44
Gyrto 50.40

H.

HAlicarnassus 57.37
S. Helena 55.40
Helice 48.38
Heluas 54.39
Heraclia 50.43: 47.42: 55.43.
Heralea 56.41
Hippata 47.39
Holorita 51.39
Homile 48.39
Horma 47.42

I.

IAco 50.40
Ialia 47.38
IAMBOLI 50.42
Ianizari 49.40
Ianizaw 55.42
Ianizi 43.39
IANNA 47.40
Ianna 47.40
Iannina 50.42
Iarmenitor 55.42
Iastura 52.39
Iawr 56.44
Ibar 47.44
Idomena 48.42
Isitirga 47.43
Ignano 48.37
Ilhome 48.40
S. Ilia 51.40
Iorum 48.43
Ipsola 54.43
Irano 51.43
Iria 49.37: 50.36
Isch fl. 50.43
Istechia 49.36
ITALIAE pars 43.40
Iura 51.41
S. Ixet 45.42

L.

LAchi Cap. 45.42
Lachisat 46.42
Lacondea 53.41
Lacosuichio 48.41
Ladineue 45.43
Lagia 49.39
Lameleda 43.43
Lamia 49.39
Lan 46.40
Lanana 47.43
Lanbina 48.38
Landan 49.37
Landimiri 56.41
Langistro 51.42
Lango 56.37
LAPLACA 45.41
L'Arca dia 48.36
Larissa a. 50.40
Larisso 49.40
Larta 47.39
Lartachi 56.43
Lasterocheri 48.41
Lastiu 53.41
Lauacra calida 51.37
Lecheo 50.38
Lembalo 50.42
Lembro 54.42
Lemito 46.40
C. Lenguela 44.41
Leondari 48.37
Lepanto 48.38
LEPANTO golfo 48: 49:38:
Leposu 46.40
Lerna 49.37
Lero 52.39: 55.37
Lesindra 56.36
Lesterecori 52.43
Leta 49.42
Leucas 46.39
Leuce 56.40
Leuita 55.37
Liabia 47.43
Ligia 54.43
Limacasi 48.42
Limne 51.39
Limonia 57.36
Lipsa 50.39
Lipsina 50.38
Lipso 55.38: 50.39
Lisimachia 55.43
Litar 50.39
LIVADIA 48: 49:39
Locrida 47.42
Lodrin 45.42
Logiton 50.39
Longan 50.39
Longanico 48.37
Longon 55.43
Loreo 51.39
Loro 55.39
Louo 55.35
Lycea 50.37

M.

MACEDONIA 48.42
Macedonia 52.43
Macri 54.43
Macronisi 52.38
Maganico 49.36: 50.36
Magnesia 50.40
Magrisi monte 44.44
Maina 49.36
Mala 51.38
Malanto 44.43
Malaria 56.44
Malathia 56.44
Malfetan 57.37
Malio C. 51.36
Maluasia 51.36
Mandria 56.38
MANDRIA mare 56.38
Mandro 53.41
Mandugo 51.39
Mantelo Cap. 52.38
Mantinea 49.37
Maratha 49.37
Marathon 51.38
Marato 55.44
MARE MEDITERraneum 44.38
S. Maria 47.40: 40.37
S. Maria Cap. 43.40
S. Maria de Pretoria 47.41
S. Maria Roxa 44.43
Mariza fl. 53.44: 51.43: 54.44.
Marmora 56.43
Marognia 53.43
Marta 51.36
Mastico 55.39
Mata casa 49.39
Mata pan Cap. 50.35
Mategia 49.368
S. Maura 46.32
Maure 55.4
Maximianopolis 53.4
Mechano 55.4
Medea 45.43
Medin 46.44
Medon 45.43
Megapolis 49.37
Megara 50.38
Megra 50.38
Mela 55.44
Melantrada 56.43
Melos maior fl. 54.43
Melos minor fl. 55.43
Melasso 57.36
Meline 49.38
Melisse 50.38

Sara

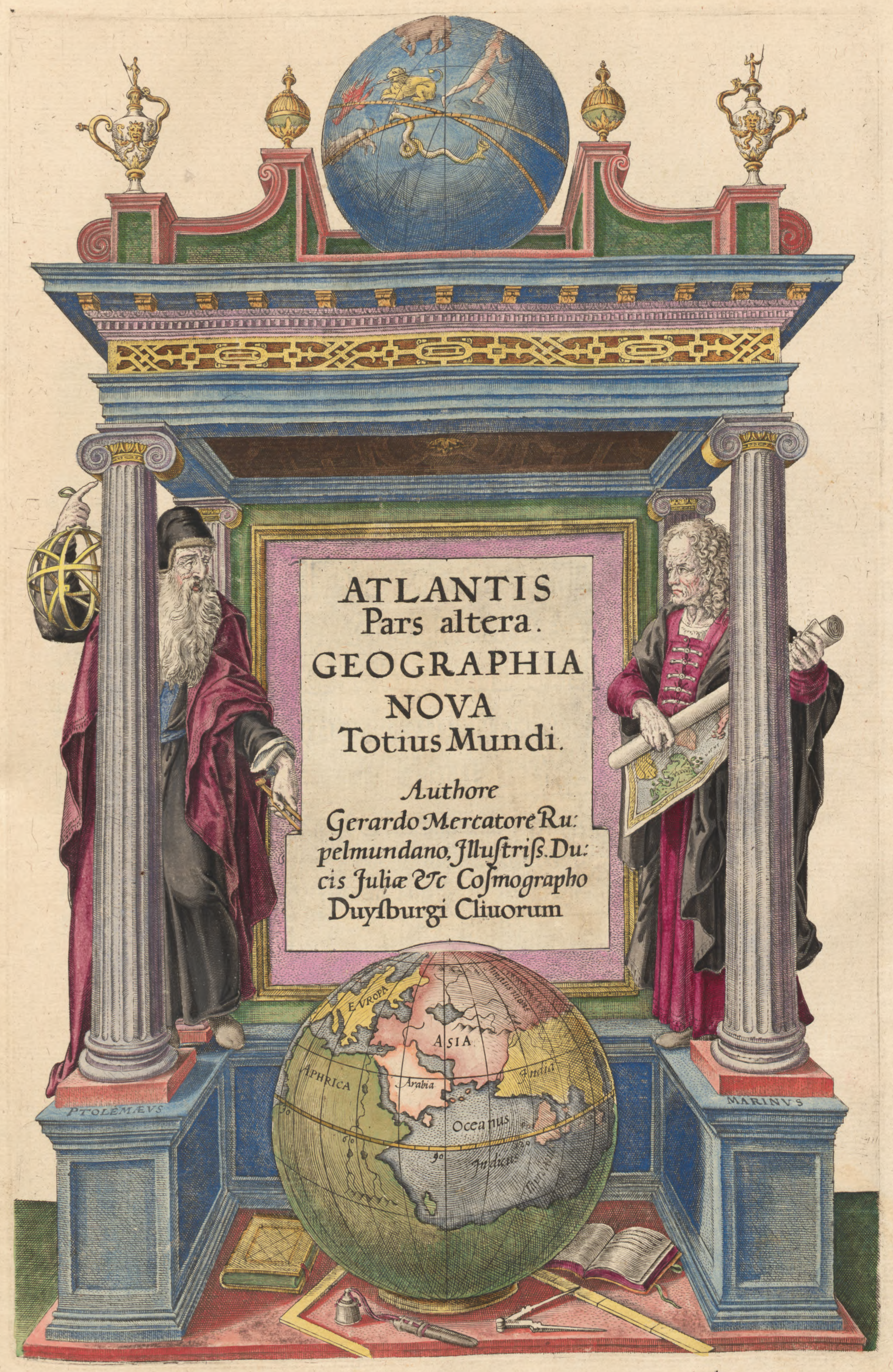
T.

V.

X.

Z.

INDEX TABVLARVM ITALIÆ & GRÆCIÆ.


ATLANTIS
Pars altera.
GEOGRAPHIA
NOVA
Totius Mundi.
Authore
Gerardo Mercatore Ru:
pelmundano, Illustriss. Du:
cis Juliæ &c Cosmographo
Duysburgi Cliuorum
EVROPA
ASIA
APHRICA
Arabia
India
Oceanus
Indicus
PTOLEMÆVS
MARINVS

AMICO LECTORI.

OFferimus nunc tandem candide Lector Secundam partem Atlantis, primum nouæ Ge-
ographiæ tomum, videlicet septentrionalium Europæ terrarum descriptionem, à Ge-
rardo Mercatore patre, piæ memoriæ inchoatum, & à me ad finem perductum: vtinã
ea, qua optarem, perfectione. Inscriptiones singularum tabularum politici status ordi-
nem continentes D. Bernardo Furmerio Leouardiensi, I. C. debemus; qui eas ex Ri-
chardo Stanihursto, Guillielmo Candeno, Dauide Chytræo & alijs nostri temporis scriptoribus, ser-
uatis authorum verbis aut modice interpolatis, bona fide collegit, & nobiscum ingenuè communica-
uit. Quod autem in tabulis ædendis non rectum semper ordinem secuti sumus, vt qui Galliam, Ger-
maniam, Italiam & Græciam prius, quam hasce, quæ primum locum obtinent, in publicum prodire
iusserimus. Id certe non casu, sed consilio ineuitabilis necessitatis factum est, vt ea ratione & sump-
tibus superesse, & reipublicæ consulere tabulis, maxime hoc tempore necessarijs, possemus: quemad-
modum etiam Pater in sua præfatione ad Principem Iuliacensem, Lectorem admonuit. Quia autem
singulæ, quæ æditæ sunt partes in se sunt perfectæ, ita vt totius orbis descriptione, quam molimur,
absoluta, facile vnaquæq; in suum locum & ordinem redigi possit, non puto quenquam fore tam inhu-
manum, qui hoc factum nostrum, quod suasit necessitas, carpere malignè volet. Hoc autem beneuo-
lum Lectorem rogatum velim, vt quæ generaliter præmisimus, ea hic repetere ne cogamur, se eo re-
mitti ne ægrè ferat. Ego verò iam tandem bonum & diu à me optatum initium nactus, posthac ordi-
nem rectum non intermittam, sed Septentrionalibus emissis, secundum Nouæ Geographiæ tomum,
id est, Hispaniæ descriptionem accuratam aggrediar, inde ad Africam, Asiam, Americam, & si ape-
riatur, vti spes est, ad tertiam continentem, quæ Magellanica & terra Australis dicitur, me accin-
gam, & quod in hisce omnibus Gerardus Mercator Pater piæ memoriæ inchoatum reliquit (vt sunt
pleraq; omnia) summo studio & industria pro virili, Deo conatibus aspirante, ad finem destinatum
fœliciter perducam. Interim vt me suis itinerum obseruationibus & terrarum mariumq; lustrationi-
bus docti & Geographiæ studiosi iuuare velint etiam atq; etiam obnixè rogo, meq; accepti beneficij
non immemorem fore religiosè & sanctè spondeo. Vale Lector & fruere nostris Laboribus.

Tui studiosissimus.

Rumoldus Mercator.

ELIZABETHAE
SERENISSIMÆ POTENTISSIMÆq;
ANGLIÆ, FRANCIÆ ET HIBERNIÆ
REGINÆ.

CVM Gerardus Mercator P. Ducis Iuliacensis, cum viueret Cosmographus, Serenissima Regina, ætatem in studijs Mathematicis & pręcipuè in Geographicis consumpsisset, et non paruam gratiam ijsdem apud omnes Europæ Dynastas inijsset, vt ea posteritati quoq; commendaret; operi suæ Nouæ Geographiæ, titulū Atlantem fecit, vt & ipso nomine regis vetustissimi memoriam celebraret, & suo operi gratiam conciliaret. Ne autem Rex ille vetustus & à multis decantatus, aliquo hoc tempore parum commodo vel idoneo patrono in publicum prodiret, mihi filio eius magnoperè cauendum fuit. Nam vt nō satis est ædificium aliquod rectè collocasse, sed ad eius consummationem decorus ornatus etiam requiritur: Sic cum Atlantem Regem ædere cogitarem, eius secundam partē quæ Geographiam continet, tuæ Maiestati dedicare volui, vt per eam & ornatior prodiret, & à maleuolorū morsibus tutior permaneret. Idque ea potissimum de causa feci libentius, quod vt in nomine Atlantis antiquissimus Mauritaniæ Rex, & docta in eo antiquitatis tempora nunquam intermoritura coluntur, ita ęquum sit vt futura ętas ad eius exemplum, te Reginam Geographię nomine in perpetuum colat et celebret. Per te enim tuosq; subditos septentrionalium terrarum, quæ hactenus latuerunt notitia & illustratio primū mundo illuxit, dum per aspera glacieq; nitentia Neptuni regna, ad remotissimos Indos, inauditis nauigationibus instituis quærisq; itinera: Quæ vt successu temporis procul dubio sunt fœlicem habitura exitum: ita non tantum Britannis tuis, sed etiā reliquis omnibus vicinis Europę incolis, magnum aliquando fructum allatura sunt. Nec hisce contenta, nitidū Regina virgo caput Arctoo polo tantum exeris alto: sed magnanimorum Thomæ Candishij, Francisci Draci, Martini Forbosheri & aliorum heroum, maritimis expeditionibus multa incognita admirandaq;, de Regnorum ac regionum diuerso situ, de differentijs fluxuum, & refluxuum maris, de ventorum, cœli & aëris temperatura eiusq; varietate, per vniuersum terrarum orbē detegis & illustras, vt speremus, hisce tuorum nobilissimis &

fama celebratissimis nauigationibus, non modo orbem Arcticum verum etiam Antarcticum, qui tertia mundi continens adhuc in tenebris delitescit, breui patefactum mundo fore. Quod maximè optandum vt tandem vniuersæ terræ facies & forma, in hac mũdi senecta innotescat, & multiplicato humano genere, multiplicetur etiam ac crescat eius conuersatio & quotidianus commerciorum vsus: vtq; maiori cum admiratione, desiderio & ardore, erga omnes res à Deo in hominum vsum conditas inflammemur, indeq; permoueamur ad gratitudinem Deo assiduè præstandã. Huc accedit quod Geographorum omnium ducem secutus, à remotissimis septentrionum terris & populis & præcipuè à tuis toto orbe celebratis Britannis, nouam hanc orbis terræ descriptionem, paucis tantũ sub polo, nullo adhuc regimine claris exceptis regionibus, ingrediar: Quorum populorũ tu Serenissima Potentissimaq; Regina, cum prima ac pręcipua sis rectrix ac moderatrix, certè nulli alij quam tuæ Maiestati hosce Patris mei, piæ memoriæ, labores dedicare debui, vt quæ Remp. tam fœliciter tamq; prudenter administres, vt superiores Reges, auos, atauosq; tuos multis parasangis antecellas. Quare vt accepti beneficij Geographia etiam (sine qua muta est omnis historia) gratitudinis testimonium longinquæ posteritati præbeat suum, ac æterna memoria tuę Maiestatis nomen celebret, accipe Serenissima Regina, quod tuum est, quæq; iure merito tuæ Maiestati debentur, hasce tuarum, ac à supremo Rege tibi concreditarum regionum à Patre meo elucubratas tabulas, meosq; in eas conatus, quos tuæ Maiestati humiliter offero, dedico & in æternum dedicatos consecratosq; opto. Serenissimam Maiestatem tuam, qua decet, perpetua veneratione prosequens. Duysburgi Cliuorum, 1. Aprilis, anno Domini. 1 5 9 5.

Tuæ Serenissimæ Maiestati

Omni studio deditissimus

Rumoldus Mercator.

ORBIS TERRAE
TYPVS.

CVm ex naturæ necessitate ordo semper requirat generalia particularibus anteponere, totumque parti, ad maiorem oblatæ rei intelligentiã: hac eadem & ego deuinctus lege huic primo nostræ geographiæ ac septentrionalium terrarum tomo, vniuersalem orbis terræ typum, eiusque quatuor partes, Europam, Africam, Asiam & Americam, quo fœlicius rem prosequar, præponere debui: & singulis quoq; deinceps tomis consequentibus, vt is etiam perfectum semper habeat opus, ac totius vniuersi descriptionem, nec hac vtili speculatione priuetur, qui vel suæ tantum patriæ delineationem sibi comparauerit. Iucunda etenim est & maximopere necessaria generalium contemplatio, ei qui vel minimam mundi & naturalium rerum cognitionem habere cupit. Si enim libeat considerare, quis solis ortus vel occasus, quæ causa æstatis vel hyemis, vnde inæqualitas dierum & noctium existant, quid denique & quo in loco natum, propagatum, actum, gestum, mutatum & conuersum iam inde à rerum conditarum primordio fuerit, id omne certe non aliunde melius, quam ex harum quinque tabularum adiunctione sine omni periculo & honesta cum animi voluptate didiceris. Et quemadmodum nulli, quantumuis amplam habitationem nacto, sufficit, perspectas habere suarum ædium partes, vt sunt atrium, cella vinaria & penaria, culina, triclinium, cænaculum, cubiculum, conclaue, musæum, quo ijs commode vti possit, sed etiam in qua vrbis parte & platea domus eius sita sit, compertum ipsi esse necessarium & commodum est, ut hinc cognoscat statim, si in ciuitate tumultus vel incendiũ oriatur, quam prope vel procul à periculo absit. Sic non minus iucundum vel necessarium nosse, qua in orbis parte habites, quos populos vicinos aut remotiores habeas, vt grassantibus belli calamitatibus, quo metu, quaue animi tranquillitate vti liceat, scire queas. Denique cum Cosmographia sit lumen totius tam ecclesiasticæ quam politicæ historiæ, & plus ex ea discat ociosus spectator, quam ex longo molesto & sumptuoso labore peregrinator, qui crebro cœlum tantum, non autem animum mutat: parum vtilitatis ex ea capias, si tabulis particulatibus generales non adiunxeris. Sunt autem hæ generales tabulæ collectæ ex magna orbis terræ descriptione(cuius etiam initium longitudinis, vel primi meridiani positionẽ in singulis sequuti sumus)Et ex magna Europa mea quas Duysburgi edidi. Et quamuis per omnia non respondeant his postremis tabulis geographicis nostris, tum in gradibus longitudinis, tum in gradibus latitudinis, differentia tamen illa tam est exigua, in tam generalibus descriptionibus, vt vix discerni queat. Finito autem opere(Deo volente dabimus perfectiores & cum toto opere magis conuenientes, quas etiam separatim excudemus, vt præmissarum loco inseri possint si opus sit, nec emptores fraudentur. Tu interim lector vale & fruere, ac huius tuæ habitationis ac tibi ad tempus tantum concessæ gloriam, cum Poëta Buchanano diligenter considera, qui sic eam cœlestibus comparat, vt animos terrestribus ac rebus hisce caducis immersos extrahat, & ad altiora ac æterna viam ostendat.

Percipias rerum sit quantula portio, verbis
Quam nos magnificis in regna superba secamus
Partimur ferro, mercamnr sanguine fuso
Ducimus exiguæ glebæ de parte triumphos.
Illa etenim moles per se spectata seorsim
Magna quidem: si cum stellati tegmine cœli
Componas, puncti instar erit, vel seminis, vnde
Condidit innumeros senior Gargetius orbes.
Hæc illa, est hominum sedes, hæc illa ferarum
Et volucrum domus: hoc angusto è carcere quantum
Surripit Oceani terræ circumfluus humor
Quiq; per Herculeæ irrumpens diuortia metæ,
Europam Lybicis latè se iungit ab oris?
Adde huc claustra Arabum, quæq; arctant æquora cã-(pos
Hyrcanos: huc adde lacus laxasq; paludes,
Et quæ præcipiti labefactant lumina montes
Vertice, vel pigris stagnant immota lacunis.
Dumq; hæc vi rapiunt, hæc orbem gurgite mergunt.
Conditur exiguæ sub aquis pars maxima terræ.
Quod superest, magno velut insula parua profundo
Innatat: hæc etiam quantum vel squalet arenis?
Vel tumet in vastos sine fruge, sine arbore montes?
Vel nimijs ardet flammis? vel frigore torpet?
Vel iacet humano indocilis mansuescere cultu,
Vel fœcunda malis animantum in funera succis?
O pudor, ô stolidi præceps vesania voti?
Quantula pars rerum est, in qua se gloria tollit,
Ira fremit, metus examinat, dolor vrit, egestas
Cogit opes ferro, insidijs, flamma atque veneno?
Scilicet & trepido feruent humana tumultu.



De mvndi creatione ac constitutione breuis instructio.

Studioſus Geographiæ ante omnia conſideret mundi creationem, hoc modo. Deus conſtituto puncto, quod nunc mundi centrum eſt, pro ſede et quiete grauium, maſſam liquidam informem creans, quā chaos uocant, illi eam iniecit, excitatoq; uehementi ſpiritu eam agitauit, agitando craſſiora grauioraq; diſcreuit, quæ centro ſe ad æquilibrium applicantia, terram ac mare in unū corpus figuræ ſphæricæ dederunt, cuius centrū punctus ille qui ſedes eſt grauium exiſtit, ſupra hoc corpus ut leuiora et nobiliora quæq; ita ſuperiorem locum obtinuerunt, lucidaq; materia in globos paulatim collecta, lunam, ſolem, ſtellasq; reddidit, quæ ratione primi mobilis, ſupremi inquam cæli ſuper polis æquinoctialis ſiue mundi ab ortu in occaſum rapiuntur, noctem diemq; diuidentes, at ſuper alijs polis, eclypticæ uidelicet, proprio motu ab occaſu in ortum, aliæ citius, aliæ tardius circumuoluuntur. Vt autem terra habitationi animalium accommoda fieret, ſpiritus ille quo placuit Deo undas in altum attollens, alibi montes & altiorem terræ aream congeſsit & ſolidauit, alibi cauaturas & ſinus effecit, in quos fluxilis aqua deſcenderet, & quo in æquilibrio penderet tota machina, noſtræ continenti quæ Aſiam, Africam et Europam comprehendit alteram quam Americam ſiue nouam Indiam uocant ex oppoſito obiecit, & quia hæ duæ continentes pro maxima parte ſupra æquinoctialem uerſus polū arcticum ſunt ſitæ, ideo his ſub polo antarctico tertiam continentem oppoſuit, maribus undiq; inter ſe communicantibus, ut tota terræ mariſq; machina undiq; æquilibris eſſet & conſiſteret, omneſq; partes ex quauis regione adnauigabiles redderentur. Hæc obiter ex Patris mei in ſuam Coſmographiam lucubrationibus annotare uolui, ut naturali orbis ſpeculatione imbueretur Lector, & ad altiora eius conditi myſteria aditum nanciſcatur.

Huius iam ſphærici corporis conuexam ſuperficiem contemplaturus Geographiæ ſtudioſus, aſtris illud ſubijci et pr[illegible] illorum ſitu uaria ipſi accidentia contingere obſeruet, quæ ratione circulorum, quibus aſtrorum motus, diſtantiæ & [illegible] tempora determinantur, illi obueniunt. Sunt autē circuli ad Geographiam cognitu neceſſarij, Aequinoctialis [illegible] Paralleli ſiue æqui diſtantes, & Meridiani. Porro quia hi circuli in plano non eodem modo quo in ſphæra exprimi poſſunt, quod ſphæræ ſuperficies in planum ſeruata eadē partium ad inuicem habitudine depingi nequeat, ſciet lector nos eam complanandæ ſphæræ rationem ſecutos eſſe, quā Gemma Friſius in ſuo planiſphærio adinuenit, quæ omnium longe optima eſt. Et ſi enim gradus à centro uerſus circumferentiam creſcant, uti in gradibus æquinoctialis uides, tamen latitudinis longitudiniſq; gradus in eadem à centro diſtantia eandem ad inuicem proportionem ſeruant, quam in ſphæra, et quadranguli inter duos proximos parallelos duoſq; meridianos rectangulam figuram habent, quemadmodum in ſphæra, ita ut regiones undiquaq; omnes natiuam figurā obtineant, ſine omni tortuoſa diſtractione, creſcente tamen uerſus exteriora magnitudine, propter graduum longitudinis latitudiniſq; incrementum, quod dixi, ex quo etiam fit ut paralleli, qui in ſphæra æquatori ſunt æquidiſtantes, hic circulares appareant, cū æquator ſit recta linea, per medium hemiſpherij media inter utrumq; polum diſtantia ducta, quæ diuiditur in 180. gradus, quippe dimidium tantum æquinoctialis in uno circulo, dimidium alterum in altero continetur: quia dimidium totius ſphæricæ ſuperficiei tantum in uno circulo comprehendi poteſt, nequaquā tota, ita uno circulo totam ueteribus cognitam continentem comprehendimus, nimirum Europam, Aſiam & Africam, Nouum autem orbem ſiue Indiam nouam altero circulo, Continente interim auſtrali in utrumq; circulum incidente. Dicitur autem æquinoctialis circulus ab æquinoctio, quod ſol in eum perueniens efficit, quod bis in anno contingit, circa 11. diem Martij, & 14. Septembris, Sol

enim ſuper polis z[illegible]
dimidio gradus ab [illegible]
circuli per æquino[illegible]
ſole meridies ſit o[illegible]

Nunc quid hi c[illegible]
ni longitudinem l[illegible]
ſtituerunt autem [illegible]
ducitur, & inde u[illegible]
locorum obſeruan[illegible]
dianorum utriuſq[illegible]
mutuo diſtent, eri[illegible]
dentaliore fuerit [illegible]
nit ad occidentali[illegible]
meridiani in 360 [illegible]
gradus, qui uerſus [illegible]
quot in eodem me[illegible]
momento horam [illegible]
leli item circuli [illegible]

MPENDIOSA DESCRIPTIO

um artium amatori ac fautori summno, in veteris amicitiæ ac familiaritatis memoriā Rumoldus Mercator fieri curabat A. M. D. Lxxxvii



liosus, astris illud subjici et pr ...
astrorum motus, distantiæ & ...
necessarij, Aequinoctialis illiq; ...
n modo quo in sphæra exprimi ...
ne depingi nequeat, sciet lector ...
phærio adinuenit, quæ omnium ...
n gradibus æquinoctialis uides, ...
n proportionem seruant, quam ...
ulam figuram habent; quemad ...
mni tortuosa distractione, cres ...
s'q; incrementum, quod dixi, ex ...
ppareant, cū æquator sit recta ...
tur in 180. gradus, quippe dimi ...
ia dimidium totius sphæricæ su ...
otam ueteribus cognitam con- ...
bem siue Indiam nouam altero ...
equinoctialis circulus ab æqui- ...
Martij, & 14. Septembris, Sol ...

enim super polis zodiaci proprio motu, anno uno eclypticam permeat oblique æquinoctialem secans & ad 13. cum dimidio gradus ab illo uersus utrumq; polum recedens, ubi tropicus Cancri & Capricorni notantur. Meridiani sunt circuli per æquinoctialis sectionem quamuis & polos mundi descripti, ideo Meridiani dicti, quod in illo constituto sole meridies sit omnibus qui sub eodem in eodem hemisphærio duobus polis terminato habitant.

Nunc quid hi circuli mutationis quæue accidentia in regiones & diuersas sphæræ partes adferant, audi. Meridiani longitudinem locorum & longitudinis, siue horarum differentiam duorum quorumlibet locorum indicant. Constituerunt autem Geographi initium longitudinum in meridiano qui per occidentalissimam insulam Canariarum ducitur, & inde uersus orientem longitudinem computant, quia proprius astrorum motus per quem longitudines locorum obseruantur, ab occasu in ortum tendit. Differentia autem longitudinis duorum locorum, ex distantia meridianorum utriusq; quæ in æquinoctiali patescit, cognoscitur. Vt si Meridiani illorum 30. gradibus in æquatore à se mutuo distent, erit differentia longitudinis eorum 30. graduum, & duarum horarum differentia; ita ut cum in occidentaliore fuerit hora decima, in orientali erit duodecima, duabus enim horis sol ab orientalioris meridiano peruenit ad occidentalioris meridianum motu diurno, etenim 24. horis totum globum terræ ambit. Præterea diuiduntur meridiani in 360. gradus, quemadmodum æquinoctialis, & numerantur ab æquinoctiali utrimque ad polum 90. gradus, qui uersus polum Arcticum designant latitudinem boream, uersus Antarcticum uero meridionalem, et quot quot in eodem meridiano eodem'q; hemisphærio polis terminato sunt loca diuersæ latitudinis, eandem semper eodem momento horam numerant, ut cum unus computat horam 8. cum dimidia, reliqui omnes tantundē numerant. Paralleli item circuli [quos minores uocant, quia eorum planities non per centrum mundi transit] à Meridiani gradibus

designantur iuxta eorum latitudinem, sic tropici duo, Cancri & Capricorni, gradum latitudinis 23. cum dimidio in meridianis omnibus occupant, Arcticus autem & Antarcticus circuli 66. cum dimidio, qui circuli zonas quinq; comprehendunt, inter duos tropicos sitam, torridam uocant, quod sol perpetuo supra eā uersans omnia ibi torreat & intensum calorem adferat, duæ inter tropicos et Arcticū Antarcticum'q; temperatæ dicuntur, quod medio modo inter calidissimam & frigidissimam se habeant, reliquæ intra Arcticū una, & intra Antarcticum altera, frigidæ sunt, utpote à sole remotissimæ. Rursum quia in diuersa latitudine etiam diuersa sit quantitas diei cuiusq;, distinxerunt nniuersam latitudinem ab æquinoctiali ad polū usq; per certos aliquot Parallelos, in quibus primus latitudinē notat in qua maxima dies maxima'q; nox super perpetuam æqualitatē, quæ est in æquinoctiali quadrante unius horæ crescit, secundus illam in qua dimidia hora, tertius in qua tribus quadrantibus et sic deinceps donec parallelorū uicinitas per semihoras tantum differentias considerat, tandem etiam per horas integras, dies, hebdomedas, menses, ita ut sub polo unus tantum dies una'q; nox totum annū emetiantur. Inter hos parallelos constituerunt Veteres quinq; spacia quæ climata appellarunt, primum à tertio parallelo ad quintum usq;, secundum hinc ad 7. tertium ad 9. quartum ad 11 quintum ad 13. Hucusq; putabant orbem habitari, ulterius non, propter intensius frigus. ab æquinoctiali etiam usque ad tertium utrim'q; parallelum [quod est medium torridæ zonæ] propter nimium æstum inhabitabilem credebant, posteriores tria climata uersus polum addiderunt, at tandem inuentum est totam undique terram habitabilem esse, & sub æquinoctiali temperatiorem opinione calorem esse, propter breuiorē Solis præsentiam, ut qui perpetuo 12. tantum horis supra horizontem manet, in frigidissima autem zona propter longissimos dies æstate calidiorem opinione aerem esse, noctu'q; propter uentorum raritatem ac debilitatem minus infrigidari. Vale & fruere.



DE MVNDI CREATIONE *ac constitutione breuis instructio.*

Studiosus Geographiæ ante omnia consideret mundi creationem, hoc modo. Deus constituto puncto, quod nunc mundi centrum est, pro sede et quiete grauium, massam liquidam informem creans, quã chaos uocant, illi eam iniecit, excitatoq; uehementi spiritu eam agitauit, agitando crassiora grauioraq; discreuit, quæ centro se ad æquilibrium applicantia, terram ac mare in unũ corpus figuræ sphæricæ dederunt, cuius centrũ punctus ille qui sedes est grauium existit, supra hoc corpus ut leuiora et nobiliora quæq; ita superiorem locum obtinuerunt, lucidaq; materia in globos paulatim collecta, lunam, solem, stellasq; reddidit, quæ ratione primi mobilis, supremi inquam cæli super polis æquinoctialis siue mundi ab ortu in occasum rapiuntur, noctem diemq; diuidentes, at super alijs polis, eclypticæ uidelicet, proprio motu ab occasu in ortum, aliæ citius, aliæ tardius circumuoluuntur. Vt autem terra habitationi animalium accommoda fieret, spiritus ille quo placuit Deo undas in altum attollens, alibi montes & altiorem terræ aream congessit & solidauit, alibi cauaturas & sinus effecit, in quos fluxilis aqua descenderet, & quo in æquilibrio penderet tota machina, nostræ continenti quæ Asiam, Africam et Europam comprehendit alteram quam Americam siue nouam Indiam uocant ex opposito obiecit, & quia hæ duæ continentes pro maxima parte supra æquinoctialem uersus polũ arcticum sunt sitæ, ideo his sub polo antarctico tertiam continentem opposuit, maribus undiq; inter se communicantibus, ut tota terræ marisq; machina undiq; æquilibris esset & consisteret, omnesq; partes ex quauis regione adnauigabiles redderentur. Hæc obiter ex Patris mei in suam Cosmographiam lucubrationibus annotare uolui, ut naturali orbis speculatione imbueretur Lector, & ad altiora eius conditi mysteria aditum nanciscatur.

Huius iam sphærici corporis conuexam superficiem contemplaturus Geographiæ studiosus, astris illud subijci et pro illorum situ uaria ipsi accidentia contingere obseruet, quæ ratione circulorum, quibus astrorum motus, distantiæ & tempora determinantur, illi obueniunt. Sunt autẽ circuli ad Geographiam cognitu necessarij, Aequinoctialis illiq; Paralleli siue æqui distantes, & Meridiani. Porro quia hi circuli in plano non eodem modo quo in sphæra exprimi possunt, quod sphæræ superficies in planum seruata eadẽ partium ad inuicem habitudine depingi nequeat, sciet lector nos eam complanandæ sphæræ rationem secutos esse, quã Gemma Frisius in suo planisphærio adinuenit, quæ omnium longe optima est. Et si enim gradus à centro uersus circumferentiam crescant, uti in gradibus æquinoctialis uides, tamen latitudinis longitudinisq; gradus in eadem à centro distantia eandem ad inuicem proportionem seruant, quam in sphæra, et quadranguli inter duos proximos parallelos duosq; meridianos rectangulam figuram habent, quemadmodum in sphæra, ita ut regiones undiquaq; omnes natiuam figurã obtineant, sine omni tortuosa distractione, crescente tamen uersus exteriora magnitudine, propter graduum longitudinis latitudinisq; incrementum, quod dixi, ex quo etiam fit ut paralleli, qui in sphæra æquatori sunt æquidistantes, hic circulares appareant, cũ æquator sit recta linea, per medium hemisphærij media inter utrumq; polum distantia ducta, quæ diuiditur in 180. gradus, quippe dimidium tantum æquinoctialis in uno circulo, dimidium alterum in altero continetur: quia dimidium totius sphæricæ superficiei tantum in uno circulo comprehendi potest, nequaquã tota, ita uno circulo totam ueteribus cognitam continentem comprehendimus, nimirum Europam, Asiam & Africam, Nouum autem orbem siue Indiam nouam altero circulo, Continente interim australi in utrumq; circulum incidente. Dicitur autem æquinoctialis circulus ab æquinoctio, quod sol in eum perueniens efficit, quod bis in anno contingit, circa 11. diem Martij, & 14. Septembris, Sol enim super polis zodiaci proprio motu, anno uno eclypticam permeat oblique æquinoctialem secans & ad 13. cum dimidio gradus ab illo uersus utrumq; polum recedens, ubi tropicus Cancri & Capricorni notantur. Meridiani sunt circuli per æquinoctialis sectionem quamuis & polos mundi descripti, ideo Meridiani dicti, quod in illo constituto sole meridies sit omnibus qui sub eodem in eodem hemisphærio duobus polis terminato habitant.

Nunc quid hi circuli mutationis quæue accidentia in regiones & diuersas sphæræ partes adferant, audi. Meridiani longitudinem locorum & longitudinis, siue horarum differentiam duorum quorumlibet locorum indicant. Constituerunt autem Geographi initium longitudinum in meridiano qui per occidentalissimam insulam Canariarum ducitur, & inde uersus orientem longitudinem computant, quia proprius astrorum motus per quem longitudines locorum obseruantur, ab occasu in ortum tendit. Differentia autem longitudinis duorum locorum, ex distantia meridianorum utriusq;, quæ in æquinoctiali patescit, cognoscitur. Vt si Meridiani illorum 30. gradibus in æquatore à se mutuo distent, erit differentia longitudinis eorum 30. graduum, & duarum horarum differentia; ita ut cum in occidentaliore fuerit hora decima, in orientali erit duodecima, duabus enim horis sol ab orientalioris meridiano peruenit ad occidentalioris meridianum motu diurno, etenim 24. horis totum globum terræ ambit. Præterea diuiduntur meridiani in 360. gradus, quemadmodum æquinoctialis, & numerantur ab æquinoctiali utrimque ad polum 90. gradus, qui uersus polum Arcticum designant latitudinem boream, uersus Antarcticum uero meridionalem, et quot quot in eodem meridiano eodemq; hemisphærio polis terminato sunt loca diuersæ latitudinis, eandem semper eodem momento horam numerant, ut cum unus computat horam 8. cum dimidia, reliqui omnes tantundẽ numerant. Paralleli item circuli [quos minores uocant, quia eorum planities non per centrum mundi transit] à Meridiani gradibus designantur iuxta eorum latitudinem, sic tropici duo, Cancri & Capricorni, gradum latitudinis 23. cum dimidio in meridianis omnibus occupant, Arcticus autem & Antarcticus circuli 66. cum dimidio, qui circuli zonas quinq; comprehendunt, inter duos tropicos sitam, torridam uocant, quod sol perpetuo supra eã uersans omnia ibi torreat & intensum calorem adferat, duæ inter tropicos et Arcticũ Antarcticumq; temperatæ dicuntur, quod medio modo inter calidissimam & frigidissimam se habeant, reliquæ intra Arcticũ una, & intra Antarcticum altera, frigidæ sunt, ut pote à sole remotissimæ. Rursum quia in diuersa latitudine etiam diuersa sit quantitas diei cuiusq;, distinxerunt nni uersam latitudinem ab æquinoctiali ad polũ usq; per certos aliquot Parallelos, in quibus primus latitudinẽ notat in qua maxima dies maximaq; nox super perpetuam æqualitatẽ, quæ est in æquinoctiali quadrante unius horæ crescit, secundus illam in qua dimidia hora, tertius in quã tribus quadrantibus et sic deinceps donec parallelorũ uicinitas per semihoras tantum differentias considerat, tandem etiam per horas integras, dies, hebdomedas, menses, ita ut sub polo unus tantum dies unaq; nox totum annũ emetiantur. Inter hos parallelos constituerunt Veteres quinq; spacia quæ climata appellarunt, primum à tertio parallelo ad quintum usq;, secundum hinc ad 7. tertium ad 9. quartum ad 11. quintum ad 13. Hucusq; putabant orbem habitari, ulterius non, propter intensius frigus. ab æquinoctiali etiam usque ad tertium utrimq; parallelum [quod est medium torridæ zonæ] propter nimium æstum inhabitabilem credebant, posteriores tria climata uersus polum addiderunt, at tandem inuentum est totam undique terram habitabilem esse, & sub æquinoctiali temperatiorem opinione calorem esse, propter breuiorẽ Solis præsentiam, ut qui perpetuo 12. tantum horis supra horizontem manet, in frigidissima autem zona propter longissimos dies æstate calidiorem opinione aerem esse, noctuq; propter uentorum raritatem ac debilitatem minus infrigidari. Vale & fruere.

EVROPA

B


AMERI CAE PARS
Gro en lan diæ pars
TER RAE
Islant
Frislant
OCEANVS DEVCALE
Circulus Arcticus
OCEANVS OCCIDENTALIS
Occidens
S. Brandain
Hebrides
Scetland insule
Farre insule
Scotia
Ireland
Anglia
MARE GERMANICUM
Norvegia
Suedia
Lappen lant
Gotlant
Die Oosterische see
Dania
Germania
Gallia
Aquitanicus oceanus
Cantabricus oceanus
Hispania
Mare Gallicum
Mare Ibericum
Majorica
Minorica
Corsica
Sardinia
Sicilia
Italia
Mare Tirrhenum
Ionium Mare
Polonia
Hungaria
Bulgaria
Morea
MARE MEDITER
Barbaria
AFRICAE PARS
Miliaria Germanica communia quorum 15 uni gr. lat. constituunt
Meridies


EVROPA, ad magnæ Europæ Gerardi Mercatoris P. imitationem, Rumoldi Mercatoris F. cura edita, seruato tamen initio longitudinis ex ratione magnetis, quod Pater in magna sua vniuersali posuit.
Mœdius Meridianus 50. reliqui ad hunc inclinantur pro ratione 60. & 40. parallelorum.
Duysburgi Cliuorum typis æneis.
TERRAE POLARIS PARS
PETZORZKE MORSE
ASIAE PARS
MARE HYRCANVM, siue CASPIVM, nunc MARE DE SALA. Ruthenis Chualenske morie
PONTVS EVXINVS Italis Mare maior.
MEDITERRANEVM
Creta insula nunc Candia
Cyprus
Meridies
Oriens
Kithaiſko
Nagai Tartari.
Kalmucki Tartari
Die Oosterſche see
Polonia
Podolia
Natolia
Bulgaria
Morea
Candia
Nova zemla
Samogedi
Obdora
Lituania


EVROPA, ad magnæ Europæ Gerardi Mercatoris P. imitationem, Rumoldi Mercatoris F. cura edita, seruato tamen initio longitudinis ex ratione magnetis, quod Pater in magna sua vniuersali posuit.
Medius Meridianus 50. reliqui ad hunc inclinantur pro ratione 50. & 40. parallelorum.
Duysburgi Cliuorum typis æneis.
TERRAE POLARIS PARS
AMERICAE PARS
ASIAE PARS
AFRICAE PARS
OCEANVS OCCIDENTALIS
OCEANVS DEVCALE
MARE GERMANICVM
MARE MEDITERRANEVM
PONTVS EVXINVS Italis Mare maior
MARE HYRCANVM siue CASPIVM nunc MARE DE SALA Ruthenis Chualenske morie
PETZORZKE MORJE
Mare Ibericum
Mare Gallicum
Aquitanicus oceanus
Cantabricus oceanus
Ionium Mare
Miliaria Germanica communia



AFRICA


AFRICA
Ex magna orbis terrę descriptione Gerardi Mercatoris desumpta, Studio & industria G.M. Iunioris.
Miliaria Germanica communia quorum 15 gradum unum latitudinis constituunt
Cum Priuilegio
Tropicus Cancri
Aequinoctialis
ATLANTICI MARIS PARS
OCEANUS AETHIOPICUS
MARE MEDITERRANEUM
LIBYA
BILEDULGERID
Canarię insulę olim Fortunatę
Gorgades insulę Capris plenissimę
Americę pars
Santa croce
la Ascension
S. Matheo
S. Thome
Isla de Nobon
La Trinidad
Insula de Tristam de Acuña
Targa regnum
Zuenziga reg.
Agisymba
Tombutu
Cano r.
Borno
Biafar regnum
Manicongo regnum
Meridies
Occidens


MEDITERRANEUM
Arabia deserta
AYAMAN olim Arabia foelix
Sinus Persicus
Sinus Arabicus
Zacotora insula olim Dioscurida
MARIS RUBRI PARS
Aequinoctialis
Nubia regnum
Barnagasso
ABISSINI
Biafar regnum
Mani congo regnum
Benamata
Madagascar
Tropicus Capricorni
Barbaricus sinus qui et Asperum mare Ptol.
Hec insula que ab incolis Madagascar, id est insula lune, a nostris S. Laurentij vocatur, Plinio lib. 6 cap. 31 videtur esse Cerne, Ptol. est Menuthias
Los Romeros insule, in quibus Ruc avis vasto corpore certo anni tempore apparet M. Paul. Venet. lib. 3 cap. 40
Continentis Australis pars
C. Bone spei
Meridies
Oriens


AFRICA
Ex magna orbis ter-
ræ descriptione Gerardi
Mercatoris desumpta.
Studio & industria
G.M.
Iunioris.
Miliaria Germanica communia quorum 15 gradum unum
latitudinis constituunt
Cum Privilegio
Tropicus Capricorni
Continentis Australis pars

ASIA.


ASIA
ex magna orbis terræ descriptione Gerardi Mercatoris desumpta, studio et industria G.M. Iunioris.
EUROPAE PARS
AFRICAE PARS
MARE RUBRUM
Septentrio
POLARIS PARS
TERRÆ
OCEANUS SCYTHICUS qui et mare Tabin
Mare Mediterraneum
Mare de Sala
Golfo de Bengala
Sinus Arabicus
Arabia deserta
Natolia
Zeilam insula
Tropicus Cancri
Aequinoctialis
Occidens
Meridies
Miliaria Germanica communia quorum 15 gradum unum latitudinis constituunt
Cum Privilegio


AMERICAE PARS
Aman reg.
Quiuira reg.
Polus Magnetis
Septentrio
POLARIS PARS
TERRÆ
OCEANVS SCYTHICVS qui et mare Tabin
El streto de Anian
Tabin promontorium Plinio
Tendue
Deserti de Belgian magnum
Catay reg
Tartar
Mongul
Bargu
MARE CIN
Zipangri olim Chrisæ
Las dos hermanas
Malabrigo
Aracipelago de S.Lazaro
Oriens
Tropicus Cancri
Mangi
Mien reg.
India intra Gangem
INDIA intra Gangem
Bengala
Golfo de Bengala
Cochinchina
Mindanao ins.
Aequinoctialis
Noua Guineæ pars
Sumatra
Iaua maior
Ceilan
TERRÆ
AVSTRALIS PARS
Tropicus Capricorni
Zeilam ins.
Miliaria Germanica communia, quorum 15 gradum unum latitudinis constituunt
Mendicis
Dinlai
Menlai
Paloan
Burnei
Celebes
Moluccæ vocantur 5 insulæ crinne posite iuxta Gilolo, quarum suprema Tarenate, sequentes deinceps Tidore Motir Machiam et infima Bachian.


ASIA
ex magna orbis terræ descriptione Gerardi Mercatoris desumpta studio et industria G.M. Iunioris.
EUROPAE PARS
AMERICAE PARS
TERRÆ SEPTENTRIO POLARIS PARS
OCEANUS SCYTHICUS qui et mare Tabin
El streto de Anian
AFRICAE PARS
MARE RUBRUM
MARE CIN
Golfo de Bengala
Arcipelago de S.Lazaro
Noue Guineæ pars
Iaua maior
TERRÆ
AUSTRALIS PARS
Tropicus Cancri
Tropicus Capricorni
Aequinoctialis
Occidens
Oriens
Meridies
Zeilam insula
Maldiuar insulæ
Mindanao
Sumatra
Mien reg.
INDO intra
Miliaria Germanica communia quorum 15 gradum unum latitudinis constituunt
Cum Privilegio

AMERICA

E



GOLFO MEXI
CANO
Tropicus Cancri
Iucatan
Polus Arcticus
Circulus Arcticus
El stretto de Anian
Anian regnum
Anno D. 1492. 11. Octobris Christophorus Columbus nouam Indiam nomine regis Cast. tellae detexit, prima terra quam conquisiuit fuit Haiti quae nunc Hispaniola nominatur
Quiuira regnum
Tolm reg.
Tropicus Cancri
Archipelago di S. Lazaro
Circulus Aequinoctialis
Noua Guinea
que ab Andrea Corsali Florentino videtur dici Terra de piccinacoli. Forte Labadij insula est Ptolomei, si modo insula est; nam fitne insula an pars continentis australis ig. notum adhuc est.
MAR DEL ZUR
EL MAR PACIFICO
Tropicus Capricorni
Hanc continentem Australem nonnulli Magellanicam regionem ab eius inventore nuncupant. Nam Ferdinandus Magellanus A° D. 1519. 20 Septembris soluens ex Hispania sequenti anno 23 Octobris ad fretum a se Magellanicum appellatum perueniens ac primus illud penetrauit inde Moluccas petijt, in Baruffis insulis occisus est, reliqua classis circumnauigato orbe post triennium fere exacatum in Hispaniam reuer sa est.
TERRA AVSTRALIS NONDVM COGNITA
Circulus Antarcticus
Polus Antarcticus
HAITI nunc Hispaniola


AMERICA
siue
INDIA NOVA,
ad magnæ Gerardi Merca:
toris aui Vniversalis imi:
tationem in compendi:
um redacta.
Per Michaelem Mercatorem
Duysburgensem.
Polus Arcticus
Circulus Arcticus
CVBA
Tropicus Cancri
OCEANVS ATLAN TICVS
MAR DEL NORT
Circulus Aequinoctialis
Tropicus Capricorni
EL MAR PACIFICO
Circulus Antarcticus
Polus Antarcticus


AMERICA
siue
INDIA NOVA,
ad magnæ Gerardi Mercatoris aui Vniversalis imitationem in compendium redacta.
Per Michaelem Mercatorem Duysburgensem.
Polus Arcticus
Polus Antarcticus
GOLFO MEXI
CUBA
Tropicus Cancri
HAITI nunc Hispaniola
OCEANUS ATLANTICUS
EL MAR PACIFICO
TERRA AUSTRALIS NONDUM COGNITA
Nova Guinea
Circulus Aequinoctialis
Tropicus Capricorni
Circulus Antarcticus
Circulus Arcticus
Archipelago di S. Lazaro
MAR DEL NORT
MAR DEL ZUR

POLVS ARCTICVS, AC TERRARVM CIRCVM- iacentium descriptio.

GENERALI descriptione (candide Lector) totius orbis terræ & quatuor partium eius iuxta naturæ ordinem methodice repetita & præmissa, statui ad imitationem Ptolemæi Cosmographorum principis ab ipso polo & regionibus sub ipso circumiacentibus, singularum deinceps particularum Geographiam inchoare: vt nimirum ab alto in inferiora descendens & à sinistris ad dexteriora progrediens septentrionem cum austro & occidentem cum oriente paulatim coniungam: Quod vt mihi reiq;publicæ Christianæ fœlix faustumque sit, Deum optimum maximum precor & obtestor. De harum autem terrarum & præcipue polo vicinarum regimine & statu nihil certi Europæis adhuc constat: bona tamen spes est, quotidianis Anglorum & Batauorum per boreaᵗliora transitum ad Moluccas certatim quærentium nauigationibus, earum situm & terminos breui certiores detectos fore. Duæ tantum habitationes in extremis quasi septentrionis, in Groenlandia videlicet, nobis notæ sunt, Alba 11: 0. 74: 45. & S. Thomæ Cœnobium 16: 0. 75: 12. Figuram sumpsimus quæ illi parti orbis maxime congruebat, quæque situm & faciem terrarum, qualis in sphæra esset, redderet. Quod ad descriptionem attinet, eam nos accepimus partim ex Hugonis VVilloughbei equitis, Richardi Chanceleri, Stephani Boroughij, Arturi Pet. & Caroli Iacmans, Iacobi Aldaij, Martini Frobischeri, Iohannis Dauis & aliorum Anglorum nauigatorijs obseruationibus, partim ex itinerario Iacobi Cnoxen Buscoducensis, qui refert (quod tamen ab alio prius accepit) Minoritam quendam Anglum Oxoniensem Mathematicum terras polo circumvicinas descripsisse & astrolabio dimensum esse in hanc sequentem formam fere, vti ex Iacobo collegimus. Euripos illos quatuor dicit tanto impetu ad interiorem voraginem rapi, vt naues semel ingressæ, nullo vento retroagi possint, neque vero vnquam tantum ibi ventum esse vt molæ frumentariæ circumagendæ sufficiat. Simillima his habet Giraldus Cambrensis in lib. de mirabilibus Hiberniæ, sic enim scribit: Non procul ab insulis (Ebridibus, Islandia &c.) ex parte boreali est maris quædam miranda vorago, ad quã à remotis partibus omnes vndique marini fluctus tanquam ex conducto confluunt & concurrunt, qui in secreta naturæ penetralia se ibi transfundentes quasi in abyssum vorantur, si vero nauem hanc forte transire contigerit, tanta rapitur & attrahitur fluctuum violentia, vt eam statim irreuocabiliter vis voracitatis absorbeat.


Frisland insula
Scetland insulæ
Faire ft id est pulchra insula
Agama
Anian regnu
Bergi regio
Circulus Arcticus
Obila flu.
Canaoga
Zubilaga
Chiagiga
Cogib flu.
Lago de Conibas
California regio sola fama Hispanis nota
Hic mare est dulcium aquarum, cuius terminum ig norari Canadenses ex relatu Saguena ienfium aiunt
Polus magnetis respectu insularu capitis Viridis
Gradus 75 latitudinis
Rupes nigra et altissima
POLVS ARCTICVS
Hec insula optima est et saluberrima totius septentrionis.
Pygmei hic habitant 4 ad summum pedes longi, quem admodum illi quos in Gronlandia Screlingers vocant.
Marc gla.
ciale
Groclant
GROENLAND
OCEANUS SEPTENTRIONALIS
ISLAND
Fretum Davis
SCOTIA
Orcades
Circulus Arc. ticus


Septentrionalium Terrarum descriptio.
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Farre insulę
Nordero
Dumo
Sudero
Farre
Bishops sound
Diamanten sound
Diamanten scopuli
Agama
Anian regnum
Bergi regio
Circulus Arcticus
El streto de Anian
California regio a sola fama Hispanis nota
Vng quæ a nostris Gog dicitur
Desertum de Belgian are nosum
ASIAE PARS
Bargu campestria quorum incole vocan. tur Mecriti
Ciorza
Cauona
Polus magnetis respectu insularū capitis Viridis
Polus magnetis respectu Corui insulę
OCEANUS SCYTHICUS qui et Mare Tabin
POLUS ARCTICUS
Rupes nigra et altissima
Hic euripus 5 habet ostia et propter angustiam ac celerem fluxum nun quam congelatur.
Pygmei hic habitant 4 ad summum pedes longi, quemadmodum illi quos in Gronlandia Screlingers vocant.
NOVA ZEMLA
PETZORKE MARE
S. Hugo Willoughbes land
MYRMANSKOI MARE
Samogedi id est se mutuo comedentes
Tazata insula a Plinio hic usupr amponitur
Per hunc sinum mare Caspium eru m pere crediderunt veteres diuersi
Lytarmis promunt Celtice pro. Plinio
Falconum insula
Zolotaia baba
Sibior
RUSSIA
Lappia
Corelia
Finmarch
Suecia
Circulus Arcticus
OCEANUS SEPTENTRIONALIS
ciale
Orcades
Scotia
Farre insulę
Scetland insulę


Septentrionalium Terrarum descriptio.
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Frisland insula
Farre insule
Scetland insulæ
Farre id est pulchra insula
Anian regnum
Bergi regio
Agama
El streto de Anian
California regio sola fama Hispanis nota
Lago de Conibas
Hic mare est dulcium aquarum, cuius terminum ignorari Canadenses ex relatu Saguenaiensium aiunt
Circulus Arcticus
Polus magneticus
Polus magnetis respectu Corvi insulæ
Vng quæ a nostris Gog dicitur
Desertum de Belgian are nosum
Asiae Pars
Oceanus Scythicus qui et Mare Tabin
Polus Arcticus
Rupes nigra et altissima
Gradus latitudinis
Mare glaciale
Groenland
Nova Zembla
Petzorke Mare
Murmanskoi Mare
Oceanus Septentrionalis
Island
Circulus Arc.
Scotia
Lappia
Russia
Finmarchia
Suecia
E. Cumberlands Isles
Fretum Davis
S. Hugo Willoughbes land
Samogedi
Pygmei hic habitant 4 ad summum pedes longi, quemadmodum illi quos in Gronlandia Screlingers vocant.
Hæc insula optima est et saluberrima totius Septentrionis.

ISLANDIA.

ISLANDIA inter varias Oceani occidentalis insulas quæ Noruegiæ Regno subiectæ sunt, est maxima:& in littoribus maris passim ab hominibus ex piscatu potissimum, & re pecuaria viuentibus,incolitur.Mediterranea verò loca ob alpium altissimarum perpetuis fere niuibus obrutarum asperitatem,infrequentiora sunt. Panis bis coctus(quo non nisi importato lautiores vtuntur:cęteri enim pisce siccato panis loco vescuntur)farina,polenta, cereuisia,ferrum,cuprum,pannus Anglicus & institorum merces,classibus aduehuntur quotannis per diuersos mercatores,qui vicissim piscium frigore duratorum,strues, & sulphures ibidem effossi moles, Balenarum pinguedinem,butyrum,seuum, coria boum, raias & pannum VVARMAN euehunt. Duo in tota insula Episcopi sunt,qui ex Academia Haffnensi eo mittuntur,quorum alter boreali insulæ parti præest,& in Halar 3:0.67:14.alter meridionali in Schalholt 3:24.65:42. sedem habet. Ac vterque tenuem scholam latinam ædibus adiunctam habet,in qua vigintiquatuor pueros suo sumptu alere & erudire tenetur.

Islandia(inquit Georgius Agricola)tres sunt montes elati in cælum,quorum vertices perpetua niue candent, radices sempiterno æstuant igne. Primus vocatur Hecla 6: 0.65: 39. alter Crucis, tertius Helga,id est sanctus. Ab Hecla non longè absunt fodinæ sulphuris,pene vnicum incolarum mercimonium,& vectigal insulæ: Mercatores enim naues eo onustas euehunt. Mons ipse cum furit,vt horribilia tonitrua insonat: proijcit ingentia saxa: sulphur euomit: cineribus egestis terram tam longè circum circa operit, vt ad vigesimum lapidem coli non possit. Qui naturam tanti incendij contemplari cupiunt, & ob id ad montem propius accedunt, eos vna aliqua vorago viuos absorbet; nam & multæ sunt, & cineribus ita tectæ, vt ab ipsis sibi satis cauere nemo possit. Atq; etiam prope exit ignis qui consumit aquam,& stupam non comburit. Hodie hæc insula vna cum Regno Norvvegiæ Regi Daniæ subiecta est, & ab ipso Præfectum accipit, qui in arce Bestede 360:36. 65:21. sedem suam tenet.

Meridiani distant ratione 66:30. paralleli ad circulum maximum.



In Iokuls fiorder et Isa fiorder
1 Nortfiord 5 Altafiord
2 Veidiwick 6 Seidisfiord
3 Langa fiord 7 Hest fiord
4 Skulufiord 8 Ksaufufiord
Septentrio
Meridies
Occidens
Bloe
Breida fiorder
Isa fiorder
Annuder fiord
Arunar fiord
Patrix fiord
Nord fiord
Glama
Steingrims fiord
WEST
LEND INGA
FI ORDVNG
LENDI NGA
Ball hökell
Getkans hökell
Aincopelt hökell
SVD FI OR DVNG
LENDIN
Skalholt
Halar
Snebels hökel
Auluos
Borlarks haffn
Skaga fiorder
Eldey
Geye eyar
Fons commutans lanas nigras in albas
Fons commutans lanas albas in nigras
Milliaria Germanica communia
5 10 15
354 355 356 357 358 359 360 1 2 3 4 5
69 68 67 66 65 64


ISLANDIA.
Septentrio
Meridies
Ori ens
Grims ey
Rolſkey
Platey
Lundey
Papey
Langa neß
Paga neß
Gunolps fiord
Mid fiord
Pena fiord
Digra neß
Hopna fiord
Bala neß
Reidt fiord
Gantawick
Bern fiord
Horn
Horna fiord
Hopdi
Hrollangſs eiar
Ingolfs hopdi
Min kaks
Hekla promontorium
Westmanna vel Peſtilia eyar
Porlarks haffn
Hajke
NORD
FI
OR
DVNG
LENDINGA
AVST
FIOR
DVN
G
Skalholt
Halar ſedes Epiſcopalis et ſchola
Hekla mons perpetuo ardens
Aincopeltz hökell
Sandt hökell
Midals hökel
Solheima hökel
Medallandt
Kirkebar
Closter
Oddo
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
69
68
67
66
65
64


ISLANDIA.
Septentrio
Meridies
Occi dens
Ori ens
In Iokuls fiorder et Isa fiorder
1 Nortfiord 5 Altafiord
2 Veidiwick 6 Seidisfiord
3 Langa fiord 7 Hest fiord
4 Skulusfiord 8 Ksausufiord
Grims ey
Bloe
Papey
WEST LEND INGA
FI ORDVNG
NORD LENDI NGA
FI OR DVNG
SVD FI OR DVNG
LEN DIN GA
AVST LENDINGA
FIOR DVN G
Breida fiorder
Westmanna vel Pestilia eyar
Hekla promontorium
Militaria Germanica communia
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio

BRITANNICAE INSVLAE
ANGLIA, SCOTIA ET HIBERNIA, CVM Orcadibus, Hebridibus, Mona, Vecta & cæteris insulis circumiacentibus, sub nomine Britanniæ comprehensis.

BRITANNIA omnes Insulas, quæ inter Hispanias & Germaniam magno terrarum spacio Galliæ prætenduntur, suo nomine complectitur. Eam nuper Lhuydus Prudaniam: Thomas Aeolitus eques Britannus Prytanejam dici voluerunt, sed studio magis cōtentionis, quam veritatis incitati, contra Aristotelis, Lucretij, Iulij Cæsaris, & aliorum veterum scriptorum authoritatem ac fidem. Quia autem olim Britanni omnes se luteo inficerent, quod cœruleum efficiebat colorem, vt hoc horribiliore in pugna aspectu essent: ijdemq; quicquid depictum & coloratum *Brith* patria & antiqua lingua appellarent: recte quidam statuunt Græcos (qui primum hoc nomen ita conceperunt) ab incolis, quos Brith & Briton appellari accepissent, ad *Brith Tania*, quod regionem significat addidisse: & ideo Britanniam regionē Britonum, id est, pictorum & coloratorum dici non aliter atque Mauritania Mauri, Lusitania Lusi, & Aquitania Aquarum regio nominatur. Vt autem prisci Galli à Gomer filio Iaphet Gomeræi, Gomeritæ, Cimmerij & contractè Cimbri: sic etiam Britanni sua propria lingua olim Cumeri & Kimbri dicti sunt. Itaque eos veram esse Gallorum propaginem è nomine, situ, religione, moribus & lingua, manifestè constat. Britanniam autem omnibus cæli ac soli bonis natura donauit in qua nec rigor est nimius hyemis (vt habet Panegyricus Constantino dictus) nec ardor æstatis: in qua est segetum tanta fœcunditas, vt muneribus vtriusq; sufficiat & Cereris & Liberi: in qua nemora sine immanibus bestijs: terra sine serpentibus noxijs: contra, pecorum mitium innumerabilis multitudo, lacte distenta, & onusta velleribus: certe, quod propter vitam diligitur, longissimi dies, & nullæ sine luce aliqua noctes, dum illa littorum extrema planities non attollit vmbras, noctisq; metam cæli & syderum transit aspectus, vt sol ipse, qui alijs videtur occidere, ibi appareat præterire. Est sane Britannia naturæ gaudentis opus, quam quasi alterum orbem, extra orbem, ad delitias humani generis constituisse, & tanquam formam quandam ad eximiam pulchritudinem & vniuersi ornatum egregie depinxisse videatur, ea varietate gemmea & descriptione amœna oculi quocunque inciderint, reficiuntur. Vt incolas taceam optima corporis habitudine, commodissimis moribus, mitissimis ingenijs & maximis animis, quorum virtus rebus domique belliqué gestis est vniuerso terrarum orbi testatissima. Inter omnes Britanniæ insulas duæ reliquas magnitudine longe præcellunt. Albium, sub qua Anglia & Scotia continentur, & Hibernia. Prima magnitudine est Albium, quæ nunc sola nomen Britanniæ retinet, quod antea omnibus erat commune. Atq; hoc nomen magis è libris eruitur, quam in communi sermone vsurpatur, nisi quod Scoti se Albinich & suam regionem Albin adhuc vocent. Videtur autem ab Albo dicta, quod apud plerasque gentes non tantum colorem sed etiam altitudinem significat. Qui enim hoc nomen imposuerunt, puto nonnihil impulsos comparatione Angliæ cum Hibernia, inter quas angusto mari nauigatur. Nam cum alterum littus totum in montes consurgere videretur, alterum depressum & humile in campos æquales explicari, illam ab altitudine Albionem siue Albium dixerunt. Huic autem ab humilitate an nomen aliquod dederint, longinquitas temporis & incolarum negligentia, in memoria rerum vetustarum prodenda, facit incertum. Dicta est autem Hibernia, alias Ierna, alias Iuuerna, alias Iris, & à Britannis Yuerdhon, & ab Anglis Ireland. Quæ nomina cum ab *Erin*, vt Hiberni eam indigetant, sunt deducta, *Erin* autem ab *Hiere* Originario illo vocabulo Hibernica dictione, quæ plagam occidentalem sonat, deriuetur, consentaneum est Erin, quasi occidentalem regionem esse appellatam, quod hæc insula sit totius Europæ regio ad occidentem remotissima. In medio inter Britanniam & Hiberniam cursu *Mona* illa iacet, quæ Monoeda Ptolomæo, quasi Mon eitha, id est Mona remotior, ad alterius differentiam, Monabia Plinio, Menauia Orosio & Bedæ, Eubonia Gildæ, Menavv Britannis, Incolis Maning, Anglis The yle of Man dicitur, Pecore, piscibus, frumento etiam sed magis industria hominum, quam terræ bonitate hæc insula & sibi sufficit & quotannis plurimum transmittit. Administratione felicior est Illustrissimi Comitis Derbiensis cuius sumptibus, in quos maximam annui prouentus partem impendit, præsente paratoque milite à vicinis hostibus defenditur. Controuersias omnes Iudices, quos è suis eligunt & De Emsters vocant, sine scriptis & impensis dirimunt. Lapidem enim tollit magistratus, signatumque quærenti tradit, illo aduersarium & testes citat. Si quid ambiguum & maioris momenti, ad duodecim, quos claues Insulæ appellant, refertur. Coronatores quos vocant Ancros, qui vice Comitum officio funguntur, habet. Ita Iudex Ecclesiasticus citat, definit, infra octo dies parent, aut carceri intruduntur. Iudici & formularijs nunquam hic ne denarius à populo impenditur. Quia autem in duas Australem & Borealem partes insula est diuisa, hæc sermoni communi ad Scotos, illa ad Hibernos accedit. Habet etiam suum Episcopum qui residet 14: 48. 55: 20. vide 3. tab. Angliæ. Et hæc quidem de nomine, origine & moribus Britanniæ & de tribus eius præcipuis insulis in genere dicta sufficient: cætera & quæ ad statum politicum pertinent in singulis deinceps tabulis exponemus.

Medius Meridianus 15. reliqui ad hunc inclinantur ratione parallelorum 52. & 58.



ANGLIA, SCOTIA et HIBERNIA.
OCEANVS DEVCALEDONIVS
OCCIDENTALIS OCEANVS
VERGIVIVS OCEANVS
HIBERNICVM MARE
Hiberniæ aliquot nomina
2 Glanarme ab.
3 Corane
4 Belfast
5 C. Letrum
6 Moschenes ca.
7 Drommemer
8 Tripperain
9 C. Beale
10 Englisshe cast.
11 New cast.
12 C. Eiland
13 Dereshame
14 Clancauras
15 Kylmyumoge
Miliaria Anglica parua
10 20 30 40 50 60 70
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens


OCEANVS
GERMANICVS
OCEANVS BRITANNICVS
NORVEGIAE PARS
DANIAE PARS
ANGLIA
SCOTIA
HIBERNI:
Orcades
Seelant
Brabant
Flandria
Artois
Haynault
Picardie
Nomina aliquot quę suis orbiculis aßcri: bere loci angustia prohibuit
Scotiæ
2 Leyn
3 Lonet
4 Ranyue
5 Narden
6 Tornway
7 Rothes
8 Inuerury
9 Inuermegy
10 S.t Johans tou
11 Luccurs
12 Mazad
13 Bergomum
14 Duglyn
15 Neyum
16 Monoch
17 Dunblain
18 Falkirk
19 Quenesferry
20 Cornwall
21 Dunbriton
22 Craufurdihou
Hebridum Insul:
1 Dunweg
2 Kirk morich
3 Reuensa
4 Rosay
5 Arrois
6 Bailmoir
7 Colanzay
8 Sodore
Angliæ
2 Kirsopfoot
3 Wulsty
4 Wigen
5 Rothedale
6 Stopford
7 Garthpibo
8 Chalmondelay
9 Whitchurch
10 Bramcrost
11 Barkway
12 Bisshops tartford
13 Waltham ab.
14 Eltham
15 Leneham
16 Minching: hampton


ANGLIA, SCOTIA et HIBERNIA.
OCEANVS DEVCALI:
OCEANVS
DANIAE PARS
Nomina aliquot quę suis orbiculis ascri bere loci angustia prohibuit
Scotiæ
Angliæ
Hebridum Insul:
DONIVS
OCCIDEN: TALIS OCEANVS
Hiberniæ aliquot nomina
HIBERNI: CVM MARE
GERMANICVS
Miliaria Anglica parua
VERGIVIVS OCEANVS
OCEANVS BRITANNICVS
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio

SCOTIA

SCOTIAE REGNVM Albionis pars altera sed minor, ab incolis *Alban* & *Albin* & ab Hibernicis *Allabany*, quasi altera Hibernia (quæ à Bardis *Banno* dicta est) vocatur. Hiberniam enim *Scotiam maiorem*: & Scotorum in Britannia regnum *Scotiam minorem* historici appellant. Qui orientalem eius partem tenent & *Lauulandmen* id est inferiores vocantur, sunt origine Anglosaxones & Anglicè loquuntur: qui vero occidentalem oram incolunt *Hechtlandmen* dicti.i. superiores sunt Scoti & Hibernicè loquuntur infestissimique sunt illis inferioribus qui Anglico idiomate vtuntur. Videntur autem Scoti sic dicti à vicinis quasi *schytæ*. Quemadmodum enim Germani inferiores Schytas & Scotos vno nomine *scutten* id est sagittarios appellant; sic etiam Britannos vtrosque *Y-Scot* dixisse à Britannicis scriptoribus obseruatum est. Id sane constat eos à Scytis oriundos ex Hispania in Hiberniam & inde in hanc partem Albionis, quam nunc tenent, peruenisse & cum Pictis in vnam gentem coaluisse.

Populus Scoticus in tres ordines dispescitur, in Ecclesiasticum, Nobilitatem & Plebem.

ECCLESIASTICVS ordo duos habet Archiepiscopos: *SanctiAndreanum* 17:28.57:46. totius Scotiæ primatem, & *Glasgoensem* 15:44.57:3.

Sub Archiepiscopo S. Andreæ octo sunt Episcopatus.

Dunkeldensis 16:20.57:52. Aberdonensis 18:12.58:40. Morauiensis 16:36.58:44. Dumblanensis 16:12.57:25. Brechinensis 17:38.58:12. Rossensis 14:30.59:12. Cathanensis 16:56.60:9. Orchadensis 17:0.61:0.

Sub Archiepiscopo Glasgoensi sunt tres Episcopatus.

Candidæ casæ. Lismoriensis, siue Argadiensis 14:40.57:34. Sodorensis, seu insularum, videlicet Suræ, Mulæ, Ylæ, &c. 13:0.57:24.

NOBILITATIS ratio hæc est: vt primum locum obtineant *Rex* filijque *Regis*, partu legitimo editi, quorum si plures sunt, natu maximus princeps Scotiæ, reliqui absolute Principes dicuntur. Rex autem cum publicè inauguratur, populo vniuerso sancte promittit se leges & maiorum ritus veteraque instituta seruaturum, eoque iure quod à maioribus accepit vsurum. Secundum locum obtinent *Duces*: Tertium *Comites*: Quartum illi nobiles qui apud alias nationes extra insulam non vigent & à Scotis *My Lordis* appellantut. Quod nomen tantam dignitatem in se continet, vt etiam illud Episcopis, Comitibus, & summis Magistratibus honoris ergo tribuant. Hosce Magnates posses dicere. Quintum locum *Equites aurati* aut *Barones* sibi vendicant, qui Lordis dici solent. In his nobilitatis gradibus hæc seruatur ratio, vt nullus designetur *Dux*, qui Comitis: nec *Comes* qui Dominus Mylord: nec Dominus *My Lord*: qui Equitis aurati aut Baronis titulo non antea fuerit ornatus. In sextum & vltimum locum reijciuntur illi, qui nullo certo honoris titulo insigniti, sed nobili familia prognati vulgo *Gentilmen* appellantur, vt sunt fratres & filij Comitum, Dominorum, Equitum auratorum natu minores; qui in nullam hæreditatis partem succedunt: siquidem ea tota in filium natu maximum conseruandarum familiarum causa iure Scotico deuoluitur. Plebs autem omnes qui diuitijs affluunt, quique hospitalitatis & clientelarum nomine bene audiunt hoc fere titulo (Gentilmen) decorat. Ab his autem Nobilibus infimi gradus, totum fere belli pondus pendet. Nam quamuis Scoti ad vnum omnes quocunque gradu locoue sint constituti, suis stipendijs Regi militare cogantur & propterea à vectigalium muneribus sint immunes: tamen hi præcipue cum cogitant ex qua familia sint profecti, maxima quæque pericula summa animi magnitudine adeunt, vt sese familia sua dignos ostendant. In qua re non solū populi singularis vtilitas: sed etiam ipsius Regis summa ac pene vnica opulentia inclusa continetur: siquidem ea ratione Rex nunquam necesse habet, vt externum militem suo sumptu auxilio euocet, cum ipse populus ad hostium frangendos impetus quasi ad commune quoddam incendium extinguendū opinione citius concurrat.

PLEBEI vero ciues partim sunt primarij opibus insignes qui magistratu in suis vrbibus funguntur: partim mercatores: partim opifices, qui omnes propter supra dictam à vectigalibus alijsq; oneribus immunitatem facile apud eos ditescunt. Ne quid autem grauius in aliquam ciuitatem in publicis comitijs statuatur, permittitur à Rege tribus aut quatuor ab vnaquaque ciuitate euocatis ciuibus, vt cum reliquis duobus ordinibus suam sententiam de rebus propositis libere interponant.

DE IVRE ET MAGISTRATV.

Ecclesiastici olim decretorum & conciliorum authoritate continebantur, nunc autem vt cæteri legibus, quas Reges descripserunt, aut Regum voce confirmatas, tres ordines fixerunt, reguntur. Liber, qui Leges Municipales latine scriptas continet, titulum (*Regiam Maiestatem*) habet, quod ab illis vocibus libri exordium ducatur: Reliquis legum libris Scotica lingua Comitiorum (quæ Parlamenta dicuntur) acta inscribuntur.

Magistratus sunt in Scotia, vt apud alias nationes, complures & diuersi. Inter hos proxime & secundum Regem, Regni procurator (quem Gubernatorem appellant) facile princeps est. Huic prouincia Regni


DEVCALEDONIVS OCEANVS
ORCADES insulæ
Septentrio
Occidens
HEBRIDES insulæ
Leuis
Sky
Mula
Yla insula
Rona
Rossia
Strathnauernia
Sutherlandia
Loquhabria
Lorna
Argadia
Cuningham
Kyll
Carrick
Galloway
Perth
Athole
Mar
Clidesdaill
Meridies
MARE HYBERNICVM
Dunbritan fyrth
IRLANDIAE siue HIBERNIAE PARS

83



SCOTIA, Regnum.
Miliaria Scotica
MARE GERMANICUM
ORCADES insulæ
Pomonia
Septentrio
Meridies
Oriens
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio


SCOTIA, Regnum.
DEUCALEDONIUS OCEANUS
ORCADES insulæ
Septentrio
HEBRIDES insulæ
MARE GERMANICUM
Occidens
Oriens
Meridies
Militaria Scotica
IRLANDIAE siue HIBERNIAE PARS
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Pomona
Strath
Alsyn Shyre
Ros
Loquha
Moray
Buquhania
Perth
Argadia
Mula
Yla insula
Cuningham
Fifa
Lodonia
Merchia
Teuidalia
Mare Hibernicum
Kylle
Rona
Leuis

Regni gubernandi incumbit, si Respublica Rege forte orbetur, aut si Rex per ætatē Regni negotia non possit obire. Hic tanto in honore est, vt si quis illius dicto vel imperio morem non gerat, violatæ Regiæ Maiestatis notam incurrat. Est & ibi Senatus perpetuus Edenburgi ex Clero & Nobilitate ita constitutus, vt Laicorum semper numerum æquet pars altera Ecclesiasticorum. Quibus adijcitur ex Ecclesiasticorum numero Præses, qui in dicenda ferendaq; sententia principem locum obtinet, nisi iudicio Regni Cancellarius intersit; ei enim in omni Reipublicæ negotio Scoti primas deferunt.: Qui capitis iudicio, magnum Iusticiarium: qui rei nauticæ, Admiralium: qui castris figendis, Marescallum: qui delictis inter aulæ septa vindicandis præficitur, Connestabilem, appellant. Sunt quoque in singulis prouincijs, quas Vicecomitatus appellāt, qui præsunt singuli, quos Vicecomites antiquo vocabulo vocant. Horum authoritas in his rebus, quæ ad ciuiles causas & capitis summam pertinēt, decidendis non aliunde pendet, quam à iure quodam hæreditario, quo etiam illos sibi Vicecomitatus vendicant. Vt ij Vicecomites non à Rege creati, sed à parentibus nati iure quodam dici possint. Habent quoque Ciuitates atque oppida suos Præfectos, Balliuos ac id genus alios Magistratus, qui ciues in officio contineant & ipsarum ciuitatum priuilegia tueantur. Ita fit vt Scotorum Respublica ordinum apta dispositione, Legum sancta maiestate, & Magistratuum firma authoritate, floreat & summā laudem mereri videatur.

Nomina Ducatuum, Comitatuum & Vicecomitatuum Scotiæ.

DVCATVS.

Rotsay 14:38. 57: 10 f. Albanie 14:40.57: 42.

COMITATVS.

Catnes 16:56.60:9. Soterlant 15: 30.59: 44. Rosse 14: 30:59:12. Morauie 16: 36. 58: 44, Buchquham 18:48.59:4. Garniach. Garmoran. Mar 16: 56. 58:28. Mernis 17: 45.58:20. Angus 17: 20.58: 8 Govvri 16: 28.58: 6. Fiffe 17: 0.57 36. Marche 18: 16.57:0. Athole 15:54.58:0. StrathErne 16:4.57:40. Menteith 15:54.57:20. Leuenox 15: 47. 57:8. VVagion. Douglasse 16:0.56:48. Carrike 14:36.56:32. Cravvford 16: 8.56: 44. Annandale 16:40.56:12. Ourmonth. Huntley.

VICECOMITATVS.

Bervvyk alias NorthBervvyk 17:54.58:18. Roxburg 18:4.56:54. Selkirk 17:31.56:52. Tvvedale 17:20. 56:38. Dunfrise 16:24.56:16. Niddisdale 16:0.56:18. VVigton 15:0.56:10. Are 15:0.56:49. Lanarke 16:14. 56:56. f. Dunbretten 15: 24.57:10. Steruelinq 16:10.57:20. Louthean. Laudonia 17:0.57:2. Clakmanan 16:36.57:23. Tab. 3. Scotiæ. Kinros 16:44.57:32. Fiffe 17:0.57:36. Perth 16:8.58:0. Angus 17:20.58:8. Mernis 17:45.58:20. Aberdone 18:12.58:40: Bamph 17:42.59:12: Fores 16:40.59:3. Tab. 2. Scotiæ. Inuernes 15:48. 58:56.

VNIVERSITATES.

S. Andreæ. 17:28.57:46. Aberden 18:12. 58:40. Glasco 15: 44.57:3.

Medius Meridianus 15. reliqui ad hunc inclinantur ratione parallelorum 57.0. & 59.30.

SCOTIAE
II. TABVLA.

In qua ſequentes, Comitatus, Vicecomitatus & Vniuerſitates.

Comitatus. { Catheneſia. Sutherlandia. Roſſia Morauia vulgo Muray. Buquhania. Marria.

Vicecomitatus. { Aberdone. Bampf. Forres. Inuernes.

Vniuerſitates. { Aberdone.

Meridiani diſtant ratione paralleli 59:30 ad circulum maximum.


SCOTIAE REGNVM
DEVCALEDONIVS OCEANVS
HEBRIDES Insulae,
quas Beda Meuanias vocat, nonnulli Eubonias Ptol. Ebudas, Plin. Hebudes.
Leuisa
Eusta
Skye
Rona
Pfouil skarre
Strathna:
Assyn Shyre
Ros:
Cogy: outh
Loquha
bria
Suther
Ardma
Occidens
Septentrio
Meridies
S. Columbanus
Flen Shent
Fladda
Cannay
Rum
Egge
Muk
Ardermouth head
Barray


ORCADES
Insulæ
The Yles of Orknay
MARE
GERMANICUM
Miliaria Scotica
10 20 30
Vararis æstus
Murray fyrth
Pomonia y Maynland or S. Magnus yle
Schapun
Hoy
Pinthlande firth
Strathna:
uerna
Suther
landia
Strath Leith
Strath Carron
Rossia
Ardmanoth
Murray
Moravia
Badgenoth
Mar ria
Buquhania
Boena
Strathbogy
Garioth
Strath Done
Strath Dee
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Septentrio
Oriens
Meridies


SCOTIAE REGNVM
DEVCALEDONIUS OCEANVS
ORCADES Insulæ The Yles of Orkney
MARE GERMANICUM
Miliaria Scotica
Vararis æstus Murray fyrth
HEBRIDES Insulæ,
quas Beda Meuanias vocat, nonnulli Eubonias Ptol. Ebudas, Plin. Hebudes.
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens

SCOTIAE
III. TABVLA.

Hos continet Ducatus, Comitatus, Vicecomitatus & Vniuersitates.

Ducatus.

Rotsay, Rosay forte.
Albayn, Bread Albayn f.

Comitatus.

Buquhania.
Marria.
Mernia.
Angusia.
Gourea.
Fifa.
Marcia.
Athole.
StrathErne.
Menteith.
Lenoxia.
Douglas.
Caricta.
Cravvford.
Anandia.

Vicecomitatus.

Bervvyk, alias NorthBervvyk.
Roxburg.
Selkirk.
Tiuedalia
Dunfrise.
Nythesdaill.
VVigton.
Ayr.
Lanarke, Lanryk forte
Donbrytoun.
Striuilingia.
Laudonia.
Clakmanan
Kynros.
Fifa.
Perthia.
Angusia.
Mernia.
Aberdone
Bamf.
Forres.
Inuernes.

Vniuersitates.

S. Andreas.
Aberdone.
Glasquo.
Edynburg.

Meridiani distant iuxta rationem 57:30. paralleli ad circulum maximum.

VI.



HEBRIDES
Insulæ,
quas Beda Meuanias vocat, nonnulli Eubonias, Ptol. Ebudas, Plin. Hebudes
Y. Colmkil, id est S.t Columbæ ecclesia, olim Iona dicta nisi sit illa quæ hic Sura dicitur
In Lomundo lacu
1 Horyn
2 Morayn
3 Brekwel
4 Wagh
5 Roody
6 Brake
MARE HIBER.
HIBERNIÆ PARS
Miliaria Scotica
10
20
30
Septen trio
Meri dies
Occidens
Skye
Rum
Egge
Muk
Mula
Yla
Colanzay
Oronzay
S. Clement
S. Patricius
Eskin
S. Maria
S. Petrus
Barray
Canay
Dunbegan
Ros:
Cogy
outh
Loquha
Lorna
Arga dia
Knapdayl
Cantyre
Lennos
Cuning ham
Kyill
Caric
Galloway
Dunbritan
Bute
Arren
Ailsa
Sanda
Ramolan
Kyllodone
New castel
Knockfergus
Newtoun Arde



Septen trio
Meri dies
Oriens
Muray
Mora uia
Bad genoth
Atho le
Per thia
An gu sia
Fifa
Laudonia
Mar cia
Lenoxia
Striuilingia
Cuning ham
Kyill
Caric
Gal lo ui dia
Arga dia
Brea dal bayn
Buqu hania
Boena
Stra thbogy
Garc oth
Stra th Done
Mar ria
Eskdalia
Anan
Tarbart
Cromarty
Inuernes
Elgin
Aberdora
Frouin artena
New Aberdone
Kintor
Monros
Dunde
Sant Andreas
Falkland
Kyrkaldy
The May
The bass
Forthe æstuarium
The Scottishe fyrth
Leith
Edynburgh
Dunbar
Haddington
Berwyk
Holy il
Roxburgh
Iedburt
Kelso ab
Carham
Norham
Glasgo
Dombritoun
Bute
Hamalton
Lanryk
Dunfres
Carlisle
Anglæ Pars
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio



HEBRIDES Insulæ,
quas Beda Meuanias vocat, nonnulli Eubonias, Ptol. Ebudas, Plin. Hebudes
Y. Colmkil, id est S.t Columbæ ecclesia, olim Iona dicta nisi sit illa quæ hic Sura dicitur
In Lomundo lacu
1 Horryn
2 Morayn
3 Brekwel
4 Wagh
5 Roody
6 Brake
MARE HIBERNICUM
HIBERNIÆ PARS
ANGLIÆ PARS
Miliaria Scotica
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Rossia
Cogy outh
Loquhabria
Moravia vulgo Muray
Badgenoth
Marria
Buquhania
Athol
Perthia
Fifa
Lorna
Argadia
Breadalbayn
Lenoxia
Strivilingia
Laudonia
Cuningham
Kyill
Caric
Galloudia
Eskdalia
Tinedalia
Twedia
Merchia
Nithesdail
Anandail
Clidisdail
Skye
Mula
Yla
Arren
Cantyr
Knapdayl
Couall
Vist
Rum
Egg
Colmkil
Tyreij
Colen
Jura
Buthe
Orcadum
Forthe æstuarium The Scottish firth
Dunbritan

HIBERNIA,
Regnum.

HIBERNIA quondam multos Regulos habuit: nunc autem sub Anglorum regimine & per Proregem, quem Dominum deputatum vocant, administratur. Ea ex incolarum moribus in duas partes distribuitur. Qui enim legibus teneri nolunt & incultius viuunt *Irishrie* & vulgo *VVild Irish* id est syluestres Hibernici vocantur: Qui vero Legum potestatem sanctam habent & judicijs se sistunt, Anglo Hibernici vocantur & eorum regio *the English pale*. Qui in Anglica prouincia habitant, victu, cultu & sermone ab Hibernicis differunt. Nam à priscis Anglorum moribus ne transuersum quidem vnguem discedunt. Anglice naturaliter & incorruptè loquuntur: Hibernicè tamen norunt, propter quotidiana commercia. Authoritate nutuq; Britannicarum Legum Rempublicam administrant: suos tantum ciues mutua affinitate deuinciunt: & Hibernicos procos vehementissima animi contentione repudiant. Hibernici autē primarios quosdam Tyrannos habent, quorum imperio plures tenentur, sub Anglico iure & imperio, nisi simulate & quamdiu Angli milites eorū territoria depopulantur, non viuunt. Iudicia tamen propter depredationes & furta nocturna certis temporibus & locis constituunt. Illic reorum, qui accusantur, proprium est: Nego. Si conuincantur, ad litem æstimandam, quosdam arbitros, quos illi *Brehonios* appellant, adhibent. Isti sunt ex vna familia proseminati, qui quamuis intelligentiam iuris non habeant, vulgo tamen propter arcanam quandam scientiam ac moribus acceptam, quasi diuini habentur. Militia eorum partim equestris, partim pedestris est. Equites habent equos valde tractabiles, quos sine vllis adminiculis, etiam loricati insiliunt. Hastas bene ponderosas circa medium manibus præhensas supra capita in hostem vibrant. Inter pedites, quidam sunt sagati milites valde robusti, quos *Galeglasios* vocant & tela pedalia securibus similia, eaq; gemina, cultris tonsorijs acutiora, longiusculis hastilibus affixa gerunt, & totius Hibernici belli fundamentum & robur sunt, secundum locum obtinent. Pedites leuis armaturæ macherophori, qui *Karni* dicuntur, & neminem occisum putant nisi capite truncatum. Tertio loco sunt cursores, quos *Daltinos* vocant, qui inermes incedunt & ministros se præbent equitibus. Totus autem tam equitatus quam peditatus, quoties ad manus venitur alta voce *Pharro Pharro* inclamat: & tibia vtriculari loco tubæ vtitur. Verum Hibernia ex situ seu potius rectorum quondam numero quinque continet portiones seu prouincias (Pentarchia enim olim erat) MOMONIAM videlicet ad austrum; LAGENIAM ad ortum; CONNACTIAM ad occasum; VLTONIAM ad septentriones, & MEDIAM in ipso fere medio; quæ nunc per Comitatus distinguuntur. Habetq; Hibernia in vniuersum Comites triginta tres. Archiepiscopos quatuor. Armachiensem totius Hiberniæ primatem Long. 12:19. Lat. 55:46. Dublinensem Hiberniæ primatem Lon. 12:40. Lat. 54:27. Cassiliensem Long. 11:2. Lat. 53:7. & Toamensem Long. 9:16. Lat. 53:28. Et hi quatuor vigintinouē suffraganeos habent Episcopos, quos omnes suo loco & ordine in sequentribus tabulis recensebo. Quatuor in hac ciuitates præcipuæ. Dublinia Lon. 12:40. Lat. 54:27. Totius Hiberniæ metropolis est, sedes Regia & Archiepiscopalis, Aede S. Patricij ac Comitatus titulo exornata. Hic iudicia & publica comitia, quæ vulgo parlamenta dicuntur, celebrari solent. Hic etiam insulæ procuratores vt plurimum consident. Secundas partes tenet VVaterfordia Long. 11:56. Lat. 52:48. Tertias Limmiricum Long. 10:4. Lat. 53:14. Quartas Corcagia Long. 10:16. Lat. 52:21. Kilkennia scolam habet opibus Petri Butleri Ormundiæ & Ossiriæ Comitis extructam.

Medius meridianus 11. reliqui ad hunc inclinantur ratione parallelorum. 52:30. & 55:30.


Occidens
Oceanus Occidentalis
Meridies
Vergivius
Miliaria Ibernica Communia
Oceanus
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
Oriens


IRLANDIÆ
regnum
Occidens
Oriens
Septentrio
Dubritan firth
SCOTIAE
PARS
WEST BREANNY
EAST BREANNY
ANNAVE
OWEN ENIS
GLAN DE BOY
Galway
The yles and stakes of Aran
The Mull of Galloway
Carlingford hauen
Copland iles


IRLANDIÆ regnum
Occidens
Oceanus Occidentalis
Septentrio
Meridies
Vergivius
Oceanus
Miliaria Ibernica Communia
Mare Hibernicum
Oriens
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
SCOTIAE PARS

HIBERNIAE II. TABVLA.

In qua Vltonia, Connatia, Media & pars Lageniæ.

VLTONIA ad ſeptentrionem Hiberniæ & ad mare Hyperboreum protenſa, Anglis *Vlſter*, Hibernicis *Cui Gully* id eſt prouinciæ Gully, Britannis Vltvv, vocatur. Vt hæc in officio contineretur, quæ omnia iuris, pudoris, & officij repagula perfringere ſolebat, pars eius citerior in tres, & vlterior in ſeptem Comitatus diuiſa eſt.

Comitatus Vltoniæ citerioris.
- Louth 12:14. 55:18.
- Dovvne 13:14.55:43.
- Antrimne, forte vbi lacus Antre 12:7.56:8.

Comitatus Vltoniæ vlterioris
- Monahon 12:0. 55:12.
- Tiroen 12:18.56:2. alijs Tirone
- Armach 12:19. 55:46.
- Colrane 12:18.56:40.
- Donergal forte Dungall. 9:14 55:48.
- Fermanogh, iuxta lacū Erne.
- Cauon 11:24. 55:12.

Archiepiſcopus vnus in Vltonia, qui ſedem ſuam habet Armachiæ 12:19. 55:46. & Primas totius Hiberniæ dicitur. Hos habet ſuffraganeos Epiſcopos, Maeth & Deren, Ardach forte Arde 12:18.55:2. Kilmore, Clogher 11:52.55:46. Doune 13:14.55:43. Coner 13:8. 56:0.f. Clonckanos, Raboo, forte Rapo 11:8.56:18. Dromoore 12:54.55:52. forte.

CONNATIA ad occaſum Hiberniæ ſita. Anglis *Connagh*, Hibernis *Connaghey* dicitur, & hodie in ſex Comitatus diſtribuitur.

Clariæ 9:28.53:26.	Roſe comin. 10:15. 54:37.
Letrimne 10:6.53:54.	Maio 8:53.55:5.
Galvveiæ 9:17.54:6.	Slego 9:5.55:16.

Sunt etiam in hac Baro de Atterith, Baro de Clare 9:22.54:14. & alij. Archiepiſcopus vnus qui Tvvenij vulgo Toam 12:19.55:46. reſidet, & Momoniæ adiudicatur, ſub quo hi ſunt.

Epiſcopi ſuffraganei.

Kilmako,	Auaghdoune
Olfine, Biſshops Helphen, forte. 10:13.54:49.	Clonfert 8:20.54.7.
	Moroo.

M E D I A, Hibernice *Myh*, Anglice *Meth*, quod ſit in ipſo Inſulæ medio, propter populi multitudinem, caſtrorum & oppidorum fortitudinem & pacem inde natam, vulgo *Camera* Hiberniæ vocatur, & in *Mediam* orientalem & occidentalem diuiditur. In Orientali eſt oppidum Droghda 12:34.54.54. In Occidentali Baro Deluiniæ 11:38.54:40.

Meridiani diſtant ratione paralleli 55:60. ad circulum maximum.


Miliaria Irlandica Com
5 10 15 20
Septen trio
Meri dies
Occidens
Occiden
Talis
Ocea
nus
The Yles and Stakes of Aran
S. Helens hauen
Cladogh bay
Ramshead
Scheape hauen
Sher hauen
Lough Swylli hauen
S. Helens head
The Read bay
Calebeg hauen
Slygath
The Bay of Bale Wylly
Dungal hauen
Enis Pyke
Dunbrose
The Bay of Slego
Nal moyan
West Bre anny
Lough Erne
Galway
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio



Septen
trio
Meri
dies
Oriens
MARE
HIBER
NICUM
SCOTI
AE
PARS
Yla insula
Arren
Kirk Morich
Ailsa
Ardsinsel
Pradda
Sanda
Cantyr
Gilleia ren
Dunna wart
The Mul of Cantyr
Dunbritan firth
L. Ryan
Cosvvel
The Mul of Galloway als The Mulis nuk
Glenlus ab.
Salsid ab.
Raghlyn
Donsborow head
Fayre forland
Cain Torboy
Barna downe
Aendone
Dromemark
Owyndirgh
Glanarme abb.
Stone otor
The Maydens
Olderflet hauen
Port Muc
The Kowe
Karreg fergus
Crosse ile
Copland iles
Helaine Harrons
Bangor ab.
The Bryalle
Skyr Martyne
North rock
South rock
Talbots colort
Smites castel
New castel
S. Patriks rok
The Monyl
Kilclesse
Angwys rock
Fornans town
Arglas
The Great ward
Donart
S. Johns point
Dundrome bay
Madarg point
Leyston
Kelkole
Grene castel
Point Knawbyl
Carlyngford hauen
Corbely
Flatbator knok
Poynt Donenany
Poynt Clogher
Terfokyn
Bewlyntoun
Old toun
Bullgan
The Bill
Lambay
Irlands eye
Hothe head
Dublyn hauen
S. Bennets yland
Dalkey
B. Conog
Old Court
North grounds
Dunwegh ca.
Lough Swylli hauen
Daghall als Tralle
L. Foyle hauen
Sher hauen
Owen Enis
New ca.
Kylmore
Derry
Cargen
L. Foyle
Clonelen
Glan
Conkien
Lough Eag
The Grange
Dungannon
Loug Erne
Formanogh
West Breanny
East Breanny
Monaghan
Clonard
Kylmore
Dundalk
Louth
Drogheda
Slane
Fingal
Ardee
Vriel
Trime
Offalia
Glan Hores
Newry
L. Coyn
Ardes
Leca
Euaugh
Lecale
S. Patricy montes
Dunsendal
Route
The Glan
Tiron
Belle
Nauan
Kells
Kylmore
Clogher
Mologhard kell
Cauan
Meath



Miliaria Irlandica Com.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
OCCIDENTALIS OCEANVS
MARE HIBERNICUM
VLTONIA
CONNACIA
TRECONNEL
TIRONE
Loug Eag
Lough Erne
Formanogh
WEST BREANNY
EAST BREANNY
The Vles and Stakes of Aran
Cladogh bay
Ramshead
Lough Swylli hauen
Daghall als Tralle
Yla insula
SCOTI
Arren
Dunbritan firth
The Mul of Cantyr
The Mul of Gal loway
S. Helens head
The Road bay
Calebeg hauen
The Bay of Sligo
Dungal hauen
Dublyn hauen
Galway
The Blak water
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio

HIBERNIAE III. TABVLA.

In qua Momonia & Lageniæ reliqua.

MOMONIA, Hibernicè *Movvn*, Anglicè *Mounster*, ad meridiem Hiberniæ sita, septem hodie Comitatus habet.

Kerriensis Comes Palatinus 8: 18.52:45.
Limmericensis 10: 6. 53. 13.
Corcagiensis 10: 16.52: 21.
Tripariensis Comes Palatinus 10: 43. 53: 11.
Sanctæ Crucis, vulgo Holy Crofs 10: 57. 53: 17.
VVaterfordiensis 11: 55. 52: 47. &
Desmoniensis 9: 22.52: 14. in quo etiam

MacKarti More Regulus Hibernicus, at'cliens Angliç, iuxta duos portus halecum piscatura nobiles, habitans.
Beare hauen 8:25.51:52. & Balti more baye 8: 40. 51:30. qui & Comes de Glencar 8: 30.52:32.
&
Baro Valentiæ 7: 36.52: 20.

Archiepiscopus vnus Cassiliæ residens 11: 2. 53: 7. cui subsunt sequentes Episcopi suffraganei.

VVaterford 11: 55. 52: 47.
&
Lismore 11: 3.52:36.
Korke 10: 16. 52: 21.
Clone 10: 50. 52: 15.
Rosse 9: 37. 51:52.
Ardigh, Ardhey forte 8: 44. 52: 17.
Limerike 10: 6. 53: 13.
Emelce.
Killa looe 10: 4. 53: 31.
Ardfert.

Est & in Momonia Episcopatus Dunkeran, alijs Dunkyrein 8: 42. 52: 24.

LAGENIA in antiquis Sanctorum vitis *Lagen*, incolis *Leighnigh*, Britannis *Lein*, Anglis *Leynster* dicta, tota maritoma ad ortum Hiberniæ iacet, & in decem Comitatus distinguitur.

VVeixford 12: 44. 53: 0.
Catherlagh 11:52. 53:36.
in quo etiam Comes Ormundiæ 11:28. 52:57. vel 10: 40.53: 44. f.
Baro Offiriæ 11: 10.53: 40.
Baronetus de Rheban.
Baro de Vdrona 11: 56. 53: 26.
Kilkenny 11. 30. 53: 17.
Dublinia 12: 40. 54: 27. sub hoc
Baro de Houth 12: 55. 54: 30.
Kildaria 11: 53. 54: 1.
Kyngstovvn, vel Philipstovvn & Offalia, Comitatus Regis 11: 24. 54:17.
Queneftovvn, vel Maryborough & Leafe, Comitatus Reginæ 11: 30. 53: 52.
Longfort 10: 38. 54:50. f.
Fernes 12: 36. 53: 21.
VVicklo 13: 2. 53: 49.

Archiepiscopus vnus in Lagenia, qui sedem suam habet Dubliniæ 12: 40. 54: 27. & Glandelachy, Glandeloyloug f. 12: 28. 53: 49. & Primas Hiberniæ nominatur, sequentes sub se habens suffraganeos Episcopos.

Elphine, Bisshops Helphen f. 10:13. 54: 49. tabula 2. Hiberniæ.
Kildare 11: 53. 54: 1.
Fernes 12: 36. 53: 21.
Offorie 11: 10. 53: 40.
Leighlin, alijs Laghlyn. 11: 49. 53: 29.

Meridiani distant iuxta rationem paralleli 53:60. ad circulum maximum.



Miliaria Irlandica Communia
Sinnei fluminis aliquot insulæ
2. Wenyns 3. More 4. Grenogh 5. Ray 6. Knyght yland 7. Gotes 8. Hoores 9. Neaph 10. Verfd 11. Dogh
12. Ryghan 13. Veak 14. Foyne 15. Lils 16. Conalead 17. Stragon 18. Round iland 19. Traaked 20. Grene 21. Clenemynogh
The bay of Galway
Galway
Glan Ricard.
Clare Com
Lymerick Co.
Conilangh
Tripper
Kyry
Glan Cary.
Dyngle bay.
Bantre bay
Balatymor baye.
Cape Cleare
Insulæ & portus aliquot in Balatymorbaye
Occidens
Septen trio
Meri dies


IRLANDIAE REGNUM.
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Mor Weridh Britannicè
Canalis S.ti Georgij Anglis
North grounds
Middel grounds
South grounds
Iuxta Kilkenny
2. Colon 5. Domefert
3. Roghel 6. Wemale
4. M. Kelles 7. Brydge
8. Upperclaragh
VERGINIVS
OCEANVS
Insulæ & portus aliquot in Balatymorbaye
6. Foddo
7. Bernes
8. Corton
9. Rysshe hauen
10. Hard hauen
11. Skollegh hauen
Septentrio
Meridies
Oriens
Wexford hauen
Waterford
Tuskard
Cone more
Cone begh
The hauen of Waterford
Kilkenny
Ormond
Offalia
Lease
Osere
Cat Vdrone
Water
Wexford
Glan de loy lough
Arcklow
Wicloe
Bray
Old Court
Donegmore
Carrickenew
Thoorde
Roseley
Grenord
Black rok
Saltes
Brand pron
Barels
Ardmore
Capel
Yoghall hauen
Cotton
Cork beg
Kynsale



IRLANDIAE REGNUM.
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Miliaria Irlandica Communia
Mor Weridh Britannicè
Canalis Sti Georgij Anglis
VERGIVIUS
OCEANUS
The bay of Galway
Bantre bay
Sinnei fluminis aliquot insulæ
Iuxta Kilkenny
Insulæ & portus aliquot in Balatymorbaye
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens

HIBERNIAE
IIII. TABVLA.

Quæ orientalem Vltoniæ partem continet, & ſequentia territoria inſpectori offert.

Glandeboy, Tirone, Arde, Lecale, Euaugh, Arthule, Nevvry, Mourne, Fuſe, Vriel, & alia plura. Ciuitates quoque Armack & Dovvne, quarum illa ſedes Archiepiſcopalis & totius inſulæ metropolis dicitur: hæc ſedes Epiſcopalis S. Patricij, Brigidæ & Columbæ ſepultura inſignis.

Meridiani diſtant iuxta rationem paralleli 55:30. ad circulum maximum.

X


Septen trio
Meri dies
Occidens
Cargen Ouer
Lemmowod
Glan Conkien
The Grange
L. Antre
The Bowlnl
Gallen fl.
C. Dona
Bellenecho: ledg
Benbale
Tiron
The Blak valwe
Bilneman
Corle
V
L
Slew Bagh
Dunganon bar
Dunganon
Balene Segert
Dertre
C. Skie
TIRO: NE
Benburk
Clogher
Knard
Carmonag her
Gallyn flu.
Armagh
Morre vel Magnus flu.
Mologanody
Lough Erne
Lacus Eagh
Scottes
Brasilogh
Terlogh
Dertre
Belleter bard
Lo gh thie
Monaghan
T
E
The Valley of Mologassthe
Mologaß. he
Clonard
Kynnarde
EAST
Machre bulk
BREANNY
Gare
Slew
Louth
F V
Louth Cō.
Knocg helusft
Roche L.
C. Roche
Fernei
Fer: nei
New castel
Donemayne
Dronowal
Dundalk
B. Castelton
Philipstoun
Donewoghyn
B. Agard
L. Eages
Resan flu.
B. Riagh
Lysgean Broiaugh
Bangh Regan
Kylpatryk
Kyllykole
Whitrath
B. Thoma
B. Arthure
C. Mylle
Brakan
B. Henry
B. Garland
B. Talent
B. Roy
Stablanon
B. Richard
B. Cook
Bale How
Ardragh rok
Ardragh
Lysgean Vri naugh
Almasshe rok
Ruskey
Lough flu.
Mologhard
Dromasel
Arde
Clogh Ragh
New ca.
L. Rammore
B. Truste
Almasshe
L. Honen
EAST ME
VR IEL
Clogh Rayne
Seden
Arde flu.
Lynnart
Tologaster
C. Cow
Capok
Doneler
B. Hasker
Cyton
B. Postok
Bale water
Nobler
B. Hylyan
Berabert
Donerath
Mouknew. ton
B. Keny
Bewlyntown
Garstown
Raphan
Rahed
Rhan
B. Steplyn
Kyl Patryk
B. Garland
Ladaruth
Crewod
Drogheda als Dradath
Boyne flu.
Smyth uorn
Coupe
Doffe flu.
Bale casta. lyn
B. Trw
Kelle
THE
B. Payne
B. Rose
Grangeketh
B. Dothe
Banna flu.
Edendone. bau.
C. Thome
C. Moubray
Karegfergus
GLAN DE BOY
Lock an
Belfast
Freerstone
Malagand
Kelm: agh
Gallouche
Morolok
Kelrate
Kil.
Kann
Keil.
Karuh
Kinnala
Coshe flu.
Lasle Bann flu.
L. Brykhyn
Kilmore
EVA
VGH
R
Banne flu.
Glan Michael
Dronogagh uel Donogmore
Lossehonen
B. Minre
L. Hyll
Lattenerie
ARTHVLE
L. Karne
Slew Gyr. ne
Dromelrisse
NE WRY
Fedan
Narrow water
Bradok m
Gallen m
Tellene
Crisselne
L. Shok
Rosterea
S
E
Fagart
Mynagh m
Coley et ometh
Carlingford
Grange
Kelmore
Newton
B. Lok
Ranen bugh
Dundalk bay
Doneweghyn flu
Waren flu
Poynt Donenany
C. Waren
Donenany
Dronekan
Glasspestel
Berineth
Dromeshalen
Poynt Clogher als Terfokyn head
Terfokyn
The hauen of Dradath
Byll rok
Old town
Cassel hasard
Belaghen
Point knoughbly
Corbely
Blachator knok
Kelkule
Grene
The top of ẏ montain fote
Bennyng


VLTONIAE ORIENTALIS. PARS
MARE
HIBER
NI
CVM
Septen trio
Meri dies
Oriens
7 Kerne Shalgue or huntinghill
6 Woodborne abb.
5 Jalthamore
4 Cloughakirie.
3 Belwharsakel or Mar. shalltown
2 Kernbroke
Loca aliquot sub Dondrome
2 Corow whynaid
3 North water
4 Medel water
5 South water
6 Dommomore flu.
7 Honodetokere flu
8 Drommena
9 Slew wyaghno
10 C.Dodall
11 C.Carlyngford
12 Grene hord
13 Litle eiland
14 Great eiland
Miliaria Irlandica Com.
Miliaria Irlandica Parua
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Stone Otor
The Maydens
Corane
Olderflet
Olderflet hauen
Port Muck
Maghees ile
Kow
Blak head
Kilbaine or whit head
Laune
Crosse ile
The Baye of Karegfergus
Karegfergus
Copland iles
Helayne bar. rons
Horologhe
Bangor abb.
The Bryalle
Skyr martyn
North rock
Spordes castel
South rock
Smites castel
S.Patriks rock
New castel
The monyl
Tarragh als Bull
Strangford hauen
Anguys rok
Kilhard point
Donart
S.Iohns point
Dondrome als Holy baye
Carlyngford hauen
Pont knoughbill
Castell hasard
Dundalk
Poynt Donenany
Poynt Clogher als Terfokyn head
Terfokyn
The hauen of Dradath
Bryll rok
Old town
Lough Coyn
Hiles Co.
Kinnala
Belfast
Bewley
Lock an
Mourne
Glan Michel


VLTONIAE ORIENTALIS, PARS
Miliaria Irlandica Com. 14
Miliaria Irlandica Parua
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
MARE HIBERNICVM
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Lacus Eagh
Lough Erne
TIRONE
VLTER
ARTHVLE
EVAGH
FVES
VRIEL
EAST MEATHE
EAST BREANNY
The Valley of Mologasshe
The Blak valwe
The Grange
Karegfergus Com.
The Baye of Karegfergus
Dondrome als Holy baye
Loca aliquot sub Dondrome
1 Corow wirnaid
2 North water
3 Medel water
4 South water
5 Dommonore flu.
6 Honodetokere flu
7 Honodetokere flu
8 Drommena
9 Slew wyaghno
10 C. Dodall
11 C. Carlyngford
12 Grene bord
13 Little eland
14 Great eland
Louth Co.
Fernei
Dundalk
Armagh
Dunganon
Copland iles
Stone Otor

HIBERNIAE
V. TABVLA.

Continens VDRONE Baroniam, partem Comitatus Reginæ, ac Dominij Fortonelij. In Vdronis medio iacet Ciuitas Laghlyn alijs Leighlin, Episcopali ſede ornata. 11:49. 53:29.


Septentrio
Catherlagh
Johns town
Ben Querry
Garo
Baragh flu.
Reginæ Comitatus
Balymuleran
hock flu.
Staplers town
Parke
B. Carrik
Racorrak
Kimle
CA
Barnyar ghore
Clogh Gre nant
B. Growen
B. Bren
B. Henry
B. Bare
Castlyn
Tenny flu.
Clonemuske
B. Lowe
Knok Bowre
Caronlosse
B. Baltar
Rauen den
Cloghcristi
B. Rane
Tolocren
Coruen
Old town
Carybonden
Ydogh
Seskyn Rother
Orcharde
Urne
B. Tarsen
Seskyn
B. Bola
Raphad
Corincloe
Knockenoye
Caros mosery
Laghlyn
Kyllicoryn
C. Donye
old Laghlyn
Agha
Bure Duffe
Rahellyn
Rahedin
Kyldrine
Rosse
Garrywret
Kellynen
Dum Raghlyn
Wil. Roeystown
Radusse trenche
Clontoyle
B. Cow
Fulse
Kyllarte
B. Moone
Synkyll
Court Fenour
Temple Nyuenne
Seskyn Reyne
Knok bellique
Courtthonder
Reybalte Mul. lyn
Kilmaloque
Kermston
KYLKENNY
Kilkrute
Glorum
B. Loughane
Kylgrany
Dontomake
Knock. Olarde
B. Reiglyn
Claymoney
Coradrane
B. Helen
Clowater
Miliaria Anglica
Barow als
Kilcumyn
B. Selerk
B. Dore
Tondertea
Clongosh
Knok Squyre
1
2
3
Barogh
B. Comyn
Kyllatrum
COMI
TATUS
fluuius
Bonase
Killen
VDRONE, IRLANDIÆ, in Catherlagh Baronia.
Carrik Leygh
Similine
Mamolo



Septentrio
Catherlagh
Johns town
Courte Kyllaryk
Freyers town
Ben Querry
Borayne flu.
Graynforte
Staplers town
B.Corrak
B.Carrik
Parke
Racorrak
Mibel
Kimle
Kels
C A T H E R
Ratow
B.Henry
Castlyn
B.Bren
B.Bare
Kylmore
Tulmoyon. nio
Knok Bowre
Kylkole
Mynde
B.Lowe
B.Nonrye
Carynlynlyne
B.Baltar
Cargen: spiden
Temple fether
B.Rane
Kilknock
Carybonden
Colon Mashonen
Urne
B.Traden
B.Tarsen
Fortoneley dominium
Raphad
Kilbraker
B.Trast
B.Clonen
B.Bramle
Knockenoye
Kyllucoryn
Kylkonen
Agha
Bure Duffe
Kylnuglyn
L A G H
Rahedin
Kyldrine
Fennog
B.Teg
B.Knohan
Wil.Roeystown
B.Temyng
Clontoyle
B.Cow
Droslew
B.Moone
COMITATUS
Reyne
Knok bellique
Clone
Kermiston
Cilmaloque
Caros wod
B.Loughane
Raynele
Glorum
Borayne flu.
Knock. Olarde
Drumffey
B.Reiglyn
Cloghendel
Reynughery
Coradrane
Clowater
Tonroe
Kilcumyn
B.Selerk
B.Dore
Clongosh
Ranglorum flu.
Knok Squyre
Kylemonde
Raghen. der
B.Comyn
Kyllatrum
The middel water
Bonafe
Killenerk
Kynnagh. flu.
Carrik Leygh
Knock Brandof
Carrikbrack
Baruas cally
Smiline
Mamolode hill
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio


Septentrio
Reginæ Comitatus
CATHER
LAGH
COMITATUS
Fortoneley dominium
Ydogh
KYLKENNY
COMITATUS
Miliaria Anglica
VDRONE. IRLANDIÆ in Catherlagh Baronia.
Catherlagh
Johns town
Courte Kyllaryk
Freyers town
Graynforte
Barow als Burgh fluuius
Borayne flu.
Ratow
Mynde
Kilknoek
Laghlyn
old Laghlyn
Radusse trenche
Synkyll
Tenny flu.
Knock Brandof
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio

ANGLIA

ANGLIAE REGNVM Albionis pars maxima ab Anglis inter Iutas & Saxones circa Slesvvicum in Cymbrica Chersoneso sitis, nomen accepit. Vnde autem dicti sint Angli, varia est doctorum opinio, eiusque rei cupidum Lectorem eo relegamus. Angliæ Rex supremam potestatem & merum Imperium habet, nec in Imperij clientela est, nec inuestituram ab alio quouis accipit, nec præter Deum, superiorem agnoscit. Eius subditi vel sunt Laici vel Ecclesiastici: Item sunt vel nobiles vel plebei. Nobiles sunt vel maiores: vt Duces, Comites & Barones: vel minores vt Equites aurati, Armigeri & qui vulgo generosi & Gentelmen dicuntur. Hi omnes aut Hæreditario iure his titulis gaudent aut ijsdem virtutis ergo à Rege exornantur. Ducis autem nomen soli Regis filio natu maximo hoc tempore conuenit: quamuis olim plures eo titulo insigniti fuerint. Plebei, ciues sunt, qui in sua quilibet vrbe publicis funguntur muneribus & in Parlamentarijs Angliæ comitijs locũ habent: vel ingenui, quos Legales homines lex vocat & ex agris quos optimo iure tenent, quadraginta ad minimum solidos quotannis colligunt: vel opifices, qui mercede operam locant. Diuiditur autem tota Anglia in Comitatus quos vel conuentus vel pagos propriè & latine voces. Angli vero peculiari vocabulo Shyres appellant à Scyre Saxonica dictione, quæ partiri & diuidere significat. Comitatus vero in Centurias (quæ in nonnullis partibus VVapentaches à tactu armorum nominantur) & hæ in decurias diuiduntur. In his Comitatibus difficilioribus temporibus, præfectus Regius, quem Lieutenant vocant, ne quid detrimenti respublica capiat, constituitur. Singulis vero annis nobilis aliqnis ex incolis præficitur, quem vicecomitem, quasi vicarium Comitis & Anglica lingua Shyriffe, id est, Comitatus præpositum vocant: qui etiam Comitatus vel Prouinciæ Quæstor recte dici potest. Eius enim est publicas pecunias prouinciæ suæ conquirere, mulctas irrogatas vel pignoribus ablatis colligere, & ærario inferre: Iudicibus præsto adesse, & eorum mandata exequi: Duodecim viros cogere, qui in causis de facto cognoscunt & ad iudices referunt (Iudices enim apud Anglos iuris solum & non facti sunt iudices) condemnatos ad supplicium ducere & in minoribus litibus cognoscere. In maioribus autem jus dicunt iustitiarij, quos olim itinerantes, nunc Iustitiarios ad Assisas vocant, qui quotannis hos Comitatus bis obeunt, vt de causis cognoscant & de incarceratis sententiam ferant. Hi autem ab Henrico II. instituti vel potius restituti iurant se cuilibet ius suum conseruaturos illæsum.

Nomina Comitatuum hæc sunt.

Cantium 21:30.51:15.
Southsexia 20:30.50:50
Surria 20:20.51:16.
Hartfordia 20:37.51:59
Essexia 21:24.51:50

Southamtonia 19:13.50 56
VViltonia 18:29.51:15
Dorcestria 17:49.50:48
Somersetus 17:24.51:20
Deuonia 16:10.50:54.
Cornubia 14:50.50:20

Buckinghamia 19:38.52:15
Bedfordia 20:10.52:25
Huntĩgdonia 20:30.52:38
Cantabrigia 20:49.52:30
Suffolcia 22:0.52:40.
Norfolcia 21:50.53:10

Berceria 19:30.51:38
Oxonia 19:17.52:0
Glocestria 18:8.52.13
Monumetha 17:32.52:15
Herefordia 17:34.52:32
VVigornia 18:10.52:38
Salopia 17:25.53:20
Staffordia 18:10.53 24

Northamptonia 19:42.52:32
VVarvvicum 18:56.52:39
Lecestria 19:28.52:2
Derbia 18:58.53:27
Nottinghamia 19:22.53:28
Lincolnia 20:2.53:49
Rutlandia 19:58.53:4.

Eboracum, York 19:24.54 43
Dunelmẽs. epi. 18:59.55:45
Northũbria 18:30.56:20
Cũberlandia 16:50.55:50
VVestmerlandia 17:20.55:30

Lancastria 17:16.55:1

Middelsexia 20:30.51:40

Cestria Comitatus Palatinus 17:8.53:55

Denbigh 16:30.53:57
Flint 16:49.54:0
Montgomery 17:0.53:13

Caernaruan 15 22.54:0.
Merionidh 16:0.53:28
Anglesey 15:20.54:10

Radnor 17:4.52:50
Brecknok 16:42.52:25
Glamorgan 16:20.52:0

Caermarden 15:29.52:17
Denbrock 14:47.52:8
Cardigan 15:5.52:36

Quod ad Ecclesiasticam jurisdictionem attinet, duas nnnc habet Anglia prouincias. Archiepiscopos item duos: Cantuariensem totius Angliæ Primatem & Eboracensem, quibus subsunt Episcopi sequentes

Sub Cantuariensi Archiepiscopo, qui & Roffensis est, subsunt Episcopi:

Londinensis 20:41.51:34
Cicestrensis 19:55.50:50
VVintoniensis 19:12.51:10.
Salisburiensis 18:34.51:14.
Exoniensis, Excester 16:32-50:49
Bathoniensis 17:50.51:38
& VVellensis simul 17:34.51:25
Glocestrensis 18:8.52:13
VVigorniensis 18:10.52:38
Herefordensis 17:34.52:32

Couentrensis 19:4.52:49.
& Lichfeldensis 18:36.53:12
simul
Staffordiensis 18:10:53:24
Derbiensis 18:58.53:27
Lincolniensis 20:2.53.49
Salopiensis 17:25.53:20.
Eliensis 21:0.52:45
Nordovicensis 22:10.53:8
Oxfordiensis 19:18.52:0

Petriburgensis 20:26.52:58
Bristoliensis 17:37.51:45
Meneuensis ad fanum
S. Dauidis 14:20:52:25
Landauensis 16:47.51:52
Banchorensis 15:37.53:5
Assaphensis siue Elvvensis 16:28.54:3

Sub Archi-


SCOTIAE PARS
HIBERNIAE PARS
MARE HIBERNICUM
MARE VERGIVIUM
OCEANUS
Mania insula
Anglesey insula
Nomina Cassiteridum
1 Sylley
2 Bryadh
3 Tryftraw
4 S.Helene
5 S.Martin
6 S.Mary
7 S.Agnes
8 Aneth
Cassiterides olim nunc Syllyes & Sorlings insule.
Seven stones
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Occidens
Septentrio
Meridies


ANGLIA
regnum
Miliaria Anglica parua.
OCEANVS
GERMANICVS
OCEANVS BRITANNICVS
Hollandiæ extrema
Zelandiæ pars
Belgij pars
GALLIAE CONFINIA
Norfolcia
Cantium
Berceria
Middelsex
London
Oriens
Sep tentrio
Meri dies


ANGLIA regnum
Miliaria Anglica parua.
SCOTIAE PARS
HIBERNIAE PARS
MARE HIBERNICVM
MARE VERGIVIVM
OCEANVS GERMANICVS
OCEANVS BRITANNICVS
Belgij pars
GALLIAE CONFINIA
Hollandiæ extrema
Zelandiæ pars
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio

Sub Archiepiſcopo Eboracenſi vero ſubſunt Epiſcopi:

Ceſtrienſis 17:8. 53:55 Dunelmenſis 18:59. 55:45 Cariolenſis alias Carlyſſe 17:14. 56:1.
Item Manniæ Epiſcopus in Bala Curi 14:44. 55:27.

Angliæ tribunalia ſiue iuris fora, quas etiam curias dicimus, in triplici ſunt differentia. Alia enim ſunt Eccleſiaſtica: alia temporalia, & vnum mixtum, quod Parlamentum vocant, & ex tribus Angliæ ordinibus conſtat & totius Angliæ corpus repræſentat. Hoc à Principe pro arbitrio indicitur ſummamq; & ſacroſanctam authoritatem habet in Legibus ferendis, confirmandis, antiquandis, interpretandis, & in omnibus, quæ ad Reipublicæ ſalutem ſpectant. Fora temporalia ſunt duplicia, iuris ſcilicet & æquitatis. Iuris fora ſunt, Bancus Regius, Curia cameræ ſtellatæ, Scaccarium, Curia VVardorum & Liberationum, Admiralij, Aſſiſæ & alia quædam obſcuriora quæ omittimus. Bancus Regius ita dictus, quod rex ipſe in eo præſideat, Coronæ placita tractat. Camera ſtellata ſuperiori ſeculo inſtituta fuit, vt ibi tractarentur Criminalia, vt periuria, impoſturæ, dolus malus, &c. Bancus communis, quia communia placita inter ſubditos ex iure anglico, quod commune vocant, in hoc diſceptantur, nomen habet. Scaccarium à tabula quadrangula ad quã aſſidetur nomen traxit, in eo omnes cauſæ audiuntur, quæ ad fiſcum pertinent. Curia VVardorum, à pupillis, quorum cauſas tractat nomen habet. Nam cum aliquis moritur, qui poſſeſſiones à Rege tenet, tam hæredes quam eorũ patrimonium redditusque in Regis poteſtate & tutela ſunt, donec alterũ & viceſimum ætatis annum compleuerit. Admiralij curia res maritimas tractat. Aſſiſæ, quas dicimus, in quolibet Comitatu bis anno habentur, in quibus duo Aſſiſarum Iuſticiarij ad hoc deputati cum Eirenarchis ſiue pacis Iuſticiarijs comitati & de ciuilibus & de criminalibus cognoſcunt. Loca autem & tempora in vnoquoq; comitatu edicto publico quindecim ante Aſſiſas diebus denuntiantur. Fora æquitatis ſunt Cancellaria, Curia requeſtarum, Concilia de limitibus VValliæ & parte Boreali: Cancellaria à Cancellario, qui ibi præſidet nomen traxit. In hac ex æquo & bono iudicatur, & ſummum ius, quod & ſumma crux videri ſolet, temperatur. Requeſtarum curia, pauperum & Regiorum famulorum cauſas audit.

Eccleſiaſtica fora præcipua ſunt Synodus quæ conuocatio Cleri dicitur & ſemper ſimul cum parlamento habetur. Et Synodi prouinciales in vnaquaque prouincia. Poſt hæc Archiepiſcopi Cantuarienſis curiæ numerantur, videlicet Curia de arcubus à loco ſic dictus: cui iudex præeſt, Decanus de arcubus appellatus, qui ad omnium in Cantuarienſi prouincia appellationes reſcribit. Curia audientiæ, quæ omnes prouincialium querelas, cauſas & appellationes recipit. Curia prærogatiuæ, in qua Commiſſarius de hæreditatibus ab inteſtato ſeu teſtamento delatis, ius dicit. Curia facultatum, in qua præfectus conſtituitur, qui deſideria cognoſcit eorum, qui Eccleſiaſtici iuris, quandoq; rigidi atq; ſtricti relaxationem petunt, & regiſtrarius, qui conceſſas diſpenſationes in ſcripta refert. Curia peculiarium, ad quaſdam parochias ab Epiſcopali iuriſdictione in nonnullis diocœſibus ſeparatas & Archiepiſcopo Cantuarienſi peculiares ſpectat.

Academiæ in Anglia ſunt tres. Oxonienſis 19:18. 52:0. Cantabrigienſis 20:50. 52:31. & Londinenſis 20:41. 51:34.

Medius Meridianus 18:20. reliqui ad hunc inclinantur ratione 52:55. parallelorum.

ANGLIAE
II. TABVLA.

Quæ continet

Northumbriam, Cumberlandiam Comitatus, & Dunelmensem Episcopatum.

Meridiani distant iuxta rationem 56:15. Paralleli ad circulum maximum.

XIII.


NORTH'VMBRIA, CVMBERLANDIA, ET DVNELMENSIS Episcopatus.
Miliaria mediocria Angliæ
SCO
PARS
Esk dalia
Anandia
MARE HIBERNICUM
Solway Fryth
CVMBERLAND
LANCASTRIA
WESTMORLAND
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Septentrio
Occidens
Meridies


Septentrio
Meridies
Oriens
MARE
GERMA
NI
CVM.
NORTH
VMBRIA
DVNELMENSIS
EPISCOPATVS
EBORACENCIS
COMI
TATVS PARS
Per Gerardum Mercatorem
Cum Privilegio
Holy iland
Farne Iland
Coket Iland
Berwick
Tynmouth ca.
Durefme
Hartlepoole
Middleburgh
Pictorum murus
Coket dale
Reades dale
Tees dale
Carlile


NORTHVMBRIA, CVMBERLANDIA, ET DVNELMENSIS Episcopatus.
Miliaria mediocria Angliæ
SCOTIÆ PARS
MARE GERMANICUM
MARE HIBERNICUM
NORTHVMBRIA
CVMBERLANDIA
WESTMORLANDIA
DVNELMENSIS EPISCOPATVS
EBORACENCIS TATUS PARS
LANCASTRIA
Esk dalia
Anandia
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens

ANGLIAE
III. TABVLA.

Sequentes continens Comitatus,

VVestmorlandiam, Lancastriam, Cestriam, Caernaruan, Denbigh, Flint, Merionidh, Montgomery & Salopiam.

CVM INSVLIS:

Mania, quę etiam Mona & à Ptolomæo Monoeda, quasi remotior Mona ad differentiam alterius ac sequentis Monæ sic dicta: Comiti Derbiensi paret, qui huius Manniæ Regulus appellatur.

Anglesey, quasi Angliæ insula, alias Mona, quæ ob fertilitatem Mater VValliæ dicitur, olim antiqua Druidum sedes, tenui tantum freto Menai à Britannia continente diuisa. Proprium suum habet Comitem.

Meridiani distant ratione 54:30 Paralleli ad circulum maximum.


WEST: MORLANDIA, LANCASTRIA, CESTRIA, CAERNARVAN, DENBIGH, FLINT, MERIONIDH, MONTGOMERY, SALOPIA
Cum insulis MANIA ET ANGLESEY.
Miliaria Mediocria Angliæ
MARE
HIBERNICUM
MANIA
ANGLESEY
CAERNARVAN
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Kirk Brigid
Ramsey bay
Kirk Michael
Douglas
Kirk Christ
Bala
Port Iren
Mary porlgill
The Calfe of Man
Holyhead
Aberfraw
Beumaris
Bangor
Snowden hill
Bardsey
Barmouth
Aberystoyth


Septentrio
Meridies
Oriens
CVMBERLAND
WESTMORLAND
LANCASTRIA
EBORACVM
CESTRIA
DENBIGH
FLINT
MERIONIDH
MONTGOMERY
SALOPIA
STAFFORDIA
DERBIA
CARDIGAN
RADNOR
HEREFORDIA
WIGORNIA
ANGLESEY
Ramsey bay
Laxa portus
Kirk Concane
Douglas
Calfe of Man
Mary porlgill
S. Michael
Renoldes waye als Port Darbye
Rushyn ca.
Whitbauen
Egremond
S. Bees
Drig
Rauenglas
Seaton
Whitbek
Millum cas.
Walney chap.
Foulney iland
The pile of fowdray
Cokerham
Lancaster
Preston
Poton
Bysham in the fyle
Formbye
Altmouth
Wallase
Hilbre
Leuerpool
Warrington
Chester
Clwyd flu.
Bangor
Beumaris
Conway
Harlegh
Barmouth
Llangylinyn
Towen merionech
Abery stoyth
Kendall
Appleby
Kirkby Lonsdale
Manchester
Wigan
Bolton
Stopford
Nantwiche
Whitchurch
Shrewsburye
Wellington
Newport
Ludlow
Bridgenorth
Wulurhampton
Kedermyster
Knighton
S. Harmon
Riader gowye
Rydal flu.


WEST-MORLANDIA, LANCASTRIA, CESTRIA, CAERNARVAN, DENBIGH, FLINT, MERIONIDH, MONTGOMERY, SALOPIA
Cum insulis MANIA ET ANGLESEY.
Miliaria Mediocria Angliæ
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
MARE
HIBERNICUM
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
MANNIA
ANGLESEY
CVMBERLANDIA
WESTMORLAND
LANCASTRIA
EBORACVM
CESTRIA
DENBIGH
MERIONIDH
MONTGOMERY
SALOPIA
STAFFORDIA
CARDIGAN
RADNOR
HEREFORDIA
WIGORNIA

ANGLIAE
IIII. TABVLA.

In qua hi ſunt Comitatus,

Cornubia, Deuonia, Somerſetus, Dorceſtria, VVil-
tonia, Gloceſtria, Monumetha, Glamorgan, Ca-
ërmarden, Penbrock, Cardigan, Radnor, Brek-
noke, Herefordia & VVigornia.

Meridiani poſiti ſunt ex ratione Paralleli 51:30.
ad circulum maximum.

XV.


MARE HIBERNICUM
CORNVBIA, DEVONIA, SOMERSETVS, DORCESTRIA, WILTONIA, GLOCESTRIA MONVMETHA, GLAMORGAN, CAERMARDEN, PENBROK, CARDIGAN, RADNOR, BREKNOKE, HEREFORDIA, & WIGORNIA.
Lethowsow quæ recedente æstu nudata tantum apparet, vulgo The Gulfe
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Lundye
Ramsey
Cardigan
Pen Brok
Car Marden
Devon
Dart more
Cornwal
West Gower
Trewent
Tintagel ca
Sennan
S. Gouens point
Lizard point


Septentrio
Meridies
Oriens
SALOPIAE PARS
STAFFORDIA
MONTGOMERY
RADNOR
HEREFORDIA
WIGORNIA
WARWICK
BREKNOK
MONVMETHA
GLAMORGAN
GLOCESTRIA
OXONIVM
BERCERIA
WILTONIA
SOMERSETTIA
DEVONIA
DORCESTRIA
SOUTHAMPTONIA
OCEANVS BRITANNICVS
Miliaria Anglica communia
5 10 15 20 25 30
Lundye
Flatholm
Stepeholm
The point of the race
Portland ca.
Ile
17
18
52
51


CORNVBIA,
DEVONIA, SOMER-
SETVS, DORCESTRIA,
WILTONIA, GLOCESTRIA
MONVMETHA, GLAMORG-
AN, CAERMARDEN, PEN-
BROK, CARDIGAN, RAD-
NOR, BREKNOKE, HE-
REFORDIA & WI-
GORNIA.
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio
OCEANVS BRITANNICVS
Maliaria Anglica communia
SALOPIAE PARS
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens

ANGLIAE
V. TABVLA.

Hos continet Comitatus,

Eboracum, Lincolniam, Derbiam, Staffordiam, Notinghamiam, Leceſtriam, Rutlandiam, & Norfolciam.

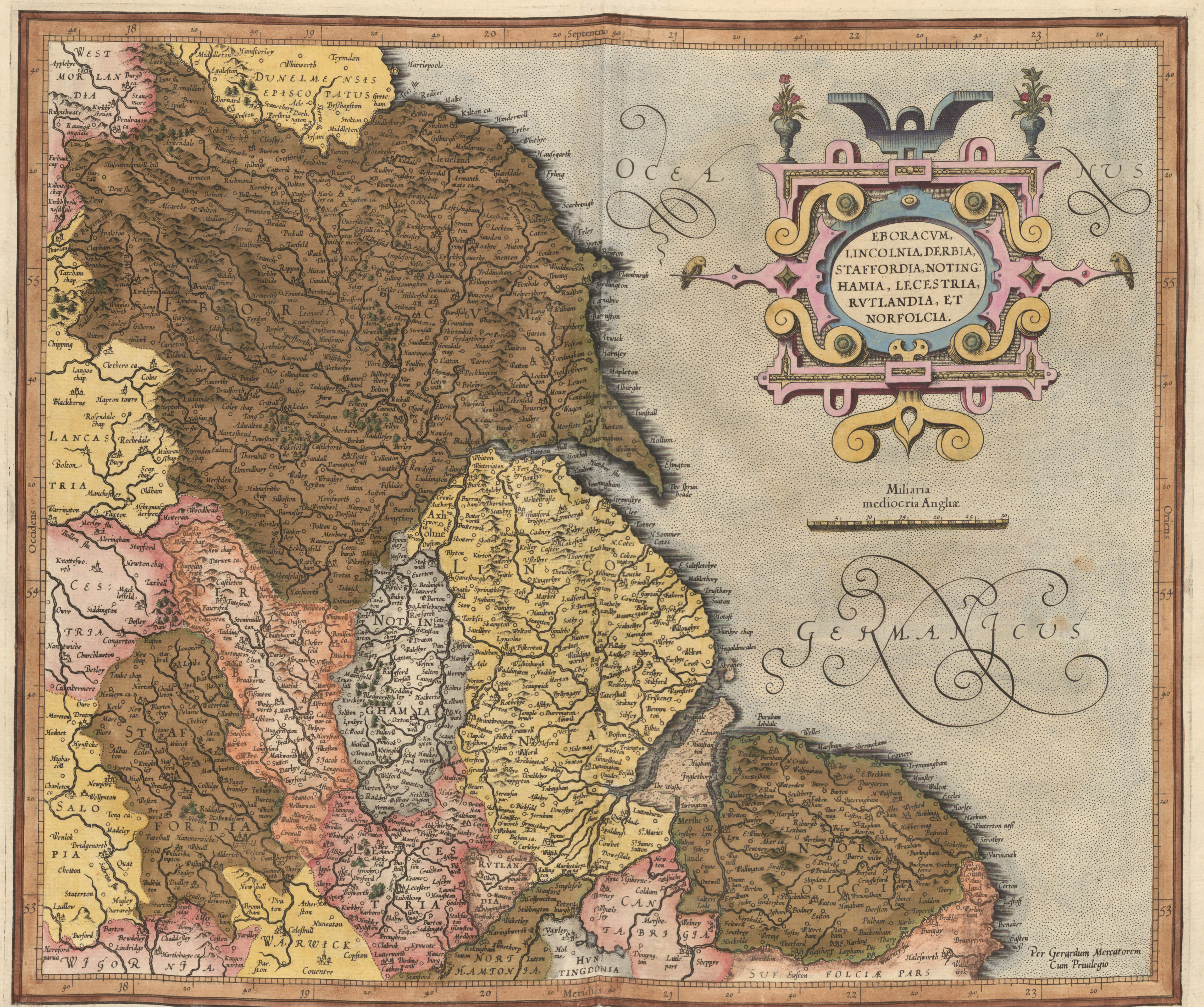
Meridiani diſtant iuxta rationem Paralleli 54:30: ad circulum maximum.

XVI.



Septentrio
Meridies
Occidens
WEST MOR LAN DIA
DUNELMENSIS EPISCOPATUS
EBORACUM
Cleueland
LANCASTRIA
CESTRIA
DERBIA
NOTINGHAMIA
LINCOLNIA
STAFFORDIA
SALOPIA
LECESTRIA
RUTLANDIA
WARWICK
WIGORNIA
NORTHAMTONIA
HUNTINGDONIA
CANTABRIG
Axholme
OCE
Hartlepoole
Scarbrough
York
Richmond
Tadcaster
Ledes
Rochdale
Manchester
Bolton
Stopford
Lancas
Couentre
Nuneaton
Staerton
Ludlow
Bridgenorth


EBORACVM, LINCOLNIA, DERBIA, STAFFORDIA, NOTING HAMIA, LECESTRIA, RVTLANDIA, ET NORFOLCIA.
OCEANVS GERMANICVS
Miliaria mediocria Angliæ
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Oriens


EBORACVM, LINCOLNIA, DERBIA, STAFFORDIA, NOTINGHAMIA, LECESTRIA, RVTLANDIA, ET NORFOLCIA.
Miliaria mediocria Angliæ
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens

ANGLIAE
VI. TABVLA.

In qua hi Comitatus,

VVarvvicum, Northhamtonia, Huntingdonia, Cantabrigia, Suffolcia, Oxonium, Buckinghamia, Bedfordia, Hartfordia, Eſſexia, Berceria, Middelſexia, Southhamtonia, Surria, Cantium & Southſexia.

Inſula quoque,

VVight, Anglis, Guith Britannis, Vecta olim. Tam modico interfluente Euripo Solent olim dicto, à continente Britanniæ auulſa eſt, vt cohæſiſſe videatur, vnde etiam Britannicum illud nomen Guith, quod diuortium denotat, factum videtur. Bellicoſæ gentis altrix: in illas Eccleſiaſticam iuris dictionem Epiſcopus VVintonienſis, Ciuilem vero Comes Southhamtonienſis habet.

Meridiani poſiti pro ratione Paralleli 51: 45. ad circulum maximum.



Sep: 21 tentrio
LECESTRIAE PARS
WARWICK
WIGORNIA
NORTHAMTONIA
HUNTINGDONIA
CANTABRIGIA
BEDFORDIA
BUCKINGHAMIA
OXONIUM
GLOCESTRIAE PARS
HARTFORDIA
ESSEXIA
MIDDLESEXIA
BERCERIA
WILTONIAE PARS
SOUTHAMTONIA
SURREIA
SOUTHSEXIA
DORCESTRIAE PARS
WIGHT
Rut: landia
London
Oxford
Cambridge
Salesbury
Portesmouth
Chechester
Occidens
OCEANUS BRITANNIC
Me 21 ridies


Warwicum, Northhamtonia, Huntingdonia, Cantabrigia, Suffolcia, Oxonium, Buckinghamia, Bedfordia, Hartfordia, Essexia, Berceria Middlesexia, Southhãtonia Surria, Cantiũ & Southsexia.
NORFOLCIÆ PARS
SVFFOLCIA
ESSEXIA
CANTIVM
GALLIAE PARS
BRITANNICUS
Miliaria Anglica magna
parua
Septentrio
Oriens
Meridies


Warwicum,
Northamtonia,
Huntingdonia, Cantabrigia, Suffolcia, Oxonium, Buckinghamia,
Bedfordia, Hartfordia,
Essexia, Berceria, Middelsexia, Southhātonia
Surria, Cantiū &
Southsexia
Sep tentrio
Me ridies
Occidens
Oriens
OCEANUS BRITANNICUS
GALLIAE PARS
Miliaria Anglica magna
parua
NOR FOLCIÆ PARS
LECESTRIÆ PARS

ANGLIAE
VII. TABVLA.

Has quatuor Insulas sub Anglorum Imperio comprehensas habet: quarum priores duæ videlicet Mona antiqua sedes Druidum, Britannis Mon, Tirmon, & Ynis Dowil, id est, insula opaca, Anglis Anglesey 15: 20. 54: 12. & Vecta, Britannis Guith, vulgo Wight dicta 19: 14. 50: 40. ad littus Angliæ, posteriores vero duæ Garnesay 17: 30. 49: 16. & Jarsay 18: 10. 48: 56. iuxta Galliæ littus sitæ.

Si quis plura de Britannicis Insulis scire desiderat, is legat Georgium Buchananum, Guilielmum Camdenum, Iohannem Leslæium, Richardum Staniburstum & Raphaelem Holinsheadium, qui diligentißime has insulas descripserunt.

XVIII.

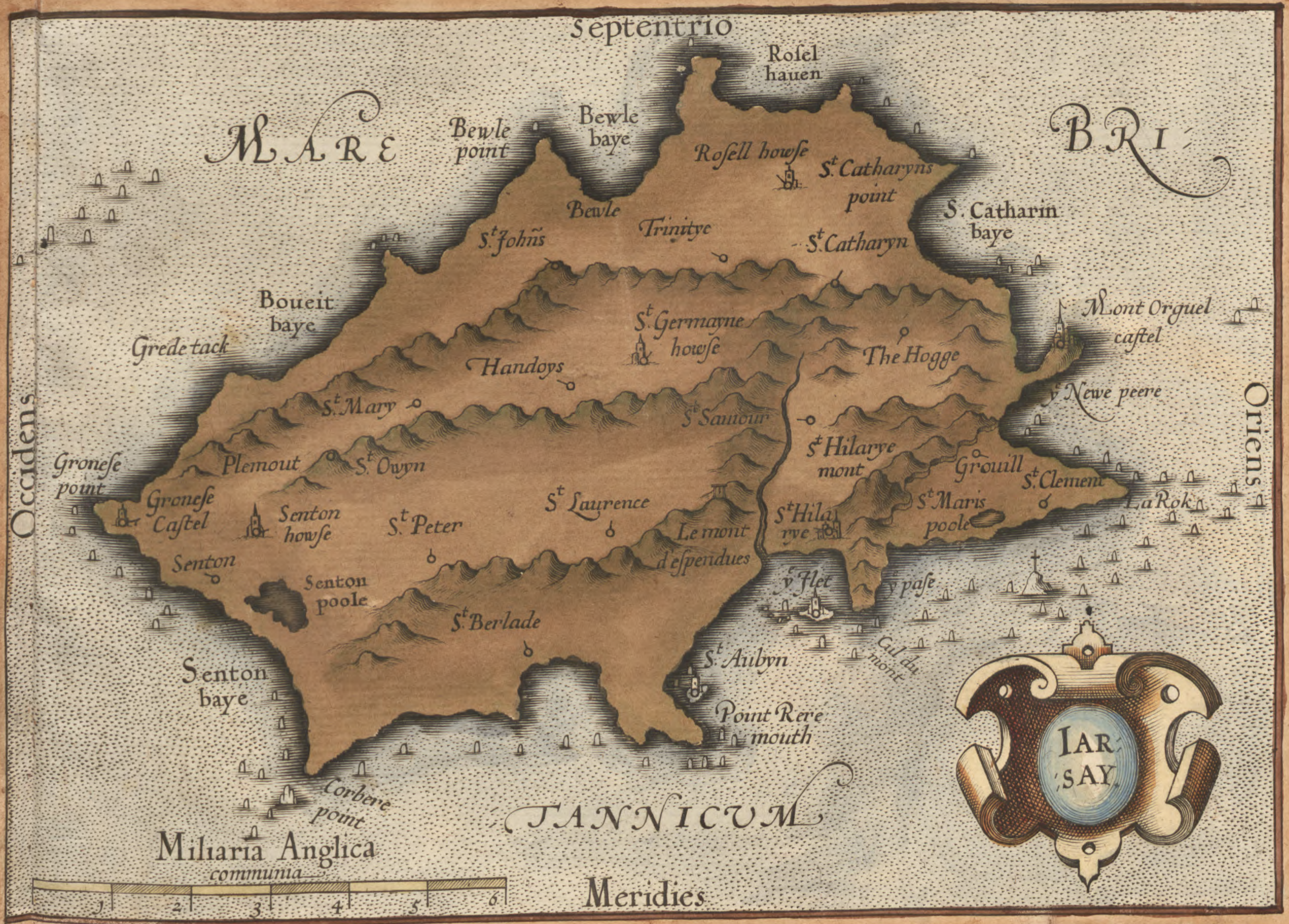

ANGLESEY.
Septentrio
Occidens
Oriens
MARE
HIBERNICVM
Holy head
Bangor
Newburgh
Caernarvan
Bewmaris
ANGLIÆ PARS
Miliaria Angliæ parua


GARNESAY
Septentrio
Occidens
Oriens
Meridies
MARE
BRITANNICVM
Le Vale
S. Sampson
St Peter de boys
St Andrew
St Martyn
Tortuville
Trinitye
Harme
Sarck
Miliaria Anglica communia
Per Gerardum Mercatorem, Cum Privilegio.


WIGHT VECTIS
Occidens



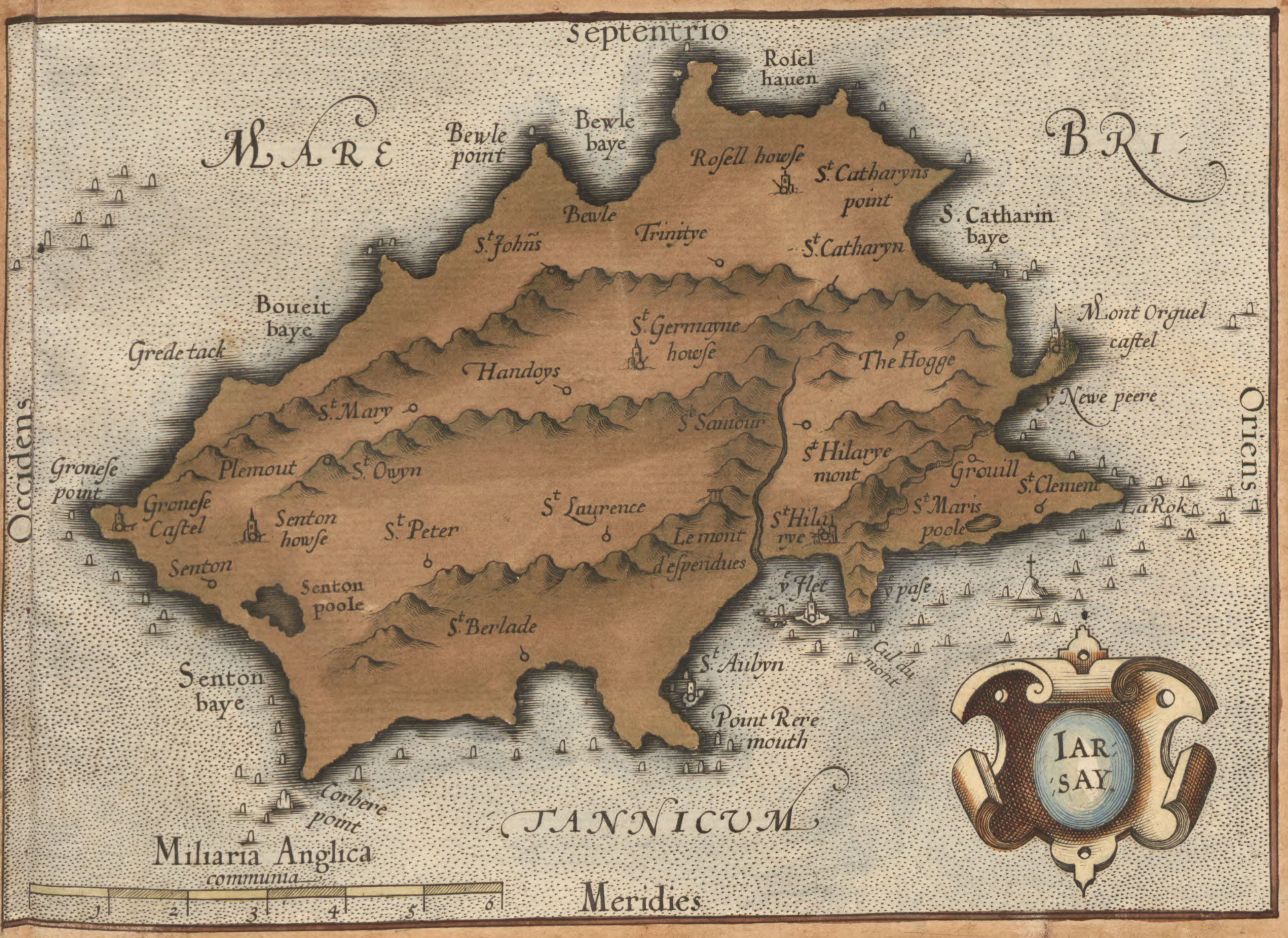

WIGHT olim VECTIS
ANGLIAE Septentrio PARS
MARE BRITAN
Milia ria Anglica mediocria
Meridies
Oriens
Occidens
Newport
Yauerland
Castel
Gatrombe
Freshwa ter baye
Compton baye
Chale baye
Sandan baye
St Helens hauen
Portes mouth
Lymington
Milford
Hurst cast
Sharpnode
Yarmouth
Newton
Brading
Kinghston
Chale
Whitwell
Goddes hill
Apledor combe
St Boniface
Shalflete
Swainston
Shorwell
Brixston
Motesson
Rowner
Thorley
Worsley toure
Worden
Fresh water
Hye neade
Ye Nedles
Whit cliff point
Blak rock
Leape
Lee
Hasel ord
Newchurch
Areton
Bynbridge
Sandam cas
Benfted
Wotton
East Cowe
West Cowe
Ryde
Quar
Whipping hame
Northwood
Calborne
Brofie
Broke
Compton
Carisbroke
Nighton
St Laurence
Dunnose


IAR SAY
MARE BRITANNICUM
Septentrio
Meridies
Oriens
Occidens
Miliaria Anglica communia
Rosel hauen
Bewle point
Bewle baye
Rosell howse
St Catharyns point
S. Catharin baye
St Johns
Bewle
Trinitye
St Catharyn
Boueit baye
Grede tack
St Germayne howse
Handoys
The Hogge
Mont Orguel castel
Newe peere
St Mary
St Sauiour
St Hilarye mont
Groull
St Clement
La Rok
Plemout
St Owyn
Gronese point
Gronese Castel
Senton howse
St Peter
St Laurence
Le mont desperidues
St Hilarye
St Maris poole
Senton
Senton poole
St Berlade
Senton baye
St Aubyn
Point Rere mouth
Corbiere point


ANGLESEY.
Septentrio
Occidens
Oriens
MARE
HIBERNICUM
ANGLIÆ PARS
Holy head
Bewmaris
Banger
Miliaria Angliæ parua


WIGHT VECTIS olim
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
ANGLIAE
MARE BRITANNICUM
New port
Yauerland
Miliaria Anglica mediocria


GARNESAY
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
MARE BRITANNICUM
S. Peter de boys
S. Sauiour
S. Andrew
Sarck
Harme
Miliaria Anglica communia
Per Gerardum Mercatorem, Cum Privilegio.


IARSAY.
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
MARE BRITANNICUM
S. Laurence
S. Peter
S. Mary
Mont Orguel castel
Miliaria Anglica communia

NOBILISSIMO ET MVLTIS NOMINIBVS ILLVSTRI VIRO D. HENRICO RANZOVIO DANIAE PRODVCI.

QVANQVAM nobilissime Ranzoui nulla mihi tecum intercedat amicitia, vt ea fretus te in tanto rerum fastigio sedentem, familiariter meis literis interpellare debeam: tamen facit hoc humanitas tua singularis à multis doctis celebrata, vt te non ægrè laturum, si vt hæres paternorum bonorum, ita etiam paternæ amicitiæ quasi successor familiarius quædam agere tecum conarer. Itaque cum Gerardi Mercatoris Patris mei charissimi, iam in Christo defuncti, Labores Geographicos excuterem, eosq; prælo committere, vt eorum aliquem fructum caperemus, decreuissem, incidi in literas à te ad Patrem humanissimè scriptas, simulq; inueni quosdã de Regni Danici & vicinarum regionum Politico statu tractatus, à te ad Patrem transmissos. Eos perlegi, & ad vsum meum recisos & aliquantulum interpolatos, vt cum Patris instituto conuenirent, orbis arctoi tabulis, quas nunc cum reliquis Septentrionalibus tabulis in lucem emitto, adiunxi. atq; in hoc paternæ amicitiæ hæreditatem cernere volui. Cum autem historia omnibus hominibus sit vtilis, & præcipuè viris in republica versantibus necessaria: ea autem sine locorum & temporum certa demonstratione, planè sit cæca & in tenebris dimicet: rectè faciunt qui Chronologiam & Geographiam velut duas faces, ad Historiarum lectionem diligenter adiungunt. Vtrumque Pater meus editis diuersis operibus sedulo, dum vixit, sectatus est: an verò vtrumq; sit assecutus posteritas ab inuidia, ira & odio libera, facile iudicabit: certe vtrumq; assequi pro virili conatus est. Igitur cum Chronologiam certis demonstrationibus temporum confirmatam tradidisset, eamq; ad incudem reuocasset: Cumq; Ptolomæi tabulas suo pristino nitori emendatas restituisset, statim se ad nouam Geographiam exornandam & diuulgandam contulit, & vt reipublicæ literariæ in hoc consuleret, primum Galliæ, Germaniæ, Italiæ, cæterasq; tabulas edidit, quæ propter quotidianas rerum conuersiones quam maxime hoc tempore desiderarentur, ea ratione etiam sumptibus leuandis viam consternens. Quia autem semper erga eos à quibus esset adiutus, Pater fuit gratissimus, nec quenquam sua laude priuari voluit: æquum est vt & ego eius vestigia consequar, vtq; eas tabulas tabularumq; inscriptiones, quas à te accepit, tibi vicissim in monumentum grati animi inscribam. Accipe igitur Nobilissime Ranzoui, Patris mei in postrema senectute confectos labores, tuamq; Daniam, Noruegiam, Sueciam & cæteras orbis arctoi vicinas regiones, in ijs contemplare, subeatq; animum veteris amici recordatio, qui quod ipse debuit & voluit, nunc per filium suum hæredem tibi offert & dedicat. Quod vt beneuolo animo à me factum, ita vt eodem à te animo accipiatur, te benignè rogo, vale. Duysburgi Cliuorum, Anno 1595.

Tuæ Nobilit.

Studiosiss.

Rumoldus Mercator.

NORVVEGIA
&
SVECIA
PRIMVM & SECVNDVM ARCTOI
ORBIS REGNVM.

ORbis Arctous, quem Scandiam & Scandinauiam veteres, officinam gentium & vaginam populorum incompertæ magnitudinis Plinius appellat, vicinus extremo ad boream Germaniæ littori, in tria Regna Norvvegiæ, Svvecia & Daniæ multis iam seculis distinctus est. Huius peculiare olim regnum Norvvegia fuit: quæ nunc Danicæ Coronæ subiecta, ab eadem suos Præfectos accipit. Dicta autem est Norvvegia quasi septentrionis via. Eius regiones sunt amplissimæ ac vastissimæ, sed montibus, solitudinibus & rupibus asperæ, magnaq; ex parte syluis piniferis inuiæ. Quinque in ea in vniuersum hoc tempore sunt arces Regiæ, totidemq; Præfecturæ præcipuæ: quarum Prima & extrema versus meridiem est Bahusia 33:12.59:26. Ei sunt subiecta oppida, Marstrand in peninsula scopulosa situm, & halecum piscatura nobile 33:15.59:30. & eo obscuriora Koongeef, Congel forte prope Bahus & Oddevvold 33:12.60:52. nisi sit Odvvad. 33:4.60:0. Secunda arx est Aggerstrusia, in cuius prouincia celsissimi mali nauium, & asseres querni & abiegni lignaque ædificijs idonea ingenti copia in Hispanias & alias gentes quotannis euehuntur. Oppida huic subijciuntur Ansloia Episcopi sedes 32:4.60:26. Tonsberg seu Koningsberg, Fridrichstad, Saltzburg & Schin vel Schon, vbi fodinę cupri & ferri sunt, item Hammaria maior & minor 32:0.61:22. regiones olim Episcopo claræ, nunc Ansloiensis inspectioni commissæ, & sinu Mosiano interlabente diuisæ. Tertia arx est Bergerhusia, sub ea sunt Berga 27:14.62:4. & Staffanger 27:14.60:22. ciuitates. Est autē Berga totius Norvvegię emporium & horreum celeberrimum, Præfecti Regij ac Episcopi sedes. Ibi piscis ille nobilis & delicatus venditur, qui secundum littus Norvvegiæ captus, piscis Bergensis dicitur, propterea quod inde in multas regiones à Mercatoribus distrahatur. Sunt ibi Vandalicarum & maritimarum ciuitatum famuli, qui cum ibi mercandi causa totum annum perdurent, partem vnam vrbis occuparunt, quam partem incolę pontem, sed exteri tabularium suum vocant. Hi Mercatorum famuli magna cū incolis quotannis commercia exercent, quæ aliquot tonnas aureorum excedant, sed tamen eorum negotiatio illic quotidie minuitur, nec est hodie tanta ac ante annos quadraginta fuit; nam incolarū industria quotannis crescit & augmentum accipit, ita vt non solum sua negotia domi facile tractent, verum etiam foris abunde & accuratè vicinis regionibus necessaria subministrent. Staffanger ciuitas etsi eundem cum Berga Præfectum habeat, suum tamen peculiarem habet Episcopum ibidem residentem. Quarta arx est Nidrosia à Nidero fluuio & Rosa, quod templi nomē est sic dicta, vulgo Trundtheim 34:0.65:22. Sedes olim Archiepiscopi & Regni Norvvegiæ, amplissimè patentem diœcesim habet, in qua plurimus piscis Bergam, postea ad emporium directus, & pelles preciosæ colliguntur. Quinta & vltima versus arctū Norvvegiæ & orbis Christiani arx est VVardhusia 55:30.62:0. paruæ insulæ VVardę, ipsa quoq; parua & obsoleta hoc tempore insistens. Quæ nulla singulari munitione ac ne turri quidem vel castello insignis, oppidulum tamen adiunctum habet, quod piscatorum casæ stipant. In hac arce seu potius casa Præfectus Regius æstate habitat, & amplissimum illius littoris Norici tractum in Zona frigida vsque ad Russiæ fines gubernat.

SVECIÆ REGNVM

NOrvvegiæ ad orientem adiacet Suecia, quæ per indigenas & domesticos Reges fortiter et fœliciter defensa & amplificata cum aliquot seculis esset, tandem ad Daniæ Reges deuenit: sub quibus annis amplius centum, iam aliquantisper obtemperans, iam eosdem prætextu non seruatarū Legum in coronatione iuratarum excutiens, mirum in modum fluctuauit. Hodie autem ad suos indigenos iterum desciuit & ex illis sibi Regem constituit. De eius solenni creatione, sic scribit Olaus Magnus lib. 8. cap. 1. Gloriosa maiorum constitutio, nomine municipalium successiuis seculis & generationibus tradita in sui exordio pręcipit, vt incolæ Regem electuri in Suecia, Senatores ac proceres nuntijq; omnium prouinciarum, communitatum ciuitatumque Regni prædicti conuenire teneantur, in Archiepiscopi ciuitate Vpsalensi 40:30.60:52. vnde nō procul est lapis campestris, amplus ab Incolis MORASTEN appellatus, in circuitu duodecim continens lapides paulo minori forma humi firmatos: in quo loco prædicti Senatores seu Regni consilarij ac nuntij confluere solent. Ibidē ex Senatu præcipuus orator circumspectè proponit, quam necessarium sit pro Regni, omniumque Incolarum libertate, in vnum Regem & principem consentire, prout à maioribus supra talem lapidem,


SVECIA ET NORVEGIA cum confinijs
OCEANUS
SEPTENTRIO NALIS
Occidens
Helgaland
NORVEGIA
SVECIA
GOTIA
Iutlandt
MARE
BALTHICUM
Finmarchia
Bodia occidentalis
Bodia orientalis
Botner see
Finnisch see
Angermannia
Medelpadia
Helsingia
Gestricia
Dalecarlia
Vermelandia
Upsalia
Sudermannia
Nericia
Smalandia
Hallandia
Gotland
Alandiæ insulæ
FINLANDIA
Bergen
Stockholm
Meler lac.
Wener lac.
Wetter lac.
Skagen
Septen
Meri


Myrmanskoi more hoc est Noruegicum & Danicum mare quia Noruegi & Danos Russi Mowrema ne vocant
Bella more id est Album mare
Scricfin:
Caienska Semla
Mowreman: skoy lepo: rie
Mono: manskoy leporie
Ters: koy le porie
L A P P I A
Bi armia
Albus lacus
Bodner see
Boddia orlie:
Finnich see
Holela lac.
Estuones die Esten
Core: lia
ter: ra
M O S C O:
V J A E P A R S
F I N L A N D I A
Finni cus sinus
L I E F L A N D I Æ P A R S
Alandiæ insulæ
marchia
Oriens
Sep: ten:
Meri: dies
Wladiskoy lac.
Ladoga lac
Nougardia
Ihedra Villa et lacus
Plesko
Derpt
Reuel
Narua
Wiborg
Corelenborg
Kexholm
Colmogori
Waga
Miliaria Germanica communia
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio


SVECIA ET NORVEGIA cum confinijs
OCEANUS
SEPTENTRIO
Myrmanskoi more hoc est Norvegicum & Danicum mare quia Norvegos & Danos Russi Mouremanos vocant
Bella more id est Album mare
MARE BALTHICUM
Finnich see
Botner see
SVECIA
NORVEGIA
MOSCO:
Miliaria Germanica communia
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio
Septen: trio
Meri: dies
Occidens
Oriens

dem,qui firmitatem signat, prouidentius fuerat obseruatũ, omnes exhortans vt libero quem velint voto,quantocius ex nomine prosequantur.Nec mora prolixa interuenit.Qui bonum publicum,regnique gloriam,pacem & concordiam semper tueri visus est,qui priuato regimine nullum læserat: qui victor in bellis frequentius fuerat:qui totius populi iustè viuendo fauores sortitus est:qui legis & religionis amantior est:is omnium nuntiorum prouincialium consensu,Rex appellandus eleuatur: eo tamen respectu,vt si filius Regis,frater aut consanguineus,prædictas virtutes habuerit, non hæreditatis, sed electionis iure cæteris omnibus anteferatur. Et cum hæc fecerit populus, non tolerat aliquem alium sibi Regios honores vindicare.Rex autem ita à populo declaratus, in leges patriæ vicissim iurare cogitur.Subditi eius,vt in alijs regnis,partim Ecclesiastici partim Laici,eique aut nobiles aut plebæi sunt. Inter nobiles summus est Eques auratus,à Rege virtutis ergo solenniter creatus. Præfecturę per indigenas administrantur.Est & ibi Marschallus,Cancellarius & senatus Regni. Prouinciæ autem huius Regni aliæ Gothicæ,vt OstGothia cuius Lincopiæ metropolis 38:33.59:30. VVestGothia Lacu vetere ab orientali seiuncta,cuius Scara Episcopi sedes 34:56.59:52. Australis Gothia seu Smalandia, Tuiscia, Verendia cuius Vexio 37:11.57:56. præcipuum oppidum est. Moringia & insula Oelandia arce Borgholm munita: aliæ Noricæ seu Suecicæ sunt vt Oplandia cuius Vpsalia 40: 30. 60: 52. & Stockholmia 41:34. 60:19. metropolis. Stockholmia in insula finus Meleri condita, hoc tempore sedes & arx præcipua totius regni, emporio frequenti & celeberrimo nobilis est. Aditus ad eam ex mari Eoo per angustas fauces Meleri profundissimo alueo patet. Verum turris VVaxholmia & è regione Digna,ita ingressum arctant,vt inuitis Regijs præfectis, ibidem excubantibus nullæ ingredi aut egredi naues possint. Meridianæ Meleri ripæ Sudermanniæ oppida Telgo 40:34.60:15. Strengenes 40:0.60:30. Episcopi sedes & arx Griphisholmia adiacent. Nericiæ Orebo 39:4.60:30. arx præcipua est. Occasum versus VVesmannia regio & vrbes Arosia 39:30. 61:0. & Arboga 39:4.60:37.lacui incumbunt. Inde versus occasum æstiuum Dalia occidua,eoa & Solies Dalia à lacu Solion sic denominata,iacent, quæ tres prouinciæ vna cum maiore parte montanarũ prouinciarum,sub Episcopi Sarosiensis inspectione continentur. Ibi venæ minerales, quæ ortum versus ad mare Balthicum,& sinus Helsingiæ & Giosleńses sese extendunt,occasum versus per VVermelandiam ad oceanum occidentalem ferè nusquam interruptæ, quin ibi metalli aliquid, argenti, cupri, plumbi,ferri,calybis siue sulphuris effodiatur,porrectæ sunt. Oplandiæ versus boream finitima,Gestricia, inde Helsingia, post Middelpadia vlterius Angermannia borea & notia. Inde NortBotnia in VVestBotniam & OstBotniam diuisa, longo terrarum tractu diffusæ prouinciæ. Tandem boream versus Scricfinnia,Lapponia,Biarmia. Has propriæ Regni Suecorum prouincias antiquas, plerasque sinus Botnicus ex Baltico in Boream recta Toroniam,& vltra circulum arcticũ porrectus à Finlandia amplissima peninsula dirimit:cuius apicem Alandiæ insulæ versus meridiem & Abo 45:30.60:34. Episcopi sedes, at versus boream VViburgum 55:58.63:6. tenent. Diuiditur Finlandia in notiam & boream,quibus Natagundia superior & inferior,Sauolosia,Tauastia,Finnonicæ regiones latè patentes adiunctæ sunt. Inde trans Finnicum sinum, Corelia cuius Hexholm Kexholm forte 58:2.62:17. metropolis est,& meridiem versus VVotichonia,in qua Louati fluminis Nouogardiam allabentis,quẽ Ny accolæ vocant,ostium: supra Coporam Ingria,cuius Iamagrod 52:30. 60:36. & Solonscia cuius Iuanogrod è regione Neruæ,arces sunt præcipuæ. His contiguæ versus meridiem sunt Liuonicæ Esthonum prouinciæ, à Nerua ad Reualiam 49:0.60:12. & Pernouiam vsque pertinentes. Allantacia, cuius Nerua: VViria,cuius VVesenberga, VVichia cuius Habsal 48:0.59:56. Episcopi sedes & insula Dagen. Quæ regiones trans Finnicum sinum pleræque omnes, Iohannis tertij Regis virtute ac fœlicitate regno Suecorum nostra memoria anno 1581. primum accreuerunt, cum Reualia sponte Erico XIIII. Suecorum Regi se subiecisset, anno 1561. Hæc Dauid Chytræus.

Medius meridianus 47:0. ad quem reliqui inclinantur ratione 62:0. & 68:0. parallelorum

DANIAE
REGNI
Politicus ſtatus.

DANIA Regnum amplũ & valde populoſum, vulgò Danemarchia quaſi tractus,ſive regio Danorum appellatur. Quæ autem horum Danorum fuerit origo, ne Danis quidem ipſis ſatis conſtat: niſi quod quidam à Dano ipſorum Rege primo: & aliqui à Dahis Aſiæ populo eam repetant. Dudo autem de S. Quintino ſcriptor antiquus, Guilielmo Camdeno referente, eos è Scandia in Cimbrorum veteres ſedes deveniſſe aſſerit, Videntur autem ab aquis dicti: quia AHA apud illos fluvium ſignificat & ipſi ſe Danemam quaſi viros aqaticos & fluviales vocant. Eſt ſane tota Dania pene inſularis, vt deſcriptio oſtendit.

Diſtincta autem eſt in vniuerſum Dania, in præfecturas centum octogintaquatuor, quæ HAERET vocantur, & à totidem præfectis legum Danicarum peritis adminiſtrantur. Habet Regem magis ex Procerum electione, quam ex natiuitatis ſucceſſione: Eius eligendi vetus mos erat, vt cum ſuffragia ferrent, in aperto campo lapidibus inſiſterent, eo facto nempe, ſubiectorum lapidum firmitate conſtantiam electionis deſignantes. Iam vero coronantur Reges Hafniæ in Eccleſia D. Mariæ ante altare, & in Eccleſiam prædictam à ſenatoribus Regni ducuntur, inſignia Regia illis præferuntur, vt ſunt enſes, globus, corona. Neque hæc ſunt proprijs familijs attributa, vt in reliquis fere regnis, ſed vt quiſque virtute ac dignitate præcellit, ei muneri adhibetur. Poſtea cogitur Rex iurare articulos præſcriptos, qui in vſu ante aliquot tempora fuerunt, ſe ſtricte ſeruaturum & religionē Chriſtianam, iura ac conſuetudines regni defenſurũ. Deinceps vngitur ab Epiſcopo Roeſchildenſi & ab omnibus Senatoribus, primo illi corona imponitur,qui Mãti. ſuæ tunc iuramentum præſtant, ſi ante coronationem non fuerit factum. Rex poſtea ex nobilitate & proceribus milites aut equites auratos leni percuſſione enſis deſignat, qui antea in bello aut pace egregiam operam præſtiterunt. Et ſic maiores Danorum optimum politiæ ſtatum & monarchiam conſtituerunt, nec vlla vnquam natio illos plane ſubegit, vel patrios ritus & priuilegia ſuſtulit. At è contra populi ſeptentrionales, vt Dani, Sueci ac Norvvagienſes totam pene Europam deuaſtarunt, in nonnulliſque locis regna conſtituerunt. Nota eſt enim omnibus hiſtoriograghis Cymbrorum in Italiam expeditio, Gothorum Hiſpaniæ ſubactio, Longebardorum regni in Italia conſtitutio, Normannorum in Gallia habitatio, Regni Neapolitani & Siciliæ erectio, Gotfridi contra Carolum magnum in Friſiam eruptio, Anglorum per aliquot annos ſubiectio. Canutus etiam magnus quinque Imperia tenuit, Rex enim Daniæ, Sueciæ, Norvvegiæ, Angliæ & Normanniæ fuit,nec non Henrici 3. Imperatoris ſocer unde hi verſus extant.

Deſine mirari quos garrula laudibus effert
Græcia, quos iactat Roma ſuperba, Duces.
Danica non vlli veterum virtute ſecundum
Edidit, hyberno terra propinqua freto.
Facta mihi Magni pepererunt inclita nomen:
Quinque ſub Imperio Regna fuere meo.
Me ſibi delegit ſocerum, qui tertius orbis
Arbiter, Henricus nomine ſceptra tulit.
Iuſtitia præclarus eram, regesq́ potentes
Subiectos docui legibus eſſe ſuis.

Ex quibus conſtat,ut etiã ex ſequentibus bellis,quæ variè Reges ex Oldenburgenſi familia,ſumma cum fœlicitate geſſerunt, gentem eſſe bellicoſiſſimam, populoſiſſimam & terra mariq; in profligandis hoſtibus fœliciſſimam. Liberam habuerunt ſemper Proceres ac Senatores regni poteſtatem eligendi reges ut adhuc habent, ſed plerumque filium Primogenitum deſignarunt, niſi cauſis ſufficientibus impedirentur, nihilominus tamen à familiæ linea regum non deflexerunt. Regnum dividi niſi coacti aliquo inteſtino bello non permiſerunt. Iuniores filios aut fratres in alias provincias ablegarunt, cum participes Regni fieri non poſſent. Inde tot expeditiones ſuſceptæ cum etiam nobiles ac plebeji omnes in patria honeſtum locum habere non poſſent, vel ut loca aptiora & opportuniora adipiſcerentur. Septentrionales enim populi ſunt multarum prolium, propter ſanguinis abundantiam ac caliditatem,pugnaces ac rixoſi,plurimum comedunt & bibunt(Aer enim frigidus appetitum excitat) optimè concoqunt, propterea etiam diu vivunt,formoſi, longæ ſtaturæ, ſagaces ac fidei tenaces. Hos vivaces eſſe argumento eſt quod Reges ipſorum valde diu regnis præfuerint, multi 30. annos, nonnulli ultra 40. aliqui adhuc diutius.

POLITIA
Quinque sunt Status siue ordines totius Reipublicæ Daniæ.

PRIMVS, est Regiæ familiæ.

SECVNDVS, Nobilitatis, sed sciendum inter nobiles hos nullos esse Comites aut Barones: sed omnes longa serie maiorum nobilitatem demonstrare posse. Clypeos gestant simplices, quos mutare aut agere, dedecori esse antiquitati illorum putant. Viuunt adhuc nonnullæ familiæ, quæ adfuerunt tractationi inter Carolum Magnum & Hemmingum Danorum Regem super Eidoram fluuium factæ, vt VREN & alij. Hi possident sua bona cum minori ac maiori siue capitis iurisdictione, liberam etiam habent venandi aucupandique potestatem in suis bonis, quemadmodum Comites in Germania; Bona illorum non sunt feudalia in toto regno, sed hereditaria, siue allodialia. Omnia castra, prædia ac bona, tam mobilia, quam immobilia, á parentibus relicta æquè diuiduntur inter fratres: Ad ea sorores etiam admittuntur ex singulari priuilegio, ita tamen vt frater duas partes, Soror vero tantum accipiat vnam, filijsque arces ac castra cedant. Sic multa prædia ad primogenitum venire non possunt, sed diuiduntur. Et nonnulli ex bona tamen familia prognati & virtute præditi, possunt per matrimonium, Regibus adiuuantibus, ad amplas possessiones promoueri. Ex hoc ordine eliguntur senatores Regni, quorum numerus 28. raro excedit. Senatoribus omnibus decreta honesta alimenta à Rege & Regno, singuli enim arces habent, tantisper donec senatoriam obtinent dignitatem, de quibus nihil Regi contribuunt, sed tantum coguntur aliquot equites alere pacis & belli tempore, & quandocunque à Rege vocantur proprijs sumptibus Regi in regno præsto esse. Si legati extra regnum ablegãtur honeste illis prouidetur ex fisco, vt tanquam Regij legati principum more in itinere viuere possint. Reliqui nobiles etiam habent sustentationem honestam à Rege, siue in aula viuant siue ab ea discedant. Nam habet Rex prædia, quæ Danico Idiomate VERLEHNINGE siue beneficia vocantur, his prouidet bene de se, regnoque meritis ad vitam aut aliquot annos. De his coguntur alere aliquot equites, & fisco certam pecuniæ summam singulis annis dependere, eo tamen modo, vt pro labore & proprijs seruitijs etiam aliquam partem lucri accipiant. Est etiam salutaris constitutio in regno Daniæ, qua Rex bona immobilia prohibetur emere à nobilibus, ob eam causam, ne aliqua dissensio inter Regem & proceres regni oriatur. Rex enim aliqui posset quædam loca cupere, quæ nobiles vendere nollent: proinde per hanc constitutionem huic rei à Proceribus regni optime prouisum est, licet tamen Regi permutare bona cum nobilibus, è contra nobiles nulla bona possunt emere à regijs rusticis. Nam aliqui rustici habent bona hereditaria & fere libera, vt antea dictum est.

Sequuntur nomina familiarum præcipuarum nobilium, quæ in regno Danico inueniuntur.

D. de Kaas, D. Guldenstern, de Munck, de Rosenkrantz, de Grubbe, de VValkendorp, de Brahe, de Schram, de Pasberg, de Hardenberg, de Vlstandt, de Bing, de Belouu, de VVipfert, de Goce, de Schefeldt, de Ranzovv, de Schelen, de Frese, de Iul, de Bilde, de Dresselberbh, de Green, de Brockenhusen, de Holke, de Trolle, de Knutzen, de Biorn.

De Schestede, de Iensen, de Stuege, de Mattiessen, de Lunge, de Banner, de Luck, de Rastorp, de Krusen, de Fassi, de Lindeman, de Suuon, de Santbeke, de Quitrouu, de Lange, de Gelschut, de Glambeke, de Krabbe, de Maritzer, de Kragge, de Achsel, de Beck, de Ruthede, de Negel, de VVitfelt, de Split, de Ofren, de Appelgard, de Iuenam, de Podessen, de Reuter, de Podebussen, qui fuerunt quondam Barones ex Ducatu Pomeraniæ quorum familia adhuc ibi inuenitur. De Vren qui vixerunt Caroli Magni tempore, de Blick, de Gall, de VVogersen, de Bassi, de Solle, de Daae, de Bax, de Baselich, de VVensterman, de Hoken, de Lindovv, de Bille, de Ruten, de Hundertmarck, de Heiderstorper, de VVolde, de Papenheimb, de Spar, de Falster, de Narbu, de VVorm, de Bilde, de Bockholt. de Budde, de Suuaben, de Santbarch, de Gram, de Lutken, de Vhrup, de Spegel, de Bammelberg, de Rosenspart, de Duue, de Hube, de Schauugard, de Must, de Gris, de Falcke, de Brune, de Laxmam, de Duram, de Baggen, de Norman, de Gos, de Matre, de Rosengard, de Totten, de Ronnouu, de Krumpen.

Ex hac nobilitate eligitur præfectus, sive Magister aulæ. Hoc officium fere est, tale cujusmodi Major domus in Gallia, Is enim plerumquè residet Haffniæ, tanquam Vicarius regius & dirigit res à Rege ad se destinatas.

Deinde Marischalcus tempore belli & pacis ea quæ ad expeditiones pertinent procurat. Admiralius naves ædificat veteres restaurat, & singulis annis ea ordinat quæ ad tutandum oceanum & res nauticas pertinent, habet & is sub se constitutum adhuc alium Admiralium, & in singulis navibus præfectum ex equestri genere prognatum.

Cancellarius Regni; ad hunc ex omnibus prouincijs ac insulis appellatur, à quo ad Regem & Senatum Regni appellatio vicissim deuoluitur.

Singulæ prouinciæ diuisę sunt in HAERRET vt vocant, siue in diœceses, sub quibus multæ sunt parrochiæ, ibi primum de iure disputant: si rixæ fuerint inuicem ortæ. Hinc licet appellare ad iudicem terræ istius. Deinde ad Cancellarium, Postremo ad Regem ac Senatores, ibi finalis sententia promulgatur, habent ius scriptum, compilatum à VVoldemaro primo, Episcopis ac Senatoribus, Legi naturæ valde congruum, & non multum à Romanis Legibus discrepans, sed quod vigore huius multo citius lites finem assequi possint, lataque sententia paratam habeat executionem. Primi iudices si iniquam tulerint sententiam in dimidiam partem bonorum condemnantur, quorum Rex capit dimidiam, & læsus sententia iniusta, alteram partem. Senatoribus adhibuit VVoldemarus primus (ni fallor) Episcopos, quos rursum Christianus 3. propter certas causas ac rebellionem amouit.

Cancellarius Regis, qui plerumque in aula Regem sequitur, habet sibi adiunctos 7. vel 8. nobiles secretarios & scribas, & omnia negotia tractantur è Rege ipso. Si autem aliquid magni accidit, vt de pace aut bello, item de fœderibus ineundis, de finibus defendendis sit deliberandum, Concilium Senatorium à Rege indicitur. Nec licet Regi vllum tributum imponere regno ac nobilium rusticis, absque consensu Senatorum & Procerum.

Aerarij item præfectus, qui omnes totius regni reditus, tam castrorum, quam prædiorum, nec non telonia tam in mari, quam terra colligit, rationes audit, examinat, inquirit, quitantias pecuniam offerentibus reddit. Hic habet adiunctos duos ex nobilitate, & scribas multos ex plebe, pro quo labore habet annuatim stipendium.

TERTIVS, est status Ecclesiasticus, in quo fuerunt Episcopi septem, vt Archiepiscopus Lundensis, Episcopus Roschildensis, Ottoniensis, Ripensis, VViburgensis, Arhusensis & Slesvvicensis, ad quem cæteri etiam Canonici referuntur. Hi habent decimas in regno: quæ tamen in prouincijs diuersis, diuerso modo diuiduntur, dimidiam partem decimarum percipiunt Episcopi, dimidiam Rex, aliquam Canonici, Pastores, pars etiam ad ædificandas ecclesias contribuitur, & quantum ad Pontificium ius attinet, semper in hoc regno, quemadmodum etiam in Gallia, nominationes & ordinationes prælaturarum, Episcopatuumque, à Regibus, ad hoc vsque temgus collatæ fuerunt, vt etiam ex responso VVoldemari primi Regis Daniæ, vt arbitror, quod hic annectere libuit, constat. Cum Pontifex Romanus à Rege hæc & similia postularet, fertur rescripsisse Rex. Regnum habemus à subditis, vitam à parentibus, religionem à Romana Ecclesia, quam si repetis remitto per præsentes. Et quemadmopum Caroli Quinti prudens decretum laudatur, quod in posterum Ecclesiasticæ personæ nullam rem immobilem coëmere possent, absque principum consensu. Sic Christianus tertius æquè prudenter constituit, ne Ecclesiastici aliquid vendant, absque Regis expresso mandato. Alioqui Religiosi sunt optimè prouisi in toto Regno à Christiano 3. piæ memoriæ & scholæ particulares multis in locis erectæ, Veluti etiam in Islandia duæ, vbi etiam habent propriam Typographiam. Vna tantum est in toto regno Academia Haffniæ, quæ fundata est à Christierno primo, permissu Sixti Pontificis. Anno Christi 1478. Quam Fridericus secundus, quanquam bello Suetico septennali erat implicitus, tamen locupletauit, & eius prouentus sexaginta millibus thalerorum auxit.

QVARTVS, Status est Ciuium & Mercatorum, in vrbibus ac oppidulis habitantium: Hi habent propria priuilegia, quibus fruuntur, & his attributi sunt agri proprij ac syluæ limitibus circumductæ. Hi etiam mercaturam exercent in agro & mari in omnibus partibus Europæ. Ex his quemadmodum etiam ex rusticorum liberis eliguntur, Episcopi, Canonici, Pastores & Senatores vrbium, Scribæ in castris & arcibus, magistri ac gubernatores nauium, aliqui etiam horum præficiuntur teloneis. Iudicia omnia minora, ex his constituuntur præside interdum vno ex nobilitate.

Quintus

QVINTVS, Status est rusticorum, horum duo sunt genera, primum vocatur, Freibunden id est liberi Coloni. hi possident agros hereditarios, paululum tamen inde singulis pendunt annis. Hi etiam mercaturam & piscaturam exercent. Seruitijs præstandis non opprimuntur, nec tributa pendunt, nisi consentientibus regni Senatoribus. Alterum genus est eorum qui non possident bona hereditaria, sed à Rege, nobilibus aut Ecclesiasticis personis ea conducunt, & seruitia multa inde dominis præstare coguntur, prout cum domino agri conuenerunt.

Hæc fere sunt, quæ de Politia Danica exponenda mihi fuerunt, ex quibus patet monarchiam Danicam, plerumque fuisse optimè constitutam, nobilitatemque liberam electionem Regis semper habuisse, attamen ex familia Regia, vt antea etiam dictum est, vnde hoc commodi consecutum est, ne Dani intestina habuerint bella ac dissentiones, nisi quæ ortæ fuerint inter Regiam familiam, quas tamen cito composuerunt, interuentu aliquot nobiliũ, præsertim cum Regum filij nullam capiant regni partem. Deinde cum omnes sint tantum nobiles in Regno, & Baronum & Comitum Ducumq; nomina & titulos ignorent, nullus tantis diuitijs affluit, vt ijs fisus se familiæ regum opponere audeat, eo quod inter filios & filias semper diuiditur paterna hereditas. In Dania summa dignitas est equitum quos ab ornamentis, quæ illis tribuuntur auratos vocant: sed illa nemini nisi tempore pacis & belli bene de republica merito confertur. Ita habent Reges Daniæ optimè florentem rempublicam: quæ facile ab externis hostibus defendi potest, cum subditi vnanimes cum Rege vt naturali suo domino terra marique hostibus resistere queant. Huic Regno florentissimo hoc nostro tempore præest CHRISTIANVS quartus, quem vt cum omnibus Senatoribus & nobilitate totius regni incolumem Deus optimus maximus conseruet, eique tranquillam & pacificam concedat gubernationem, ex animo precor.

DANIAE REGNVM.

Arctoi orbis tertium.

DAniaduobus tantum locis terræ continenti iuncta, in creberrimas Insulas disiunctissimas distribuitur. Eius incolæ proprio idiomate, quemadmodum & Sueci & Norvvagij vtuntur, adeo vt hi vicini populi se inuicem non intelligant. Danica autem lingua non multum à veteri Saxonica differt. Saxo tamen Danum, & Saxonem Danus non intelligit, nisi aliquandiu inter se sint conuersati. Cœli temperies, vna cum salubritate aëris Danos blandè refocilat., vt Ioh. Coldingensis verbis vtar, Volucrum suauissimus concentus recreat, Syluarum nemorumque varia materia oblectat: In quibus porci innumerabiles oberrando, nunc glandibus quercinis, nunc fructibus faginis ad voluptatem saginantur. Multiformes simulatque animalium species, & florida prata delectant. Terræ vbertas nutrit. Maris affluentia, vt penu confertissimum, Danos cum magna Europæ parte alit, Et quo ad vitæ vsum minime carere nequeunt, natura Danis minime inuidit. Partes Daniæ principaliores sunt IVTIA, FIONIA, SELANDIA, & SCANIA præter insulas singulis partibus adiacentes.

IVTIA, quam aliqui Gotiam appellari volunt, quondam Cimbrorum sedes, apud historicos & Geographos Cimbrica Chersonesus dicitur, & in IVTIAM MERIDIONALEM & SEPTENTRIONALEM diuiditur. Huius Septentrionalis Iutiæ distributionem vide secunda tabula Daniæ. Meridionalis Iutia olim dicta Nordalbingia inclytum Ducatum Slesuicensem complectitur, cui Holsatiæ Ducatus, nunc quoque subiungi potest, horum ampliorum declarationem suo loco videlicet tertia tabula Daniæ inuenies.

FIONIAE particularior quoque descriptio sequitur, quarta tabula Daniæ comprehensa.

SELANDIA inter reliquas Daniæ insulas est maxima. Hanc aliqui quasi maris terram, quod vndique mari incincta sit: aliqui vero quasi seminis terram, eo quod sua sponte absque annua stercoratione segetum omnis generis ferax sit, dici volunt. Habet vnum Episcopatū cuius præsul Roeschildiæ 34:20.56:24. sedem antiquitus habuit. Ibi multorum Regum & Ducum insignia sepulchra conspiciuntur. Quindecim alioqui ciuitatum, duodecim Arcium Regiarum Selandia capax est. Inter ciuitates autem Haffnia siue Copenhagen 34: 50.56:24. est præcipua ob magnitudinem, opulentiam & maximam commoditatem portus, quem & incredibilis profunditas & obiectus insulæ Amac nautis tutissimum facit. Est in hoc loco celebris Academia, quam multis ac continuis bellis collapsam Rex Christianus Tertius instaurauit, in eam collatis magnis reditibus, vt non solum duodecim Doctores & magistri professores, verum etiam ingens pauperum scholasticorum numerus inde sustentetur: quos reditus Fredricus secundus insigniter auxit. Ex hac schola passim Ecclesijs ceu perpetua seges Doctorum, atque Pastorum tam in Regno Daniæ quam Norvvegiæ subministratur, atque sufficitur. Supra Haffniam est Helsingora & prope eam arx Regia Croneburgum 34:50.56:45. cui ab altera parte vltra mare similis arx Helsinborch cum oppido eiusdem nominis respondet. Ibi Selandia & Scania prominentibus vtrimque promontorijs ita prope coëunt vt vix parui miliaris inter se relinquant maris spacium, quod DE SVNDT vocatur. Ad hunc locum omnes naues orientem versus cursum instituentes, velut ad centrum coire & Regi vectigal pendere coguntur: cumque in vtroque littore arx posita sit, Rex, si quando id necessitas postulat, suis in medio collocatis nauibus, ita has fauces occludere potest, vt quantumuis etiam numerosam classem ab ingressu, vel egressu prohibere queat. Huc sæpe vno die 200. sæpe etiam 300 naues ex diuersis Europæ partibus conuenire contingit. Sub hac Selandia sequentes sunt insulæ, Amagria, Huena siue VVeen in qua schola astronomica & metheorologica in arce Vraniburgi fundata est ad artem istam diuinam obseruationibus mirificis & inauditis emendandam, ac suo loco & honori tandem restituendam valde idonea, Moenesland in qua ciuitas Stegoa, & plures aliæ.

SCANIA inter Regni Daniæ prouincias amœnitate & fertilitate agrorum admodum insignis est regio, atque cum Suecia continens. Hæc quondam in duos Ducatus, HALLANDIAM & BLEKINGIAM diuisa, nunc Præfecturas vigintitres & Ciuitates quindecim complectitur

XX b



Septen trio
Meri dies
Occidens
Landesnes prom. vulgo Ter nuesen
Oce anus Germa nicus
De West See
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Heilig landt
Den Reeff born
Hertehals
Schagen Reff
Ribbeknut
Hanwith
Wen: ſuſsel
Lesso insula
Mors
Salling
Harbooer
Iut land
No rdt
Anholt
Samsoe
Fu nen
Alsen
Aar
Suder land
Iut
Sild
Amrod
Fore
Anglen
Wagerland
Holl sten
Stormar
Mek
Lawland
Zel
Belt
Fanu
Holm
Rom
Ebeltod
Sleſwyck
Hamborch
Lubeck
Flensborch
Ripen
Kolding
Middelfar
Odensee
Nyborch


DANIAE REGNU
Septen trio
Meri dies
Oriens
Westergotie pars
Sma land
Miliaria communia Germanica
Verendia
Anholt
Mare
OST
Bal
ticum
Vulgo
See
de Belt
Zeland
Lawland
Falstre
Bornholm
Lesso insula
Samsoe
Scho
nen
Hal
lan
dia
Copenhagen
Pome
Wollin
Stabuy


DANIAE REGNU
Miliaria communia Germanica
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Oceanus Germanicus
De West See
Mare Balticum vulgo de Belt See
Ost
Westergotie pars
Smaland
Verendia
Lesso insula
Anholt
Samsoe
Bornholm
Wensussel
Nort Iutland
Suderland
Funen
Zeland
Laland
Falstre
Holsten
Meckelnburg
Pomeren
Wollin
Halland
Schonen
Bleking
Alsen
Heilig landt

Plectitur. Eius metropolis est Londa 35:40.56:45. vbi Regni Archiepiscopus sedem suam fixit: cuius olim tanta fuit potentia, vt etiam Regi suo bellum minari non vereretur: nunc autem in ordinem redactus, vt cæteri Episcopi, qui septem sunt numero in Regno Daniæ. Est etiam hic Malmogia, quæ & Ellebogen dicitur 35:20.56:20. insigne emporium & præcipua totius regionis ciuitas propter nundinas & frequentes negotiationes, quas ibi prouinciales exercent. In Hallandia est arx VVarburgum altissimis montium iugis superstructa 34:20. 58:45. Eam à Suecis anno 1565. captam & imposito præsidio munitam, cum Daniel Ranzouius iussu & auspicio Regis Frederici secundi arcta obsidione præmeret, vt tandem se dedere sit coacta, globo ex tormento æneo per caput traiecto peremptus est anno 1569. vir virtutibus & laude belli valde illustris. Nam Regis Daniæ Frederici Secundi summus belli Dux contra Suecos designatus paucis ante mortem annis in campo Astorfheide iuxta Falkenberg 35:0.58:14. quatuor millibus instructus ad viginti sex millia profligauit. Adiacent huic regioni insulæ Landoe, Hannoe, Bornholm 37:30. 55:40. insula famosa in quatuor Præfecturas diuisa est, & tres Ciuitates ac vnam arcem continet. Gotlandia 42:20.58:0. tab. Liuoniæ, in qua antiquum emporium VVisby aliquando valde florens, nunc autem translata ad alias Ciuitates mercatura viris opibusque attenuatum iacet: præter frumentum, caseum, butyrum, variasque pelles, etiam abietes procerissimas, quarum frequentes ibi syluæ sunt, malis nauium fabricandis & præterea lapides ad structuram vtiles, nec non & calcem copiose emittit. Episcopum huic insulæ Fredericus secundus primus præfecit, & alios in sempiternum præficiendos liberali salario concesso ordinauit.

Medius meridianus 33. reliqui ad hunc inclinantur pro ratione 56: & 58. graduum.

DANIAE
II. TABVLA.
Quæ
Iutiæ Septentrionalis partem complectitur.

IVTIA septentrionalis frumenti, boum & equorum ferax, in quatuor sedes Episcopales latissimè patentes diuisa est; in Ripensem quæ Ripæ 29:54.56:6. Arhusiensem quæ Arhusij 31:40.57:19. Vandalicam quæ Aalburgi 31:33. 58:15. & Viburgensem quæ Viburgi 30:40. 57:40. consistit. Ripensis diœcesis, Præfecturas triginta, Ciuitates septem, & Regias arces decem habet. Koldingæ Regina Dorothea Christiani tertij vidua, scholam suis sumptibus instruxit. ARHVSIVM Præfecturas 31. Ciuitates septem & arces quinque habet. Sub ea sunt insulæ Samsoe, Hielm, Tuen, Hiarnoe, Gerno forte 31:20.57:0. sepultura Hiarni Regis celebris, Hilgenes & aliæ plures. VANDALICA quæ & Burglauiensis diœcesis, Præfecturas tredecim, & Ciuitates sex habet. Partes eius maxime illustres sunt VVendsyssel, 30:30.58:40. Hanhæret 29:30:58:40. Thyland 29:10.58:10. & Morsoe 58: 6. 29:34. VVendsyssel siue Vensilia, id est, Vandalorum terra & sedes, Præfecturas sex, Oppida tria & arcem vnam habet. Hic est mons Alberg in quo gigantum monumenta conspiciuntur. adiacent insulæ Grysholm, Hertzholm, Tydsholm & aliæ 32:0.58:56. In Hanhæret est rupes visendæ altitudinis, Skarringklint dicta, & in oris eius Syrtes, quas Sandores & Braccas appellant. Ei subsunt insulæ Olandt & Oxeholm. Thya Præfecturas quatuor, oppidum vnum nomine Thystad, vbi Christianus 3. scholam iuuentuti primus condidit, & arcem vnam Orumnam habet. Sub ea sunt insulæ Handsholm, Ostholm, Iegen, Cjsland, Egholm, Bodum, Morsæa, Præfecturas tres, vnicam ciuitatem Nicopiam, & arcem vnicam Lundflot habet. Insula ei adiacet vna, Aggeroa. VIBVRGENSIS diœcesis Præfecturas sedecim, Ciuitates tres, & arces tres complectitur. Viburgi generale concilium triumvirum nobilissimorum & sapientissimorum de causis ciuilibus cognoscendis & dijudicandis, toto ferè anni spacio continuatur, nisi vbi inquietæ functionis molestijs defatigati, se in prædijs suis paululum recreant & vires recolligunt. Huc vniuersæ Cimbricæ chersonensi casus, quærelæ de finibus & hæreditatum controuersiæ, omnesque capitalium causarum animaduersiones, cuiusmodi sunt cædes, adulteria, furta, & veneficij crimina deferuntur.

Meridiani distant ex ratione paralleli 57:50. ad circulum maximum


IVTIA SEP. TENTRIO NALIS
GERMANICI PARS
MARIS
Occidens
Septentrio
Meridies
Wendsvssel
Wen:
Lym: ford
Ty
Mörs
Salling
Tyrholm
Harboor
IVT:
Nor:
Feur
Leuf
Agard
Clim
Kettorp
Torsle
Gettorp
Browes
Timmerby
Christoffer: bergh
Swenstorp
Riaa flu:
Bradschow
Lilkirck
Westeryl
Osteryl
Ostloff
Westloff
Arop
Hunstorp
Woldorop
Tysted
Schelborch
Harn
Hurn
Hasting
Willerslee
Ouerkirck
Orum
Westerwick
Harboor kercke
Ottesundt
Engebirg
Hoguin
Toring
Ferning
Wan
Bowens berg
Lemwick
Lehm
Dibbe
Rom
Feltring
Oleffsundt
Bossing
Feltringwos
Ramgard
Nys
Nessum
Hosty
Hostebro
Starnow
Londenis
Eerslöe
Dreby
Fegeklitte
Fladde
Hankliite
Totse
Alse
Nicoping
See
Lodorp
Moldorp
Vlderop
Borslo
Damsgard
Blestorp
Arndorp
Witborch
Lundgard
Osternals
Jorsbo
Feurkirck
Snabe
Seby
Ostede
Seld
Ostergant
Nautorp
Spotterop
Fornum
Hegenu
Lscher
Astorp
Los
Bustorp
Grindeslo
Wellumgard
Oslocloster
Torop
Herbeck
Starupgard
Schiwe
Schiuelius
Hommelen
Resenkerck
Gumcloster
Dommerby
Odby
Wene
Witschilt closter
Lenste
Luxstede
Nesbyl
Sebber closter
Wilstede
Salling
Conum
Odorp
Hornum
Farse
Kirhus
Holcker
Hulgeberg
Nestorp
Lunge
Wagense
Strantby
Lungerop
Felss
Schals
Korung
Werop
Taptorp
Wore
Wiborg
Hald
Wrangen
Ausbirg
Palstorp
Ladberg
Wingeslo
Rye
Birg
Warcloster
Emcloster
Ware
Ding
Vrop
Bergum
Bygholm
Tandorp
Halling
Huering
Orclost


Sep: 40 tentrio
31
32
WENDSVS SEL
siue
Wen:
sliæ pars
NOR:
DER
LAND
PARS
BALTHICI
MARIS
Oriens
58
57
Meri: 40 dies
Hellewat
Astorp
Sulstede
Oby
Hamer
Horsens
Bersted
Horop
Wadem
Suntby
Westerhaßing
Bradschow
Jook
Orclofter
Restorp
Alborch
Lymford
Egens
Niebe
Suenfted
Dal
Elarop
Sturwort
Ferfted
Mo
Hornum
Estorp
Kungslund
Dockedal
Norlund
Kirckedorp
Guhelof
Senderop
Smorop
Sellegart
Harsloe
Hulsum
Engeswang
Semetstede
Ogard
Hano
Auergart
Vlbener
Scuttorp
Renstorp
Schilderop
Hobro
Mariacker
Roby
Casbirg
Kildorp
Dalbing
Steuens hofft oder Stenskroch
de kalck grunt
Gaßum
Hal
Glesborch
Nimtod
Enslöe
Grina
Korung
Hamersum
Werop
Schern
Birgau
Taptorp
Tanum
Hornbeck
Lehem
Stenholt
Anning
Tostorp
Estorp
Lymby
Alby
Rims
Wrangen
Gingerop
Randerßen
Cristorp
Filbal
Knutzhouet
Lingebeck
Ebeltod
Palstorp
Allingelofter
Mols
Knebel
Obis
Ellerop
Melderop
Kalloe
Wistrod
Helm
Silkeborgh
Ruge
Hamel
Rorslöe
Seby
Sanderop
Wolby
Scostorp
Hasens
Sporop
Rogin
Batain
Tisst
Isgard
Kungsgard
Vulstorp
Holm
Ego
Hellenis
Framlot
Emclofter
Schanderborg
Arhusen
Ellemansbirg
Wedderoe
Wiborg
Wore
Hald
Aysbirg
Ladborg
Wingeslo
Rye
Birg
Warclofter
Ware
Ding
Northy
Kiholm
Tamming
Beßeer
Trantbirg
Fordholm
Tuen
Tolstorp
Oste
Nibbel
Ombirg
Oretslo
Sam: Loe
Vlby
Vrop
Stenshal
Bergum
Bygholm
Horsens
Tyrrestrop
Tandorp
Halling
Torstet
Woirt
Wors
Alrö
Gerno
Schol
Glue
Huering
Olstet
Stenderop
Paßgard
Miliaria Germanica communia
1 2 3 4 5
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio


IVTIA SEP. TENTRIO NA. LIS
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
WENDSVS SEL siue
Wen: sliæ pars
NOR: DER LAND
IVT:
Ty
Mors
Salling
Tyrholm
Harboor
Lym ford
Lymford
Feur
Leuf
PARS GERMANICI
MARIS
PARS BALTHICI MARIS
Samsoe
Miliaria Germanica communia
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio

DANIAE
III. TABVLA,
In qua
SLESVICENSIS DVCATVS, pars.

Ciuitates Ducatui Slesuicensi subiectæ quia iisdem cum Danis gaudent priuilegijs, eodem quoque iure cum iisvtuntur. Subditi à sententijs magistratuum cuiuscunque loci ad Principes ac eorum senatores possunt prouocare & non vltra, vt priuilegijs cautum est. Hic enim Ducatus est feudum Regni Daniæ, eiusque Princeps tot equites pedites que regno Daniæ alere tenetur, quot Holsatia Imperio Romano. Nobiles propria possident dominia ac iisdem cum Danis fruuntur priuilegijs & iure. Habet vnum hic Ducatus Episcopatum Slesuicensem 31:8. 55:13. Capitula duo Haderslebiense in prima tabula Daniæ 30:55.56:8. Monasteria habet tria. Castra tam Principum quam Nobilium diuersa. Ordo autem Senatorum cuius iam aliquoties facta est mentio, plerumq; constat numero 24. personarum equestris ordinis quibus adhibetur generalis Cancellarius, nec non nomine vnius cuiusque Principis duo Iuris Doctores. Hi omnes causas deliberant tam pacis quam belli tempore, & in vtroq; Ducatu ius pronunciant. Quorum conuentus singulis annis bis institui debet. Generalis gubernatio horum Ducatuum Regi Daniæ ac Adolpho Duci Holsatiæ incumbit, & per vices ab vno ad alium transfertur. Proinde cum ad Regem deuoluitur, Regiæ suæ maiestatis nomine per Henricum Rantzouium Vicarium Regis administratur. In arduis tamen negotijs nihil certi concluditur nisi præcedente consensu omnium Senatorum, inter quos primarium locum obtinet Episcopus Lubecensis & Slesuicensis.

HOLSATIA
DVCATVS.

Holsatia diuisa est in partes quatuor in DITHMARSIAM, HOLSATIAM, STORMARIAM & VVAGRIAM. Hæ fuerunt olim Comitatus & postea à Friderico Imperatore tertio, Christierno primo id petente, erecti sunt in Ducatum, qui iam sacro Romano Imperio 40. equites ac 80. pedites alere tenetur. Dithmarsia autem primo in libertatem constituta fuerat per aliquot centum annos, quæ etsi à Friderico Imperatore, Christierno primo in feudum concessa, tamen eo tempore nondum subacta fuit: Filij quidem ipsius Rex Iohannes & Dux Fridericus anno Domini 1500. expeditionem in illam susceperunt, sed istorum exercitu fuso libertatem suam Dithmarsi defenderunt, donec tandem à nepotibus Christierni primi duce Iohanne & Adolpho ac Friderico 2. Rege Daniæ sunt victi ac superati Anno Domini 1559. Habuerunt 48 viros totius terræ præsides, ad hos ex singulis parochijs appellatio deuoluebatur. Hi iudicium exercebant. Subactis autem illis cum iam diuisi sint in duas partes, in singulis præcipui eliguntur ex incolis eius terreviri 12. vna cum præfecto, qui plerumque est Doctor siue Licentiatus Iuris. Hi omnes honesta habent salaria à Principibus, additurq; illis scriba, nec non inspector siue præses ex nobilitate Holsatica. Horum alter ex parte Regia plerumque est præfectus Steinburgensis 31:2. 54:20. alter vero ex parte Ducis Adolphi est præfectus Gottorpiensis 31:8.55:13. Hi nunc iudicio præsunt in singulis partibus, omnesque discutiunt causas. Subditis tamen libera conceditur appellatio ad Principes & Senatores vtriusque Ducatus, tam Slesuicensis quam Holsatensis, sed non vlterius. Id enim in capitulatione ita transactum est. Habuerunt antea ius scriptum, quod paululum iam mutatum est, & secundum ius commune reformatum, compilatumq; ab Henrico Rantzouio Vicario Regio, Sigefrido Rantzouio, domino quondam in Nienhus 32:14.54:58. vel 30:34.54:25. D. Adamo Trazigero & D. Erasmo Kirslemio, secundum quod ius omnes causæ deciduntur, & pænæ delictorum irrogantur. Nulla præstant seruitia Principibus, sed de singulis terræ paludosæ iugeribus tenentur soluere florenum; de iugeribus autem terræ arenosæ dimidiam partem sementi dependunt.

Holsatia habet quatuor ordines, nobilium, Ecclesiasticoū, ciuium, & rusticorum, quorum duo sunt genera. Aliqui enim possidēt bona propria, hæreditaria ac libera. alij vero bona, conductitia censui alijsq; exactionibus & seruitijs obnoxia. Nobiles habent arces ac prædia sua cum pleno dominio maiore ac minore, cum venationibus, piscationibus & aucupijs, quę maxima ex parte sunt allodialia & hæreditaria. Nonnulla sunt feudalia tam masculina quam fęminina. Holsatorum priuilegijs cautū est, ne nouis exactionibus aut vectigalibus à Principibus grauentur, prout etiā Principibus non integrū est bella suscipere non interueniente consensu ordinis equestris. Hæc priuilegia & alia Principes confirmare tenentur, antequam illis à subditis iuramentum fidelitatis præstatur. Familias non habet vltra 24. quarum nomina in Holsatica chorographia recensentur, ex qua excerpi possunt, sed in singulis multi ex eadem

stirpe


Septe ntrio
Meri dies
Occidens
WEST SEE
Oceanus Germanicus
De Strant fresen
De Strant
Slesvvick
Swantzen
Stapelholm
DITMARSIA
HOL SATIA
STORMARIA
Lind forder heide
Herxheide
Dat Lange Moer
KET DINGER landt
Das Olde Stade Landt
Hamborch
Albis flu.
Eidera flu.
Oldenbruck
Nyenhuys
Bremer Furde
Himelport
Buxtehude
Krempe
Itzeho


HOLSATIA ducatus
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
MARE BALTHICVM
De Belt
OOST SEE
Miliaria Germanica Communia
1 2 3 4
SAXONIÆ INFERIORIS PARS
Septentrio
Meridies
Oriens
32
33
55
54
Swantzen
Femeren Fimbria
WAGRIA
Olden: borch
HOLSATIA
Segeberger heide
Lindforder heide
Herxheide
Wonken brock
Dat Vy
STORMARIA
Lubeck
Hamborch
Ploener see
Oldeslo
Trauena flu.
Albis flu.
Bille flu.
De Slye flu.
Ekelenforderwick
Kyell
Plone
Segeberg
Reinebeck
Bergerdorp
Tramunde
Dassow
Stoer fl.
Swentin fl.
Bilenau flu.


HOLSATIA ducatus
Per Gerardum Mercatorem Cum privilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
MARE BALTHICVM
Oceanus Germanicus
WEST SEE
OOST SEE
De Belt
SAXONIÆ INFERIORIS PARS
HOL SATIA
WAG RIA
STOR MAR RIA
DITMARSIA
Slesvick
Swantzen
Stapelholm
Oldenborch
Femeren Fimbria
Lubeck
Hamborch
Miliaria Germanica Communia
1 2 3 4

ſtirpe progeniti exiſtunt, vt Ranzouiorum fere hoc tempore ſunt centum & quinquaginta caſtra ac varias poſſeſſiones obtinent. Inueniuntur etiam Aleſeldiorum & Povviſchiorum fere totidem. Habet Holſatia Epiſcopatum vnum, videlicet Lubecenſem. Hamburgenſis enim Epiſcopatus Bremenſi ſubiectus eſt. Capitula tria, Lubecenſe 32:39.54:18. Hamburgenſe 31:30.54:0. & Outinenſe 32:28.54:38. Abbatias tres, videlicet Reinfeldenſem 32:23.54:14. Bordeſholmenſem 31:39.54:45. & Sciſmarienſem 32.55.54:50. Monaſteria decem, inter quæ tria ſunt nobilium monialium, magniq́ꝫ prouentus, quæ adhuc florent. Cætera fere in Scholas ac Xenodochia ſunt conuerſa.

Nobilium lites dijudicantur à ſenatu Ducatuum iudicio, præſidentibus plerumque Principibus, vt priuilegijs ipſorum cautum eſt. Ab ordine ſenatorio interpoſita idonea cautione appellare licet ad cameram Imperialem.

Ciues gaudent proprijs priuilegijs ac vtuntur Iure Romano ſiue etiam Lubecenſi Mulctæ inter Principes ac Ciuitates plerumque diuiduntur. Molendina ſpectant ad Principes. Subditi à ſententijs quas ſenatus ciuitatum tulit appellare poſſunt ad quatuor ciuitates iudicio peculiari exercendo deſtinatas. Ab his permittitur ipſis appellatio ad Principes ac Senatores Holſatiæ, ac vlterius etiam ad iudicium Cameræ Imperialis, ita tamen vt cautio idonea præcedat. Ruſticorum cauſæ ventilantur per eorum cauſidicos ſub dio in patentibus campis. Adſuntque eiuſdem loci viri nobiles vna cum præfectis ac duobus Aſſeſſoribus, veluti teſtibus. Ibi in medium prodeunt, qui contra alios litem ſe habere exiſtimant, auditisque & cognitis partis vtriuſq; actionibus defenſionibusq́;, conuentus vniuerſus ruſticorũ in conſilium exire iubetur. Expenſis ibi diligenter controuerſijs in conceſſum redeunt, vocatisq; litigatoribus de iure pronunciãt. Si quis ſtare iudicio non voluerit, ad duodecim conſtitutos iudices vel ad aliquot paræcias, & ab his etiam ad ſenatores eius Principis cui ruſtici ſunt ſubiecti, prouocare licet. Ab his etiam appellatio ad commune forum Holſaticum, cui Principes ſtipati conſeſſu ſenatorum præſunt, & deinceps ad Cameram libera conceditur, modo litis grauitas excedat ſummã 500. florenorum Rhenenſium, vigore priuilegij ab Imperatore Ferdinando Principibus Holſatiæ dato.

Meridiani diſtant iuxta rationem 54:30. parallelorum ad circulum maximum.

DANIAE
IIII. TABVLA.
Fioniam cum circumiacentibus Insulis continens.

FIONIA tam formæ quam situs amœnitate conspicua vernacula lingua pulchrum sonat. Multis enim naturæ dotibus & cerealibus bonis fęcunda, rerumque necessariarum vbertate prompta est. Eius metropolis est Ottonia 31:52.56:24. vbi Fionensis Episcopus sedem suam habet. Estque in hac vrbe Ottonia totius insulæ emporium non vulgare, in quo circa festum Epiphaniæ Insulanorum & præcipuè nobilium frequens conuentus, sicut Kilonij in Holsatia 31:47.54:57. celebrari solet. Ibi duo sunt templa insignia, vnum sancto Canuto, alterum diuo Francisco consecratum. In hoc Iohannes Rex anno Christi 1513. & Filius eius Christiernus, cum in exilio & captiuitate annos 37. consumpsissent. anno 1559. sepulti sunt: circa illud forum est valde amplum & spaciosum in quo Rex Daniæ cum Ducibus Holsatiæ & Slesuici antiquum fœdus anno 1580. renouauit. Discreta est autem Fionia in Præfecturas viginti quatuor, Ciuitates sexdecim, & arces Regias sex. Sub ea continentur insulæ nonaginta ad meridiem sitæ, pleræque habitabiles, quarum illustriores contra Vandalicas ciuitates obiectæ hæ sunt.

LANGLANDIA ibi Ciuitas Rudkeping 32:47.55:53. LAVVLANDIA 33:30.55:20. FALSTRIA 34:1.55:2. ARRA 32:20.55:50. ALSA 31:31.55:50. TOSINGA vbi ciuitas Nyburgum, telonio nota 32:30.56:1.

Meridiani distant iuxta rationem paralleli 56:15. ad circulum maximum.



IVTIÆ PARS
Miliaria Germanica Communia
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio
FIONIA
ALSEN
Septentrio
Occidens
Meridies
Kolding
Seldorp
Hennebergh
Bert
Westorp
Helis
Hansborch
Hadersleue
Wandeling
Ostby
De Vere
Wilstorp
Hopdorp
Apenrade
Middelfar
Endelo
Arnis
Coropgard
Osteregens
Grindelos
Glinte
Corop
Engar
Herop
Sanagger
Vrsloe
Ostorpgard
Ostorp
Bowens
Hersloe
Golbirg
Semby
Schouby
Kersgard
Orgard
Welby
Gelsteck
Etwith
Sundersee
Serslo
Daulund
Lundby
Assperop
Branderop
Taurstyl
Allesø
Rugard
Langesee
Porop
Ottonia Odensee
Harndorp
Trostorp
Sangarum
Bremby
Belling
Brulle
Wering
Broby
Tomerop
Kincke
Lemlos
Fange
Seby
Barlos
Gangloud
Ossenberg
Sunderby
Flemlos
Hagenschou
Glesmos
Harby
Assens
Abor
Kerndorp
Basthom
Aro
Torø
Aggernes
Hellenis
Norderborch
Helitzgard
Emelgard
Nutmerck
Lusappel
Braba
Iken
Kenis
Melit
Torp
Kenting
Torpgard
Gammelgard
Oustyl
Tansgart
Forbeck
Taustleff
Ronshof
Monckgard
Sunderborch
Olckbyl
Lintwit
Frandoe
Woldersloe
Seegard
Lings
Runkeby
Rantzouholm
Foborg
Aastorp
Naekeby


FIONIA
MARE BALTICUM
ZELANDIAE PARS
LANGE LAND
Arr
De Belt
Ottonia Odensee
Nyborg
Kallenborch
Korsber
Skelskoer
Rudkoping
Tranekær
Kerteminde
Sep 32 tentrio
Meri 32 dies
Ori ens


FIONIA
Sep tentrio
Meri dies
Occi dens
Ori ens
MARE BALTICUM
ZELAN DIAE PARS
ALSEN
LANGE LAND
Arr
De Belt
Ottonia Odensee
Miliaria Germanica Communia
Per Gerardum Mercatorem Cum priuilegio

BORVSSIA
ſiue
PRVSSIA.

BORVSSIA (cuius à vicinia Ruſſorum nomen fortaſſe extitit) hac noſtra ætate in Regiam & Ducalem diſtinguitur. Poloniæ Rex, vtramque Viſtulæ ripam, vſque ad illius oſtia hoc tempore immediate poſſidet. Inſula quoque Viſtula & Nogato concluſa, & omnia ad Recentem ſinum oppida & arces Elbinga, 42:42.54:11. Tolkemit. 42:56.54:21. Fravvenberga. 43:6.54:22. & Brunſberga. 54:23.43:15. vſque ad Paſſariæ oſtium: & tota VVarmienſis Diœceſis ditio, ad meridiem ampla, & oppidis agriſque cultiſſima, veſicæ inſtar, media in Ducali Boruſſia pendens, in Regis ſolius ſunt poteſtate. Etſi autem hæc Pruſſia Regi immediate ſubiecta, eodem cum Polonis regno continetur: tamen peculiare conſilium publicum, leges, iudicia (à quibus tamen ad Regem prouocatio eſt) ærarium & belli gerendi rationem habet. Conſiliarij huius Pruſſiæ quatuordecim ſunt. Duo Epiſcopi, VVarmienſis qui ſedem ſuam habet in Braunſberg. 54:23.43:15. & Culmenſis 41:50.53:0. Tres Palatini, Culmenſis, Marieburgenſis. 42:16.54:2. f. & Pomeranicus. Tres Caſtellani Culmenſis, Elbingenſis. 42: 42.54:11. & Gedanenſis, Dantzick vulgo 41:50,54:22. totidemq; Succamerarij, & tres primariæ ciuitates, Torunia in tab. Germaniæ 41:50.52:46. Elbinga 42:42.54:11. Dantiſcum 41:50. 54:22. Hi bis quotannis ad deliberationes & iudicia conueniunt, menſe Maio Marieburgi Margenburg. f. 42:16. 54:2. ad Michaëlis Grudenti 41:50.53:22. Capitanei ſeu præfecti arcium & redituum regiorum octodecim ſunt: Marieburgicus, & in Palatinatu, Stumæ 42:15.53.53. Gneuæ, Meuæ 41:58.53:46. Stargardiæ 41:48.53:54. In Pomeranico, Slochouiæ ſupra Tucholam iuxta Bro. flu. Suezæ 41:32.53:15. Tucholæ 40:30. 53:13. Derſaniæ & Puſci in Culmenſi, Brodnicæ. Grudenti 41:50. 53:22. Radinæ, Reden forte 42:2.53:16. niſi ſit G. Raden 42:48.53.21. Golbæ in tab. Germ. 42:10. 52:46. Rogoſnæ, Rogenhauſen. f. 42:4.53:22. & alij tres.

Ducalis autem Boruſſiæ olim fratrum Crucigerorum Teutonici ordinis propria, ſub Alberto Brandeburgico Ordinis Magiſtro in hæreditarium Ducatum conuerſa, & ab Imperio Germanico auulſa, in Poloniæ Regis fidem & clientelam anno 1525. conceſſit. Eius Princeps primum ac proximum Regi locum, in Conſilijs, Comitijs & alijs conuentibus apud Regem Poloniæ tenet. Si lites intet Regem & Ducem exoriantur, à Conſiliarijs Regis iuramento nouo ad iuſte iudicandum obligatis, Marieburgi aut Elbingæ dirimuntur. Nobiles autem ſeu alij contra Ducem actionem habentes, coram Ducis vaſallis à Duce ad iudicium deputatis, eam inſtituunt, à quibus prouocatio ad Conſiliarios Regis & Ducis Marieburgi conſtitutos libera permittitur. Cæterum vnuſquiſque in iudicio vbi bona ſita ſunt, vel domicilium Reus habet, conueniri debet, nec ad extranea iudicia trahi aut arrecto detineri poteſt. Iudicium aulicum quinque originarij nobiles & tres Iuriſconſulti adminiſtrant. Iudices in prouincijs ità conſtituuntur, vt ex tribus à qualibet prouincia nominatis, Princeps vnum eligat: qui ſecundum ius Culmenſe & conſtitutiones prouinciæ iudicet. Si contra priuilegia, libertates, iura, aut conſuetudines Princeps faciat, nec ad preces ſubditorum factum ſuum emendet; Liberum eſt ordinibus prouinciæ abſque vlla rebellionis aut ſeditionis culpa ad Regiæ Maieſtatis Poloniæ patrocinium confugere, & vi pactorum inter Regem & Ducē initorum, defenſionem ſuorum priuilegiorum ab eo poſtulare.

Sunt etiā in Ducatu Boruſſiæ duo Epiſcopi, Sambienſis qui Regiomonte, vulgo Konigſperck 44:5.54:42. & Pomeſanienſis qui in Marienvverder 42:4.53:40. ſedet: quibus iuriſdictio Eccleſiaſtica integra & non impedita in Academiam, Conſiſtorium, Eccleſias, Paſtores, Scholas & omnes cauſas Eccleſiaſticas & matrimoniales, etiam facultas ſingulis annis viſitandi & ſynodos particulares ad conſenſum in doctrina, in ritibus & in diſciplina retinendum, permittitur. Delicta eorum Epiſcoporum Politica, per Ducem: Eccleſiaſtica vero, ſi in doctrina vel ritibus deliquerunt, per generalem Synodum cognoſcuntur & puniuntur. Huius Ducalis Boruſſiæ prouinciæ ſunt Natangia, Sambia, Regiomonte vrbe magna ornata 44:5.54:42. aulæ Ducalis ſede, Academiaque & emporio celeberrimo inſignis, Nadrauia, Sclauonia, Sudouia, Galmdia, Bartonia, Pogeſania, Pomeſania ampliſſima prouincia, & Soſſauia.

Meridiani diſtant ratione paralleli 54. ad circulum maximum.


PRVSSIA
Miliaria Germanica communia
Septentrio
Meridies
Occidens
Mare
Ost
See
Pautzker wick
Frisch nerung
Frisch haff
Cassu: biæ pars
Klein werder
Gros werder
Fisc: wisch werder
Pomesania
Hockerland
Drausen lacus
Culmeria
Lobovia
Sossavia
Pobezania
Dantzick
Mariemburg
Elbing
Vistula vel Weissel fl.


Septentrio
Meridies
Oriens
BALTICUM
See
Curisch nerung
Curisch haff
SAMOGITIÆ PARS
Samaiten
Rusnae fluminis ostia 13
Ackmena
Schirwinde
Alt Rusze
Newcupe
Theuppe
Rusze flu. Holm
Kalanuppe
Tawstagis
Vimis
Bundeluppe
Sciada
Stilbeck
Aschmath
Memel
Tauragen
Georgenburg
Labia
Ragnit
Grauden walt
Insterburg
Welaw
Tapiaw
Koningsberg
Angerburg
Spirding S.
Johansburg
Grodno
Tykocin
Goniuncz
PODLACHIÆ PARS
LITVANIÆ PARS
Desertum Mazouiæ
Pobezania
Zum Lewen
Narew flu.
Per Gerardum Mercatorem
Cum Privilegio


PRVSSIA
Septentrio
Meridies
Oriens
Occidens
Ost
See
Curisch haff
Curisch nerung
Pautzker wick
Frisch nerung
Frisch
Hockerland
Samaiten
PARS
Pobezania
Desertum Mazouiæ
Per Gerardum Mercatorem
Cum Privilegio

LIVONIA
ſiue Liefland.

Liuonia,ſiue Lieflandia ante annos 400. opera Mercatorum Bremenſium & præcipuè
militum Teutonici ordinis ad fidem Chriſti adducta,cum multa periculoſa cum exter-
na tum inteſtina bella & bellorum calamitates pertuliſſet,& vicinis ſuis Regibus & dynaſtis
quodammodo prædæ eſſet:tandem anno 1559.ſub Gothardo Ketlero ordinis Teuthonici vl-
timo magiſtro in fidem & clientelam à Sigiſmundo Auguſto Rege Poloniæ tanquam mem
brum Regni & magni Ducatus Lithuaniæ accepta eſt. Cum autem die quinto Martij anno
62. Magiſter ordinis Gotthardus in arce Rigenſi coram Poloniæ Regis Commiſſario Nico-
lao Ratzeuilo palatino Vilnenſe ordinem ſuum reſignaſſet, & primum Crucem, deinde ſi-
gillum, poſtea literas & diplomata omnia, quæ Ordo à Cæſaribus & Pontificibus acceperat:
præterea claues arcis Rigenſis & portæ Ciuitatis,officium Commendatoris,ius cudendæ mo
netæ,vectigal piſcium & omnia alia ſua & ordinis ſui Iura Poloniȩ Regi ceſſiſſet ac tradidiſ-
ſet:ſtatim facta reſignatione Gothardus à prædicto Palatino nomine Regiæ Maieſtais, Dux
Curlandiæ & Semigalliæ publicè proclamatus eſt, eique è veſtigio nobilitas Curlandica &
Semigallica velut hæreditario domino iuramentum ſolenne præſtitit. Poſtridie etiam Dux
Curlandiæ,ſummus Regiæ Maieſtatis locum tenens & Gubernator Liuoniæ in Curia Rigen
ſi publicè renunciatus,& claues arcis & portæ ciuitatis recepit. Nobilitati vero & ciuibus õnia
ſua iura & priuilegia reſtituta & confirmata ſunt,prout in literis apud D. Dauidem Chytræ-
um videre licet. Diuiditur autē Liuonia in tres partes locis & linguis diſtinctas, videlicet in
Eſtiam, Lettiam & Curlandiam. ESTORVM prouinciæ ſunt Harria, cnius mteropolis eſt
Reualia 49:4.60:7. Viria in qua VVeiſenburg 50:7.60:8. Tolſberg 50:18.60:22. Borcholm Epiſ-
copi Reualienſis ſedes 50:25. 59:50. Allantakia, vbi Nerua 51:15. 60:20. & Nyſchlot 51:15. 60:0.
Odenpoa,in qua Derbatum 50:55. 59:2. VVernebec 51:20.59:5. Helmede 50:14.58:42. & Ringen
50:20.58;52. Ieruia vbi VVittenſtein 50:5. 59:35. Lais 51:0.59:30. Ouerpolen 50:30. 59:26. Vellin
49:38. 59:0. VVichia,vbi Habſeel 47:55.59:52. Leal 47:545 . 9:35. Lode 48:20.59:48. & Parnouia
48:30. 59:0. Eſtis adiacent inſulæ Oſilia,Dageden,Mona,VVormſe,Vrangen & Kien, & aliæ
plures,in quibus partim Eſtica,partim Sueuica lingua vtuntur. LETTORVM vrbes ſunt
Riga 47:57.57:35. Kokenhuſen 49 35.57:7. VVenden 49:50.58:0. VVolmar 50:15.58:10. & tota
Diœceſis Rigenſis. Liui vero dicti ſunt, qui tractum littoralem à Riga & oſtio Dunæ verſus
Salin & Parnouiam flu.incoluerunt. CVRLANDIAE oppida & arces ſunt, Goldingen 45:
45.56 55. Canda 46:26.57:9. VVinda 45:25. 57:32. Durben 45:11.56:35. Srunda 45:45. 56:16. Grubin
45:5.56:28. Pilten 45:46.57:15. Amboten 45:43. 56:8. & Haſenpot 45:24. 56:50. Semigalliæ,Mito-
uia 47:20.57:2. ſedes aulæ Ducum Curlandiæ, Selburg 49:55.57:0. Bauſchenburg 47:40.56:20
Doblen 46:46.56:48. & Dalem 47:57.57:28. vrbes ſunt. Semigalliam verò & Curlandiam à
Lettorum populis & reliqua Liuonia,fluuius Duna diſterminat. Etſi autem Liuonia vti dic-
tum eſt,nunc Regi Poloniæ ſubiecta eſt,attamen & Moſcus & Rex Sueciæ & alij multas arces
& ciuitats in ea occuparunt & adhuc tenent, quiſque ſibi viciniores, nempe quas Polonus
ſe reſtiturum ſuo corpori curauit.

Meridiani diſtant ex ratione paralleli
58. ad circulum maximum.


LI: VONIA
Sue: tiæ pars
Stockholm
Vedde
Elsnabben
Alan dicę insulę
Fin: landię pars
Ekre
Castelholm
Korpa
Abo
Cusim
Mita
Hange
Oholm
Sinus
Finnicus
Odeslo
Rogge
Margeden
Nergen
Sibbenis
Worist
Dach: den
Dachden
Skole
Dagerort
Wikke
Leal
Hapsel
Lode
Pades
Casbe
Tolk
Werder
Kokenkan
Alte Pernaw
Pernaw
Mone
Monsund
Schworben
Sonnenburg
Zel
Wyck
Kulckon
Osel
Arensburgk
Gemen
Sinus magnus
Runo
Kyne
Sara
Tils
Salis
Czernkaw
Parniew
Cremon
Treidera
Dunemund
Neumul
Rodenpeis
Riga
Kerckholm
Jegel
Vxkul
Lenewart
Grienhof
Diemus
Liuonię
Domesnest scopulus
Groß Irben
Klein Irben
Debli
Luserort
Nuborg
Dendange
Don dangen
Plenen
Caueren
Bullen
Rigisch Angermund boden
Erwalen
Angeren
Dagenho uede
Talsen
Honlen
Windaw
Curo nia
Pilten
Tukum
Candaw
Curen
Hasaw
Hasaw fl.
Sackem
Rumen
Dalen
Mitaw
Bersebach fl.
Bulderaw fl.
Cvr LAND
Edwalen
Goldingen
Benden
Sebel
Neuburg
Wilhelm Mendens hoff
Als vangen
Hasenpot
Sirow
Dobelin
Gunberg
Meschemosch
Ekko
Se: miga: len
Neugut curia
Kekko curia
Stilhorsten hoff
Schake
Durben
Windaw fl.
Neihaus
Sedaw
Owcze
Schagarden
Gronchof
Suden curia
Grubyn
Alseden
Gramsen
Tresca
Groß Schaulen
Iamisken
Bausko
Zur Sonnen
Schinbergs hoff
Carbuna
Olma
Schrunden
Kurtaw
Seßbow
Sallata
Liba
Gramishof
Ruental
Zemel
Lunka
Sibenberg
Ambote
Platen
Sagarra
Linkowo
Nowomiasto
Panewes
Remigala
Pappensee
Wickmer
Heligaw
Lauschen
Warna
Li: thuani: æ
Polangen
Memel
Kurten
Retaw
Niemaxten
Zeimi
Samo githia
Betigola
Krokinowa
Scheteni
Swalagen
Swarde
Waeron
Waersond
Wester garn
Slijchauen
Visby
Gotland
Gros Karlsohe
Ostergarn
Klein Karls ohe
Berwijck
Candwijck
Hoborg
Gotschesande
Danson
Ssiere
Miliaria Germanica communia.
5 10 15
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio.
Sep: tentrio
Oc: cidens
Me: ridies
42 43 44 45 46 47 48 49
56 57 58 59 60


Sep: 48 tentrio
49
50
51
52
53
54
Sinus posterior Liuoniæ
Sinus
Mos:
co:
uiæ
pars
Pleskouia
Peibas lacus
Harrienland
Wirland
Allantakia
Ierruen
Eſt:en
Wikke
Odenpoa
Sinus
LIEFLAND
Letten
Semigallen
Lithuaniæ pars
Polocensis Ducatus
Reuel
Narua
Iwanogrot
Wadland
Weiſsenburg
Borcholm
Weiſsenſtein
Pernaw
Fellin
Derpt
Talkef
Falkenaw
Werbeck
Kanelicht
Ringen
Odenpel
Walk
Neuhaus
Samerpal
Adzel
Marienburg
Schwaneburg
Marienhaus
Rositen
Luczen
Wolmer
Wenden
Treiden
Cremon
Riga
Dunemund
Kokenhaus
Dunaburg
Ascherad
Kerckholm
Mitaw
Bauſska
Pleſkow
Oſtrow
Woronocz
Opoczka
Corſula
Zawolocze
Druia
Driſsa
Dziſna
Polocko
Siebis
Liſno
Kwadaſsow
Mieſchouo
Sokol
Woronocz
Bobenici
Pſuia
Plizza
Holubicze
Hluboki
Bigla
Diſna
Bolniki
Me: 48 ridies
49
50
51
52
53
54
Ori: ens
60
59
58
57
56


LI VONIA
Miliaria Germanica communia
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Sueciæ pars
Stockholm
Alandiæ insulæ
Finlandiæ pars
Abo
Sinus Finnicus
Sinus posterior Liuoniæ
Dagden
Ofel
Arensburgk
Sinus magnus Liuoniæ
Gotland
Wisby
Harrien
Wirland
Allantakia
Wikke
Ierwen
Esten
Pernaw
Odenpoa
Derpt
Peibas lacus
Moscouiæ pars
Pleskow
Liefland
Wenden
Lettenland
Riga
Curland
Windaw
Goldingen
Mitaw
Semigallen
Kockenhaus
Duneburg
Lithuaniæ pars
Samogithia
Memel
Polocensis Ducatus
Polotzko
Duna flu.

RVSSIA.

RVSSIAE ſeu MOSCOVIAE regiones ampliſſimæ ſunt. Eius omnia, ciuitates, oppida, arces, pagi, ſyluæ, agri, lacus, flumina, vnius Principis, quem incolæ magnum *czar*, id eſt, Regem ſeu Imperatorem vocant, imperio & nutui ſubſunt, & quidquid ſingula commodi ferunt, in vnius Principis fiſcum congerunt. Duces ac Comites, qui dominium vtile in bonis feudalibus liberum poſſideant, & ad heredes eadem tranſmittant, nulli ſunt. Addicit quidem pagos & agros nonnullis, ſed ruſticorum operis nihilominus vtitur, & rurſus cum libet adimit: adeo vt abſolutum in ſubditos omnium rerum imperium habeat, & viciſſim tanquam Deus à ſubditis colatur, eique obedientia omnibus in rebus, abſque vlla recuſatione præſtetur. Gubernationis negocia & iuſtitiæ adminiſtrationem, per duodecim Conſiliarios aſſiduè in aula præſentes obit. In hos, præfecturæ arcium & ciuitatum in toto Moſci imperio diſtributæ ſunt: qui literas & libellos ſupplices Principi inſcriptos accipiunt, eiuſdemq; nomine reſpondent. Princeps enim ipſe nullas epiſtolas accepit, nec vllis ad ſubditos ſuos, vel alios etiam Principes fere literis, manu ſua ſubſcribit.

Epiſcopi ex monachis (quorum monaſteria frequentiſſima in Moſci Imperio, omnia tamen eiuſdem veſtitus & ordinis, cuius D. Baſilium autorem referunt) velut ſanctioris vitæ hominibus, deliguntur, & ſunt in vniuerſo Moſcorum Imperio vndecim, quos Vladiccas illi, id eſt, œconomos & diſpenſatores ſua lingua nominant. Sacerdotes vero ſeu Preſbyteros, Poppos & Archipoppos; Horum metropolita (qui à Conſtantinopolitano Patriarcha olim confirmabatur, nunc à ſolo magno Duce delectus per duos aut tres Epiſcopos conſecratur, ac cum libet Principi remouetur) Moſque 65: 40. 55: 30. reſidet. Quæ vrbs magni Moſcouiæ Ducis Regia eſt. Huic metropolitæ ſubiecti duo ſunt Archiepiſcopi, alter Nouogardiæ magnæ ad Lovvatam fl. 57: 0. 60: 18. alter Roſtouij 66. 47. 57: 20. Reliquorum octo Epiſcoporum ſedes ſunt Smolenka 57: 20. 55: 26. in finibus Lituaniæ, Caſanum ad Volgam 80: 48: 56: 20. Tvveria Volgæ adiacet 63: 0. 56: 57. Rezan 68: 0. 54: 40. Suſdalia 68: 20. 57: 0. VVologda 63: 0. 59: 57. Columna 66: 17. 54: 47. Cortiza 66: 40. 54: 57. ad Moſquam. Hi, diœceſes ſuas raro aut nunquam ipſi inuiſunt, ne quam conſpirationis cum ſubditis ſuſpicionem principi præbeant, ſed in monaſterijs ἡγουμένους ſeu præpoſitos, & in oppidis quibuſdam laicos, vitam ſacerdotum obſeruantes habent. In ſcholis, legere duntaxat & ſcribere pueri docentur. Nec academiæ vel collegia in toto Moſci Imperio vlla exiſtunt: tum vt hæreſeon, quas eruditione præſtantes fere excogitant & tuentur, occaſiones præcidantur: tum ne Principe ipſo ſapientior & doctior quiſquam videatur. Quem ſolum omnia, præſertim ad omnium gentium religiones pertinentia, ſcire, & omnes nodos & difficultates vno verbo poſſe expedire, ſubditis perſuaſum eſt.

Hæc D. Chytræus.

Medius meridianus. 70. reliqui adhunc iuxta rationem 50. & 60. inclinantur.


RVSSIA
cum confinijs.
Oceanus Septentrionalis
Circulus arcticus
Septentrio
Myrmanskoi more
hoc est
Noruegicum et Danicum mare
quia Norvegos et Danos Rußi
Mowrmans vocant
Album mare
Bodner see
Finnicus sinus
Mare Balthicum
Occidens
Germaniae pars
Polonia
Hungaria
Transylvania
Moldavia
Podolia
Lithvania
Livonia
Prussia
Samogitia
Curlandia
Nortvegia
Svecia
Gotia
Finmarchia
Lappia
Finlandia
Dania
Rvssia
Moscovia
Smolenskia
Tauria Cher:
Mare delle Zabache
Pontus Euxinus nunc
Mare Maggiore
Asiae
Meridies


Septentrio
MYRMANSKOI MORE hoc est Noruegicum et Danicum mare quia Noruegos et Danos Rußi Mowremans vocant
NOVA ZEMBLA
PETZORKE MARE
OCEANUS TARTARICUS olim SCYTHICUS
Baida
Molgomzaia
Scythicum promontorium
Samogedi id est se mutuo comedentes
Lucomoria
Obdora
Zolotaia baba idolum
Oby fluuius
Perosite ore angusto odore coctę carnis vitam sustentant
Ioughoria
Oriens
Petzora
Condora
Sibior
Permia
Viatka
Tumen
Alani Montes
PARS
Ugoria
TARTARI
ASIAE
Miliaria Germanica Communia
15 30 45 60 75
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Meridies
RVSSIAE PARS Amplificata
Wologda
Polocensis Ducatus
Twer
Moscovia


RVSSIA
cum confinijs.
RVSSIAE
PARS
Amplificata
Miliaria
Germanica Communia
Per Gerardum Mercatorem
Cum Privilegio
Pontus Euxinus nunc
Mare Maggiore
Oceanus Septentrionalis
Mare Balthicum
Myrmanskoi More
Petzorke Mare
Nova Zembla
Septentrio
Occidens
Oriens
Meridies
Russia
Lithuania
Livonia
Polonia
Germaniae Pars
Hungaria
Tartari
Asiae Pars
Ioughoria
Lucomoria
Molgomzaia
Tumen

LITHVANIA
DVCATVS:
Samogitia, Russia, & Volhinia.

Lithuaniæ magnus Ducatus, in decem Palatinatus seu prouincias præcipuas est diuisus, quarum metropolis,& caput hoc tempore Vilna 49: 50. 55:10. est: quæ ad Viliæ & Vilnæ confluentem anno 1305. à Gedemino Duce condita, nunc est sedes Palatini inter Lithuanos primi,& Episcopi Romanæ obedientiæ Leopoliensi Archiepiscopo subditi,& Metropolitani Russiæ: qui septem sub se Episcopos græci ritus habet Polotiæ 54: 0. 56:28. Volodomiriæ 47:53.50:40. Lucæ in Volhinia Luczko, Pinseæ ad Pripetium flu. 50:11.51:51. Kyouiæ 56:30. 51:7. Præmisliæ 45:30.49:30. & Leopoli 46:33.49:13. Secundus Palatinatus est Trocensis, cuius oppida sunt Grodna ad Cronium flu. 48:40.54:0. vbi Stephanus Rex Poloniæ obijt. Launa ad Croni & Viliæ confluentem Kovvno 47:50. 55:0. Lida & Vpita. Tertius Palatinatus est Minscensis ibi Minsco ciuitas & arx 53:0.54:48. Keidanou 52:0. 54:20. Radaskou . Borissou 54:20.54:35. Lohoisko 53:13.53'24.f. Svvislocz 54'20. 53'20. Bodroisko 55'13. 52'40.f.& Odruczko 55'45.54'20. Quartus Palatinatus est Nouogrodensis,in quo Nouogrodeck ciuitas ampla & lignea 51'40.53.40.Slonim 50'30.53'30.VVolkouisko 49:20. 53'15. & alia oppida complura. Quintus Palatinatus est Brestiensis à Brestia ciuitate ampla & lignea 47:50. 52:10. f.sic denominatus est,& in hoc ciuitas Pinsko 50:10.51:50.Sextus Palatinatus est Volhiniæ in qua Luca Episcopi sedes 48:33.50'20.Volodomiria 47'53.50'40.Cremenecia 49'0.50'0.Septimus Palatinatus est Kyouiæ 56'27.51'5. quæ vrbs quondã amplissima & vetustissima,vt ruinæ, quæ ad sex miliaria se extendunt,facile indicant, fuit & ad Boristenem sita. Ibi & Carcas 59'3.51'2. Kaniou 57'47'50'40.& Moser 53'0.52'0.f. oppida.Octauus Palatinatus est Mieciślauiensis ad Sosam & Boristenem in finibus Moscouiæ, ibi Mieciślauia 57'38. 53'40. Dambrouna 56'40.54'26. Kopycz 56'45.53'47. Sklou comitatus 56'23.53'35. Mohilou 56'48.53'23. Bychou 56'40. 53'0, Reczycza. Strisin oppida cum arcibus sita sunt. Nonus Palatinatus est Vitebsiensis, in quo Vitebsb ciuitas 55'36.56'40. ad Dunam fluuium sita,& Orsha ad Boristenem 56'10.54'17. Decimus Palatinatus est Polocensis,qui à Poloczko 53'50.56'30.ad Polotæ, & Dunæ confluentem inter Vitebsam & Liuoniam interiecta nomen sortitur: Ibi Disna 53'25. 56'26. Drissa 53'0.56'34. & Druha 52'38.56'35. oppida cum arcibus visuntur. Harum prouinciarum Palatinos & Castellanos Sigismundus Augustus Poloniæ Rex in comitijs Lublinensibus in vnum Reipublicæ corpus, cum Polonis vniuit, & certũ singulis Proceribus,Episcopis,Palatinis,& Castellanis Lithuanis locum ac ordinẽ in Senatu regni attribuit, ita vt ex vniuerso Regno Poloniæ omnibusque prouincijs illi coniunctis,sunt in Senatu Episcopi quindecim, Palatini triginta vnus, Castellani maiores triginta, minores quinquaginta,& qui officiales Regni nominantur,Marscalci regni & curiæ Cancellarij ac vice Cancellarij ac Thesaurarij duo: de quibus in Polonia latius dictum est.

Medius meridianus 53. reliqui ad hunc inclinantur ratione 52.& 56. parallelorum.


LITHVA NIA.
LIVONIAE PARS
CVRLAND
Semigalen
Maris
Baltici
pars
Samo
g
tia
MA
G
NI
DVCA
TVS
LI
TH
V
A
PRVS
SIÆ
PERS
MAZO
VIAE
PARS
PO
LO
NIA
RVS
SIA
VOL
HINIA
PO
DO
Dunemund
Riga
Schuien
Tirsen
Marienburgk
Lenewart
Kockenhaus
Bersson
Marienhaus
Lawon
Duna fl.
Pilckal
Dubna
Suden Curia
Eller curia
Bausko
Memel
Wilna
Grodno
Salmatia lago
Slonim
Pinsko
Brieste
Camieniecz
Lublin
Sandomiria
Amadoca lago
Carpates mons
Septen
trio
Occidens
Meri
dies
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58


Septen trio
Oriens
Meri dies
POLOCENSIS DVCATVS
MOSCOVIAE
Smolenckia PARS
LITHVANIAE
PODOLIA
Nigra Sylua
Smolencko
Witepsk
Kiof
Czernobel
Mohilow
Bichow
Dubrouna
Orsia
Lepel
Borissow
Nouogrot Siewierski
Potiwlo
Sem flu.
Desna flu.
Nieper flu.
Boristhenes
Bog flu.
Miliaria Lithuanica communia
5 10 15 20
Per Gerardum Mercatorem
Cum Priuilegio


LITHVANIA
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
Maris Baltici pars
LIVONIAE PARS
Semigalen
CVRLAND
Samogitia
POLOCENSIS DVCATVS
MAGNVS DVCATVS LITHVANIAE
MOSCOVIAE
Smolenckia PARS
PRVSSIAE PARS
MAZOVIAE PARS
POLONIA
POLONIA
RVSSIA
VOLHINIA
PODOLIA
Wilna
Sabnatia lago
Amadoca lago
Miliaria Lithuanica communia
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio

TRANSSYLVANIA

Siebenburgen.

TRanſſyluania, quę & ſeptem caſtrenſis quondam Dacia à Romanis nuncupata, in tres diuiditur nationes ſuis inter ſe moribus & legibus diſſidentes & diſtinctis terrarum locis prouinciam incolentes, videlicet in Saxones, Ciculos, & Hungaros. Tranſſyluani SAXONES ſicut cæteræ omnes nationes Germanicæ, habent peculiarem linguæ dialectum non multum à communi Colonienſium lingua diſſidentem. Vrbes & arces incolunt munitiſſimas, & cæteris nationibus præſtant. Sedes eorum ſunt ſeptem, nempe Zarvvarienſis 46:57. 46:36. Zabeſienſis, Millenbach 47:7. 46:46. Reuſmark, Segeſburgenſis, Scheſburg forte, Olczna, Schenkerſtul 48:21. 47:5. & Rupenſis, ſed Reps forte, quæ ſingulæ pagos aliquot ſubiectos tenent. CICVLI Moldauiæ finitimi à Scytis oriundi ſuis legibus & moribus viuunt, ſuaque officia ſorte diſtribuunt. Nemo apud illos ignobilis eſſe cenſetur, etiamſi manu aratrum tractat, aut caprino gregi præſit. Hi in ſeptem ſunt diuiſi regiones, quas ipſi ſedes vocāt, quarum nomina ſunt: Sepſi 48:40. 47:37. Orbai 49:17. 47:28. Kyſdi 48:58. 47:57. Czyk 48.43. 47:40. Gyrgio 48:0. 47:39. MarcusZeek 46:58. 47:55. & AraniasZeek. HVNGARI & nobiles Tranſſyluani paſſim intermixti Saxonibus cum Siculis, propemodum tam ſermone, quā veſtitu & armis conueniunt. Omnes ſimul Tranſſyluani ad nonaginta & amplius armatorum milia ſuppeditant. Sunt autem in Tranſſyluania ſeptem vrbes celebriores locorum interuallis diſtantes inter quas Cibinium eſt metropolis & Harmanſtat dicitur, & parochiam Cathedralem habet 47:48. 46:52. Braſſouia ſiue Corona Cronſtat vbi Academia & Bibliotheca inſignis 49:10. 47:8. Biſtritia Noeſenſtat 46:39. 47:48. Segeſvvaria Scheſspurg 47:54. 47:27. Megies Mydvviſch 47:34. 47:16. Zabeſus ſiue Zaaz ſebes Millenbach 47:7. 46:46. & Coloſvvaria Clauſenburg 46:28. 47:15. Eſt & ibi Alba Iulia ſedes Epiſcopalis, quæ quondam Tarmis dicta 47: 0. 46:50. Regis Decebali Regia tempore Traiani fuit. Olim Tranſſyluania vt membrum Regni ab Hungaro præfectum, quem VVayvvodam incolæ appellant, accipiebat: nunc autem Turcarum Imperatori tributaria facta, ab eodē ſuum VVayvvodam vel Beglerbegum poſtulat: ſuis tamen legibus & moribus viuit, auri, argenti, ferri, ſalis, vini ferax. Numerantur autem in Tranſſyluania quoad penſiones taxarum octo parochialia Capitula præcipua, quæ ſimul vniuerſitatem appellant, Biſtricienſe capitulum habet Biſtriciam cum 23. pagis regijs. Regnenſe capitulum Regen forte 47: 16. 47: 44. habet pagos plus quam triginta. Barcenſe capitulum, Barzazag 48: 46. 47: 8. habet Coronam ciuitatem cum tredecim pagis regijs. Kiſdenſe capitulum habet Segeſburgam & pagos quadragintaocto. Duarum ſedium Capitulum complectitur ciuitatem Megienſem cum triginta ſex pagis. Cibinienſium capitula duo, quorum vnum habet Cibinium & pagos viginti tres, alterum Capitulum Cibinienſe, quod vocant Surrogatiua, continet pagos circiter vigintiduos. Zabeſienſe capitulum habet Zabeſium cum pagis ſeptendecim.

Meridiani diſtant ratione 47. paralleli
ad circulum maximum.



Septentrio
Meridies
Occidens
Carpatus nunc Cra:
RVSSIAE
HVNGARIAE PARS
Sed Marcos
Nősnerland
Com: Dobacen
Weinland
Land uor dem Walt
Com: Gyrgio
Hat zag Val: lis
Transalpina
Hauasaleewlde h:
Eisen thor mons Vaskapu h:
Clausenburg Colosuar h.
Weißenburg Alba Iulia
Hermenstat Cibinium
Segeswar
Medwisch
Bistricia Bisterczè
Rodna
Zatmar banya
Varalia
Kerezbanya
Zalatna rudera
Orlæ Angustiæ
Marons vel Merisch flu.
Temes flu.
Karan flu.
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
46
47
48


TRAN
SYLVA
NIA
Miliaria Germanica com:
Septentrio
Meridies
Oriens
RUSSIAE PARS
Colonia
Cernoucz
Snatin
a Russis Bies: cid dictus
mons
Pak
Gergin
Tartros
Pog. Hauos
Pretz
Pudno
Sereth
Zebel
Bardeoutze
Niemecz
Bachono
Bystriua flu.
Totros
Com: Gyrgio
Sed Chyck at. Czick
Czick
Kysdi
Har: gita mons
Neumarck
Sed Kys: di Sic:
Dayla
Orbay
S. Jorgen
Sepsi Com: Sic:
Aluta flu.
Com: Seffa
Pagi Siculorum
Tarten
Petersberg
7 Dorfer
Brendorf
Corona Braßouia
Weidenbach
Neustat
Rosenau
Alt landt
Wurtz land Barzazagh
Fogaras
Scharken
Blechsdorfer
Turtzfest
Fogaras mo
Buzest
Chernest
Rudbom
Sakad
Reckmantel
Seck
Zum Kreutz
Aderhel
Vtuarhel
S. Mertem
Sed Veuerhel
Summrpach
Radelen
Hamerod
Dopich
Geest
Katzendorf
Meburg
Drausz
Weiskirch
Teufelsdorf
Dunesdorf
Sed Kysdi
Schees
Budendorf
Dellendorf
Schweysen
Sed Reps
Nusbach
Mayrpach
Rotbach
Mergenburg
Armdorf
Plamendorf
Honsberg
Neudorf
Heloden
Seidyn
Wolkendorf
Herbirg
Einsidel
Seides Wold
Schyrkengen
Halmegn
Felmer
Schelling
Centum colles
Stein
Nusstadt
Nithusen
Selligstadt
Schomberg
Schars
Mergental
Schenck
Torsyl
Klein Schenck
Alt vel Aluta fl.
Fried
Cerne
Agnetlin
Mayrpod
Brokyr
Holtzmenge
Baumgarten
Hamerstorf
Zakabad
Kastenholtz
Kertz Abbatia
Grysaw
Feck
Rotthurn
Aluta flu.
Heluilegen
Schartz
Hetzel
Sytt Alben
Trapold
Pendorf
Noschen
Jacobsdorf
Nortzdorf
Rosental
Byrgetz
Leyskirch
Rotberg
Dalmen
Harbach fl.
Medwisch Megies.h.
Reichsdorf
Frauendorf
Ybisdorf
Arbegen
Reissen
Stoltzenburg
Burgberg
Groß Schurn
Neppendorf
Hermenstat Cibinium
Michelsberg
Schelleberg
Calmisch
Helten
Aw
Cibin flu.
Lech
Schaid
Greif
Gierisch
Argisch
Rodnitz Walachiæ
Pitest
Alt vel Aluta flu.
Dambouitz flu.
PARS
WALACHIAE


TRAN
SYLVA
NIA
Miliaria Germanica com:
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens
Oriens
RVSSIÆ PARS
Carpatus nunc Cra:
HVNGARIÆ PARS
Sed Marcos
Nösner land
Com: Dobacen
Wein land
Alt landt
Com: Gyrgio
Sed Chyck al: Czick
Sepsi Com: Sic:
Sed Kyl: di Sic:
Com: Sessa
Wurtz land
Barzasag h.
Land uor dem Walt
Hatzag Valis
Transalpina
Hauasaleewlde h.
Eisen thor mons Valkapu h:
Rodna
Bistricia
Clausenburg Colosuar h.
Weissenburg Alba Iulia
Hermenstat Cibinium
Corona Brassouia
Medwisch
Schesburg
Fogaras
Zatmar banya
Varalia
Dumocos
Erdewdi
Zazar
Totfalwa
Bercke's
Fewlschbanya

TAVRICA CHERSONESVS.

TAurica Cherſoneſus, quam Præcop & Tartariam minorem hodie appellant, ampla peninſula, inter Pontum Euxinum & Mæotim vſque ad Boſphorum Cimmerium, qui Europam ab Aſia diſcernit, porrigitur. Eam mediam horridi & ardui montes velut Apenninus Italiam in boream & auſtralem dirimunt. Auſtralem, cuius metropolis eſt Capha 63: 38. 47: 15. olim dicta Theodoſia, emporio celebris, quā Mahometes anno 1475. occupauit & ſibi tributariam fecit. In boreali vero parte Tartari, Crimęi vulgo appellati latiſſimos inter Boriſthenem & Tanaim campos, paſcuis ſubinde mutatis peruagantes, ſedem Regiam annos iam ferè quadringentos habuerunt oppidum Crimæum 63: 18. 47: 38. vnde & Crimæi Tartari appellati fuerunt. Hi poſtea perfoſſo Tauricæ ad inſulæ formam Iſtmo, circa foſſam eam quam Præcop appellant, ciuitatem eiuſdem nominis & Regiam ſedem 62: 12. 48: 12. cum condidiſſent, Præcopenſes Tartari inde dicti ſunt. Horum Rex Turcis confœderatus & ſocius, cum proprios fratres inſtigantibus Turcis, à quibus bello petebatur, ſubmouiſſet, & Capham obſidione premeret, à ſuis conſiliarijs ad hoc amplis muneribus corruptis, cum duobus filiolis in fruſtra conciſus, Ottomannicæ amicitiæ infœlix exemplum præbuit: Eo enim occiſo tartari, qui hactenus liberi & indomiti, ex ſocijs & fratribus Ottomannorum facti ſunt ſerui & ad ſimilitudinem aliarum Turcicarum prouinciarum non Regem, ſed Beglerbegum, id eſt, Vice Regem accipere coacti ſunt. Quale autem ſit Turcicum imperium, ne actum quod dicitur agamus, ex VValachiæ & Græciæ inſcriptionibus facile poteſt cognoſci, eo Lectorem breuitatis cauſa remittimus. Præter Caſan autem & Aſtrachan Regna Tartarorum, qui agros colunt domosque inhabitant & nunc Moſco ſubijciuntur, præterque dictos Præcopenſes, ſunt & alij tartari campeſtres, qui cateruatim in campis nullis finibus obſeruatis degunt & in hordas veluti in quaſdam prouincias, à quibus & cognominantur, diuiſi ſunt, de his ſuo loco, Aſiaticis videlicet tabulis, dicemus.

Medius meridianus 63. reliqui ad hunc inclinantur ratione 48. & 52: parallelorum.



LITHVANIAE PARS
RVSSIAE PARS
Seuera
PODOLIA
Crimea
TAVRICA CHERSONESVS
MOLDAVIAE PARS
Bessarabia
Smolenck
Smolenkia
Borissow
Odruczk
Dubrowna
Horodek
Sklow
Swislocz
Kricow
Bichow
Homei
Bobrausko
Modziers
Lubiez
Przypiecz flu.
Narba
Trochi
Desna flu.
Rioua
Szermho
Nouogrot
Potiwlo
Bransko
Serensko
Olescho
Mosinsk
Demetrowicz
Opaicow
Kilesk
Belef
Racha lac.
Visegrod
Kioff
Boristenes flu. nunc Nieper
Czercasi
Szitomirs
Nigra Sylua
Szinouoda flu.
Codimia
Coszidanz
Tasmena flu.
Chouer
Szinouoda
Sauran flu.
Bog flu.
Cutzurhan
Tyras flu.
Corasnyk lac.
Tetykol lac
Axiaces flu.
Olbia
Tencay
Dassaw
Orzahow
Oczakow
Porto bono
Nieper flu.
Oslam
Pidea
Troze
Megaricho
Vorscola flu.
Ariel flu.
Samara flu.
Nigropon
Herceanum
Torracca
Carcina
Tamyraca
Bonus portus
Nigropoli
Sescam
Noua moenia
Salinea
Golfo de Nigropoli
Rossa
Dandaca
Coslo
Grossida
Eupatorium
Precop olim f. Taphre
Kerkel
Mancopsia
Cimbalo
Calamita
Gonzonda
Zembanso
Inkerme
Cazaklen flu.
Palaei
Cumania
S. Giorgio
Carazin flu.
Indus flu.
Cauida
Caffa
Theodosia
Pangropoli
Santodero
Arietis frons prom.
Mare Zabache
Maeotis
Oriawa
Stora
Obidouo lac
Cecyco.
Nichia
Nicomia
Bielugrod
Maiak
Ophiusa
Hermonactis
Ofica
C. Ariarcha
Falconara
Moncastro
Kilia noua
Rosoue lac.
Kilia
Danubij ostia
Fidonixi
S. Gregorio
Strauicho
Fargala
Syrsia
Prostauiza
Tulcas
Rebyck
Carsil
Zagori
Varangito
C. Rosofar
Grotte de tonni
Turris Neoptolemi
Gniestra
MARE
Miliaria Germanica communia
3 6 9 12 15 18 21 24 27 30
Per Gerardum Mercatorem Cum Priuilegio
Septentrio
Meridies
Occidens


TAVRICA CHERSONESVS.
Nostra ætate Przecopsca et Gazara dicitur
Septentrio
Meridies
Oriens
TARTARIAE
Tartaria seu Crimea Przecopensis
ASIAE PARS
ASIAE
MARE DELLE ZABACHE
Mæotis palus olim
MAGGIORE
Seu
Pontus Euxinus quondam Axenos
id est inhospitalis, dictus, teste Plinio
Schamena als Scosna flu. Hyrgis Herodoto
Donece id est minor Tanais
Don flu. olim Tanais
Tanais flu. Europæ terminus n. Don
Weliky prewos id est magnus traiectus
Aßow olim f. Tanais emporium
Rhombites maior flu.
Rhombites minor
Varadanus flu nunc Copa
Corax et Caucasus mons
Sancti montes
Auogaxia
Mosskow
Resan
Tulla
Scosna
Azabar
Sorgana flu.
Kugelius flu.
Marabius et Maracius flu.
Azaraba
Cagia
Copa flu.
Cimmerium
Temroch
Caffa
Theodosia n Caffa
Precop olim f. Taphre
TAVRICA CHERSONESVS
Zenonis Chersonesus
Bosagaz lac.
Odonum lac. Iwanowo et Jezioro
Ploto lac.
Drossok lac.
C. de Cuba
C. de Giro
C. Buxio
Pesonda
Fiume de Nicosia


TAVRICA CHERSONESVS.
Nostra ætate Przecopsca et Gazara dicitur
Per Gerardum Mercatorem Cum Privilegio
Miliaria Germanica communia
MARE DELLE ZABACHE
Mæotis palus olim
MARE MAGGIORE
Seu
Pontus Euxinus quondam Axenos
id est inhospitalis, dictus, teste Plinio
Golfo de Nigropoli
LITHVANIAE PARS
RVSSIAE PARS
PODOLIA
MOLDAVIAE PARS
TARTARIAE
ASIAE PARS
TAVRICHERSONESVS
Tartaria
Smolenkia
Danubij ostia
Occidens
Oriens
Septentrio
Meridies

INDEX

In Angliæ, Scotiæ & Hyberniæ tabulam generalem.

Inuerury quere 8. 18·59
Iona 13·58
Iork 20·55
Ioughall 12·53
Ipren 25·51
Ipſvviche 23·53
Ireby 17·56
IVTIA 30·59

K

Kaerilon 10·54
Karegfergus 14·57
Karray 14·57
Kattrin 4·53
Keith 18·60
Kellean 10·55
Kelleloe 11·54
Kelles 12·55
Kelphekel 11·53
Kendal 18·56
Kenſeage 16·52
Keſvvik 17·56
Kilham 21·55
kilkarli 11·53
Kilkenny 12·54
Killa 55·60
Kilmani 13·58
Kilton 20·56
Kingſler 20·52
Kingſton 21·52
Kingſtoun 10. 55
Kirk Brigid 15·56
Kirk Chriſt 15·56
Kirkham 18·55
Kirk mala 15·56
Kirkmorich quere 2.
15·57
Kirknbrik 16·57
Kirk Oſvvald 18·56
Kirkvval 17·61
Kirſopfoot quere 2
18·57
Kirton 20·55
Knathe 20·54
Knokin 18·54
Konne ca. 16·52
Kybroy 11·54
Kyldare 12·55
Kyldrum 18·59
Kyllane 9·53
Kylmakrenam 11·57
Kylmon 15·58
Kylmyumoge quere
15 10·52
Kymedok 11·54
Kyngſton 12·55
Kyntail 14.59

L

Labrum 11·56
Laghlyn 12·54
Lancaſter 18·55
Landaf 17·53
Lander 18·57
Langport 18·52
Lathom 18·55
Lavv 16·51
Leceſter 20·54
Lichlade 19·52
Ledes 19·55
Leghton 20·53
Leichfeld 19·54
Leike 19·54
Lemerhorn 27·53
Leniſter 18·53
Lencham quere 15.
22·52
L. Erne 16·58
Leſard point 15·51
Leſtof 23·52
Lethovvſovv 13·51
Leuer 12·57
Lenerpole 17·55
Leuiſla 10·60
Levvarden 27·54
Leuyn 17·58
Levves 21·52
Leyden 26·53
Leyen quere 2. 16·59
Lidbury 18·53
Lyghe 22·52
Limerik 11·54
Linkn 17·61
Liſta 28·60
Llandbeder 16·53
Llaneguaſt 17·54
Llanidlos 17·54
Llaniltgo 16·55
Llanuillang 17·54
Llanynay 16·53
Llarroderis 15·55
Loeuen 27·51
Loghinuar 16·57
Lolter caſt. 8·53
Lome 15·60
London 21·52
Lone 10·53
Lonet quere 3. 16·59
Longford 11·55
Longham 8·52
Lorne 15·58
Lovvthe 21·55
L. Sel 14·59
L. Tay 16·58
Luccurs quere 11. 18·58
Ludlovv 18·53
Lundie Inſ. 16·52
Lunes dal 18·57
Lurgiſhal 19·52
Lyd 22·52
Lyme 18·51
Lyn 22·54
Lyncoln 20·54
Lyſmora 11·53
Lyſton 16·51

M

Maban 17.57
Macheln 26·52
Machenleth 17·54
Madenhead 20·52
Madeſton 22·52
Magnus 17.52
Maine 11·55
Maldon 22·52
Mancheſter 18·55
Mandeuels 14·57
MANIA Inſula 15·50
Mapleton 22·55
Mardovv 30·60
Marketraſin 21.55
Marlingſb 19·52
Maunsfeldt 20·54
May 18·58
Maye 9·56
Mazad quere 12. 14·59
Meare 18·52
Meer 13.59
Melton 20·54
Menagham 12·56
Mera 14·60
Middelburg 25·52
Mildnal 22·53
Millum caſt. 17·56
Minchnighampton
quere 16. 19·52
Mongar 12·55
Mologa 9·54
Monmout 18·53
Monoch quere 16. 16·58
Monroſs 18·59
Mons 26·51
Monſtreul 24·51
Morlashe 17·53
Morton 17·51
Moſa flu. 27·50
Moſchenes ca. quere 6.
10·54
Montgomery 1754
Moy 16·59
Muk 13·59
MVLA 13·58
Munckvvermouth
20·56
Mynhead 17·52

N.

Naghlin 11·55
N. Aluerton 19·56
NAMVR 27·51
Namur 27·51
Nantvvich 18·54
Narden quere 5. 17·60
Nary 12·61
N. caſt. 19·57
Neath 16·53
Neleren 28·61
Meſmoin 16·54
Neufchaſtel 27·50
Nevvark 20·54
Nevvburg 16·55
Nevv caſt 13·55
12·57
12·56
10·56
18·54
12·55
quere 11. 11·55
Nevvmalton 20·55
Nevvmarkt 22·53
21·53
Nevvport 15·53
20·51
24·52
Nevvry 13·56
Neyum quere 15. 15·58
Niuel 26·51
Norham 20·57
Northampton 20·53
NORVEGIæ pars 29.61
Noruovvrovve 11·57
Norvvich 23·54
Notingham 20·54
N. Ronche 18·62
N. Shoreham 21.51
N. VViche 18·54

O.

Oboil, caſt. 10.56
OCEANVS Deucalidonius 10·59
Ochiltre 16·57
Oldehilſont 30·60
Omahus caſt. 9·52
ORCADES 17·61
Oſill 14·60
Oſtende 25·52
Otley 19·55
Otterneſs 30.60
Oudenarde 25·51
Ouis Kelle 18·62
Oxford 20·52

P.

Padſtovv 15·51
Pappa 17·62
Pas 24·51
Peblis 18·57
Peer 27·52
Pemſes 22·52
Penbrok 15·53
Penley 18·52
Pennart 16·52
Penſance 14·51
Pentuar 15.51
Peterburg 21.53
Petersfeld 20. 52
Petvvorth 21·52
Pfouil skarre 15·61
Philorth 19.60
PICARDIE 24·50
Pickering 20·56
Plynmouth 16·51
Polle 19·51
Porterhame 13·55
Porteſmouth 20·51
Portland 18·51
Pot 19·54
Pouderham 17·51
Preſton 18·55
Pruddo 19·57
Pulhely 15·54

Q.

Quaplad 21·54
Quenes ferry q. 19. 17·18
Queneſton 12·54
Quert 12.60
Quhabir 14.59
Quhithonre 15.59
Quinboro caſt. 22.52

S.

T.

V.

VV.

Y.

INDEX
In Norvvegiæ & Sueciæ tabulam.

DVSSELDORPII

Excudebat Albertus Buſius Illuſtriſsimi Ducis Iuliæ, Cliuiæ, Montis, &c. Typographus, Sumptibus hæredum Gerardi Mercatoris Rupelmundani, Anno 1595.

DVSSELDORPII

Excudebat Albertus Buſius Illuſtriſsimi Ducis Iuliæ, Cliuiæ, Montis, &c. Typographus, Sumptibus hæredum Gerardi Mercatoris Rupel-mundani, Anno 1595.

